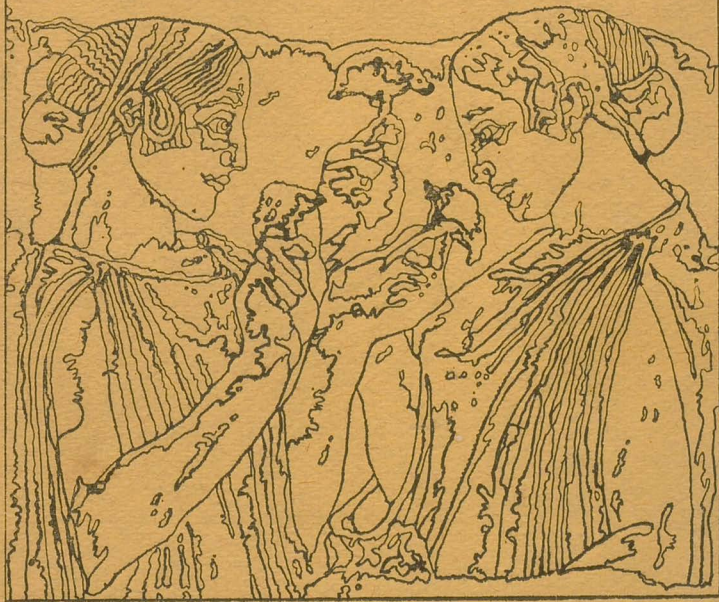

Pindar

Ode III

Nemeene, Isthmianice și fragmente

București—1977

Editura UNIVERS

PINDAR

ODE
III
NEMEENE,
ISTHMIANICE
ȘI FRAGMENTE

În românește de Ioan Alexandru

Îngrijire de ediție, studiu introductiv,
note și comentarii
de Mihail Nasta

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sînt rezervate Editurii Univers

Chorodia și graiul din adâncuri

Dincolo de nerăbdarea glasului și de rapida distensiune a ideilor, într-o lume de forme literare stereotipate, în urma circulației multisekulare a cărților și a clișeele (transmise pe această cale), se mai împotrivesc rapidei omogenizării a genurilor poetice numai câteva trepte foarte înalte de înțelegere, ascunse în zona literaturii orale a marilor civilizații clasice, din Orientul antic, din Elada și Roma, din țărimul precolumbian. Ridicarea treptelor ne înfățișează pe alocuri autentice lespezi de altar. Deasupra lor o temelie de marmură în alb nestins, lucind omenește, iar dincolo de această intrare a templului, modelată de pasul coloanilor, se întrevide alternanța figurilor de piatră și a tăcerii văzduhului. Poemele pindarice opun, la fel, privirilor obișnuite cu germinația de imagini a poeziei romantice sau vag moderniste apriga dificultate a treptelor de altar în calea peregrinilor veniți să cerceteze templul antic. Fiecare treaptă ridicată se dovedește a fi mai mult decât o înlesnire a urcușului. Fiecare segment din făptura tempului care se oferă tot mai deplin privirilor noastre aduce aproape de noi făpturile văzduhului. În primul rînd se păstrează această proporție de aur: omenia zeilor se citește pe fronton și demnitatea muritorilor nu încearcă să se încorporeze în pathos grandilocvent. Sufriința trebuie să rămîină departe de gesticulația cuvintelor. Un profet pindaric l-a învățat pe fiul său cum trebuie să păstreze această avuție din care zeii au știut să dureze făptura insului, expresia individualității depline:

Față cu străinii să nu scoți în vileag ce poară
De necazuri ne-a fost dat să purtăm . . .
Numai cele frumoase și bucuriile din care ne împărtășim
Se cuvine a le arăta unei lumi întregi; iar dacă ne lovește
Pe noi, ca pe toți oamenii, o răutate de nesuferit, lăsată de zei,
Pe aceasta s-o tănuim se cade cu negru întuneric.

Această reținere ni se pare semnificativă pentru atitudinea poetului față de prilejurile de confesiune lirică. Deși nu lipsesc în versurile sale dezvăluiri personale, avem de a face mai degrabă cu mărturisiri de credință și proteste aprige. Îndelungata contemplare a stărilor sufletești, răsfrîngerea „eului” liric în zeci de versuri nu este admisă de obicei acolo unde nu vorbește inima poetului — sau, mai degrabă, sufletul, aprins de un jind, topindu-se ca ceara dintr-un fagure „mușcat de soare” (cf. fragmentul 10 [43 Snell-Maehler]). Strigătul ne aduce dintr-o dată în fața ochilor o imagine autentică a trupului care nu minte în relațiile cu ceilalți oameni, în dialogul de dragoste cu tînărul atît de frumos, cu lumina răsfrîntă „în văpaia de marmură blîndă din ochii săi”. După legendă, poetul adoarme pentru vece cu fruntea rezemată de genunchii acestei ființe iubite *. Or, legenda este singurul adevăr mijlocit cu patimă în poemele pindarice : suprema înfăptuire a virtuților și piatra de încercare a realului.

Am avut prilejul să insistăm asupra circumstanțelor în care au fost compuse poemele pindarice la începutul seriei celor patru cărți de „ode pentru învingători” (epinicia) **.

Arătam atunci cum se leagă multe referințe mitice și cugetări ale odelor de obîrșia lor tradițională și de rosturile străvechi ale Jocurilor panhelenice — întreceri sacre de aleși și artiști sub semnul perfecte înfrățiri, a comuniunii agonale, pentru a dobîndi gloria nesîngeroasă întru agerimea trupurilor și ivirea unor talente. Trebuie să mai stăruim acum asupra împrejurărilor specifice primelor decenii ale secolului al V-lea, aurora perioadei clasice, sub „privirile” căreia poetul a compus cea mai mare parte a operei sale. În primul rînd este importantă viețuirea lui Pindar la hotarul între două lumi, acolo unde se întrepătrund experiențele istorice și tendințele evolutive, dar se opun aproape antagonic două zone de civilizație diferite : așezări cu o structură social-politic menită să se dezvolte în direcții opuse. Așa cum se vedește din multiple surse, Pindar, născut la Theba, în Beoția, provine dintr-o regiune de cultură străveche, de neam colian, grupare de triburi „amestecate” care face tranziția de la cultura vechilor așezări miceniene spre noua civilizație adusă de ionieni și de fratriile doriene. În urma evenimentelor din primul păttrar al secolului al V-lea — mai precis datorită cumplitelor primejdii abdtute asupra Elladei odată cu invazia medo-persană — beoțienii au fost constrînși să

* Vezi mai departe biografia intitulată „Obîrșia lui Pindar”, pag. 14.

** Vezi studiul nostru introductiv *Pindar și constelația liricii*, la primul volum de *Ode pindarice*, apărut în aceeași colecție, Editura Univers, București 1974.

aleagă o poziție retrogradă în a junul unui război de proporții nemaîntîlnite. Atunci, după cum se știe, s-au raliat unei cauze ingrâte : desprinderea de restul grecilor și alianța cu barbarii *. Cînd s-a dat ultima bătălie decisivă pe teritoriul Greciei continentale, la Plataea, în 479, thebanii au luptat împotriva semenilor din alte cetăți și au suferit apoi rușinea înfrîngerii, fiind puși pe fugă împreună cu gloatele oștirii medo-persane. Din lectura Isthmianicei I se va constata în ce fel a evocat poetul acest „naufragiu pe o mare înghețată”, în toiul debandadei oștilor thebane. În alt pasaj nu-și ascunde sentimentul generos de jubilație, vestind cum s-au eliberat în sinea lor elenii de pretutindeni, după ce au spulberat ameninșarea cuceririi barbare. Această presiune întuneca mai ales perspectiva ontologică de liberă dezvoltare a individului sub cerul Elladei, vegheat de frotonul templelor și de privirea lui Apollon. Dar dincolo de această solidarizare, în ordinea conviețuirii sufletești, Pindar nu vrea să se bucure împreună cu toți grecii pentru biruințele marinarilor de la Salamina. Deși aduce omagiul său acestei „slujbe a jertfirii”, se teme de „norul însîngerat” și nu vrea să mai provoace invidia cerească, lăudînd cutezanța pămîntenilor. Din asemenea contexte înțelegem cum se rostise glasul conștiinței pindarice. Prin multe fire omul aparține patriei thebane și nu poate să trădeze acest particularism local, oricît de vitrege au fost vremurile, oricît de ingrată se dovedise politica marilor dregători, despărțindu-se de cauza celorlalte cetăți grecești. Sub raportul nobilei tradiții legendare, ideologia poetului se prevealează de orînduiala din cetățile aristocratice doriene, legile așezate de ctitorii unor dinastii legendare : Doros, Hyllus și Aigimios, credincioși eroului paradigmatic al semînției, Heracles. Și sobrietatea expresiei și predilecția pentru vitejia care știe să îndure și să oprească viforul unei oștiri mai numeroase se revelă însușiri doriene. Rămîne totuși un fond al culturii epice, o agilitate în modelarea miturilor specific eoliand, purtînd uneori amprenta sintezei eubeo-corintiene, dorind să rivalizeze cu seducția marelui rapsod al cetăților ioniene care l-a izbăvit pe Ulise, știind să ne delecteze cu stratagemele sale, reușind chiar să-i dea cîștig de cauză în detrimentul lui Aias. La fel, tot de o lume cu vederi mai nuanțate, frămîntată de cele mai recente inovații în domeniul riturilor și al cercetării cosmosului pythagoreic, ține ospitalitatea luminată a tiranului Hieron din Siracuză, viața politică tumultuoasă din cetățile siciliene, locuri pe care Pindar le-a frecventat cu multă asiduitate și de unde provin aproape jumătate din destinatarii odelor.

* Vezi mai departe *Isthmianica I*, pp. 59—60 și comentariile noastre de la pp. 170—174.

În general trebuie să recunoaștem că poetul rămîne disponibil pentru capriciile unor muritori de rînd care i-au comandat odele. În fond multe din poemele sale au fost compuse pentru particulari și numai un sfert din cele păstrate fragmentar răspund comenzilor date de o cetate sau de o comunitate a închinătorilor. Dar pretutindeni domină tutela unor divinități ale serbărilor : Zeus la Olympia, Apollon la Delfi (Pythó), Zeus și nebiritul Heracles — ca semi-zeu — în pașiștea de la Nemeea, Poseidon pe tărîmul dintre cele două mări, la serbările isthmice de la Corinth. Sub aceste auspicii se clădește tripla incintă de laude în fiecare epi-nikion (sau „odă pentru victorie“).

Parcursul de inmînicare nu este înfăptuit cu o perseverență sistematică. Glasul se rotește mai întii ca un zvon de păsări prevestitoare și aruncă întrebarea : „Cine-i zeul, cine-i eroul, cine-i bărbatul pe care-l vom slăvi ?” (Ol. II, str. 1). De bună seamă întrebarea formulată aici explicit se materializează în forme de o mare diversitate în fiecare poem. Oricum însă aproape toate odele încep prin a invoca o divinitate, un loc de cult sau de celebrare a serbărilor agonale (unde bărbații se măsoară în agon — efortul întrecerii). Ca răsucirea unor spirale de aur, de argint și de cupru, în meșteșugita lucrare a coroanelor sau a fibulei care prinde un veșmînt antic, se inserează, în formulări dense, aluzii la soarta învingătorului : un prim elogiu al victoriei și al iscusințelor sale. În distribuție liberă sînt sculptate apoi gnomel : cugetări despre acțiunile omenești, despre calitățile innăscute și pecinginea invidiei, despre raportul dintre oameni și zei. Subit, ca o iluminare între două șiruri de coloane, se deschide priveliștea mitului. Acesta este de obicei raportat la un semizeu și la făptura eroilor de legendă, care priveghează patria poetului sau desfășurarea serbărilor. În sfîrșit curentele discursivității și narațiunea lirică se mai opresc în repetate rînduri asupra muritorului preamărit în poem, care s-a învrednicit de glorie veșnică prin izbînda sa (uneori acumulare de victorii succesive la diferite concursuri menționate în același poem). În afară de invocarea din proemiul oricăror imne (înlocuită uneori printr-un enunț solemn, care nu recurge la vocative sau la imperativul chemărilor), distribuția elementelor referitoare la pămînteanul sărbătorit, la divinitate și la eroul de legendă (mediator între cer și pămînt) rămîne liberă. De acolo și neprevăzuta scînteiere de idei, care se mlădiază în cuprînsul formelor arhitectonice.

Efectiv, ceea ce unește foarte strîns arhitectura templelor doriene și meșteșugul choro-diei este disciplina formală, folosind unele principii universale, alături de mijloacele particulare de înfăptuire. Îmbinarea de volume rotunde — trunchiul și capitelul coloa-

nelor — cu triangulația și dominanța rectiliniei a frononului, a diferitelor caneluri și ornamente, articularea metopelor sau așezarea de acrotere în dreptul unui acoperământ, îmbinările de membre arhitectonice își găsesc replica lor în arta cuvîntului coral. Poemul este așadar cîntat în mersul ritmic (aproape dansat) și împreună cu aceste două componente, verbal-discursivă și melică (de modulație vocală), intervine un al treilea ordin de semnificare: acompaniamentul instrumental (de obicei acorduri de coarde ale marilor lire). Artă poemelor cîntate în care s-a ilustrat Pindar se deosebește așadar de lirica noastră în primul rînd prin faptul că este chorodie: cîntec acompaniat de dans (choros), sau melică mare, corală, mai bogată sub raportul structurii formale decît celălalt tip de poezie lirică din antichitate, melica monodică (sau monodia). Cele mai dezvoltate construcții corale, folosind o adevărată arhitectonică de templu clasic, grupează perioadele ritmice (versuri) în triade sau grupuri formate din strofă — antistrofă și epodă. Distribuirea duratelor și a numărului de silabe în tipare ritmice se face pe baza responsiunii perfecte între strofă și antistrofă (două unități care au în mod obligatoriu aceeași schemă metrică), urmate de o epodă cu o structură metrică diferită. S-au iscat multe controverse pentru definirea implicațiilor semantice ale responsiunii. În orice caz, în afară de simpla rotație (strophe = întorsătură, anti-strophe = contrariul ei), undeva în adîncul configurației de idei își face drum aprofundarea cuvîntelor și dezvoltarea recurentă a temelor, paralel cu mersul coreușilor, care vor călca de cîteva ori pe același făgaș, pentru a desena figurile antistrofiei, în sensuri opuse. În schimb pașii pe loc se potriveau mai bine cu formulele de încheiere, rostite în timpul epodei.

Rîvna interpreților de astăzi va căuta să discearnă pînă unde se ramifică filonul ideilor, care se manifestă cu scînteieri de imagini sau metafore intermitente. Acest focar de lumină se convertește de fapt în răsunete și întreaga succesiune de perioade trebuie să ne obișnuiască treptat cu reverberația c h e m ă r i i. Paralel cu rotația continuă sau întreruptă în sacade, peripețiile dintr-o legendă mitică povestită de Pindar într-un crîmpei de narațiune lirică se opresc pe alocuri statuar — încremenite — sau, dimpotrivă, se perindă cu rapiditatea unor chipuri visate, pentru a ne constrînge să recompunem tîlcul spiritual și frumusețea nepieritoare, așa cum s-au recules aceste răsfrîngeri în g r a i u l d i n a d i n c u r i, deșteptat de chorodie.

Pentru ilustrarea considerațiilor de mai sus vom încerca să desprindem dintr-o analiză succintă a Nemeenei a X-a cîteva caracteristici esențiale ale gîndirii poetului

nostru *. Oda începe cu lauda unor nume celebre din legendele mitologice, care au făcut gloria cetății Argos, de unde se trage neamul învingătorului preamărit. Prima triadă este ocupată integral de acest elogiu de zei și eroi care multiplică rezonanțele unui trecut fantastic. Deasupra neamului efemer de oameni se aprinde constelația însemnelor de nemurire ale Thebei. La capătul primei strofe se revelă, prin aluzie implicită, una din cele mai rare virtuți, care deosebește omul clasic de mulți eroi homerici — făpturi excesive, pe cât de viteze în luptă, pe atât de pătimase, nesătute de sânge și nedomolite. În ultimele două versuri ale strofei Hypermestra „nu răătăcește cu gândul” și rămîne o pildă eternă pentru stăpînirea de sine. Singură păstrează sabia în teacă, în noaptea în care celelalte Danaide vor ucide în patul de nuntă pe fiii lui Egyptus, care au cutezat să le ia în stăpînire fără voia lor. Văpaia omeniei cumiși a Hypermestrei se ridică pură deasupra celorlalte virtuți eroice. În antistrofă acest focar de lumină este mai slab, pentru a nu se irosi energia semnificării. Totuși remarcăm polarizarea unor imagini: Diomede intro-nizat să domnească în Argos ca un zeu, de Athena cu ochii albaștri-strălucitori, în timp ce pămîntul își deschide adîncurile, ca să-l primească pe Amfitryon, „norul de luptă”. Mișcarea dialectică de imagini aduce din nou liniștea în epodă, unde se pomenește veș-nica fericire a lui Heracles, însoțit cu Hebe, „tinereșea”.

Cele două triade din centrul odei se opresc asupra elogiului diferitelor victorii repur-tate de Theaios, destinatarul odei și de familia sa. Aici ne întîmpină un repertoriu de ornamente stilistice încărcate, limbajul de ceremonial: epitete compuse, metonimii, peri-fraze, determinări ornante, cum erau cununile și hlamidele de lîină care se așezau pe brațele învingătorilor la jocuri. Imnologia trebuia oricum să mulțumească și pe aristocrații din secolul al V-lea, potrivit cu exigență prestația unui „car încărcat de poeme”, pe măsura cheltuielilor casei nobiliare. Totuși, elogiul tradițional nu se oprește niciodată la Pindar la simpla măgulire. Pentru a nu minia zeei, străbate din adîncuri un glas al sfielii, care întinde vălurile sale pe obrazul laudelor, ferindu-le astfel de trufie: „pentru cele rîvnite de cuget gura știe să păstreze tăcere” . . . (tr. II, ant.). Gloria nu-l aruncă pe om în abisul primejdiilor de tot felul, nu este amenințată de invidia zeilor, dacă vine după trudă. Nobila irosire a puterilor, încordarea gratuită în luptele atletice (sau cum am spune astăzi „gloria sportivă”) înseamnă pentru poet o trudă, la fel de sfiintă ca muncile cîmpului

* Vezi și textul odei în traducere integrală, pp. 50—55, cu notele de la pp. 161—167.

pentru compatriotul său Hesiod. Chiar în tranziția de la un elogiu la altul intervine acest suîș necesar : „nu fără trudă / inimă prinde curaj și cere mai departe harul tău !” După ce s-a încheiat șirul elogiilor aduse neamului de atleți, se înserează cu rapiditate mitul — adevărata împlinire a poemului. Pentru a defini această rapidă schimbare a fluxului de idei poetul ne propune o imagine mîndră în Nemeana a III-a:

... repede se arată vulturul între zburătoare,
Se aruncă neașteptat din slăvi de departe,
Dornic să ridice sîngerînda
Pradă în ghiare!

Mai bine de jumătate din poemul nostru va face să vibreze un răsunt de legendă (gr. kleos) despre moartea lui Kastor, unul dintre gemenii dioscouri, un astru straniu împărțind alternativ o zi de nemurire cu o noapte de somn al morții sub pămînt, în vecinătatea Spartei. Veriga de argint care unește mitul cu restul narațiunii este prinsă de pilda unui strămoș al familiei, care i-a găzduit odinioară pe Dioscuri, așa cum ospătează bătrînii un înger, coborît din cer pentru a cunoaște moravurile cetățitorilor, în legendele hagiografice. Nucleul narațiunii despre moartea vremelnică a dioscurilor îl aflăm într-un episod iconic: lupta cu adversarii lor, „feciorii lui Afareus”. Aici se ajunge la punctul culminant, în fașa unui mormînt, teritoriu ocrotit de zei. Dușmanul se face vinovat de sacrilegiu, încercînd să-l ucidă pe viteazul Polydeukes (unul dintre dioscouri) cu o piatră smulsă de pe mormîntul părintesc, „podoaba Hades-ului”. De aceea perechea dușmană va fi pedepsită fără milă, iar la sfîrșitul penultimei triade trupurile vinovate, cuprinse de trăsnete fumegînde, „ard împreună în pustietăți”. Atunci va începe adevărata pătîmire a gemenilor. Polydeukes l-a ridicat pe Kastor, muribundul, în brațe, urmărindu-i „ultimele zbateri”. Îl invocă pe Zeus cu o tragică întrebare : „care va fi dezlegarea suferințelor ?” Și de astă dată melancolia eroilor reflexivi din chorodie este mai nobilă decît minia lui Ahile, care-i otrăvește părerile de rău. Acum adevărata frăție de arme nu suportă să se despartă cele două ființe :

Poruncește moarte împreună . . . stăpîne!
Gloria s-a dus, pentru omul însingurat
De prieteni. Căci puțini rămîn
Credincioși în necaz dintre muritori.

Cu aceste versuri se împărtășește sublimul decantat sub forma unei opțiuni supreme, ca în tragedie. Dar tocmai fiindcă ne aflăm în ceasurile însorite ale veacului de aur, soarta gemenilor va găsi alinare între viață și moarte, undeva la hotarele dintre pacea nocturnă și seninul dureros diurn :

. . . de te lupți

Pentru fratele tău și cugeți pe toate
Să le-mparți egal cu el, atunci cu răsuflarea
Vieții să fii jumătate din an sub pământ,
Iar jumătate în cer, în casele de aur.

După ce se hotărăște astfel un sfârșit care transcende orice deznodământ pămîntesc și se anunță izbăvirea în ordine cosmică, mai rămîne să deslușim ultima privescătoare omească. Atunci, în loc să se taie șuvița de păr a mortului, cum se obișnuia în popor, finalul pindaric propune antifraza gestului ritual : o desprindere din neființă.

Iar Zeus a dezlegat din moarte
Ochiul mai întii și apoi glasul celui
Cu mitra de aramă, viteazul Kastor.

Astfel se desparte de noi și poetul, fără să irosească hiperbole gratuite sau metafora din urmă de dragul unei delectări vane. Truda lui înseamnă transfigurare a legendelor, în văzduhul unor înțelesuri mai pure. Un răspuns la multiseculara monotonie a ritualului prin aceste graiuri noi, o primenire de rituri ale cuvîntului și ale dansului mimetic, pentru a ne vesti toate chipurile gloriei, toate înfăptuirile de care se simte capabil omul grec din secolul al V-lea, mai înainte de a pătimi ca un crou de tragedie în amiaza cunoașterii de sine.

MIHAIL NASTA

— Acest ultim volum din seria consacrată poemelor pindarice cuprinde ultimele două cicluri de „Ode triumfale“ (Epinicii) și o selecție din cele mai reprezentative fragmente (am ales cu precădere pe acelea care se pot încadra în anumite specii atestate în edițiile alexandrine).

— Pentru a înlesni o rapidă identificare a fragmentelor din ediția textului grec, am indicat, în paranteză, în marginea din stînga numerotarea folosită de ultimii editori din colecția „teubneriană“/ Pindari carmina cum fragmentis, Pars II, post. Br. Snell edidit H. Maehler, Leipzig, 1975/. *P e r i c o p a* denumește în comentariul nostru o subdiviziune a fragmentelor cu structură complexă.

Obișria lui Pindar

(După Thomas Magister)¹

Pindar, de neam theban, era fiul lui Daifantos, după mărturii vrednice de crezare. Unii spun că era al lui Skopelinos; alții însă îl socot al lui Pagondas și al femeii Myrtó ², din satul Kynoskephalai. Myrtó însă s-a măritat cu Skopelinos, flautistul, care l-a învățat pe Pindar arta flautului; iar când a văzut că-i mai dăruit decât el, l-a dat în grija lui Lasos din Hermiona, poetul, de care a fost inițiat în poezia lirică. S-a născut și a murit în vremea lui Eschil, cu care a avut de a face. Pe vremea războiului cu perșii erau în floarea vârstei. A avut două fiice: Eumetis și Protomahe. Locuia în Theba, avându-și casa aproape de templul maicii zeilor. O cinstea foarte pe zeiță, fiind cel mai evlavios, de asemeni pe Pan și pe Apollo, pentru care a scris cel mai mult. Era mai tânăr decât Simonides, mai bătrîn însă decât Bacchylides ³. În vremea campaniei lui Xerxes se afla în deplină putere. Se bucura de mare cinste din partea tuturor elinilor, pentru că era astfel iubit de Apollo încît avea și parte din darurile jertfite zeului. Iar preoții strigau cînd se jertfea: „Pindar să vină la masa sfîntă a zeului“.

Se spune că Pan a fost găsit cîntînd odată un imn de-al său despre Pelops ⁴. Se mai spune că odinioară, cînd lacedemonienii au incendiat Beoția și Theba, de casa lui, singura, nu s-au atins, văzînd scris pe ea următorul stih: „acoperămintul casei lui

1. Toate notele biografice păstrate sînt compilații după doi autori de biografii din epoca alexandrină: Chamaileon și Istros din Cyrene. Thomas Magister a fost un erudit comentator bizantin, elevul celebrului Maximos Planudes.

2. Pe cît se pare, o poetă, care se numea de fapt Myrtis. După lexiconul Suda, (v. mai departe), fusese magistra liricului nostru, la fel ca poeta beoțiană Corinna.

3. Ambii poeți corali, Simonides din Keos și Bacchylides (de la care s-au păstrat în papiri poeme fermecătoare) au rivalizat cu marele theban.

4. *Olympianica I.*

Pindar, poetul, să nu-l aprindeți”¹. Și Alexandru se spune că a făcut la fel mai târziu: căci atunci când a incendiat Theba, singură casa acestuia a fost cruțată². Deși athenienii îi dușmăneau pe thebani, poetul a spus într-un Imn: „O, luminoasă și slăvită cetate Athena!”. Iar thebanii l-au pedepsit cu o amendă în bani, care a fost însă plătită de athenieni³. Au fost scrise de către el șaptesprezece cărți dintre care patru, așa numita „Grupare a periodului”⁴, sînt următoarele: *Olympianice*, *Pythianice*, *Isthmianice*, *Nemeene*.

Pindar a murit în vîrstă de 72 de ani, sub arhonte Abion într-a optzeci și șasea olimpiadă. Îl asculta pe Simonides . . .

Articolul P i n d a r din lexiconul Suda⁵

Pindar, din Theba, fiul lui Skopelinos, după unii însă al lui Daifantos: această filiație fiind mai aproape de adevăr. Căci fiul lui Skopelinos era mai șters și o rudă de-a lui Pindar. Unii însă istorisesc despre el că ar fi fiul lui Pagondas. A fost un elev al unei femei, Myrtis, și s-a născut în cea de-a șaiszeci și cincea olimpiadă, în vremea campaniei lui Xerxes fiind în vîrstă de 40 de ani. Avea și un frate, pe care îl chema Erotion și un fiu, anume Daifantos, iar ca fiice pe Eumetis și Protomahe. Sfîrșitul vieții sale s-a întîmplat după cum i-a fost voia: căci rugîndu-se să i se dăruiască dintr-o dată ceea ce este mai frumos în viață, a murit în teatru, sprijinindu-se pe genunchii dragului său Theoxenos, avînd optzeci și cinci de ani.

1. Este vorba probabil de o expediție pentru pedepsirea thebanilor, care trădaseră cauza Elladei în timpul războaielor medice (după 490 î.e.n.).

2. Informație autentică, figurînd la biografii lui Alexandru Macedon.

3. Vezi pentru elogiul Athenei *Dithyrambii* IV A și IV B, fragm. 30—31, pp. 111—112.

4. *Period* înseamnă aici un ciclu sau o grupare de cărți. O serie de informații din această compilație se regăsesc în așa numita „biografie ambrosiană” (intitulată după manuscrisul pindaric cu același nume). S-au mai păstrat o „Viață” versificată și cîteva spuse memorabile atribuite poetului.

5. Celebră lucrare enciclopedică bizantină, încheiată probabil pe la începutul secolului al X-lea e.n.

A compus poeme, grupate în șaptesprezece cărți, în dialectul doric: olympianice, pythianice, nemeene, isthmianice, prosodii, parthenii, cînturi de întronare, bachice, dafneforice, paiane, hyporheme, imne, dithyrambi, skolii, enkomii, threnoi, drame tragice, epigrame în distih, proze sfătuitoare pentru ellini și multe altele. Mai există și un alt Pindar, fiul lui Skopelinos din Theba, și el un poet liric, nepot al celui dintii. După relatările tradiționale, Alexandru, intrînd în Theba, o distruge din temelii și, în afara preoteselor și preoților, pe toți ceilalți i-a aruncat în sclavie. Dar se spune că a vegheat să nu se aducă nici o vătămare casei lui Pindar și urmașilor săi, din evlavie față de Pindar. Asta o spune Arian, istoricul, în cartea întii din *Campania lui Alexandru*.

Nemeana întâi

*Pentru Chromios din Syracuse, biruitor la întrecerea cailor înhămați*¹

I

1 (*strofă*) Loc sfânt, unde-și trage sufletul Alfeiosul,
 Vestitei Syracuse mlădiță, Ortygia²,
 Cort de liniște Artemidei,
 Sora Delosului! De la tine dulce răsunind
 Imnul înalță temei, rostind mărire
 Iușilor ca vântul, cailor,
 Și lui Zeus ce veghează Etna bucuria recunoștinței:
 Căci mă-ndeamnă carul lui Chromios, mă-ndeamnă și Nemeea,
 Pentru faptele de biruință să mă înjug astfel — cu un cintec...

2 (*anti-strofă*) Începuturile zeei le-au ctitorit, menind
 Acelui bărbat dumnezeiești virtuți.
 Dar întru noroc
 De toți slăvită rămîne culmea biruitorului... Iar de marile
 întreceri sacre
 Musa își aduce aminte cu dragoste.
 Însămînțează și tu acum strălucire!
 Peste această insulă, de stăpînul Olympului,
 Zeus, dăruită Persefonei³, cu semn de încuviințare —
 Tremurul coborînd din plete: să fie cel mai bun pămînt al roadelor

3 (*epodă*) Sicilia cu țarina grasă, drept ridicînd
 Orașele sale bogate...
 I-a hărăzit deci fiul lui Kronos atunci logodnă

Cu-acei neam într-armați în bronz,

Luptător cu lancea—călăreții! Și n-a uitat s-amestece cu gloria
Olympiadelor

Cununa lui din frunze de măslin bătute-n aur. Spre multe rosturi .
Am îndreptat suliița cuvintelor,
Fără-nșelăciune miezul nimerindu-l.

II

4 (str.) Și am stat dinaintea porților — în praguri aulice —
La curtea bărbatului de oaspeți bucuros... Iată-mă! frumos

înstrănat

Cu glasul... Aici un prinz sărbătoresc
Mi-a fost împodobit. Doar nu se-arată nedepriuse cu pașii
Străinilor casele și stăpînul lor avu parte
De prieteni aleși ce vin s-alunge cu apa
Fumul de tăciune⁴. Oamenii au fiecare alte meșteșuguri, însă trebuie
Să mergi pe căile drepte, cu pașii
Celui care luptă bizuindu-se numai pe firea sa⁵, neînstrăinată:

5 (ant.) Căci lucrează cu fapta cel puternic,
Iar cu sfaturi de ispravă mintea dovedește — de-ar fi să știe viitorul
Cei înzestrați cu haruri din neam în neam...
Tu însă, fiu al lui Hagesidamos, în caracterul tău
Pe amîndouă le ții.
Eu nu rivnesc a tînui multa bogăție în casă,
Mai degrabă din *cele ce sunt* să ne luăm bunăstarea
Și răsplata iubirii de la prietenii într-ajutorăți.

Căci o nădejde

Comună îi conduce pe oamenii

6 (ep.) Cu multe nevoițe.⁶ Iar eu acum doar de Heracles
Mă țin, cu multă încumetare, pînă sus, pe

Culmile mari ale virtuții . . . trezind o povestire din vechime:
În ce fel, zămislit de pintecele maicii sale,
Cum a văzut făclia, îndelung rivnita lumină de zi,
Fiul lui Zeus, izbăvindu-se de suferința facerii,
Cu frate-su geamăn a venit pe lume . . .

III

- 7 (*str.*) Și-apoi n-a fost chip să scape privirilor
Herei⁷, cea cu tronul de aur, învăscut în
Scutece de șofran . . . Ci regina zeilor
Cu necaz în suflet i-a trimes pe dată dragonii cei doi
Și aceștia lunecară prin ușile deschise în fața lor
Până-n cea mai ascunsă chilie, spre copii,
Cu fălcile iuți rivnind să-i încolăcească. Dar el
Ridică drept capul și s-a măsurat în lupta dintii,
- 8 (*ant.*) Cu două mâini apucind pe-amîndoi șerpii de gît
Strîns de tot . . . fără scăpare . . .
Și celor sugrumați multă vreme le-a trebuit
Sufletul să-și dea, istovindu-l din mădulare
Uriașel Atunci, o spaimă de neîndurat
Lovea femeile, care tocmai vegheaseră
La patul Alkmenei⁸. Singură se ridica, desculță,
Fără veșmînt, afară din cortul odihnei grăbindu-se,
Numai s-alunge furia fiarelor . . .
- 9 (*ep.*) Repede însă și căpeteniile Cadmeilor⁹, cu arme
De-aramă în cete-alergară.
Iar în pumnul său Amfitryon scuturînd sabia,
Dezbărată de teaca prelungă,
Venea, sfîșiat el însuși de chinuri aprige.
(Căci pe oricare ne apasă la fel toate-ale-casei,
Chiar de rămîne fără suferință inima
Pentru-o durere străină.)

IV

- 10 (*str.*) Dar se opri, cuprins de o mirare chinuitoare,
Întreșesută de o bucurie nouă... Singur vedea
Nemăsurata hotărîre și puterea
Fiului său! Zei dovediseră neadevărul din
Spusa vestitorilor...
Din vecinătate-atunci chema pe-al lui Zeus
Cel de sus profet între cei mari,
Pe Tiresias drept-prezicătorul ¹⁰. Iar acesta le-arăta întocmai — și lui
Și cetelor adunate-acolo — cu ce soartă se va însoți Herakles:
- 11 (*ant.*) Cite sălbătăciuni va ucide pe uscat
Cite va stîrpi la fel pe mare
Și cum o să dea morții pe-acel bărbat
Care-o păși nesătul de trufia cea nesuferită ¹¹.
Iar cînd zeii pe cîmpia Flegrei s-or lovi
Cu giganții într-o bătălie ¹², atunci, sub
Ploaia de săgeți a lui, multora le va fi menit
Pletele strălucitoare
Să-și amestece cu pămîntul.
- 12 (*ep.*) Astfel a rostit... Iar Heracles însuși,
Adăpostindu-și apoi zilele pentru toată vremea, în pace, cu
o necurmată
Liniștire pentru îndelungile sale trude va fi
Răsplătit, în palatele fericiților: primind-o
Pe înfloritoarea Hebe de soție
Și prînzul de nuntă la masa lui Zeus,
Kronidul, împărțind,
Va ști să laude legea cea sfîntă. ¹³

Nemeana a doua

*Pentru Timodemos din Acharnai, biruitor în pankration*¹

- 1 (*str.*) Precum încep și Homerizii adeseori
Poemele, urzindu-le în graiuri
Cu preludiul de la Zeus, și acest bărbat
Temeiul aducător de biruință al întrecerilor sacre
Îl așeză prima dată în preamăritul crîng
Al lui Zeus din Nemeea.
- 2 (*str.*) Însă mai trebuie — de-ar fi să-l dăruiască
Pe drumul părinților Veacul drept-însoțitor²
Spre împodobire Atenei, marea cetate —
Să rupă de asemenea la jocurile Isthmice
Prea frumoasa mireasmă din floare și să mai biruiască
în serbarea Pythiană
Acest fiu al lui Timonoos! Și se cuvine, tot la fel,
- 3 (*str.*) De Pleiadele șapte din munte
Să nu se depărteze prea mult Orion³ . . .
Căci Salamina este în stare să crească bărbați luptători
Și la Troia Hector auzi o strigare a lui Aias⁴ . . .
Pe tine, o Timodemos, tăria
În toate luptele⁵, sufletul răbdării, te-a crescut.
- 4 (*str.*) Acharnai însă de mult, din spusele străvechi,
Prin bărbați destoinici vrednică se-arată. Iar cît privește
Sacrele întreceri, Timodemizii sunt vorbiți de bine, mai presus
de laudă . . .
Căci sub straja Parnasului, stăpinul peste culmi,

În patru sacre întreceri purtat-au biruință.
Iar din mina bărbaților corinthieni

5 (*str.*) În văile cinstului Pelops⁶

Opt cununi au luat, răsfirindu-le-n păr...

Șapte apoi în Nemeea, la sărbătoarea lui Zeus

(Căci biruințele de acasă sunt mai presus de a fi numărate...).

Pe-acesta — Olympianul — cetățeni să-l preamăriți cu alaiuri

pentru Timodemos și gloria

Întoarcerii sale⁷... Și să-ncepeți cu grai dulce cântarea...

Nemeana a treia

*Pentru Aristokleides din Egina, biruitor la pankration*¹

I

- 1 (*str.*) O, cinstită Musă, maica noastră, ție mă rog:
Spre mult ospitaliera în lună sfântă, de ziua Nemeeană,
Vino — spre insula dorică, Egina! Căci la apele
Asopiene² te-așteaptă meșterii de imne dulci-grăitoare,
În alaiul lor tineresc dorind s-audă glasul tău...
Însetează orice faptă după alta³;
Însă biruința la întreceri mai presus de orice iubește cîntecul —
Cel mai drept însoțitor cununilor virtuții —
- 2 (*ant.*) Belșug fără de invidie prin cîntec să-mparți, din gîndurile mele...
Începe dară pentru stăpînul cerului înțesat de nori, o fiică⁴,
Un imn prea cinstit! Iar eu cu glasurile tinere — ale acestora —
Și cu lira mă voi alătura... Va fi o trudă plăcută
Să laude podobața țării — unde mai întii Myrmidonii
Locuiră... străvechea incintă de sfaturi⁵ pe care
N-a murdărit-o prin ocară înfringerilor: dimpotrivă, după cum i-a fost
menit de tine,
Trupul său n-a slăbit de fel în puternica luptă
- 3 (*ep.*) Pankration⁶... Pentru istovitoare lovituri
Leacul de însănătoșire în adîncă vale Nemeea
Frumoasa biruință îl aduce...
Dacă este însă frumos cu-adevărat — și după chipul său la fel
se-arată-n fapte —
Bărbătește a urcat cele mai suse culmi
Feciorul lui Aristofanes⁷: mai departe
Pe neumblata mare nu-i ușor de trecut dincolo de columnele
lui Heracles⁸

II

4 (*str.*) Pe care le așeză eroul zeu departe hotar pentru călătoria sa pe mare
—ultime,

Vestite mărturiil Căci el a ingenuncheat fiarele de peste mări,
Nestăpînitele . . . Înșuși a cercetat vadurile apelor
Mlăștinoase⁹ — pe unde a întilnit și sorocul intoarcerii
Acasă . . . și astfel a hotărnicit pămîntul. O, suflete! spre ce
Culme îmi abați corabia de la drumul ei adevărat?
Spre Aiakos¹⁰, zic eu, pentru neamul său să-ndrepti tu pașii Musei . . .
Căci se-nconjoară cu mireasma dreptății această vorbă: „alesul fie lăudat“.

5 (*ant.*) Nu iubind cele din străini ajunge omul la mai bine;
În patrie caută! Folositoare podoabă vei găsi,
Potrivită rosturilor tale, dulce vestire pentru cîntec . . .

Stăpînul Peleu,

Bucuros de glorie, între virtuțile celor din vechime strălucea, uriașă
Lance tăindu-și! El care singur, făr-de oștire luase
Iolkosul și pe Thetis, făptura mării, ostenind
A cuprins-o . . .¹¹ Dar pe Laomedon l-a năruit puternicul Telamon,
Pînă departe vestitul, însoțitor fiind lui Iolaos . . .¹²

6 (*ep.*) Iar mai apoi împotriva dîrzelor Amazoane¹³
Cu arcul de aramă pe acesta-l urmă. Și teama, care stinge bărbăția,
Nu izbutea să domolească viforul minții sale . . .
Numai prin daruri înăscute vitejia prinde puteri,
Iar cine stăpînește numai cele-nvățate, bărbatul din beznă,
Cu răsuflare scurtă — de-aici, de colo împins — nu calcă
Niciodată singur: degustează la nesfîrșit, fără sens, fără număr
virtuțile!

III

7 (*str.*) Dar cel cu pletele-aurii, Ahile, — cînd rămase în casele Filyrei ¹⁴,
Copilul fraged — în joacă lucruri mari înfăptuia: suliță lua
Cu fierul scurt și azvîrlind-o, iute ca vîntul,
În lupte semăna pieirea leilor sălbateci și doboră
Mistreți iar trupurile dinaintea Kronidului tînărul
Slăvitului Centaur ¹⁵ le aducea . . . fremătătoare-n spasmele
morții . . .

De la șase ani începuse astfel — cum avea să fie-n toată vremea . . .
Și de acesta se minunau Artemis dimpreună cu Athena,
cutezătoarea,

8 (*ant.*) Fiindcă cerbi omora, fără de ciini și fără plase viclene,
Alergînd jivinele, mai ager în picioare . . . Dar știu și altă
povestire

Din vechime: cu adîncă pricepere Chiron în casa lui de piatră
Pe Iason îl crescú și după el pe-Asklepios ¹⁶,
Pe care l-a-nvățat să aibă mîna blindă în legea leacurilor . . .
Tot el a nuntit-o de-asemeni pe cea cu sîinii frumoși, pe fiica lui
Nereu ¹⁷,

Iar pe născutul din ea, foarte viteaz, l-a întremat
Hrănindu-i sufletul cu toate cele virtuozose.

9 (*ep.*) Ca să-nfrunte-apoi, trimes pe mare, în puterea vînturilor,
Sub zidurile Troiei tunetul de lăncii grele, în vălmășagul
Strigării de luptă a lycienilor, a frygienilor și a dardanilor,
Încăierîndu-și mîinile cu Ethiopienii,
Purtătorii de lăncie, acest viteaz cu teafără minte,
De neclintit, pentru a nu îngădui stăpînului lor,
Vărul avîntat al lui Helenos, Memnon ¹⁸, întoarcerea la el acasă!

IV

10 (*str.*) Pînă departe strălucește de-acolo, din trecut,
Lumina Eacizilor, o Zeus! Căci al tău este sîngele, a ta întrecerea

Sacră spre care se-ndreaptă înnele tinerilor, bucuria patriei
slăvind-o...
Strigare însă purtătorului de biruință, lui Aristokleides i se
cuvine!

Cel care-aduse cuvînt de slavă în această insulă,
Înfrățind cu truda sa luminoasă cinstitul sobor al zeului pythian,
Thearionul¹⁹... Numai supus încercării
Fiecare limpede-arată desăvîrșirea sa:

11 (*ant.*) Între cei tineri copil, între bărbați un bărbat și în al treilea rînd
Între cei vîrstnici²⁰... Fiindcă ne-a fost menită una din aceste
sorti
Fiecăruia dintre noi — neam de muritori! Dar înspre patru virtuți²¹
Ne călătorește veacul supus pieirii și ne spune să-nțelegem
Cele din fața noastră... Dintre aceste virtuți nu este lipsit de nici
una... Bucură-te
Acum, prietene! Îți trimet această miere stropită cu laptele
Alb... Și roua înspumată prin unirea lor este o
Băutură pe care o soarbe într-un suflet viersul flautelor
eoliene...

12 (*ep.*) Tîrziu de tot...²² Totuși repede se-arată vulturul între
zburătoare:
Se-aruncă neașteptat din slăvi, de departe, dornic să ridice
sîngerîndă
Prada în gheare... Și numai corbii se-așin pe jos, croncănitonii!
În adevăr, pentru tine Kleio²³, cea cu mîndrul scaun, este
voitoare de bine...
Pentru inima ta, purtătoare de biruință
De la Nemea, din Epidaur, și de la Megara,
Se uita spre noi lumina.

Nemeana a patra

*Pentru Timasarhos din Egina, biruitor în lupta de trîntă a tinerilor*¹

1 (str.) Cel mai bun Iecuitar al trudelor supuse în arenă judecării este
Bucuria sufletească... I m n e l e, fiicele Muselor,
Înțelepte le descîntă cu-atingere ușoară. Nici apa fierbinte
Nu poate domoli atît de bine mădulele²
Precum evlaviosul Imn încordat pe harfă.
Cuvîntul însă trăiește vreme și mai îndelungată decît faptele,
Vre-un gînd de-ar fi s-aducă prin mila Haritelor
L i m b a în lumină din adîncul simțirii...

2 (str.) De mi-ar fi dat numai să-nfățișez — pentru Zeus Kronidul,
Pentru Nemea și pentru Timasarhos cinstire —
Al imnului preludiu! Și de l-ar primi Eacizii
În cetatea lor cu zidul tare³, ocrotitoare străinilor
În duhul dreptății ce luminează tuturor!
Dacă însă pe T i m o k r i t o s, tatăl tău⁴, l-ar mai încălzi
soarele —
Mereu să cînte pe strune felurite și-asupra cîntării să-și aplece
fruntea —
Și-ar slăvi feciorul pentru biruința sa frumoasă.

3 (str.) Căci a trimes tînărul de la jocurile sacre din Kleonai salbă
De coroane și din strălucita cetate
Cu nume bun, A t h e n a, și din cele șapte porți ale Thebei,
Unde, lîngă slăvitul mormînt al lui Amfitryon⁵
Cadmeii, învoindu-se bucuroși l-au încărcat cu flori
De dragul Eginci... Și apoi între prieteni
Prieten venind, ospitalierul oraș l-a văzut
În aula norocoas-a lui Heracle⁶!

4 (str.) Împreună cu acesta, odinioară Telámon⁷ cel puternic
Năruise Troia, de asemeni pe meropi
Și pe marele groaznic luptător Alkyoneús⁸...
Nu însă mai înainte de a fi zdrobit uriașul
Douăsprezece cvadrige cu o stincă. Și eroi viteji ce incurau
telegarii

De două ori pe atîția! S-ar dovedi neîncercat în lupte
Omul care nu pricepe-acest cuvînt:
„Dacă înfăptuiești ceva se cuvine să și suferi.”⁹

5 (str.) Dar nu-mi îngăduie rostire-ntinsă legea hotărită imnelor
Și orele ce se-ndeamnă...
Făptura mea se răsucește în vraja unui cerc — de cap-întorsură... —
Neliniștindu-se inima s-atingă pragul de lună nouă.¹⁰
Totuși, oricît de-adîncă te-ar ține marea prins de mijloc,
Să te-mpotrivești u n e l t i r i l o r ! Cu tărie ne vom arăta
Mult mai presus în lumină, pe dușmani călcîndu-i...
Iar alt bărbat, privind cu invidie

6 (str.) Se rostogolește în beznă — cu gîndul său pustiu năruindu-se
La pămînt... Mie însă, oricare virtute-anume soarta, stăpînă,
Mi-a dăruit-o, știu bine că vremea o poartă-ncet, (așa cum este
sorocul),
Spre desăvirșire... Țese mai departe dulce harfă
Și acest Imn în armonia unui melos
Lydian¹¹ — iubit de oameni — pentru Oinone¹² și pentru
Kypros!

Acolo domnește, departe, fiul lui Telamon, Teukros¹³,
Iar Aias păstrează moștenire părinteasca Salamină...
7 (str.) Însă în marea cea ospitalieră locuiește Ahile
Insula de lumină strălucitoare¹⁴, iar Thetis
E stăpînă pe Ftia¹⁵ și la fel Neoptolemos în Epirul cel întins¹⁶,
Unde pe înălțimi și pe domoale dealuri

Sau adinc prin văi pasc cirezile,
Dinspre Dodona ¹⁷ și pină la Mărea Ioniană . . .
Dar la picioarele Pelionului ¹⁸ a supus cu braț luptător
Iolcosul în robie P e l e u și l-a-nchinat hemonilor,¹⁹

- 8 (str.) După ce în uneltirile Hippolyței — femeia lui Akastos ²⁰ —
S-a chinuit nevoindu-se . . . Căci prin sabia lui Dedal
Moarte-i răsădise, dintr-o ascunzătoare, fiul
Lui Pelias ²¹! Dar îl ferise Chiron atunci . . .
Și astfel soarta menită de Zeus i-a dus-o la împlinire . . .
Iar apoi atotputernicia focului ²², dîrzenia leilor cu gheare

oțelite

Și lancea dinților de fiară, foarte cumplită
A știut P e l e u să le țină-n frîul

- 9 (str.) Nuntă mare-mi făcea cu una dintre Nereide
Falnic tronînde ²³ . . . Și jur împrejurul mesei vedea
Pe zei cerului și ai mării în scaun de slavă . . . —
De unde și daruri și putere pentru seminția lui s-au învederat . . .
Dincolo însă de Gadeira ¹⁴, spre întunec nu se poate merge.
Întoarnă iar spre uscatul Europei armele năvii!
Căci nu mai pot străbate fără drum povestirea
Întreagă despre fiii lui Aiakos.

- 10 (str.) Dar la Teandrizi, în sacrele jocuri ce-ntăresc trupuri de-atleți,
Vestitor de bună-voie am venit, după juruință,
Pentru cele iscusite la Olympia și la Isthmos și la Nemea,
Unde, biruind la încercarea din arenă nu s-au întors
În patrie fără de roadele slăvite-ale cununii!
Și mai auzirăm, Timasarhe, că slujește neamul tău
Acolo Imnelor epinikii ²⁵ . . . Iar pentru cel
Dinspre mamă, unchiul tău Callicles ²⁶, de-mi poruncești

- 11 (*str.*) Să ridic o stelă, mai albă decît marmura de Paros,
 Aurul, să știi, ars în foc, strălucirea sa întregă
 Chiar de-și arată, numai *Imnul*, pentru marile
 Fapte bune, pe om îl face asemenea
 Împăraților! Și Callicles, care-acuma stă la rîul *Acherón*²⁷,
 Auzi-va ghiersul limbii mele, începător de cîntec
 La serbările puternicului Domn-al-tridentului
 Tunător din adîncuri²⁸... — la jocuri, unde-a dat în floare
 coroana de țelină²⁹ corintiană—.
- 12 (*str.*) Doar pe-acesta Eufanes³⁰, bătrînul strămoș
 Al tău, bucuros l-a cîntat, o copile, odinioară!
 Altora însă le sunt alții tovarăși de vîrstă... Iar ce ne-a fost dat
 Să vedem cu ochii noștri fiecare nădăjduiește s-o spună
 Cît mai presus... Tot astfel pe Melesias³¹ laudîndu-l,
 Aprigă lupta va da, multe graiuri împletind!
 Iar acela rămîne de nebiruit în cuvînt³²;
 Căci blînd este în cugete cu cei nobili, aspru însă cu cei șireți.

Nemeana a cincea

*Pentru Pytheas din Egina, biruitor la întrecerea de pankration a tinerilor*¹

I

- 1 (*str.*) Nu sunt eu sculptorul statuilor, ca să lucrez idoli
Neclintiți, care stau pe soclul lor . . .
Ci pe oricare navă, din cele de povară sau pe o luntre ușure,
dulce imn
- Aleargă din Egina vestind
Că fiul lui Lampon, P y t h e a s, în deplină putere
Cu biruință în toate luptele²
A fost încoronat! Nemijindu-i încă puful pe obrazul blind
Precum floarea de viță, maica roadelor tomnatice . . .
- 2 (*ant.*) Căci el pe lăncierii, eroi din Kronos și Zeus răsădiți —
Precum și din Nereidele cele de aur —
Pe Eacizi³ cu fapta i-a cinstit, la fel și orașul său, pământul
iubit de oaspeții
Demult, pentru a fi pământ roditor în bărbați vrednici,
Pentru a fi vestit în corăbii se rugară lingă altarul
părintelui Hellanios⁴,
Adăstind . . . Și-au desfăcut miinile, întinse în văzduh, toți
deodată,
Feciorii Endaidei⁵, prea bine știuți,
Dimpreună cu vajnicul Fókos, domnitorul
- 3 (*ep.*) Pe care zeița Psamatheia⁶ l-a născut la țărml de clocot al mării.
Mă sfiesc să spun o faptă grea:
Cum fără de lege s-au primejduit,
Cum au părăsit apoi slăvita insulă
Și ce *daimon* fost-a hărăzit⁷ pe acești bărbați cutezători
Din Oinone⁸ în surghiun să-i alunge . . .

Nu mă voi rosti! Căci nu-i totdeauna de folos
A scoate în lumină deslușit obrazul adevărului —
Și tăcerea este adesea cea mai înțeleaptă
Cale de cunoaștere a omului.

II

- 4 (*str.*) Ci de m-am hotărît să laud norocul sau tăria brațelor sau oțelita
Înfruntare, atunci pină departe de-aici să-mi sape urma
Săriturilor⁹: ușoară zvicnire simt în genunchi...
Pină dincolo de mare se-avintă vulturii!
Cu gânduri bune pentru-acei viteji le cînta pe 'nălțimile Pelionului¹⁰
Cel mai frumos cor al Muselor... iar, în mijloc,
Apollon cînta din harfa instrunată, cea cu șapte glasuri
Mîngîiate de plectrul aurit¹¹ pe care mișcîndu-l zeul
- 5 (*ant.*) Îndruma rosturile toate ale cîntării...
Musele-ncepură de la Zeus imn de preamărire lui Thetis, augusta, și
Lui Peleu... Spuneau în ce fel mlădioasa,
Fiica lui Kretheus, Hippolyte¹², cu lațul șireteniei
Umblînd să-l ia părtaș pe soțul ei, voevodul magnesienilor¹³,
Îl convinse, unețind cu vorbele-i lunecătoare...
Și poveste mincinoasă închegă: cum ar fi cutezat
Acela să rușineze în paturile lui Acastos¹⁴
- 6 (*ep.*) Cîntea nunții ei... Dar tocmai altfel se-ntîmplase:
Căci de multe ori din tot sufletul pătimaș
Îl ruga, ispitîndu-l;
Acestuia însă vorbele semețe îi deșteptară mînia.
Fără-nconjur a respins femeia —
De mînia tatălui ceresc, veghetorul de oaspeți,
Temîndu-se... Iar el, din văzduh, iureșul norilor¹⁵,
Prin semne-a încuviințat — Z e u s, împăratul nemuritorilor — .
Și se-nvoi degrabă pe cea din undele mării, pe una dintre Nereidele
Cu vîrtelnițe de aur, să i-o facă lui soție

III

- 7 (*str.*) Și cumnat să-i fie Poseidon la îndemnul său —
Cel care adesea din Aigai se-arată în vestitul Isthmos¹⁸ dorian,
Unde oștiri evlavioase cu fluier de trestie
Îl primesc pe zeu și întru agerimea celor patru mădulare
Cutezător se și încearcă... Ci numai soarta innăscută
Pentru toate faptele va ști să judece... Iar tu, cel din
Egina, Euthymenes¹⁷,
În ale Nikei brațe căzînd, atins-ai
Florile vîrstate¹⁸ ale imnelor...
- 8 (*ant.*) În adevăr: pe urmele tale se-avîntă de-asemeni
Unchiul dinspre mamă și bucură neamul
Născut din aceeași vlagă¹⁹, Pythéas!
Nemeea ta întremează, precum și acea lună din patria ta,
Pe care-Apollon o iubește.²⁰ Acasă pe cei de o vîrstă
Veniiți la întrecerile sacre i-ai biruit, la fel ca în frumoasa vale,
Sub colina lui Nisos²¹. Iar eu mă bucur, fiindcă întreaga cetate
Luptă pentru-aleasa biruință. Să știi că numai prin al lui
Menandru²² noroc
- 9 (*ep.*) Cules-ai răsplată muncilor tale. Căci trebuie să cauți la
Atena meșter
Pentru atleții cei vrednici. Iar de-ai venit să-l cînți
Pe Themistios, nu tremura de sîială!²³ Dă drumul
Graiului și desfă sus pînza în jurul catargului!²⁴
Strigă! vestind că el a luat în stăpînire o dublă
Virtute, biruind la Epidaur²⁵
Și-apoi în pridvorul eroului Aiakós²⁶
A purtat cununi înflorite
Prin voia Haritetelor²⁷ — zee cu părul bălai...

Nemeana a șasea

*Pentru Alkimidas din Egina, biruitor în lupta de trîntă a băieților*¹

I

- 1 (*str.*) Oameni și zei — un singur neam; căci dintr-o singură mîină
Ne tragem răsufllarea; dar ne desparte-o putere deosebită
Pe de-a-ntregul . . . În așa fel incît acesta² e nimic,
Iar cerul de-aramă veșnic un templu neclintit rămîne.
Însă ne-apropiem totuși, fie prin măreția înțelegerii,
Fie după natură, într-adevăr, de cei nemuritori,
Deși nici la lumina zilei nu vedem deslușit,
Nici noaptea ce fel de drum
Ne-a prescris soarta
Și spre care țintă.
- 2 (*ant.*) Prin semne dovedește-acum și Alkimidas că
Ce a fost sădit din naștere se-arat-a fi asemeni ogoarelor
Purtătoare de rodnicie, care-aduc, de-a rîndul,
O dată recolta din pămînturi oamenilor, pentru viață,
Iar altă dată, odihnindu-se, adună putere.³ El deci a venit
De la Nemea, de la rivnitele-i întreceri sacre,
Tînăr luptător . . . Și urmînd
Voia lui Zeus, se vădi acum,
Nelipsindu-i răsplata biruinței,
Vrednic luptător în arenă,
- 3 (*ep.*) Pe urmele lui Praxidamas⁴ întipăririndu-și piciorul —
Pe unde-a călcat străbunul său din același singe . . .
Căci Praxidamas, învingătorul olympic, Eacizilor
Ramuri le-aduse cel dintîi, din luncile Alfeiosului⁵

Și de cinci ori la Isthmos încoronat,
Iar la Neméa de trei ori, a pus capăt
Uitării lui Socleidas, cel mai mare
Dintre fiii lui Hagesimachos⁶ născuți.

II

4 (*str.*) Fiindcă ceilalți trei, măsurându-se la jocuri, spre culmile
Virtuții s-au îndreptat, după ce au gustat din
Truda întrecerii. Cu norocul adus de zeitate
Învrednicindu-se, nici o altă casă
Nu se vădi mai bine înzestrată
Prin lupta brațelor și la împărțirea cununilor
Dintre toate celelalte chiar din inima Elladei⁷... Nădăjduiesc,
Vorbă mare grăind, să nimeresc de-a dreptul
Ținta, ca unul ce slobozi săgeata din arc. Îndreaptă
Grabnic, Musă, suflarea cuvintelor, cu priință pentru aceasta⁸...
Căci oamenii de trec din astă lume

5 (*ant.*) Doar imnele și cuvintările păstrează cele frumoase-ale lor...
Iar neamul străvechi al Bassidenilor⁹ nu duce lipsă de-aseenea
fapte;

Își poartă singur pe corabie laudele, fiind în stare
Să dea celor ce ară cimpia Pieridelor sămînța
Multor imne — pentru a slăvi faptele-i
Mîndre¹⁰... Căci în Pythó, cea bună,
Legîndu-și mîinile-n curea¹¹, învinse cîndva
Cel venit din această patrie — sînge din singele lor,
Ca Iliás¹², plăcut vlăstarelor
Zeitei cu fusul de aur,

6 (*ep.*) Latona¹³ — departe-acolo, lingă izvorul Kastalfei, unde seara
De larma Haritelor s-a înflăcărat¹⁴... Iar cîndva podul mării
neistovite,

Unde locuitorii dimprejur la trei ani odată aduc
Jertfă de tauri în toiul serbării, I s t h m u l ¹⁵ pe Creontidas ¹⁶
L-a cinstit, în sacra incintă a lui Poseidon.
Și altădată frunza închinată leului ¹⁷ fruntea i-a încoronat-o
Cu biruință la Flius,
În umbra străvechilor munți.

III

7 (*str.*) Largi sunt căile de pretutindeni pentru cei ce cuvintează
Deschise înspre această insulă: s-o poată împodobi... Căci
lor le-au hărăzit

E a c i z i i partea de preț a moștenirii — înalte
Virtuți arătându-le ¹⁸... Și a zburat
Peste pământ și mare, pînă departe vestindu-se,
Numele acestor eroi... Pînă la Ethiopiani —
Neîntorcîndu-se Memnon acasă ¹⁹ — renumele ajunse... Căci

— grea

Luptă pentru ei — A h i l e
Se aruncă asupra-le, de îndată ce-atinse glia,
Coborîndu-se din carul său...

8 (*ant.*) Și l-a străpuns pe luminosul fiu al Aurorei ²⁰ cu
Ascuțișul înverșunat de lăncie... Au găsit, încă din vechime,
înaintașii

Drumul acesta de care... iar eu îl urmez,
Cu gîndul neobosit ²¹ în sinea mea.
Dar la picioarele corabiei se iscă, zice-se,
Dintre toate valurile acela care lovește
Inima cel mai mult ²²... Așadar de bunăvoie
Am luat în spate dubla povară ²³:
Ca *vestitor vin*, pentru a cincea
Victorie, peste altele douăzeci

9 (ep.) O strigare de la întrecerile

Numite de oameni sacre: Alkimidas,

Tu adaugi această laudă neamului

Tău slăvit! Doar lingă incinta lui Kronos²⁴, două flori, copile,

Numai două flori din serbarea Olimpiadei, sortirea, lunecînd,

De tine le-a înstrăinat și de Polytimidas²⁵ . . . Dar aș mai zice

despre Melesias²⁶:

« E repede ca un delfin ce străbate undele sărate

Și mîna, drept, puterea brațelor! »

Nemeana a șaptea

*Pentru Sogenes din Egina, biruitor în pentatlonul băieților*¹

I

- 1 (*str.*) Eleithya², tu care stai lângă Moirele adânc înțeleghătoare,
Fiica Herei celei puternice, ascultă-ne, o maică a nașterilor!
Fără tine nici lumina, nici întunerecul
Noapții blinde nu le-am privi, nici parte n-am avea
De ființa Hebei³, cea cu slăvite mădule, sora ta...
Noi nu respirăm cu toții pentru-aceleași rosturi:
Jugul destinului ne-apasă mereu cu alte lanțuri
Pe unii sau pe alții... Numai întărit de tine, fiul lui Thearion, alesul
Vredniciei, S o g e n e s e cîntat printre voinicii pentatlonului.
- 2 (*ant.*) Căci locuiește-o cetate iubitoare de cîntece și joc
— un oraș al Eacizilor
Ageri în sulite... Mult mai doresc să poarte de grijă unui suflet
Încercat vitejește în lupte⁴, la fel cu eil
Cu noroc de-ar făptui lucrarea cineva
Întemeiază-n cuget o dulce bucurie pentru izvorul Muselor...
Căci marile încumetări se pierd în beznă,
De-ar fi să ducă lipsa imnelor... Iar pentru faptele frumoase numai
un fel de oglindă
Știu: dacă după voia Mnemosynei⁵, zeița-ncinsă cu aur la temple,
Găsi-va truda răsplată în slava cînturilor de aczi.
- 3 (*cp.*) Înțelepți aceia care au deprins vîntul
Ce va să bată peste două zile și nu se smintesc după ciștig!
Bogatul și săracul pășesc laolaltă pragul din urmă
Al morții. Iar, după cum cred eu, mai multă
Faimă dobîndi Ulise, dincolo⁶ de tot ce a suferit,
Prin dulcele grai al lui Homer...

II

4 (*str.*) Ci poveștilor ticluite și vorbelor sale înaripate
Le-a dat nu se știe ce liar solemn. Dar ne fură iscusința,
Seducătoare, pe căi de mituri lăturalnice... Și gloata bărbaților
Îndeobște are o minte oarbă! Căci de-ar fi văzut
Ea însăși adevărul, atunci, desigur, cutremurat
De minie vajnicul Aias nu-și împlînta
Sabia lucie în rărunchi...⁷ — acest viteaz
Cel mai vrednic (făr-de-Ahile) în luptă,
De cei mînași de suflul Zefirului de-a dreptul

5 (*ant.*) Către cetatea lui Ilos⁸, spre a redobîndi
Pe soția bălaiului Menélaos! — Însă pentru toți
Se-abate valul Hadesului... Deopotrivă cade: pe neașteptate
Sau peste acela care s-așteaptă... Dar cu cinstire
Se aleg cei privegheați de un zeu în cuvînt⁹, pînă departe...
Într-ajutor venit-am și eu lîngă marele omfalos¹⁰ al gliei
Cu pieptul larg... Căci acolo zace Neoptolem, sub temeliiile
Pythiene, după ce-a risipit cetatea lui Priam,— pe unde se și
trudiră danaii.
La întoarcerea sa pe mare nu mai nimerise Skyrosul¹¹ și, rătăcind,

6 (*ep.*) Au ajuns în Efyra¹²... Astfel deci, scurtă vreme, în Molossia¹³
impărăți;

Dar neamul său în veci a păstrat
Această cinstire¹⁴. La zeu¹⁵ se călătorise însuși
Cu prinosul adus de la Troia: lamura prăzii.
Și cum se încăierase pentru carnea jertfelor,
L-a străpuns cu sabia un bărbat¹⁶, nimerindu-se potrivit.

III

7 (*str.*) Atunci fost-au îndurerați peste măsură delfienii cei ospitalieri...
Dar el și-a împlinit numai ursita.

Căci trebuia să rămână înăuntrul pădurii sacre, străvechi,
Cineva dintre domnitorii Eacizi, lingă casa zeului ¹⁷ cu
ziduri mindre —

Locuind în lege la priveghiul procesiunii
Eroilor, în ceasul marilor jertfe de-animale ¹⁸. Pentru
a izbăvi pe drept
Numele său cel bun doar trei cuvinte ¹⁹ sunt de-ajuns:
Nu minte martorul faptelor, statornicit, o Egina,
Dintre urmașii din tine și din Zeus! ²⁰ Mă-ncumet să rostesc

8 (*ant.*) Și aceasta: pentru virtuți luminoase fie împuternicit
Drumul în cuvinte, pornind de-acasă, de la tine. Dar acum destul!
După orice ispravă e dulce odihna. Uneori aduc sașiul ²¹
Chiar și mierea și florile desfătărilor Afroditei.
După natură însă fiecare suntem deosebiți de soartă.
A lăsat unora un fel de viețuire — alte rosturi altora . . . Și este
cu neputință
Să capete un singur om norocul întreg al zeilor.
Nu știi a spune căruia dintre noi i-a înmînat Moira darul acesta
Sigur . . . Pe tine însă, Thearion ²², te dăruiește cu măsura fericirii

9 (*ep.*) La vreme potrivită . . . Și cum te-arăți cutezător
Pentru cele frumoase nu-ți vatămă
Seninătatea minții. ²³ Aici sunt doar un oaspete. ²⁴ Mă țin departe de
Noaptea clevetirii și cum vin riurile cu apă limpede, așa voi aduce
Mărire-adevărată bărbatului prieten.
Celor buni aceasta să le fie răsplata!

IV

10 (*str.*) Lingă mine de s-ar afla un aheu,
Din cei așezați dincolo de Marea Ioniană ²⁵,
Nu-mi va face mustrare: am încredere în legea

Ospeției²⁶ și mă uit cu privire limpede în ochii
 Poporului meu, fără semeție, ferindu-mi pașii
 De toată silnicia²⁷ . . . O, de-ar veni doar cu gânduri bune
 Vremea viitoare! Iar cineva, cunoscându-mă, poate să spună
 De-am umblat vreodată cu șoapte viclene, stricînd armonia
 cîntărilor . . .
 Iar ție, coboritor din stirpea Euxenidă²⁸, Sogenes, îți jur că n-am
 depășit pragul

11 (*ant.*) Cînd mi-a săltat limba, iute, ca o sulită²⁹ cu obraz de-aramă!
 Și celui care lasă gîtul slobod³⁰ și vîlga neatinsă de sudoare
 De i-a fost îndelungă truda, bucuria mai deplină i se alege.
 Mă iartă deci! Și dacă de dragul biruitorului peste cuviință
 Ridicat-am glasul meu, nu m-așin trufaș la vremea plăților.³¹
 A împleti aceste coroane ar fi ușor . . . Încearcă un alt preludiu! Musa
 Întocmește aurul pe fildeș alb, dimpreună cu
 Florile roșii de crin³², rupte din roua mării . . .

12 (*ep.*) Aducîndu-ți aminte de Zeus în preajma Nemeii,
 Trezește mult slăvitul ison de imne,
 Liniștit . . . Pentru împăratul zeilor se cuvine
 Pe-acest pămînt să răsunе glasul
 Cu blîndețe. Căci, după cum se spune, l-a răsădit
 În sinul maicii sale primitor de viață³³ pe Aiakos,

V

13 (*str.*) Stăpîn al cetății în patria noastră, cea cu nume bun,
 Iar ție, Heracles, frate binevoitor și oaspete
 Apropiat³⁴ . . . Dacă însă gustă vreun bărbat mulțumirea
 Prieteniei bărbățești, la fel vom spune că vecinul în care află
 vecinătatea
 Iubirii este o bucurie³⁵ — dintre toate cea mai vrednică . . .

Iar dacă și un zeu se ține-aproape, atunci chiar lângă tine, —
Cel ce-ai legat Giganții³⁶, — la tine-ar voi Sogenes să locuiască,
Fericindu-l pe tatăl său³⁷, în calea cea sfântă,
Larg deschisă printre avuții, a înaintașilor . . .

- 14 (*ant.*) Oare nu-i cuprinsă tocmai, asemenea jugului celor patru cai³⁸,
Casa lui între două sanctuare — unul pe mîna dreaptă
Și altul de-a stînga?³⁹ Ți se cade, o fericite,
Să convingi pe soțul Herei și pe fecioara cu ochii de lumină⁴⁰ . . .
Căci poți adesea tu să le dai muritorilor dîrzenia
Pe drumul orb al neputințelor . . .
De-ai voi numai să le întemeiezi și lor un trai statornic
Fericit, împletind junia strălucită cu anii bătrîneții părintești,
Și să păstreze mereu, neam de neam, copii ai copiilor născuți din ei,

- 15 (*ep.*) Partea de cinste⁴¹ precum se află și acum
Sau chiar mai bună în viitorime!
Însă inima noastră nu va răbda nicicînd
Să-l răvășească pe Neoptolem cu vorbe de neîntors!
Dar a repeta neobosit același lucru dovedește sărăcie. Precum
Ar zice mereu⁴² niște copii: „Korinthos, fiul lui Zeus!“.

Nemeana a opta

Pentru Deinis din Egina, biruitor în alergările din stadion.¹

I

1 (*str.*) Tinerețe² stăpină,

Vestind nemuritoarele iubiri ale-Afroditei!

Cum adăstezi pe a fecioarelor pleoape copile . . .

Iar pe unii în brațele blinde ale Ursitei³ îi porți,

Pe alții în cele dureroase . . . Ferice însă de omul care

La vreme potrivită⁴, negreșind, ar ști să dobândească

Iubirea cea mai înaltă!

2 (*ant.*) Tot astfel, în cortul lui Zeus și al Egină

Păstorind, au împărțit Iubirile⁵

Daruri ale Kypriei⁶ . . . Și a înmugurit un fiu născut din ei: împăratul

Oinonei⁷, — cel tare prin brațul său și foarte vrednic la sfaturi.

De pretutindeni, îndată, venirea mulți . . .

Și mult se rugau a-l vedea!

Căci, fără să-i cheme, floarea eroilor din împrejurimi, vroiau să se

supună

3 (*cp.*) De la sine legilor sale (cei care în Athena pietroasă

Cîrmuiau oștirea și cei de la Sparta, Pelopizii⁸) . . .

Rugător cuprind și eu acum genunchii⁹ lui Aiakos, sărbătorești;

Pentru cetatea iubită de el și pentru eginetei strînși aici mă plec

Aducînd o mîră lydiană¹⁰, melodic vîrstată de sonori:

Podoaba celor două stadio alergate¹¹ la Nemea

De tînărul Deinis și de Megas, tatăl său . . .

În adevăr: dimpreună cu voința zeului răsădită

Fericirea omului dăinuiește îndelungă vreme . . .

II

- 4 (*str.*) Precum și pe Kinyras ¹² l-a împovărat un zeu cu-avuții odinioară,
În ostrovul Kypros, cel din largul mării. Dar, iată, mă salt
pe-agere picioare
Și îmi trag răsuflarea ¹³, mai înainte de-a rosti ceva!
Căci multe, în multe feluri s-au tot spus! Însă ceva nou
Găsind, oricît ai scăpăra gîndul pe o piatră de încercare,
Pentru dovadă ¹⁴, primejdia, desigur, este mare . . . Căci se lasă
gustat de invidie
Cuvintul nostru, iar acesta se prinde mereu de cei aleși și cu răii
nu se pune!
- 5 (*ant.*) Invidia muritorilor chiar și pe fiul lui Telamon ¹⁵ îl mușcă
Năruindu-l în sabia sa . . .
Astfel, pe unul cu limba neîntremată, oricît ar fi
De vitează inima sa, îl cuprinde uitarea,
În jalnică batjocură! Iar cinstirea cea mai adîncă i se aduce vicleniei
Mincinoase. Tot așa danaii, votînd pe-ascuns cu pietre albe,
Pe Odysseu îl alintară ¹⁶ . . . Și Aias atunci, hoțit de arme, cu
moartea se măsură!
- 6 (*ep.*) Totuși, fără-de-asemănare, în trupurile dușmanilor
Calde nu rupseră deopotrivă cei doi aceleași răni,
Scuturîndu-se de mușcătura lancierii lor
Și alungînd pieirea din preajma lui Ahile
Cel răpus ¹⁷ — sau în toiul celorlalte bătălii
În trudnice zile! Dar înșelătoria ¹⁸ fost-a din vechime
Soața vorbelor viclene, izvodul șireteniei,
O iasmă făcătoare de rău! Ea întunecă lumina vredniciei
Și lățește ca un putregai faima celor nevrednici de-arătare . . .

III

- 7 (*str.*) Departe de mine asemenea obișnuință, o Zeus părinte!
Ci pe drumuri simple ale vieții să mă duc neabătut, așa fel încît,

Murind, copiilor mei să nu le las un nume
De rușine. Căci unii își doresc aur și alții acest pământ,
La nesfârșire . . . ¹⁹ Dar eu aș voi numai, concetățenilor fiindu-le
Drag, să-mi tăinuiesc mădulele în țărină și să laud
Ce-ar fi de lăudat, semănind mustrare peste cei vinovați.

8 (*ant.*) Crește asemeni copacului tinăr, slobodă, virtutea,
În curăția picăturilor de rouă, prin dreapta
Înțelepciune a bărbaților, și se ridică spre
Umedul Ether ²⁰ . . . În toate sunt de nevoie prietenii
Bărbaților. Dar în preajma încercării trudnice se dovedesc
Cele foarte înalte. Iar bucuria tot la fel: caută din ochi
Un om credincios . . . O Megas ²¹, sufletul tău să-l readuc înapoi

9 (*ep.*) Nu-mi stă mie în putere — nădejzilor goale împlinire vană! —
Însă patriei tale și neamului Chariazilor mai lesne
Le înalț o piatră-a Muselor ²², pentru
Dubla biruință a picioarelor ²³ în două lupte.
Mă bucur să trimet prinusul pentru fapta lor!
Prin asemenea descintece bărbatul liniștește
Durerea trudei sale. ²⁴ Doar imnul de biruință ²⁵
Din vremuri străvechi dăinuia . . . Mai înainte chiar
De a se isca a lui Adrastos și a Cadmeilor ceartă. ²⁶

Nemeana a noua

Pentru Chromios din Etna, biruitor la întrecerea de care ¹

1 (*str.*) În alai sărbătoreasc vom păși, din templul sfânt al lui Apollon,
Din Sikyon ², Muse, înspre noua ctitorie a cetății Etna ³, unde porțile,
Deschise larg, au fost biruite de oaspeții cei numeroși,
Spre norocoasa casă a lui Chromios . . .
Însă din cuvinte blîndul imn săvîrșiți!
Căci, urcînd pe carul tras de biruința cailor,
El vestește glasurile, pentru maica divină ⁴ și pentru gemenii —
copiii ei —
Care veghează dimpreună țara de stîncă Pythó.

2 (*str.*) Este însă o spusă a oamenilor: desăvîrșita noblețe
A faptei nu se tăinuie în tăcere, sub pămînt; ci doar prin
Dumnezeiești cuvinte glasul de slăvire i se închină.
Deci haide, sus! harfă tunătoare . . . Sus și tu, flaute!
Deștepta-vom lauda pentru
Floarea întrecerilor sacre de cai — alergările pe care
Lui Foibos i le-a ctitorit Adrastos ⁵, lîngă apa riului
Asopos ⁶. Aceste întreceri amintindu-le
Voi împodobi eroul ⁷ cu cînste, pînă departe slăvitul,

3 (*str.*) Care, domnind pe vremuri acolo ⁸, a înnoit sărbătorile
Unde bărbații își arătau puterea, măsurîndu-se în lupte
Și pe carele frumos împodobite — înălțînd astfel cetatea
În lumină regele! Căci a fugit odinioară de Amfiaraos,
Cel cu inima-ndrăzneață, și de cumplita ceartă
Din casele părinților, departe de Argos. Nu mai erau
Arhonți pe-atunci fiii lui Talaos ⁹, învinși de această dezbinare . . .
Doar bărbatul mai puternic face să înceteze dreptul înaintașilor.¹⁰

4 (str.) Iar ei, cind au dat-o de soție pe-nvingătoarea bărbaților,
Erifyle ¹¹, cu legămînt

Celui născut din Oikles ¹², ajuns-au căpetenii
Mari peste danai . . . Și-astfel, într-o bună zi,
La Teba cea cu șapte porți au minat oastea bărbaților,
Nu sub semn norocos al păsării ursite ¹³ . . . Și Kronion ¹⁴,
Fulgerul azvirlind, pe necugetați
Nu i-a îndemnat să plece de-acasă — ci tocmai
Dimpotrivă ¹⁵: mai bine să nu irosească drumul acesta!

5 (str.) Se ducea spre vădită pieire, de năprasnă, ceata lor,
Cu lăncii înarmată și cai înhămați. Pe malurile
Ismenos-ului ¹⁶ și-au năruit atunci dulcea speranță
De-ntorcere acasă . . . Cu trupurile lor fumul
Îngrășau — albindu-l ca o floare . . . —.
Căci în șapte ruguri focul ospătase cu mădulare tinere
Ale acestor viteji ¹⁷ . . . Numai pentru-Amfiaraos cu fulgerul
său atotputernic
Zeus a despiciat adîncul pămîntului . . . Și-l ascunse dimpreună cu sirepii,

6 (str.) Mai înainte de a-i străpunge lancea lui Periclymen
Spinarea, rușinînd sufletul său luptător. ¹⁸ Căci mînați
De spaimetele daimonilor fug și odrasle de zei!
De-ar fi cu puțință, Kronion, marea încercare
Bărbătească — în ascuțișul de lăncii feniciene
Hotărîndu-se — această restriște ¹⁹, de viață și de moarte,
Aș voi s-o amîn cît mai departe! Dar mă rog ție, să le dai
Îndelung legiuită domnie, după soartă, copiilor născuți din Etneeni ²⁰,

7 (str.) Zeus, părinte! Și mereu, în toiul strălucitelor serbări,
B u c u r ă poporul din cetate! Căci sunt iubitorii de cai
Și tot aici sunt bărbații cu suflete mai tari
Decît averile . . . Spus-am lucru de necrezut:

Sfiala cinstei²¹ este hoțită în taină de ciștig,
Deși aduce mărire această zeiță . . . Numai cine a purtat
Al lui Chromios scut, în luptele pe jos, pe cai sau pe corăbii,
Ar fi deosebit în larma primejdiei aprige

8 (str.) Cum în război acea zeiță²² inima i-a întărit-o —
Să poată înlătura flagelul Enyalios²³.
Căci puțini se-ncumetă s-alunge norul de moarte,
Puternici în brațe și suflet . . .
Umbra și pasul picirii să le-ntoarne
Asupra deselor dușmane rinduri . . .²⁴ Dar precum se spune
Că faima lui Hector în luncile Skamandrului²⁵ a dat în floare,
La fel, sub maluri adâncate, la râul Helóros,

9 (str.) Unde-i zic oamenii vadul lui Arcias²⁶,
Acolo pentru fiul lui Hagesidamos²⁷ și-a nălțat privirea
O lumină, ivită din prima lui junie²⁸. Iar în celelalte zile
Multele isprăvi săvârșite-n pulberea gliei sau pe marea
Învecinată²⁹, pe toate le voi spune!
Doar din truda care ia naștere în frageda vîrstă,
Din aceasta se-mplinește apoi, la bătrînețe,
Veacul omeniei³⁰ . . . Să se cunoască și Chromios prin *daimoni*
părtaș unui noroc minunat!

10 (str.) Și dacă dimpreună cu multe-avuții ajunge la cinstirea
Strălucită³¹, nu va fi în stare mai departe
S-atingă altă culme cu piciorul . . .
Liniștirea³² însă iubește
Masa ospitalieră: proaspăt înflorind
Va crește viersul purtător de biruință, cu ison de cîntece blînd.
Mai dîrz atunci, lîngă vasul adînc, se face glasul . . .
Să umple cineva kraterul cu-această vesteire de imne suavă

11 (*str.*) Și să-mpartă vlaga vinului, născut din
Vlăstarul de viță!³³ S-o reverse în aceste cupe de-argint,
Aduse cîndva — răsplată³⁴ — de caii lui Chromios
Dîmpreună cu legiuitele coroane,
După dreptate trimise de fiul Latonei
Din sfîntul Sikyón! Zeus părinte, mă rog ție:
Să răsune această virtute mai presus de multele cuvinte,
În cerul victoriei înalte și să nimeresc din scurt țelul Muselor³⁵...

Nemeana a zecea

Pentru Theaios din Argos, biruitor în lupta de trîntă

I

- 1 (*str.*) Cetatea lui Danaos¹ și a slăvitelor
Tronuri ale celor cincizeci de fecioare², voi Charite,
Lăudăți-o cu imne! Laudă pentru Argos, casa Herei³,
dumnezeiască!
- O luminează virtuțile mii și mii,
Prin fapte cutezătoare . . .
Lungă-i povestea lui Perseu, biruind Medusa gorgonă⁴;
Iar în Egipt multe orașe a ctitorit
Cu palmele lui Epafoș⁵;
Și apoi Hypermestra⁶ nu rătăci cu gîndul, hotărîndu-se,
De una singură, să-și păstreze sabia în teacă!
- 2 (*ant.*) Pe Diomede însă îl așeză nemuritor cea bălaie,
Divina cu ochi albaștri de lumină⁷, să domnească zeu!
Iar pămîntul, de fulgerul lui Zeus despîcat,
În preajma Thebei l-a primit
Pe văzătorul profet, fiu al lui Oikles⁸, norul de luptă . . .
Și mai domnește-n vrednicie, prin femei cu părul lung,
frumos, Argosul din vechime . . .
Zeus, la Alkmene și la Danae⁹ intrînd,
Adeveri acest cuvînt de legendă . . .
Iar pentru tatăl lui Adrastos și pentru Lynkeus¹⁰ a întocmit armonios
Fruptul înțelepciunii cu adevărul dreptății —
- 3 (*ep.*) Și a hrănit lancea vitejiei lui Amfitryon. Căci zeul preafericit,
Zeul tare a venit în neamul lui, cînd tocmai biruise
Pe teleboeni.¹¹ Luînd atunci chipul acestuia, împăratul

Celor nemuritori a pășit în aula tebană... —
Sămînța de netemut a lui Heracles aducînd-o —.
Iar cel născut astfel s-a însoțit cu Hebe,¹² pășind nemuritoare
Lîngă maica sa cea desăvîrșită și preafrumoasă între zeițe.

II

- 4 (*str.*) Dar e scurtă suflarea gurii mele,,pe toate să le-arăt
Din cite păstrează sacrul ținut al Argosului,
— Sortirea celor sfinte ¹³... —. Și mai este și trufia invidiei ¹⁴
Greu de purtat, oriunde o întîlnești...
Cu toate astea, să se deștepte-acuma corzile de liră bine înstrunată
Și să cuprindă cugetul arena luptelor!
O înfruntare de-aramă cheamă poporul să vină la jertfele
Sacre de boi ¹⁵ pentru Hera, la judecata biruințelor.
Fiul născut din Ulias ¹⁶, de două ori învingător acolo,
Avu parte de uitarea muncilor sale temeinic împlinite.
- 5 (*ant.*) A fost de-asemena mai puternic odinioară peste mulțimea ellenă,
În Pythó biruind... Iar apoi, mergînd cu soarta cea bună,
Și la Isthmos și la Nemea dobîndi coroane.
A dat astfel Muselor o vastă cîmpie de arat.
De trei ori mai avu parte de cunună și la porțile Mării ¹⁷;
De trei ori la fel în șesurile sfinte, unde se țin serbări
în legea lui Adrastos.¹⁸
Zeus, părinte, pentru cele rîvnite de cuget gura
Păstrează tăcere... Numai desăvîrșirea tuturor
Faptelor atîrnă de voia ta. Dar nu fără trudă
Inima prinde curaj ¹⁹ și cere mai departe harul tău.
- 6 (*ep.*) Numai cele știute zeului cînt; știute de asemeni de insul care
Luptă pentru cea mai de sus răsplată, pe înălțimea sacrelor
întreceri...

Nu are Pisa²⁰ cea mai înaltă legiuire a jocurilor, dată de Heracles?

Dulcele glas

Puternic — înveselitor preludiu — la sfințirile Athenei de două ori la
sărbătorit

Și, cuprinse de pământ ars în foc, fructele măslinului
Ajuns-au în neamul bărbătesc al Herei,
În ulcioare smălțate de luciul multelor culori²¹ . . .

III

7 (*str.*) A venit însă, o Theaios, pentru mult
Cunoscutul neam al maicii voastre
Cinstirea la întrecerile sfinte, prin Charite și
Prin Tyndarizi²² totdeodată!
Vrednic, în adevăr, m-aș socoti, dacă mă nășteam
Din aceeași seminție cu Thrasyklos și Antías²³,
De a nu-mi tăinui în Argos lumina ochilor! Căci prin cite
Solii purtătoare de biruință n-a înflorit orașul lui Proitos²⁴!
Și în văile Corinthului din mâna bărbaților din Kleonai²⁵
Primit-au de patru ori răsplata . . .

8 (*ant.*) Apoi de la Sikyon s-au întors cu-argintul
Cupelor înalte, — odoare pentru vin²⁶ —,
Iar din Pellana²⁷ înveșmînțați pe umere
Cu țesătură moale și aleasă . . .
Aramă cît de mult-au dobîndit nici nu se poate
Socoti! Ar fi nevoie de-o îndelungă zăbavă să-nșir
Cîte daruri de bronz le-au pus înainte, cetatea Kleitor și Tegeea²⁸
și cetățile
Aheilor²⁹, cele de pe 'nălțimi și Lykaion, muntele
Ce stă de strajă cîmpului de alergare³⁰ ctitorit de Zeus,
Să le fie de izbîndă pentru puterea brațelor și agerimea picioarelor!

9 (*ep.*) Kastor el însuși venit-a să ceară ospetea lui Pamfaes³¹,
Odată cu fratele său Polydeukes: nu-i de mirare-atunci
Să fi ajuns harul în acest neam, ivind atleții vrednici. Doar gemenii
Pînă departe întinsa Spartă o veghează și de soarta
Întregerilor sacre dimpreună cu Hermes și Heracles rodnic
ei se îngrijesc,
De oamenii cei drepți îndeosebi aducîndu-și aminte...
Căci neamul zeilor anume este credincios în veghea sa.

IV

- 10 (*str.*) Iar gemenii pe rînd schimbă între ei viețuirea:
O zi lîngă tatăl lor cel iubit,
Zeus, locuind, iar alta în tărîm ascuns, de sub pămînt,
În văile tainice din Therapne³²
Amîndoi aceeași soartă împărtășind... Alese această soartă
Polydeukes, — mai bine decît de a fi cu totul zeu și de-a rămîne mereu
în cer,
Să-și petreacă astfel veacul³³... —, după ce
Pierise-n lupta din urmă fratele Kastor,
Străpuns în trupul său de Idas³⁴ (orb de minie pentru boii jăcuiți),
Cu-arama virfului de suliță!
- 11 (*ant.*) Căci de sus, din Taygétos³⁵, aruncîndu-și privirea
Lynkeus, pîndarul³⁶, zărise cum adăsta în scorbura
Unui stejar. Doar Lynkeus dintre toți pămîntenii
Cel mai ager ochi avea... Și-atunci, pe dată, cu mersul lor cel aprig
Ajungînd în vale, mari fapte au pus la cale,
Iuțindu-se! Dar cumplit au suferit apoi
Feciorii lui Afareus³⁷, sub palmele lui Zeus pedepsitorul
Căci veni de îndată fiul Ledei³⁸, prigonindu-i.
Ceilalți doi atunci, oprindu-se, i se împotrîviră
Lîngă mormîntul părintesc;

- 12 (*ep.*) Înșfăcînd acolo podoba Hadesului³⁹,—
 Piatra șlefuită de mormînt,— o azvirleau în pieptul lui
 Polydeukes, nestrivindu-l
 Și fără să-l dea înapoi⁴⁰ . . . El însă, năvălind cu sprintena lance
 Asupra lor, i-a împins între coaste lui Lynkeus
 Tăișul de-aramă. Iar Zeus, lovind pe Idas cu trăsnete fumegînde,
 purtătoare de foc,
 Arseră cei doi împreună în pustietate . . . Căci e primejdie
 Să poarte oamenii ceartă cu cei mai tari decît ei.

V

- 13 (*str.*) În grabă se-ntoarse Tyndaridul lingă fratele său — singe
 De viteaz⁴¹ — ; încă nu murise . . . În zbateri
 Sufletul de-abia-și ținea. L-a plîns cu lacrimi
 Aprinse și printre suspine-a strigat
 Cu voce tare: „Părinte Kronion,
 Care va fi deslegarea suferințelor? Și pentru mine
 Poruncește moarte împreună cu acesta, stăpîne!
 Gloria s-a dus, pentru omul însingurat
 De prieteni . . . Căci puțini rămîn
 Credincioși în necaz, dintre muritori,
- 14 (*ant.*) Împărtășind cu altul durerea . . .” Astfel
 A vorbit. Iar Zeus veni la el drept în față,
 Și a rostit aceste cuvinte: „Tu-mi ești fiul;
 Celălalt însă — Kastor — după tine se ivi, sămință
 Muritoare în pîntecul mamei voastre picurată
 De un erou⁴² care, după mine, se-apropiase de ființa ei.
 Ia deci acum aminte! Îți dau această-alegere:
 De moarte fugind și de uritul bătrîneții,
 După voia ta, la mine în Olymp a locui
 Dimpreună cu-Athena și cu Ares cel care ține lancia întunecată . . .

15 (*ep.*) Iată una din sortiri . . . Sau, de te lupți
Pentru fratele tău și cugeți pe toate
Să le-mparți egal cu el, atunci cu răsuflarea
Vieții să fii jumătate din an sub pământ⁴³,
Iar jumătate în cer, în casele de-aur“. Astfel vorbindu-i tatăl, atunci,
N-a mai stat în cumpănă fratele geamăn. Iar Zeus a deslegat din
moarte
Ochiul mai întâi și-apoi glasul celui cu mitra de-aramă⁴⁴, viteazul
Kastor.

Nemeana a unsprezecea

*Pentru Aristagoras din Tenedos, pritanul*¹

I

- 1 (*str.*) Fiică a Rheeli, tu care-ai fost menită pritaniiilor, Hestia²,
Sora lui Zeus, împăratul slăvilor, și sora Herei, cea egal cu el tronînd,
Frumos pe-Aristagoras primește-l în al tău locaș!
Primește frumos și pe tovarășii săi lingă văpaia sceptrului tău,
Fiindcă, pe tine venerîndu-te, veghează la Tenedos³ dreapta rînduală
- 2 (*ant.*) Și cu multe prinosuri de sfînte libațiuni te cinstesc mai înainte de toți
zeii,
Cu multe jertfe de fum... Pentru ei⁴ lira se cutremură și cîntul,
Iar pentru legea lui Zeus ospitalierul⁵ se nevoesc
La mesele din veac fără preget. Să-i dea cerul⁶ să-și ducă la-mplinire
Cu bun renume slujba celor douăsprezece luni și cu neatînsă inimă!
- 3 (*ep.*) Eu însă fericesc bărbatul acesta pentru tatăl său Arkesilas⁷,
Făptura-i vrednică la vedere-o fericesc și neclintită vitejie înăscută.
De s-ar afla un om avut să-ntreacă pe alții în frumusețe,
Cel mai bun la jocuri de-a știut să-și arate puterea,
Să ia mereu aminte la trupul său înveșmîntat în moarte:
Că va fi să poarte, drept sfîrșit al tuturor⁸, mantia pămîntului...

II

- 4 (*str.*) În glas de mărire i se cuvine lauda concetățenilor săi
Cu melodia imnelor curată ca mierea și cu vorbele împodobindu-se...
Căci, de prin serbările vecine, pe-Aristagoras șaisprezece biruințe
Strălucite l-au încoronat cu faimă — pe el și neamul părinților săi —
La întrecerea de trîntă din arenă⁹ și la mindrul pankration.
- 5 (*ant.*) Însă prea sfioasă nădejdea părinților¹⁰ a reținut puterea
Copilului lor de la încercarea jocurilor din Pythó și din Olympia!
Da, mă leg prin jurămint¹¹: după credința mea la izvorul Kastaliei

Și la frumosul deal plin de copaci, al lui Kronos¹², venind,
Cu mai aleasă glorie decit ai săi potrivnici se-ntorcea

- 6 (*ep.*) Dacă la cinci ani o dată, la sărbătoarea de Herakles hotărîtă
În alaiul sfînt pletele i-ar fi încununate cu ramura
Purpurie¹³... Desigur printre muritori îl mai aruncă pe unul mîndria
Găunoasă din mijlocul celor bune! Iar pe altul, ce-și muștră cu
prisosință
Forța lui proprie¹⁴, l-a oprit s-apuce gloria frumoasă
Inima sa temătoare... tremurîndu-i mîna...

III

- 7 (*str.*) Totuși era lesne de recunoscut spița lui Peisandros¹⁵,
Sîngele neamului său din vechime, de la Sparta... Căci din Amyklai¹⁶
venise,
Împreună cu-Orestes, (aducînd aici oastea cu arme de bronz, eoliană),
Și mai înainte se-amestecase la țărmlul Ismenosului cu sîngele
Moșului său dinspre mamă, Melánippos.¹⁷ Virtuțile străvechi însă
- 8 (*ant.*) Aduc pe rînd puterea-n neam pentru generații de bărbați.
Neîntrerupt nici negrele ogoare nu poartă rodnicie...
Nu vor nici arborii să poarte în tot anul aceeași bogăție
De flori înmiresmate-adînc, ci se perindă și belșugul lor
În veșnic-alternare. Tot astfel mină și Moira
- 9 (*ep.*) Norodul muritorilor: nici un semn clar¹⁸ de la Zeus nu însoțește
Oamenii... Cu toate astea pășim cu fală, bărbătește,
Și după multe fapte năzuim. Căci ne sunt legate mădularele de-o
nechibzuită
Nădejde... Iar izvoarele prevederii¹⁹ departe de noi rămîn.
Gonind mereu după cîștig trebuie să păstrezi o dreaptă măsură!
Căci poftele de neîmplinit vor naște mai aprigă nebunia...

Isthmianica întâi

Pentru Herodotos din Theba, biruitor la întrecerea de care

I

- 1 (*str.*) Maica mea, Theba¹ cea cu scut de aur, fapta
 Cuvenită ție mai presus de orice trudă
 O voi așeza! Să nu fie supărată pe mine colina osoasă
 A Delosului,² de care ființa mea cu totul s-a pătruns...
 Ce poate fi mai iubit decât cinstirea bunilor părinți?
 Pășuiește-ne și tu, cetate a lui Apollon!³ Cu ajutorința zeilor
 Pentru harurile voastre mă voi înjuga⁴... să le desăvîrșesc
- 2 (*ant.*) Anume, pentru Foibos, cel cu părul lung, în coruri dansînd,
 În *Keosul*⁵ împrejmuit de ape, cu bărbații mării,
 Și spre cinstea Isthmului, spinarea cuprinsă
 De valuri⁶. Căci a dăruit coroane șase oastei lui Cadmos⁷
 De la Jocurile sale — frumoasă biruință spre slava
 Cetății paterne, unde Alcmena
 L-a născut pe fiul ei, cel
- 3 (*ep.*) Neînfricat, de care au tremurat odinioară ciinii lui Geryon,
 Sălbăticiei⁸... Însă eu acum lui Herodotos cinstire
 Aducîndu-i, pentru a sa cvadrigă, ce n-a fost
 Strunită de hățuri străine, vreau să-l unesc
 În inmuri cu lamura lui Kastor, cu ființa lui Iolaos⁹...
 Căci dintre toți eroii născuți în Lacedemona și la Theba
 Fost-au cei mai strașnici conducători de care aceștia.

II

- 4 (*str.*) Se-ncercară la Jocuri în cele mai multe agonuri,¹⁰
Cu trepiede casa și-au gătit-o, cu vase
Și pocale aurite de-asemeni,
Senini gustînd din bucuria coroanelor
Purtătoare de biruință; limpede luminează virtutea lor;
Goi pe stadioane sau în clinchetul de scuturi
Împovărați alergînd la-ntrecerea de hopliți ¹¹ . . .
- 5 (*ant.*) Și cu mîini se mai prindeau s-arunce sulița
Sau discurile de piatră,¹² departe zvîcnind!
Căci nu era *pentathlonul*,¹³ ci pentru fiecare-nfăptuire
Cite un premiu sta . . . Și s-au arătat biruitori, ramuri înflorite
Legîndu-și adesea-n plete, la țărmlu
Izvorului Dirke,¹⁴ cel cu ape învolburate,
Cît și aproape de riul Eurotas ¹⁵,
- 6 (*ep.*) Fiul lui I s i k l e s, (din același neam cu cei
Semănați în brazde ¹⁶), iar în Laconia T i n d a r i d u l ¹⁷,
Care, printre ahei, sus pe culme, în Therapne cetate, viețuia . . .
Rămîneți bucuroși acum! Iar făptura lui Poseidon și-apoi Isthmul
Foarte zeesc și Onhestosul ¹⁸, cu țărmlurile sale, învelindu-le în imne,
Printre laudele aduse-acestui bărbat vreau să răsune și soarta
Părintelui său, A s o p o d o r o s: vestirea ei pînă departe . . .

III

- 7 (*str.*) Și-a țarinei din strămoși, Orhomenos ¹⁹, care din
Jalnica risipire-a năvilor de pe marea
Nesfîrșită, din amorțirea nenorocului
De gheață ²⁰ l-a primit, adăpostindu-l . . .
Acum din nou norocul înăscut ²¹ l-a ridicat
Pe-acea corabie a zilelor frumoase din vechime.
Suferința însă aduce prevederea în cugetul omului încercat ;

8 (*ant.*) Iar dacă le va sta la inimă cu tot dinadinsul v r e d n i c i a,
Prin amîndouă rîvnele, — truda și cheltuiala —,
Cei care astfel au ajuns-o,²² trebuie proslăviți bărbătește —
Și să nu li se drămuiască lauda cu
Gîndul invidios... Fiindcă îi vine ușor înțeleptului poet
S-aducă-n dar o vorbă bună pentru feluritele trude,
Devenind astfel părtașul înălțării²³.

9 (*ep.*) Căci pentru orice muncă tot altă dulce răsplată i se cuvine omului:
Una-i plugarilor cuvenită și alta păstorilor, alta păsărarului și alta pentru
Cel hrănit de mare²⁴: tot insul își apără stomacul de trista foame...
Numai cine dobîndește la întreceri sau în lupte
Gloria feciorelnică, vorbit de bine
Se alege cu cea mai înaltă răsplătire: floarea
Laudelor în graiul cetății sale²⁵ și pe limba străinilor.

IV

10 (*str.*) Iar noi pe fiul lui Kronos, vecinul nostru cel ce cutremură
Pămîntul,²⁶ se cade a-l cinsti, răspunzîndu-i pentru fapta bună,
Pentru cai și pentru carele privegheate, și să invocăm,
Amfitryon²⁷, pe copiii tăi și rîpa
Lui Minyas²⁸ și Eleusis, cîmpia sacră,
Demetrei închinată și *Eubee*²⁹
Cu arena înconvoiatelor drumuri!

11 (*ant.*) Protesilaos, eu templul sfînt al tău, unde
Te cinstesc bărbații ahei, în Fylake³⁰, laudelor îl mai adaug;
Toate însă a le rosti, cîte a dăruit Hermes, — domnul
Înfruntării agonale — cailor
Lui Herodot, nu-mi îngăduie măsura
Îngustă imnelor hotărîită³¹... Dar adesea și cele păzite de
Tăcere aduc o mulțumire mai frumoasă...

12 (*ap.*) Fie și acum să-l ridice în colb de nestemate aripile
Muselor Pieride cele bine grăitoare și să-i incarce
Brațul cu ramuri alese de la Pythó și de la Olympiade,
Cu mlădițele Alfeului ³², c i n s t e celor șapte porți ale Thebei pregătind!
Dacă însă cineva în casa lui — în adânc rămîne vistiernicul belșugului
Ascuns și rîde de alții, tăbărind asupra lor,
Desigur nu știe că va sfîrși în Hades, făr-de glorie!

Isthmianica a doua

Pentru Xenokrates din Akragas, biruitor la întrecerea de care

I

- 1 (*str.*) Bărbații în vechime, o Thrasybulos,¹
Pe scaunul Muselor, cele cu părul încins cu aur,
Urcau — în carul acestora —, smulgînd harfelor
Melodii vestite, ce grabnic le săgetau
Din arc unor copii... a miere galbenă răsunînd imnele,
Cînd cineva, cu adevărat frumos, te ducea cu gîndul
Spre Afrodita, întronată la vremea rodniciei²...
- 2 (*ant.*) Căci nefiind Musa iubitoare de ciștig,
Odinioară nu slujea pentru simbrie,
Nici nu erau de vinzare pe-atunci
Blîndele cîntări și ca să-ngîne glasul de miere
Al Terpsihorei nu-și arătau obrazul
Argintat... Acum însă ne-ndeamnă să păzim spusa
Bărbatului argiv³, cea mai apropiată de adevăr:
- 3 (*ep.*) „Banul, doar banul este omul“¹, a zis acela,
Cînd a rămas pustiit de orice avuție
Și de prieteni... Dar tu ești în adevăr cuminte;
Iar eu nu cînt o necunoscută victorie:
Isthmiana biruință cailor săi
Dăruită lui *Xenokrates*⁴ de Poseidon, cînd i-a trimes
Cununa frunzelor doriene de țelină, s-o împletească în părul său,

II

- 4 (*str.*) Pe vrednicul bărbat ce ține carele cinstindu-l astfel
Lumina celor din Akragas...
Iar în Krisa⁵, zeul pină departe stăpînitor,

Apollo n l-a văzut și de-asemeni un alai de biruință
I-a dăruit acolo . . . Apoi în Athena strălucită
Cu haruri l-au împresurat Erehteizii ⁶, ne-avind prilej
Să mustre iscusită mina strunitorului de cai,

5 (*ant.*) A lui Nikomahos ⁷, cel ce-a știut la vremea potrivită
Să lase friiele toate slobode și apoi
Bine l-au cunoscut de asemenea purtătorii jertfelor de pace
Ai Kronidului Zeus, crainicii sărbătorilor ⁸,
Elenii, care simțiseră deplin bunătatea iubitorului de oaspeți
Și l-au salutat într-o suflare, cu glasuri vesel cîntătoare,
Cînd l-a primit pe genunchii ei Nike, făptura de aur ⁹,

6 (*ep.*) În țara lor, unde-i sfînta cîmpie, a lui Zeus
Olympianul numită ¹⁰. Acolo fiii lui *Ainesidemos* ¹¹
Cu slava nemuritorilor s-au însoțit . . .
Căci nu sunt casei voastre necunoscute,
O Thrasybulos, nici bucuria de ospețe,
Nici glasurile de miere
Ce răsună în toiul imnelor.

III

7 (*str.*) Nici deal stîncos, nici drum sălbăticit
Nu vor sta împotriva, de-ar aduce aezii
Cinstitele haruri albe fecioarelor Heliconiene în casa
Bărbaților glorioși ¹². De-aș fi numai în stare
S-arunc atît de departe discul . . . Cită
Dulce putere adevărate pentru oameni Xenokrates,
Feciorelnic venerat de concetățeni!

8 (*ant.*) De creșterea cailor după obiceiul
Panhellenilor ¹³ cu rîvnă se-ngrijea . . .
De asemenea și jertfele zeilor de ospăț,

Cele rituale, întocmai le păzea. Și nu i-a doborât
Vreodată pînzele vîntul ce sufla în jurul mesei sale ospitaliere,
Ci străbătuse marea pînă la Fasis, în văratacă plutire,
Iar la vreme de iarnă pînă la malurile Nilului ¹⁴ . . .

- 9 (*ep.*) Așadar, fiindcă se-atîrnă invidioase, jur împrejur,
Speranțele de sufletul muritorilor,
Să nu treci vreodată sub tăcere, o Thrasybulos,
Virtutea părintelui tău! Nici eu aceste imnuri
Nu le-am făcut s-adoarmă, lîncede . . .
Iar tu, Nikasippe ¹⁵, acestea să le împărtășești
Oaspelui meu prietenos, cînd vei ajunge la el.

Isthmianica a treia

*Pentru Melissos din Theba, biruitor în alergările de care*¹

1 (*str.*) De-a fost vreunul din bărbați norocos, fie la slăvitele întreceri Sacre, fie prin avuția sa puternică și dacă inima și-a înfrinat-o De la scirba întunecată², vrednic va fi să-l impresurăm cu laudele Concetățenilor săi. Zeus, mari sînt virtuțile ce vin de la tine Muritorilor! Și norocul celor evlavioși mai îndelung Trăiește... Numai pentru cei cu o minte strîmbă Nu înflorește în toată vremea la fel...

2 (*ant.*) Însă ca răsplată pentru faptele-i strălucite se cuvine Pe cel viteaz a-l slăvi cu imne: în alaiuri sărbătorești cu bucurie să fie Înălțat! Căci la două întreceri sacre a vrut soarta Spre o dulce bucurie să-i întoarne inima... În văile Isthmului a primit cununa Și în văgăuna leului cu spinarea lată Prin cringul de-acolo³ Theba fost-a strigată pentru el

3 (*ep.*) De crainic în drumul cailor⁴, unde tocmai biruise. Virtutea Bărbaților din aceeași tulpină el n-a rușinat-o! Voi știți gloria din vechime — a lui Kleonimos⁵, De carul celor patru cai adusă... Neamul înrudit cu Labdacizii⁶, dinspre mamă, Pășind mereu în calea bogăției și-a pus rivna pentru nobile cvadrig⁷. Dar veacul în rostogolirea zilelor schimbă soarta noastră, Lovind urna mereu din altă parte... De neatins rămîn doar copiii zeilor.

Isthmianica a patra

*Pentru Melissos din Theba biruitor la pankration*¹

I

- 1 (*str.*) Mii de cărări pretutindeni, după voia zeilor, mi se deschid,
O Melissos! Fiindcă tu la Jocurile Isthmiene lucrarea
Cuvintelor înlesnit-ai² . . . limpede să urmăresc în imnul meu
Virtuțile voastre, prin care fiii lui Kleonymos, înflorind mereu,
Cu voia zeului, pînă la marginea menită muritorilor
Străbat, spre împlinirea vieții!³ Căci alt vînt mereu
Pe toți oamenii mină . . . mereu din alte părți suflînd . . .
- 2 (*ant.*) Neamul acesta cinstitu-l-au cu adevărat în vechime la Theba,
Numindu-i gazde ospitaliere vecinilor, lipsite de slavă
Deșartă⁴: prin cîte mărturisiri mai sboară spre oameni,
Cu-amintirea bărbaților ce-au fost și-a celor vii,
N e m ă s u r a t a glorie, pe care s-au învrednicit a o cuprinde
Pînă la desăvirșire⁵; iar faptele de bărbăție ale casei lor
Atins-au cele două colonne heracleene, ultime . . .⁶
- 3 (*cp.*) De fel să nu rîvnească virtuții lor o cale mai depărtată!
Crescători de mindri cai au fost, născuți,
Plăcîndu-le și lancea lui Ares . . .
Dar, într-o singură zi,
Sălbateca ninsoare a luptei, viscolind, de patru
Bărbați a pustiit⁷ fericită vatra lor . . .
Și nunxi acu.n, după furtuna lunilor întunecate de iarnă,
Pămîntului umbros, pestriț, parcă i-au dat în floare trandafirii de purpură

II

- 4 (*str.*) Prin voia zeilor . . . Și cel care mișcă pămîntul,
Zeul ce locuiește în Onhestos⁸, la podul mării, dinaintea

Zidurilor Corinthiene ⁹, innul acesta seminții lor dăruindu-l,
Ridică din patu-i, unde zăcea, faima străveche
A faptelor slăvite ale lor... Căci în somn
Se năruise... Însă, deșteptându-se, trupul ei luminează, întocmai ca
Luceafărul de dimineață, frumos la vedere între ceilalți aștri.

5 (*ant.*) Ea care pe câmpiile Athenei, rodnice ¹⁰, a dat de veste biruința carului lor
Și la întrecerile hotărâte de Adrastos în Sikyon ¹¹ le-a dăruit
Asemenea cununi de imne... de la poezii de altădată...
Doar fiii lui Kleonymos nu-și țineau departe de serbările obștei
Carul arcuit, bucurându-se cu toții la întrecerile
Sacre, p a n h e l l e n i c e ¹², de hărnicia cailor.
În adevăr: îi cuprinde pe neîncercați numai tăcerea necunoștinței ¹³.

6 (*ep.*) Însă nu iese nici soarta luptătorilor în lumină,
Mai înainte de a fi atins culmea biruinței;
Căci unora le dă norocul și altora înfrîngerea
Și adesea pe cel puternic l-a fost prins un vicleșug
Al răilor și l-a făcut să cadă... Voi știți anume
Vitejia lui Aias: târziu în noapte cum a sîngerat eroul,
Străpuns de sabia lui — dintr-o parte în alta. Și a rămas
Numai ocară pentru fiii Ellenilor ¹⁴, cîți veniseră la Troia.

III

7 (*str.*) Însă Homer i-a lăsat faima între oameni,
Și toată dreapta lui virtute cu sceptorul sacrului cuvînt
A învederat-o ¹⁵, pentru a bucura pe cei care vin...
Căci nemuritoare-n grai călătorește vestea,
De-ar ști să cuvînteze bine cineva: pe tot întinsul
Pămînt roditor și peste mări străbate
Lumina faptelor frumoase, raza veșnic de neatins...

8 (*ant.*) De-aș nimeri doar bunătatea Muselor,
S-aprind văpaia imnelor și pentru Melissos — demnă încoronare
La toate luptele pentru mlădița lui Telesiades ¹⁶! Căci prin cutezanța lui
Este asemenea leilor cu strigătul de tunet: aspru la suflet
În truda luptelor . . . Iar cu mintea se aține precum o vulpe
Care oprește vulturul, azvirlindu-se îndărăt pe supt vârtejul de-aripe . . . ¹⁷
Trebuie să facă totul dacă vrea să-și spulbere dușmanul în genune;

9 (*ep.*) Căci n-a fost hărăzit cu făptura lui Orion ¹⁸, de necuprins:
El arăta un trup de-ocară, la prima vedere . . .
Doar la încăierare, unindu-se cu namila, de sus o năruia,
Cu toată vloga! Tot astfel intrase odată în casa lui *Antaios* ¹⁹
Un bărbat din Theba lui Cadmos, mărunț la-nfățișare,
Însă cu inimă de nestrămutat, venind să-l ia la trîntă
Acolo-n țara Libyei ²⁰ cu holdele mănoase, oprind uriașa mină
Să mai dureze lui Poseidon templu acoperit cu fetele străinilor.

IV

10 (*str.*) Venise fiul Alcmenei ²¹, care-a pășit mai apoi în Olymp, după ce
Toate țările pământului, dar și abisul mării cea cu șesurile sure
Și cu limanuri de stîncă, în lung și-n lat le cercetase,
Drumul pașnic deschizindu-l pentru nave . . . ²² Astfel, acum, lîngă
stăpînul
Egidei ²³, Zeus, locuiește-n fericirea cea mai frumoasă,
Cinstit de către nemuritori, ca prieten și soț al Hebei ²⁴,
Stăpin peste casele de-aur și ginere al Herei.

11 (*ant.*) Iar aici anume, dinaintea Porților Elektre ²⁵, noi cetățenii săi
pregătim o masă
Și noile citorite-altare le-ncoronăm cu flori,
Aprinzînd jertfelnicul pentru morții cei opt, înveșmîntați
În zale: copiii lui ²⁶, pe care i-a născut Megara, fiica lui Kreon.

Lor, cînd asfințește lumina soarelui, văpaia
Le răsare și cu veghe necurmată înnoptează,
Lovind cerul înalt cu mireasma jertfelor de fum...

- 12 (*cp.*) Iar în a doua zi vine sorocul serbărilor
De peste an, cu întrecerile sacre²⁷: fapta puterii...
Acolo se-arată un cap încununat cu
Alba strălucire, acoperit de mirtul frunzelor pale,
În dubla biruință Melissa! Biruitor mai înainte
Al copiilor — de trei ori²⁸ — supus întocmai
Învățăturii unui cîrmaci adînc știutor...²⁹ Împreună deci cu Orséas
Îl voi sărbători acum, picurînd harul veseliei!

Isthmianica a cincea

Pentru Fylakidas din Egina, biruitor în pankration

I

- 1 (*str.*) Maica lui Helios, cea cu multe nume, Theia¹,
Prin voia ta oamenii recunosc atotputernic
A u r u l, mai presus de toate celelalte²;
Căci pe întinsul mării năvile
Și, la care înhămași, telegarii
Sub semnul tău de cinste se iau la-ntrecere,
Devenind astfel vrednici de-admirare, în volbura iute de praf ..
- 2 (*ant.*) Iar la sărbătoarea jocurilor sfinte ajunge
Slava dorită cel care vede cum i se leagă dese coroane
În pletele sale, biruitor cu brațele
Sau în agerimea iușilor picioare!
Însă doar de către *daimoni*³ se judecă puterea bărbaților . . .
Și numai două haruri păstoresc cea mai frumoasă
Deplinătate — a vieții, înflorită-n bucurie:
- 3 (*ep.*) Dacă cineva, trăind fericirea, va fi lăudat cu vorbe alese⁴.
Nu rîvni să te faci asemenea lui Zeus! Le ai pe toate,
Cînd ți-a pus Moira⁵ deoparte aceste frumoase avuții . . .
Li se cuvin deci muritorilor numai cele supuse morții.
De la tine, Fylakidas, la Isthmos dăinuiește înflorind amintirea
Celor două victorii și, la fel, vi s-a dat pentru amindoi
La Nemeea — ție și lui Pytheas⁶ — răsplata virtuții în pankration.
Dar inima noastră fără gîndul Eacizilor nu gustă din roua imnelor⁷;
Venit-am deci cu Haritele pentru fiii lui Lampon

II

- 4 (*str.*) În această cetate cu dreaptă rînduială și, dacă va păși
Pe calea neprihănirii faptelor date de zei,

Nu opri cu invidie răsunetul
S-amestece glas de cântec și lauda nevoițelor!
Căci eroilor pentru luptele drepte
Li se cuvine acest cuvînt: lăudați vor fi în harfe,
În flaute cu melodii atotcîntătoare,

5 (*ant.*) Pentru-o veșnicie . . . Le-au dat astfel în grijă poezilor
Din voia lui Zeus o lucrare iscusită⁸ fiii lui Oineus⁹, vitejii
Slăviți cu evlavie la Etolieni, prin strălucite jertfe,
Iar la Theba vestitul Iolaos, ce strunește caii,
Primește darul său¹⁰, precum și Perseu în Argos . . .
Cinste de asemeni se cuvine lăncii lui
Kastor și a lui Polydeukes¹¹, acolo unde curge râul Eurotas¹² . . .

6 (*ep.*) Dar în Oinone¹³ veghează mărinimia
Fiilor lui Aiakos. Aceștia în bătălii necurmate
De două ori cetatea Troiei năruit-au:
Urmîndu-l mai întîi pe Herakles¹⁴
Și apoi cu Atrizii¹⁵. Acum, ridică-te de pe acest pămînt
Și spune: cine pe Kyknos¹⁶, cine pe Hector l-au ucis
Și pe căpetenia oștirii Etiopilor, pe neînfricatul
Memnon¹⁷, împlătoșat cu aramă? De asemenea cine l-a rănit
Cu lancea sa pe alesul Telefos, pe malurile Kaicului¹⁸?

III

7 (*str.*) Gura mea le-a menit Egina drept patrie,
Vestita insulă . . . ! durată cu ziduri înalte din vechime:
Fruntea virtuților de neajuns!
Multe cuvinte strînse are limba mea,
Înstrunată ca un arc, să le aducă mărire lor . . .
Și acum cetatea lui Aias dă mărturie pentru stihia lui Ares¹⁹,
Îndreptîndu-se prin brațul corăbierilor

- 8 (*ant.*) Sa l a m i n a, cea bătută de grindina lui Zeus, atotpustiitoare,
Cînd au pierit bărbații fără număr . . . ²⁰
Ci tu stropește acuma vorbele trufașe cu apa tăcerii!
Zeus împarte deopotrivă slava și-umilița,
Zeus ce stăpînește toate! În acest dulce
Răsunet de cîntec iubit asemenea cinstiri se bucură
De biruință ²¹ . . . Așa să lupte orice om al faptelor,
- 9 (*ep.*) Vrednic de întrecerile sacre, după ce a cunoscut
Neamul lui Kleonikos ²²! N-a rămas truda bărbaților cea mare
Orbită . . . ²³ și nici nădejdea lor o risipă
Rușinoasă . . . Laudă și lui Pythéas ²⁴
Care, între meșterii ce leagă vîlaga mădurelor,
I-a deschis lui Fylakidas drum de iscusite lovituri:
Dexter în brațe se-arată și cu minte luptătoare.
Primește cununa și du-o pentru el, dimpreună cu mitra
De lînă curată ²⁵, precum vei duce înaripatul imn cel nou!

Isthmianica a șasea

Pentru Fylakidas din Egina, băiatul¹ biruitor la pankration

I

- 1 (*str.*) Precum la un ospăț al bărbaților înflorește veselia,
La fel s-amestecăm din viersul Muselor un al doilea ulcior²
Pentru neamul vrednic de atleți, coboritori din Lampon:
Privind mai întâi la Nemea, prin tine, o, Zeus,
Floarea cununilor, acum, din nou, prin stăpînul Isthmosului,
Și cele cincizeci de Nereide³, cel mai tînăr băiat al său,
F y l a k i d a s, aduce biruința. Fie deci, în al treilea rînd
Să-i pregătim lui Zeus, mintuitorul Olympicii⁴, o libație,
Răvărsînd asupra EGINEI prinosul
Din mierea dulce a imnelor;
- 2 (*ant.*) Căci dacă vreunul dintre oameni înfăptuiește
Cu bucurie și trudă V i r t u t e a ctitorită de un zeu,
Iar împreună cu *daimonul* răsădește gloria
De toți rivnită, cel mai departe la țărmlu norocului
Aruncă ancora năvii sale, cinstit de zeu fiind . . .
Pentru jindul acesta cere împlinirea — mai înainte de a vedea
În fața-i Hadesul și bătrînețea cărunță — fiul lui Cleonicos⁵;
Iar eu voi striga pe cea cu scaunul de slavă,
*Klothó*⁶, și pe celelalte Moire surori, cu faimă
Să însoțească dorul bărbatului prieten.
- 3 (*ep.*) Vouă deci, eroi Eacizi⁷ cu aurite care,
Spun că este o lege pentru mine, cea mai limpede,
Pășind pe această insulă fruntea să v-o umezesc acuma
Cu vorbe curate de laudă! Căci mii de cărări
Ale faptelor frumoase rostirea le-a tăiat în piatră — lungi de-o sută
De picioare, toate laolaltă — pînă dincolo

De apa Nilului și de Hyperboreeni⁸ . . . Și nu se află
 Cetate barbară sau de străină limbă
 Să n-ducă mărire lui Peleu în veac — prea fericit
 E r o u l . . . ginere al zeilor⁹ —

II

4 (*str.*) Sau lui Aias, Telamonianul,
 Și tatălui său¹⁰. Pe-acesta dimpreună cu oastea din Tirynt¹¹ l-a
dus cu sine

Fiul Alcmenei în războiul ce răsuna de veselie bronzului, tocmai la
 Troia cetate — răscruce de viteji —, să lupte cu gândul statornic,
 Juruindu-se în arme, pentru a-l pedepsi pe Laomedon, amăgitorul¹² . . .
 Și au luat Pergamul¹³ . . . Și a tăiat dimpreună cu el noroadele
 Meropilor¹⁴ și pe namila de bouar cit un munte,
 Pe Alcyoneu, aflându-l pe cimpia Flegrei¹⁵,
 Unde, cu mâna sa coarda, puternic
 Răsunătoare, de arc, instrunase

5 (*ant.*) Viteazul H e r a c l e s ! Iar pe acest coboritor din Aiaikos¹⁶,
 Venind să-l cheme pentru călătoria sa, l-a găsit nuntindu-se . . .
 Și-atunci, cum sta înveșmîntat
 În pielea de leu fiul lui Amfitryon — tăria sulitei¹⁷ —,
 Dîndu-i o cupă, înfiorată-n aur¹⁸, plină de vin,
 Ridicînd la cer miinile neînvinse,
 Grăi acest cuvînt: „O părinte Zeus, dacă nevoințelor mele
 Cu gîndul tău cel bun cîndva
 Le-ai învrednicit ascultare,

6 (*ep.*) Acum de tine, acum înadins mă rog:
 Pentru sfintele dorințe ale noastre desăvîrșește
 Un vrednic fiu, născut din Eriboia¹⁹,
 Bărbatului acesta, să-mi fie oaspe hărăzit . . .
 Și trupul său . . . de neînfrînt, de nesfîșiat să fie —
 Precum și această piele pe trupul meu se-nfășoară,

(Pielea jivinci ucise în lupta dreaptă dintii
La Nemea cîndva ²⁰) . . . Și să-l însoțească o inimă dirză“!
Cum grăise acestea, zeul i-a trimis pe-arhonte pe păsărilor,
Vulturul cel mare. Și-o dulce bucurie tremura în sinea sa . . .

III

- 7 (*str.*) Cu glasul vestirii atunci a cuvîntat, asemeni unui bărbat prorocitor:
„Vei avea fiul dorit, o Telamon;
Căci acum, ivindu-se această pasăre însemnată,
După numele ei să-l strigi: A i a s ²¹, pină departe vinjos,
În toiul muncilor lui Enyalios ²² temut între bărbați“.
Astfel a zis — și-apoi a stat în jețul său — . . .
Dar pentru mine-ar fi prea mult s-arăt virtuțile toate;
Căci am venit, o Musă, ca un vistiernic de-alaiuri,
Pentru sărbătoarea lui Pythéas și Euthymenos ²³. Acum, după datina
Celor din Argos ²⁴, mă voi rosti cu vorbe cît mai scurte.
- 8 (*ant.*) Victoriei au adus în toate luptele:
Trei de la Isthmos și altele încă de la Nemea înfrunzită
Străluciți copiii aceștia și unchiul de-aceeași spiță — fratele maicii lor.
Și ce sortire de imne adus-au în lumină! Cu roua
Haritelor, cea mai frumoasă, stropit-au neamul Psalyhizilor, părintesc;
Iar casa lui Themistios ²⁵ înălțînd-o, cu slavă locuiesc
Acest oraș iubit de zei. Lampon, care pune-osirdie
În lucrarea sa, cinstește cu adevărat cuvîntul
Lui Hesiod, cel de-nvățătură,²⁶
Și le dă această pildă fiilor lui,
- 9 (*ep.*) Aducînd astfel cetății sale împodobirea gloriei obștești . . .
De cei străini e iubit, pentru facerile de bine,
Iar în cuget păstrează măsura, în fapte măsurat;
Limba să nu-i desmîntă gîndurile!

Între-atleți, la întrecerile sacre, se-arăta ca și piatra
De încercare între celelalte pietre — tocila din Naxos²⁷, care îmblinzește
Arama —. Eu le voi da să bea [Psalyhizilor] din apa
Izvorului Dirce²⁸, preacurată... de fiicele *Mnemosynei*²⁹
(Cele cu veșmînt de aur, încinse-adînc) iscată,
Tocmai la porțile Thebei lui Cadmos, cetatea cuprinsă de zidul frumos!

Isthmianica a șaptea

Pentru Strepsiades din Theba, învingător la pankration

I

- 1 (*str.*) Din atîta mîndrețe de altădată, fericite ziduri ale Thebei,
Din cele frumoase ale patriei care a n u m e v-au bucurat
Mai presus inima ¹? Oare fost-a răsăritul gloriei pentru
Dionysos, cel cu pletele bogate, menit
S-ajungă în preajma Demetrei, în sunetul chimvalelor de bronz?
Sau cînd, la miez de noapte, primeai pe cel care ninge cu aur, pe
atotputernicul zeu ...
- 2 (*ant.*) Care a stat în pragul porților lui Amfitryon, iar apoi a intrat
La soția regelui acesta ², s-aducă rodul stirpei lui Heracles?
Sau pentru acele sfaturi adînci, de Tiresias ³ izvodite?
Sau pentru Iolaos ⁴, călăreț și strunitor de care iscusit?
Sau pentru neamul răsărit în brazde ⁵ — lăncierii neistoviți?
Sau cînd l-ai alungat din forfota de țipete ale luptei pe Adrastos ⁶,
văduvit
- 3 (*ep.*) De atîta norod — de soții oștirii sale — la întoarcerea din Argos?
Sau fiindcă tu ctitoria dorienilor ai așezat-o pe picioare
Drept, întremînd gleznelor colonilor lacedemonieni ⁷,
Ca s-apuce Amyklai urmașii tăi Egeizii ⁸,
Precum le-a zis oracolul din Pythó?
Însă harul izbînzilor din vechime
Doarme somnul său ... Căci muritorii nu-și aduc aminte

II

- 4 (*str.*) De orice înțeles, dacă el nu dă în floare pe înălțimile soffeii ⁹
(adîncă iscusință),
Unindu-se cu riul de cuvinte al vestirii ¹⁰...

Un astfel de alai, în dulce melos îngînat, de imne . . . ,
Și pentru Strepsiades răsune-acum! Căci aduse de la Isthmos
Biruință în toate luptele ¹¹. Puternic foarte, frumos la vedere,
Împlinește virtutea, fără să lase mai prejos un stat de om ¹²!

5 (*ant.*) Arde chipul său de lumina Muselor, cu pletele viorii,
Și unchiului ce poart-același nume ¹³ i se alege o floare din cununa lui —
Bărbatului amestecat cu moartea de Ares ¹⁴, scutierul de-aramă — . . .
Înalta cinstire le rămîne deopotrivă celor buni.
Dar trebuie știut limpede: oricine luptă într-un astfel
De nor, ca s-alunge departe de patria sa iubită grindina de sînge,

6 (*ep.*) A c e l a -ntinde urgia pieirii prin desișul de-oaste dușmană,
Faima concetățenilor din neamul său sporind-o,
V i u de-ar fi să rămînă sau — aceeași ființă ¹⁵ — după moarte.
Iar tu atunci, fiu al lui Diodotos ¹⁶,
Urmînd pilda lui Meleagru ¹⁷ — și pe Hector
Și pe Amfiaraos ¹⁸ — ți-ai dat sufletul,
La vîrsta juniei imprimăvărate.

III

7 (*str.*) Între luptătorii cei dintii, acolo unde înfruntau
Cei mai buni sila și ocară în război, pînă la ultima nădejde,
Suferință de nespus au îndurat ¹⁹ . . . Dar, iată, mie, acuma,
Cel care poartă pămîntul ²⁰ îmi dăruiește ziua senină,
După vreme de iarnă. Eu voi cînta, împletind cununile peste părul
Bogat . . . Însă invidia celor nemuritori să nu întunece cu neodihna

8 (*ant.*) Bucuriile de fiecare zi, cîte ne mai desmiardă pe noi, în vreme ce urmăm
Această cărare a liniștii spre bătrînețe, pînă la sorocul
Hotărit de soartă-n veac. Doar cu toții murim, deopotrivă . . .
Daimonul sortirii ²¹ nu este însă la fel. Iar dacă vreunul departe-și
aruncă privirea

Rămîne totuși prea mărunț, ca să mai atingă temelia de bronz —
Locașul zeilor . . . Căci înaripatul Pegasos²² îl răsturnase

9 (*cp.*) Pe al său stăpin, care vroia s-atingă stilpii
Casclor cerești . . . pe Bellerofon rivnind a merge
În sfatul lui Zeus²³! Oricare dulce bucurie,
De-ar fi potrivnică dreptății, o așteaptă un sfîrșit amarnic . . .
Dar nouă, stăpîne cu păr învult, de aur,
L o x f a s²⁴, tu să ne învrednicești la sfintele
Întreceri ale tale, în Pythó, înflorită cunună.

Isthmianica a opta

Pentru Kleandros din Egina, biruitor la pankration

1 (str.) Lui Kleandros, tînăru¹, cineva dintre voi,
O tineri, să-i aducă slăvită răsplătire a ostnelilor sale,
Dinaintea luminoaselor porți² ale tatălui său, Telesarhos, venind
Să deștepte un alai sărbătoresc, prinosul biruinței de la Isthmos!
A mai găsit apoi și la jocurile sacre din Nemea imputernicire...
Pentru cinstirea lui, deși mi-e întristată
Inima, eu sunt rugat a striga
Musa de aur! Ci noi, descătușați
De povara unor suferințe mari³, să nu răbdăm
Trista închinare a frunții, orfane de cununi,
Și să nu îngrijim numai altarele cernite...
Mai degrabă, curmind acuma zvonul trist al relelor,
Vom cînta, cu blinde glasuri pentru obște, după necazul acesta;
Căci piatra lui Tantalos care-afirna deasupra capului⁴
Un zeu pentru noi o abătu din cale —

2 (str.) Povara de neîndurat pentru Ellada! Deci spaima care-a trecut
A luat cu sine grijile chinuitoare de pe sufletul meu...
Și cel mai bine-i să privești numai ce stă lîngă
Piciorul nostru — în clipa de față... —. Ne-apasă doar
Veacul viclean și răsucește calea vieții. Însă și aceste rele
Ar fi lesne de vindecat de către muritori, aflîndu-și mîntuire
Odată cu libertatea⁵. Numai nădejdea cea bună
Se cuvîne a fi mereu la inima bărbatului
Crescut la Theba celor șapte porți⁶ și se cade
Să-mpartă Eginiei mireasma immelor — veghea Haritelor⁷...
Fiîndcă dintr-un singur părinte s-au născut, gemene surori,

Din mlada lui Asopos⁸, cele mai tinere fiice . . .

Și fost-au plăcute lui Zeus împăratul . . .

Căci el o așeza crăiasă pe una din surate, unde-i apa mai frumoasă,
La izvorul Dirke⁹, stăpînă peste Theba, cetatea iubitorilor de care . . .

- 3 (str.) Iar tu, E g i n a, fost-ai adusă în ostrovul Oinopiei¹⁰,
Ca să te iubească. Și acolo tu născut-ai părintelui din ceruri,
(vajnic tunătorului),
Pe zeescul Aiakos¹¹, pe cel mai venerat între muritori,
Care știut-a să țină cumpăna dreptății chiar pentru *daimoni*¹²;
Iar fiii acestuia se vredniceau și ei asemenea zeilor
Și apoi, fără preget, ai fiilor săi copii, îndrăgiți de Ares,
Urmau cu bărbăție vuietul de-aramă și geamătul de lupte;
Însă la sfat cumiți erau, din naștere¹³, și cu inima dreaptă.
La toate aceste luară și zii aminte
În adunarea lor, cînd pentru mina Tethidei
Se învrăjbiră Zeus Olympianul și strălucitul
Poseidon, fiecare din ei rîvnind s-o ia de nevastă
Pe-această făptură preafrumoasă¹⁴ . . . Căci Eros
Îi biruise pe amîndoi!¹⁵ Dar hotărîrea
Zeilor, cea cuminte, nu i-a lăsat pe ei să împlinească nunta,

- 4 (str.) După ce-auzise Olympienii sfințele preziceri . . . Însăși Themis¹⁶,
Cea cu povața bună, spuse în mijlocul lor,
Cum că fusese menit de soartă zeiței din adîncul mării
S-aducă pe lume un fecior domnesc¹⁷ *mai tare* decît tatăl său:
Unul care-avea s-arunce prin văzduh alt iureș, —
Mai năprasnic decît fulgerul sau chiar decît lancea tridentului sfișietor —,
De-ar fi să se-amestece Thetis în dragoste cu Zeus
Ori cu frații săi . . . « Așadar aceste gînduri
Să-nceteze! Mai bine s-aibă parte de-o nuntă pămînteană,
Să-și vadă fiul în război murind¹⁸,

Vinjos în brațe, aidoma lui Ares,
Ca fulgerul de iute la picior. Iar, după sfatul meu,
Accastă cinstire a nunții, lăsată de zei, să i se dea lui Peleus,
Eacidului, care, după cum se spune, cel mai evlavios ar fi
Din ciți muritori hrănește întinsa cimpie Iolkos¹⁹ . . .

5 (*str.*) Să plece dară la peștera lui Hiron, cea nepieritoare,
Degrabă, vestitorii, iar fiica lui Nereu
Să nu mai pună frunzele discordiei²⁰ în miinile noastre,
Ci după serile numărate, în luminiș de lună plină²¹,
Iubitul ham al fecioriei să i se deslege
De mina eroului acesta. ♦ Așa vorbi, agrăindu-i
Zeița pe Kronizi²². Din pleoapele fără de moarte
Clipit-au zeii a încuviințare . . . Și n-a rămas cuvântul
Serp, neroditor, căci dimpreună, zice-se,
Au îngrijit de nunta lui Thetis
Monarhii de sus. Apoi gura poeților măiestri
Arăta celor neștiutori virtutea lui Ahile,
Tinăra lui vrednicie . . . El și cimpia viilor,
Mysiană, cu sînge o udase —
Pămîntul înroșindu-l de întunecata moarte a lui Telefos²³ . . . —

6 (*str.*) Și a mai durat cu vitejia lui o punte de întoarcere
Atrizilor²⁴. Și a redat Elenei libertatea, retezînd
Cu lancea gleznele Troiei — vinjul oștenilor care
Se loveau de talazul armelor sale, în fapta bătăliei! —
Și a răpus mindra putere-a lui Memnon²⁵
Și pe Hector și pe alți viteji, cei mai buni,
La toți arătîndu-le drumul spre casa Persefonei²⁶
Acest ocrotitor din os domnesc al Eacizilor,
Ivind lumina Eginei și rădăcina stirpei sale. Nu l-au părăsit pe-acesta
De moarte cînturile. Ci la rugul său, în slujbe la mormînt,

Fecioarele din Helikon²⁷ au stat de l-au plins
Și bocete-au vărsat pe multe glasuri. Căci așa fusese hotărît
De către cei nemuritori: mereu să-l dăruiască pe-acest bărbat de neam,
Chiar dus din lumea celor vii, cu imnele zeițelor . . .

7 (str.) Pentru asemenea rostiri și astăzi mai aflăm cuvînt;
De aceea se grăbește-al Muselor car, înaripat,
Să lărmuiască prin văzduh pentru Nikokles²⁸ aducere aminte —
Pomenirea luptătorului cu pumnii! Să-i aduceți laudă celui ce la Isthmos,
În valea pădurii, primit-a cununa de țelină doriană,
După ce biruise pe toți bărbații dimprejur la jocuri,
vînzolind potrivnicii
Cu brațul său de care nu-i scăpare! Și astăzi nu-l rușinează de fel
Mlădița răsărită din fratele părintelui său ales²⁹.
Deci, acuma, dintre soții lui de vîrstă împletească
Cineva cununa de fraged mirt pentru Kleandros,
Biruitoar la toate luptele³⁰, după ce mai înainte, la jocurile
închinat lui Alkathcos
Și-apoi la Epidaur, a dat binețe tinerimea norocului său³¹!
Pentru aceasta se cuvîne dară cu dreptii
A-i aduce laude: că nu-și ascunse în peșteră
Anii cei tineri, neîncercat de frumusețe . . .

FRAGMENTE

Isthmianica a IX-a [Fragm. 1]

Pentru <...> cginetul¹

Slăvit cuvîntează legenda despre Aiakos² <...>
Slăvită prin corăbii și Egina,
Sortită prin voia zeilor s-o întemeieze
Oastea lui Hyllos și Aigimios³,
Cea doriană... În ctitoria lor se țin de cele rînduite
Nici legea, nici dreptul străinilor
Nu le încalcă; în virtute asemenea
Delfinilor i s c u s i ț i pe mare; vistiernici sunt cu înțelepciune
În lucrarea Muselor și luptă cu evlavie la întreceri de atleți...

ALTE FRAGMENTE DIN EPINICII

2

(2-3, 23) Pentru *Kasmylos din Rhodos, luptător cu pumnii*

(3) Despre Agamedes și Trofonios ne spune Pindar că după ce au clădit lcașul zeului, cel de la Delfi, îi ceruseră lui Apollon simbric. Acesta deci le-a dat de veste că va plăti în a șaptea zi și cită viață le mai rămîne pînă atunci i-a îndemnat s-o ducă bine, veselindu-se. Așadar ei făcură întocmai după cum le poruncise, iar în a șaptea noapte, adormind, și-au aflat sfîrșitul¹.

[Plutarh, *Moralii*, p. 109 A]

(2) Iar cel care v r e a și e s t e deopotrivă în stare să încerce frageda plăcere,
Luind pentru sine sfatul pe care zeul departe
Săgetător l-a dat lui Agamedes și Trofonios...²

Scolie la Lucian, *Dialogurile morșilor*, pp. 255-6 Rabe

3

- (5) Însă pe Sisif, născutul din Aiolos ¹, l-au îndemnat
Pentru al său copil să-ntindă pînă-n zare strălucirea
Serbărilor pentru cel pierit, Melikertes ²

4

- (10) Pe nesimțite se lasă purtați de speranțe nemuritoare . . .

I M N E ¹

5

<Pentru thebani — Către Zeus ²>

- (29) Oare pe Ismenos în i m n e îl vom preamări sau pe Melia ³,
cu al ei caier de aur
Sau pe Cadmos, au neamul sfînt al celor *Sădiți în ogor* ⁴,
Au Theba cu diadema roș-întunecată ⁵?
Sau puterea lui Heracles, atotcutezătorul
Sau izvorul preacinstit de multe bucurii al lui Dionysos
Sau nunta celei cu brațe albe, Harmonia ⁶?
.....
- (32) Kadmos auzi pe Apollon, cum le-arată dreapta înstrinare
a muzicii ⁷
.....
- (30) Iar dintii pe buna sfătuitoare cerească *Themis* ⁸
În carul de aur au adus-o de la izvoarele apei Okeanos
Moirele, pînă la sfîntă scara
Olympului, pe o cale strălucitoare
Lui Zeus izbăvitorul ⁹, să-i fie soția dintru început.
Și aceasta zămislî Orele, cu tîmple prinse în diademe de aur,
Cu roade luminoase, veșnic adevăratele . . . ¹⁰

6

- (33 a) Timpul stăpînitor, mai presus înălțîndu-se decît toți cei
preafericiți ¹
.....
- (159 b) Timpul, izbăvitor cel mai bun al bărbaților drepti ²

7

- (33 a) La timp se născu Apollon ¹ . . .
.....
- (33 b) Bucură-te, o cea clădită de zei, pentru copiii
Latonei ² cu părul împletit lucios, o tu, cel mai dorit
Vlăstar, fiica mării, pe întinsul pămînt
Semn de neclintit al minunii, pe tine muritorii
Delos ³ te cheamă iar preafericiții, în Olymp,
Astru pînă departe luminos al gliei întunecat-albastre
.....
- (33 c) Căci mai înainte era purtată în voia
Valurilor, în bătaia vinturilor din toate
Zările ⁴ . . . Însă cînd cea născută din Coëios ⁵, în durerile
Facerii, aproape de soroc, păși pe țărmlu ei,
Atunci anume d r e p t e cîte patru
Au izbucnit din rădăcinile pămîntului
Și au rezemat pe fruntea lor de capiteluri
Stînca, deasupra temeliei prinse în oțelul sandalei,
C o l u m n e l e ⁶ . . . Acolo, după ce a născut, Latona
Și-a privit odrasla norocoasă ⁷.

8

- (34) Zeus, care, izbit de preacurata secure, a zămislit
Pe-Athena cea bălaie . . . ¹
.....

- (35) Titanii de lanțurile
Acelea au fost dezlegați, stăpîne, cu mîinile tale...²
- (31) Pindar [. . .] povestind nunta lui Zeus zice că întrucît el întrebuse adunarea mesenilor dacã mai au nevoie de ceva, zeii i-au cerut sã-și facã pentru ei niște zeitãți, care vor împodobi în cuvinte și muzichie aceste mari lucrãri și alcãtuirea lui întregã³.
- (35 a) Zeus fiind singurul care a spus despre sine ceea ce trebuie, deoarece ca zeu primise mai mult la împãrțirea sorților⁴.
- (35 b) Cãci înțelepții și cuvîntul „nînic prea mult” l-au lãudat cu deosebire⁵.

9

Cãtre Persefona

- (37) Sfîntã, preacinstitã zeitã thesmoforã¹, mireasa lui Hades cel cu friiele
de aur². . . .
- (38) Iar în cele care se înfãptuiesc biruie
Norocul întimplãrilor³, nu puterea.
- (39) Norocul ce poartã zilele cetãții⁴
- (40) Norocul neascultãtor⁵. . . Cel care nava rãsuțește
cu gemene cîrme.
- (41) Pindar spune cã
Norocul este singur și are putere mai presus de
Moirele surori.

10

- (43) [Din sfaturile date lui Amfiaraos fiului sãu Amfiloh, mai înainte de lupta
Celor Șapte împotriva Thebei¹]

Ô, fiul meu,

Cugetul aidoma cu pielea jivinei de mare,
Polipul², care una face cu stinca, să-l întruchipezi
Cit mai bine, însoțindu-te cu toate orașele;
Dar fiind gata să vorbești de bine prezentul,
Ia seama în orice vreme altfel să gîndești³.

- (42) ... Față cu străinii nu scoate în vileag ce povară
De necazuri ne-a fost dat să purtăm. În adevăr, ți-o spun răspicat:
Numai cele frumoase și bucuriile din care ne împărtășim⁴
Se cuvine a le arăta unei lumi întregi; iar dacă ne lovește
Pe noi ca pe oameni, o răutate de nesuferit, lăsată de zei,
Pe aceasta s-o tănuim se cade cu negru întunerec⁵.

- (180) Iar de față cu toată lumea nu îngădui vorbe fără-de nici un rost
Să izbucnească: sunt împrejurări cînd cele mai sigure se-arată
Căile tăcerii. Cuvîntarea mereu biruitoare, dimpotrivă,
Dă numai pînteni vrajbelor⁶.

11

Către Apollon

- (51) [Iar poezii împodobesc rostirea¹, numind orice temple „dumbrăvi”²,
chiar dacă sunt lipsite de arbori. Așa se rostește Pindar, de pildă, cînd spune
despre Apollon:]³
... Ca un vîrtej a pășit
Peste întregul pămînt și pe marea întregă
Și a stat pe culmi prăvălătițe, deasupra munților,
Și căuta un ascunziș adînc unde-ăseza temelii dumbrăviilor sfinte.
.....

(51 b) ... Și când sub cele trei creste
Ale muntelui Ptoon locuia în ascunsa peșteră fecioara⁴...

.....
Iar pe Teneros⁵ îl numește poetul „văzătorul templului”, profetul, care se cheamă la fel ca acel pământ.

P A I A N E

12

PAIANUL I

(52 a) *Pentru thebani, în cinstea lui Apollon Ismenios*¹

Mai înainte s-ajungă pragul bătrâneței dureroase
Omul să-și adăpostească mintea la umbra
Gîndurilor bune, după măsură știind
Să vadă de belșugul strîns la el în casă.
Ié, ié, acum anul sfînt se împlinește
Și Horele², fiicele născute din Themis,
S-au apropiat de cetățuia Thebei, șesul îndrăgit de cai,
Sărbătoare pentru masa lui Apollon, cel iubitor de cununi, aducînd ...
O de-ar împodobi neamul său îndelung
Cu înțeleapta floare a bunei rînduiei³!

13

PAIANUL II

(52 b) *Pentru abderiteni*¹

(str. 1) A b d e r o s, o fiu cu platoșa de bronz
Al Naiadei Thronia² și al lui Poseidon,
Cu tine voi începe acest paian mai întii, pentru
Norodul ionian și voi urma să-l cînt
Pînă la veghea lui Apollon Derenos și lingă Afrodita³ ...
.....

... locuiesc
 Pământul Thraciei bogat în viță de vie
 Și cu rodul mănos... Dar pentru mine marele timp
 Strecurîndu-se alene să nu-și macine vлага⁴;
 Sunt o cetate tinăără și m-am hrănit cu jalea,
 Privind-o pe mama maicii mele⁵
 Cum au surpat-o din temelii văpăile războiului!
 Dar cînd pune cineva umărul pentru ai săi prieteni,
 Pe dușmani oprindu-i vajnic, atunci
 Aduce liniștire orice trudă,
 Ivindu-se la vreme potrivită în calea vieții noastre...
 Ié, ié ié Paian, să nu înceteze Paian⁶!

.....
 [Strofa următoare și jumătate din antistrofă nu s-au păstrat decît sub forma unor vestigii mutilate, din care se pot reconstitui numai cîteva idei, folosindu-se, și unele indicații trunchiate ale scoliilor⁷]

- (ant. 2) ... Însă cele întemeiate pe buna chibzuință
 Și pe sfiala cuminte veșnic
 Rămîn cu blindul senin să inflorească.
 Zeul să ne dea tocmai această soartă!
 Însă cu vrăjmășia gîndului s-a dus
 Invidia care dăinuia în preajma celor morți de mult⁸;
 Acum bărbatul trebuie să le facă și părinților săi
 Parte din adînca lui slăvire...
- (ep. 2) Căci prin luptă ei dobîndiră
 Un pămînt foarte roditor
 Și au pus belșugul în brazdele sale,
 După ce au izgonit pînă dincolo de Athos
 Neamurile peoniene⁹ de lăncieri,
 Departe de prea sfînta glie hrănitoare...
 Dar a căzut asupra lor o soartă grea
 Și numai răbdînd ei suferința, mai apoi

Au stat alături zeei să-mplinească orice lucru ¹⁰.
Că cine înfăptuiește frumosul t r u d i n d,
Arde slava lui cu văpaia imnelor de glorie!
Iar pentru accia lumina cea mai puternică
Din ceruri le-a venit, cînd au stat împotriva
Dușmanilor dinaintea muntelui Dumbrava Neagră ¹¹.
Ié, ié, Paian, să nu înceteze Paian!

(str. 3) „Dar ajungînd aproape de fluviu cu arme puține
Se va încăiera cu multă oștire“ ¹² — într-o bună zi,
Care s-a întimplat prima din lună să fie . . .
Așa le prorocise lor binevoitoare Hecate ¹³, fecioara cu picioarele
purpurii,
Vestindu-le cuvîntul ce rîvnea s-ajungă la-mplinire ¹⁴ . . .

(cp. 3) Dar pe tine, fiu al Latonci, departe săgetător ¹⁵,
Cîntările te strigă în pasul dansului
În ostrovul Delos îmbălsămat și pe stîncile
Parnasiene, înalte, fecioarele din Delfi, care, în alba strălucire
De cununii, aștern hora lor iute și răsună
Pînă departe dulcele viers cu glas de aramă . . .
Mie însă trimite-mi, Abderos, harul rostirii
Ce răsplătește fapta eroică . . . Și cu forța ta
O, de-ai merge în fruntea oștilor, în freamătul bucuros de cai,
Pentru bătălia cea din urmă ¹⁶!
Ié, ié Paian, să nu înceteze Paian.

14

PAIANUL IV

(52 d) *Pentru keieni, spre lauda insulei Delos* ¹

[Prima strofă și antistrofa corespunzătoare din acest poem sînt foarte mutilate. Fiind compus după *Isthmianica* I (vezi nota preliminară de acolo), se regăsesc unele frînturi de fraze care par să dezvolte ideea unei compen-

sații. Corul, demn, de o mândrie sobră, întruchipează un locuitor ce vorbește pentru ostrovul Keos. Mărturisește că nu și-ar schimba patria insulară, în schimbul unor averi fabuloase din Orient, oricâte bogății ar revărsa Babylonul. Se vede clar că cetatea deliană care comandase imnul era Cartaiia, una din cele patru așezări urbane ale insulei. Undeva se mai vorbește de un jind sau de o însuflețire ce urnește pe nesimțite vremea: „iscă un timp” nou ce pare să vibreze în conturul pașilor desenați cu zbor iute de gleznelor choreuților sau de o rotire aparent statică de silabe în jurul precuvintelor, înginate de strigăt și periodic slobozite de glasul cîntat. Pentru alte detalii vezi comentariile din note. Iată câteva fragmente, reconstituite conjectural din prima triadă].

(str. 1) Voi dănțui, o Delos, pentru cel cu părul netăiat,
Pentru Artemida și Latona² [...] slobozind un glas de cîntec
Rotitor ce umblă prin văzduh . . . și lauda lor va fi ca
Odorul de nuntă pus dinainte de femei și
[. . .] de bărbați³. O de-ar găsi
Luntrea gîndurilor noastre un avînt mai puternic
Decît harul vorbelor . . . pentru năierii ce știu să vegheze
Și agonisesc în orice drum liniște insulei Keos,
Ogoare semănînd apoi cu griul făgăduinței [. . .]
Norodul tot se bucură . . .

(ant. 1) Dar nerăbdarea lor iscă timpul
Și ne urnește să venim la Delos pentru
Această vreme de sărbătoare foarte sfîntă,
Spre lauda patriei noastre, bizuindu-ne pe ajutorul
Haritelor; căci, în adevăr,
Carthaia⁴ nu e decît o punte, un piept de pămînt sărac și puțin,
Prîntre valuri, printre stînci . . . Însă eu nu-l voi schimba
Nicicînd pe toate bogățiile Babylonului.

(cp. 1)

În adevăr, locuind pe stîncă pînă departe
Sunt cunoscut prin ale noastre virtuți însemnate la Jocurile
Sacre, între toți elenii . . . Mă știu de asemenea
Cunoscut pentru atîta osteneală închinată de mine Musei . . .
Deși țarina mea poartă darul vieții, roada lui Dionysos⁵ —
Un leac celor apăsați de ananghie și neajutorință —
Sunt lipsit de cai și nepriceput la pășunatul boilor.
Dar nici Melampos⁶ nu s-a învoit
Să-și părăsească patria, pentru a fi monarh în Argos,
Lăsînd harul tîlcuirii de zboruri în paragină . . .
Ié, ié, o ié Paian !

(str. 2)

Cele de-acasă — rudele din aceeași mladă și cetatea —
I se cade unui bărbat să le iubească.
Pentru cele depărtate zadarnică va fi
Orice iubire. De aceea încuviințez judecata
Eroului Euxanthios⁷, care nu s-a învoit a domni,
Deși l-au chemat cretanii în scaunul de autocrator,
Să-și ia — laolaltă cu feciorii Pasifaei — din o sută de cetăți
Cea de a șaptea parte⁸. Și le-a destăinuit atunci
Semnele grozave⁹, trăite numai de el: „Mă înfricoșez
De urgia lui Zeus și a celui care tună
Din adîncuri — zeul ce cutremură pămîntul¹⁰ . . .

(ant. 2)

Lovind cu trăznetul și cu tridentul apelor
Acest pămînt-și acest norod adunat în hotarul său —
Le-au trimes odinioară în adîncul Tartar¹¹ ! Numai făptura
Maicii mele și avuțiile din casa noastră, bine cuprinsă¹²,
Dimpreună le-au cruțat. Iar acuma să mai caut
O moștenire din străini, lăsînd pustie,
Rînduiala părinților mei fericiți ? Unde să mai aflu
Temelia sigură ? Lasă inimă chiparoșii !
Lasă de asemenea pășunile din preajma Idei¹³ !

(ep. 2) Puține mi-au fost date iată: numai
Rămurosul stejar¹⁴ . . . Însă jalea și răzvrătirile —
N-am avut parte de ele!“

.....
Ie, ie, ol ie Paian!

15

PAIANUL V

... *Către Delos*¹

(52 e) [Textul în forma lui primordială era dintre cele mai scurte. Un Paian, fără triade, înșirînd strofe scurte, cu refrenul la început. Ne-au parvenit în manuscrisul de papirus cîteva litere și cuvinte din partea centrală, urmate de ultimele două strofe întregi. Se celebra pe cît se pare colonizarea insulei Delos de către ionienii plecați, din Athena, (potrivit unei legende locale²). Interesantă este viziunea panoramică, din depărtările unui trecut de migrații ale primilor greci autohtoni, porniți pe întinsul unei mări presărate antropomorfic cu insule care îi așteaptă. Așa sînt, de pildă S p o r a d e l e, „dispersate ca niște semințe“, sau alte profiluri ce se ivesc deasupra valurilor, ca niște văi atîrnate de „șancuri abrupte“].

(str. 6) . . . Au luat Eubeea
În stăpînire și au locuit-o.
Ie, ie, Apollon Delian!

.....
Și pe acele împrăștiate ostrovuri³ ce poartă mioare
Au pus ctitoria cetăților și au ținut vestitul
Delos . . . Căci lor Apollon, cel cu părul de aur,
Le-a dăruit atunci făptura împietritei Asteria⁴ s-o locuiască.
Ie, ie, Apollon Delian!
.....
Acolo voi, copii ai Latonei⁵,

Să mă primiți cu gând prielnic pe mine slujitorul
Vostru, învăluit de un răsunset pătrunzător
Prin văzduhul acestor graiuri, suave ca mierea;
Glasul Paianului foarte slăvit⁶.

16

PAIANUL VI

(52 f) *Pentru delfieni, către Pythó*¹

(str. 1) Pe Zeus Olympianul, mă rog ție,
De aur vestită văzătoare², P y t h ó,
Mă rog cu Haritele
Și cu Afrodita laolaltă,
Pe mine în ceasul cel mai sfânt
Să mă primești, vestitor al
Pieridelor, înveșmîntat aed;
Căci murmurul de izvor al Kastaliei,
Ce cură prin poarta-ngustă de-aramă³,
A u z i n d a fi acum orfan de bărbați
Cîntători, eu am venit să-nlătur acest neajuns
Și să-mi apăr cinstea⁴;
Supus unui glas al inimii mele,
Întocmai unui prunc încrezător maicii sale, am coborît
Spre cîmpia sfîntă, dumbrava lui Apollon,
Înflorind cu veselia serbărilor și a coroanelor⁵,
Unde lingă umbrosul *omfalos* al pămîntului⁶,
Adesea fecioarele din Delfi cîntă pe fiul Latonei și lovesc în ropote,
Cu piciorul iute, glia...

[Lipsește treizeci de versuri, în care se povestea cum se înverșuna zeul delfic (Apollon) împotriva unor muritori: aici eroii urmăriți de mînia sa sînt Ahile și apoi urmașul său Neoptolem. Din partea unui zeu drept această ostilitate i se pare poetului aproape de neînțeles.]

(ep. 1)

...și din ce pricină s-a început pentru nemuritori
Acestea numai de la zei le pot afla
Poetii, ce ascultă cu înțelepciune...
Muritorii însă n-au cale să priceapă...
Doar voi, Muse fecioare, voi totul știți;
Împreună cu tatăl vostru, stăpînul norilor întunecați,
Și cu Mnemosyne⁷ aveți parte de această lege...
Ascultați-mă deci: rîvnește
Limba mea floarea
Mierii s-o picure în vreme ce cobor
Pentru Loxias în larga incintă
Unde vin zeii la ospăț⁸.

(str. 2)

Căci se jertfește în fum de slavă pentru
Toată Ellada, preamărind ceasul de izbăvire⁹,
Cînd a cerut neamul delfic în rîgi aprinse
Ieșirea din foamete...

.....

[Așa cum propun reconstituirea unor ample bucăți foarte avariate din acest papirus, versurile următoare insistă asupra motivului etiologic plăsmuit de legendă pentru a explica obirșia serbării *theoxenia*: „primirea zeilor ca oaspeți” la un prinos ritual de primăvară, unde se sînteau probabil semințele și primele roade. Destul de brusc în poemul nostru se trecea la mitul intervenției zeului delfic în tragica poveste a Troiei. Veriga de legătură o găsim în referirea la Panthoos, un personaj profetic, slujitor de cult, cu trecere la zeul Apollon. Prin mijlocirea lui Panthoos troienii — și în primul rînd regele Priam, îngrijorat de soarta norodului său — află că zeul delfic, Apollon, va interveni personal în războiul cu aheii, hotărît să amine vreme de zece ani căderea Troiei și oprindu-l pe Ahile să cucerească el însuși „cetățuia sfîntă”. În versurile din care se poate înțelege iar o bună parte din progresiunea textului ne aflăm în momentul implicării zeului în luptă, mîniat pe Ahile (probabil de pe urma sălbăticiiei sale de prigonitor neîmpăcat al troienilor, ucigaș al lui Hector, profanator al trupului acestuia).]

Fiul părintelui Zeus [Apollon] cu greu îndurase
Răutatea Eacidului [Ahile] și, lovindu-l
Cu săgeata sa, l-a oprit atunci din luptă —
Zeul departe săgetător, ce luase chipul de muritor al Priamidului
Páris . . .

Și a făcut să se amine pentru mai tirziu
Cucerirea Ilionului ¹⁰,

(ant. 2)

Pe fiul zeiței cu părul întunecat, —
Vlăstarul Tethidei, plin de vlagă,
Zidul aheilor, de nădejde —
Prin acest omor sîngeros poticnindu-l . . .
Oare voi spune cum se mai certa cu Hera,
Brațalbă, ridicînd voința sa de neclintit
Împotriva ei și a Poliadei Athena ¹¹? Fără prea multe
Osteneli ar fi pustiit Dardania [Peleianul],
De nu l-ar fi vegheat Apollon.
Dar și sus, pe înălțimile Olympului,
Zeus, cel înscăunat pe norii de aur,
Veghetorul zeilor, nu se încumeta să dezlege
Cele hotărîte de soartă. Pentru Elena, cea cu înalta pieptănătură,
Văpaia unui foc mistuitor a trebuit să nimicească
Vastele ziduri ale Troiei!
De aceea cînd aheii pe viteazul Pelid
L-au așezat în groapă ¹²,
Cu gemete adînci, s-au hotărît să treacă
Din nou marea îndărăt la Skyros ¹³
Crainicii, ca să-l aducă pe Neoptolem, feciorul de spaimă, cel vinjos . . .

(ep. 2)

Și a năruit acesta din temelii cetatea Ilionului,
Dar mai apoi nici pe maica sa iubită
Nu i-a fost dat s-o mai vadă, nici caii

Myrmidonilor, nici oastea soților săi încoifată, lucindu-și arama
Pe cîmpia strămoșească, nu i-a fost dat
S-o mai deștepte . . . Ci lingă Tomaros ajunse
Nava lui, în țara Molossilor ¹⁴. Dar n-a scăpat
De suflarea vinturilor, nici de arma departe
Săgetătorului, cu tolba de necuprins . . .
Fiindcă se jurase însuși zeul:
Ucigașul bătrînului Priam,
Cel care l-a răpus ghemuit pe-altarul
Casei, acela să nu mai ajungă
La el, acasă, în pacea căminului,
Nici pragul bătrîneții să nu-l atingă!
Ci pe el, certîndu-se la împărțirea jertfelor
Cu slujitorii săi, Apollo l-a omorît lingă
Mărețul *omfalos* al pămîntului ¹⁵, pe lespezi,
În templul său delfic.
Ie, strigați ie voi tineri, în măsura paianelor ¹⁶.

(str. 3)

Tu domnești pe marea doriană, insulă
Cu nume vestit, astru din lumina lui Zeus Hellenios ¹⁷!
Nu te lăsăm să odihnești în jețul sacru
Fără să guști la ospăț din ofranda paianelor ¹⁸,
Ci pînă la tine vor ajunge murmure de cîntec. Și-atunci
Vei spune de unde-ai luat puterea ce duce năvile cu daimonul
Stăpînitor și de unde virtutea ospeției . . .
Cel care le înfăptuiește pe toate,
Fiul lui Kronos, departe vazătorul
Ți-a dăruit el însuși fericirea mănoasă ¹⁹
La apele riului Asopos, cînd a răpit-o
Pe fecioara Egina cu largă cingătoare
Din fața pridvorului. Atunci părul

De aur din văzduh a tăinuit spatele pământului
Vostru în umbră, (ca s-o desfacă zeul din somnul fecioriei)
Pe nemuritorul ei sălaş...

17

PAIANUL VII b

(52 h) *Pentru locuitorii din Pallene, către Delos*¹

(str. 1) ... răsune imnele²,
Fără să mergeți pe calea mult umblată,
Bătucită de roți, a lui H o m e r,
Ci mereu cu alți telegari...
De vreme ce și noi [...] pe carul înaripat
Al muselor am urcat.
Și acum, de fiica lui Uranos frumos înveșmîntată în *peplum*³,
De M n e m o s y n e și de fecioarele ei mă rog:
Să-mi dăruiască lucrarea iscusită.
Căci oarbe sunt mințile omenești ce umblă
În lipsa fecioarelor Helikonului⁴
Să cerceteze adîncul drum al înțelepciunii;
Mie însă mi-au împărțit acestea
Truda nemuritoare

.....
(ep.) „... din cortul iubirii. Cum voi îndura?”⁵
Astfel vorbi, nevrînd să urce în patul lui Zeus
Fiica lui Coeus⁶ și a fugit spre mare...
De necrezutul mi-e teamă a-l rosti;
Se spune însă că, azvîrlindu-se în mare,
O stîncă, din cele sfinte, a ieșit în lumină...
O numesc din vechime Ortygia⁶ corăbierii
Și pe marea Egee fusese purtată de valuri multă vreme...

Pînă ce, dorind-o cu patimă, s-a unit cu aceea?
Cel foarte puternic... și [pe un sol neclintit, Letó],
Aduse la desăvîrșire odrasla divină...
Pe zeul acela, purtătorul tolbei...

18

PAIANUL VIII

(fr. 52i) <... Către Pythó> ¹

[Pentru a îngădui, mai înainte chiar de consultarea notelor, să se deslușească planul referențial din care se desprinde înțelesul de ansamblu al paianului, reconstituit și de astă dată din fragmente răslețe, precizăm că narațiunea lirică smălțată cu elemente dialogale, dezvoltă o temă dintr-o legendă de cult, de o factură aproape folclorică. Se povesteau momente din veneratul mit al construirii celor patru temple apollinice care s-au succedat de-a lungul vremurilor la Pythó (Delfi). Tradiția se regăsește și la Pausanias, (*Călătorie în Grecia*, cartea a X-a, 5). Primul templu fusese un fel de colibă, înjghebată cu ramuri de laur, aduse de Apollon din valea Tempe. Al doilea se înfățișa probabil ca un fagure (sau ca un stup) și de aceea spuneau delfienii că l-ar fi clădit albinele, din ceară și din aripe. Iar după unii se dovedeau a fi frunze de ferigă. În sfîrșit, după ce acest locaș fragil, ca un odor întocmit de roiuri sacre, a dispărut, fiind luat la Hyperboreeni, veni vremea celui de al treilea templu, durat, pare-se, cu totul și cu totul de bronz. Nici acesta nu dăinuie totuși pe cît era de trainic, fiind lovit de un trăznet al zeităților, „abisal”. În sfîrșit, de abia cel de al patrulea templu, construit armonice din piatră, de măiestrii arhitecți apollinici Trofonios și Agamedes, urma să supraviețuiască pînă în plin ev al istoriei (și al „periegezelor”). Călăuzindu-ne după diferitele indicații pe care le oferă încercările filologice de reconstituire conjecturală, provizorie, a înțelesului din prima triadă, regăsim în acele versuri momente din trecutul sanctuarului delfic — o adevărată stratificare de tradiții oraculare. Pentru făurirea templului de aramă și aur stăpînul delfic îl chemase pe Hefaios, care

„întocmise” pentru toate laturile și muchiile acoperișului șase idoli de aur cu o prezență magică. Este vorba de niște *făpturi* feminine, în sens etimologic: „artefacte” vii, cum erau statuile de aur (de băieți și de ciini) de la curtea lui Alkinoos (v. *Odiseea*, c. VIII) sau slujitoarele-roboți din faurăria lui Hefaistos. Scoliaștii, urmași de autorii mărturiilor ulterioare, asimilează aceste „făpturi de vrajă” (gr. *Kelcdones*) cu bine cunoscutele sirene (v. *Odiseea*, c. XI). În orice caz, întocmai ca și fantasmalele odiseene dintre cele două tărimuri, vrăjitoarele de aur aveau darul să cînte cîte „în lună și în soare”, povestind mai ales viața lumii, cu tot ce ar putea să mai vie, în așa fel încît îi făceau pe cei care le ascultau să uite de hrană și „să se ofilească de vii” (Athenaios, 7,36—p. 290 E). Or, divinitățile triadei Olympice — aici Zeus, Hera și Poseidon — au hotărît să pună capăt acestor primejdioase vrăji mantice, nimicind cu trăznete locașul de bronz. După cum s-ar înțelege din ultima parte a fragmentului pe care-l redăm mai departe, Athena primește misiunea de a reșeza pe o temelie înțeleaptă cunoașterea viitorului. Sfirșitul poemului s-a păstrat sub o formă prea lacunară pentru a ne permite să reconstituim ultimele asociații de idei. Potrivit unor conexiuni propuse de unii editori, se făceau referiri la un oracol destinat eroului Erginos, într-o povestire legendară din ciclul Theban.]

(52i)

..... cuvîntul
 <.....> cu dreptate să-l înfăptuiești;
 Văzători vestiți ai lui Apollon² . . .
 Eu dincolo de pămînt și
 Dincolo de apa Okeanului . . .

[Lipsește fragmentul în care se povestea clădirea primelor două locașe. Fraza este reluată acolo unde se dezvăluie soarta celui de al doilea, întocmit din ceară.]

.....
 Iar templul acesta la Hyperboreeni³
 Un vînt foarte vajnic îl aduse, amestecîndu-l cu trîmbele văzduhului,
 O Muse, bizuindu-se pe voi . . . Dar pentru celălalt,

Care ieșise din palmele atotștiutoare
Ale Zeului Hefaistos și ale Athenei,
Cum a fost ritmul⁴ și noima întocmirii sale?
De aramă zidurile și columnne
De aramă stau sub capiteluri;
De aur șase făpturi, deasupra frontonului durat în chip de vultur⁵
Cântau — f e r m e c ă t o a r e l e⁶ . . .
Dar copiii lui Kronos⁷, despicing
Cu un trăznet pământul,
Au tăinuit dintre toate zidurile pe cel mai sfânt,

(str.) Pentru vestea dulce-a cîntării inciuđați,
Fiindcă pieriseră oaspeții acolo
Dепarte de copii și de neveste, atîrnînd
Astfel . . . cu mintea răpită de acel glas ca mierea . . .
De aceea din răsunetul de cuvinte, care
Destramă ființa muritorilor, revărsîndu-se,
Din capul feciorelnic numai o lucrare
Meșteșugită rămînea . . . Iar Pallas, zeița,
Puse un răspuns nepieritor în
Glasul acesta: *ceea ce este și cele care mai înainte s-au întîmplat,*
Precum și toate cîte vor mai fi, toate arătîndu-se
Prin Aducere Aminte⁸ . . .
.....

19

PAIANUL VIII/a

(52i A) [Nu se știe prea bine din ce poem făceau parte aceste versuri. După Bowra provin dintr-un poem închinat thebanilor. Fragmentul păstrat conține o profeție a Kassandrei, care amintește un vis al Hecubei, din vremea cînd această soție regească a lui Priam, purtîndu-l în pîntece pe pruncul ce

avea să fie Paris, a fost bintuită de o cumplită vedenie despre năpasta ce urma s-o aducă asupra Troiei.]

.....

Grăbindu-se...¹ A strigat inima fecioarei
Sacre, cuprinsă de daimon², deodată, cu geamăt
De pierzanie... Și a dat a înțelege astfel
Rostul profeției. „O tu, departe văzător Kronion³,
Cel fără de margini: acum desigur adeverești
Suferința de mult hotărîtă de soartă;
Hekabe o vestise Dardanizilor:
Cum a văzut o arătare pe cînd tocmai purta
În al ei pîntec pe acest bărbat. Și precum se năzărise,
Un duh al răzbnării aducea pe lume, purtător de foc,
Unul cu o sută de brațe⁴, năruind cu forța lui
Năpraznică Ilionul întreg la pămînt“.
Așa vorbi prorocița despre arătarea de spaimă
Din vremea somniei... Și n-a fost amăgire
Dreapta ei cunoaștere a celor viitoare⁵.

.....

20

PAIANUL IX

(52 k) *Pentru thebani*

[Așa cum reiese și din alte mărturii, care citează versuri din acest paian, regăsit fragmentar, — ca și celelalte —, într-un manuscris papiriaceu, pri-lejul compunerii a fost de astă dată o eclipsă de soare — probabil cea din 30 aprilie 463 (după alții cea din februarie 478). Cîntecul izbăvitor se stră-duiește să cerceteze legea unei asemenea întunecări, produsă de același principiu straniu care ne ține de obicei în ființă, fără să ne așteptăm la o

întrerupere atât de subită a lumii, supusă de obicei unei liniștite alternanțe de noapte-zi. Așadar în cele din urmă avem aici mărturia unui *paian* vindcător, compus pentru înseninarea ființei.]

(str. 1)

Raza Soarelui ¹, mult văzătoare, cum te-ai gândit,
O maica ochilor noștri, tu astrul cel mai înalt,
Să ne răpești din zi ²? Oare de ce ai făcut
S-ajungă la neajutorință puterea bărbaților, departe de drumul
înțelepciunii
Purtindu-ne, pe o cale întunecată?
Oare ne-aduci vreo noutate mai tină ră decât ce am apucat înainte?
Dar, pe Zeus, mă rog de tine, strunitoare
De cai repezi, să întorci spre nesuferință pentru thebani,
O stăpână, această vedenie ivită spre spaima tuturor!
Oare vrei să pedepsești necugetarea oamenilor
Și să stingi lumina veacului ³?
Ne-aduci tu oare semnul războiului
Au stîrpirea fructelor gliei ⁴ sau puternice ninsori,
De nespun, au răzvrătirile ce împrăștie pierzania
Sau golirea mării peste șesuri sau înghețul
Brazdelor sau arșița umedă
Cu răsufierea Băltăreșului care
Aduce ape năvalnice ⁵?
Sau, acoperind pămîntul de stihia potopului ⁶,
Alt neam de oameni nou vei face, cu alt început?
Însă de nimic nu mă plîng, dacă trebuie să îndur
Cu toți oamenii ceilalți ⁷ . . .

(str. 2)

Dar mi s-a hotărît prin voința unui *daimon* ⁸
Lîngă patul nemuritor, cu ambrozie, al Meliei ⁹
S-adun acest răsunset luminos în trestia
De flaute și cu gîndurile minții
Lauda pentru harurile voastre ¹⁰ . . .

Iar acum pe tine, Departe Săgetător,
Te invoc, după ce am închinat,
Apollon, artelor iscusite de Muse altarul

(ant. 2)

Profețiilor tale, unde pe Tenaros,
Pe alesul profet legiuitor ¹¹ l-a zămislit odinioară,
În patul de slavă cu tine, Pythianule, amestecându-se fiica lui
Okeanos, Melia...

Iar tu, părinte cu părul netăiat, oastea lui Kadmos
Și cetatea lui Zethos ¹² le-ai dăruit acestui tinăr,
Care bărbăția o urcase cu înțelepciune —
Căci la fel și zeul mării, cel care mișcă tridentul,
Mai presus de toți ceilalți muritori îl cinstea
Și a întins pașii lui peste mări, spre strămoșii Euripului ¹³...

.....

21

PAIANUL XII

(fr. 52 n) *Pentru naxieni, către Delos* ¹

[Se celebra solemnă „facere“ a gemenilor divini, Artemis și Apollon, pe insula Delos, în preajma unui munte sacru ², Cynthos. Acolo naște fiica lui Coeus, Latona, vegheată de sora ei, Asteria ³, și de supusa Eileithyia, zeița nașterilor. De-a lungul acestor clipe hotărâtoare una din Moire, Lahesis, ursește soarta pruncului ce va să vină.]

.....

Să cînt mă-ndeamnă Apollon
[.....] cu cele nouă Muse,
În cuget unindu-se cu Artemis, ca și Asteria,
Care veghează patul facerii ca să culeagă florile
Acestei preamăriri. În dese rînduri veneau
Din Naxos jertfele grase de oi,
Aduse dimpreună cu prinosul Haritelor
La poalele muntelui Cynthos, unde

Aprig-luminos, Fulgerătorul⁴ prin negri nori,
Zeus, cel așezat în slăvi,
Peste culmi, de sus, veghea cu îngrijorare,
Pînă ce blînda fiică a lui Coeus⁵ s-a dezlegat
Din suavele dureri ale nașterii... Atunci, asemeni Soarelui răsare,
Cu trupuri alb-slăvite ieșind la lumină
Copiii gemeni, un strigăt au slobozit
Îndelung... Eileithyia și Lahesis, vrînd
Să vestească împlinirea norocului...

22

PAIANUL XVI

(52 q) [Din această rugă către Apollon s-au păstrat numai cîteva rînduri, semnificative pentru venerația ce înconjoară, în poezia marelui theban, pe acest prototip al omeniei enigmatice, ales dintre zei pentru a cuprinde în făptura sa un tezaur ce trebuie ferit de paragina contingentului.]

[...] Ascultă-ne, dacă și mai înainte
Ai vegheat norodul acesta
[...] Stăpîne Apollon!
Îți cer aceasta să-mi dăruiești de bună voie
[...] Căci puterea te ajută;
Se socoate anume că muritorilor
Zeu blînd ești.

.....

23

PAIANUL XVIII

(52 s) *Argivilor pentru sărbătoarea lui Elektryon*¹

În sacră incinta Tyndarizilor
Dumbrava răsădită²
Aduce bărbatului înțelept un imn;
Iar [...] împrejurul cetății luminează

A imnelor slavă neostenită . . .
Povestind nu voi cădea în greșeală:
Cum se luptau odinioară pentru Dardania
Și ce fel de încercări mai erau hărăzite Thebei,
Cînd acei prădători³, veniți pe mare,
Au minat la vreme de noapte, în ascuns,
Turmele lui Elektryon . . .

.....

24

PAIANUL XX

(52 u) [Se povestea și aici, ca în *Nemeana I*, episodul minunatei isprăvi a pruncului Herakles care sugrumă singur șerpii de basm trimeși de Hera să-l înăbușe în somn.]

.....

[. . .] Veneau în casa fiului născut din Alkaios,
[. . .] jivinele [născocite] de Hera, cumplite arătări!
[Pe nesimțite] se furișau între ușile înalte
Șerpii trimeși de o zeitate,
Rîvnind s-ajungă la pruncul adormit al cerescului Zeus.
Din această <liniște>¹ au sărit . . . Dar el ridică deodată
capul în fața lor
Și <cu o singură> mină de pe mădulare și-a smuls scutecele
Pestrițe și astfel aduse la lumină firea sa:
Cu dirzenie roti văpaia ochilor² . . .
Alkmena însă fără veșmînt s-a repezit din patul
În care născuse de curînd, cu inima
Încolțită de spaimă. Iar celelalte slujitoare
Din casa lui Amfitryon fugeau,
Cuprinse de înfricoșare . . .

.....

- (61) [Dintr-un citat al lui Stobeu (*Florilegiu* 2, 1, 8) reiese că această meditație despre înțelepciunea relativă a oamenilor provenea tot din cartea peanelor.]

Ce mai nădăjduiești că este înțelepciunea,
Prin care orice bărbat prea puțin se ridică deasupra unui alt bărbat?
Doar nu-i stă în putere să cerceteze
Vrerea zeilor cu mintea sa omenească;
Căci s-a născut dintr-o mamă supusă morții...

26

- (62) [Din scoliile poemului alexandrin al lui Apollonios din Rhodos, (*Argonautice*, V vv. 1085 și urm.) se desprinde această evocare nostalgică a păsării *alcyon*, mitica întruchipare a dorului nemingiuit pe care-l poartă deasupra valurilor, în ambianța unei acalmii suprafirești, o jalnică tinguire de femeie.¹]

Sboară *alcyoniana* făptură prorocind, cu glasul răsunător
Pînă departe, căderea vînturilor ce bîntuiau talazurile...

27

- (67) [O scolie la textul *Olympianicei* a II-a, v. 70 îi atribuie poetului această aserțiune:]
Melosul dorian este cel mai sfînt...

DITHYRAMBI¹

28

DITHYRAMBUL II

- (70 b și 79) *Coborîrea lui Herakles în Hades sau Kerberos* [...] Pentru thebani²

Odinioară se tira încet, ca o funie prelungă, cîntarea
Dithyrambilor...
Și la fel șuiera din gura oamenilor *san*³, rostire calpă!
Acum se deschid larg pentru sfîntele rotiri ale corului

Porțile noi . . . strigați dară! știind
Ce fel de sărbătoare stau să înceapă Uranizii, la sceptra lui Zeus,
Pentru Bromios în palatul ceresc. Căci lângă cinstita marea
Maică a zeilor încep chimvalele să lărmuiască și
Să răsunе ropotul de *cyotali* ⁴ dinăuntru
Și se iscă șoaptele din facle arzătoare de pin rășinos, gălbui,
Iar gemete surde ale naiadelor se trezesc
Și nebunia menadei ⁵ cu strigături de luptă
Aruncă pe spate capul
Într-un vârtej!
Iar în toiul luptelor și Fulgerul atotputernic
Răsufliind para de foc se mișcă laolaltă cu lancea
Lui Enyalios, iar *Egida* lui Pallas ⁶, prinsă în lupte,
Glăsuiește cu zarva înmiiată a jeluirii dragonilor . . .
Grabnică, ușure, va păși Artemida cea singuratică ⁷,
După ce a înjugat în puterea
Orgiei bakhice seminția leilor sălbateci pentru Bromios;
Fiindcă zeul se prinde vrăjit în hora
Jivinelor. Dar pe mine m-au ales Musele vestitor
Înțeleptelor cuvinte
A fi, ca să cer pentru Ellada
Fericire și pentru zidurile Thebei,
Stăpîna carelor grele,
Acolo unde, odinioară, precum se spune,
Kadmos, cu gânduri înalte,
A dobîndit-o pe Harmonia,
Soție legiuită ⁸. Iar femeia, glasul
Lui Zeus ascultînd, a zămislit-o pe
Semele, vestita odraslă printre oameni . . .
.....

(70 c) DITHYRAMBUL III

[În ciuda multiplelor lacune, se poate observa din nou același tip de îmbinare a părților propriie și celorlalte fragmente care aparțin aceleiași specii. Prima parte, foarte amplă (judecând după reconstituirea numărului de versuri pierdute), introducea auditoriul în atmosferă pe un ton exaltat, purtând amprenta unei emfaze lirice, asociată pînă astăzi cu noțiunea de stil „ditirambic“ (amenințat ulterior să degenereze în exagerare laudativă, „umflătură“ sau degenerescență retorică...) Ulterior deslușim cîteva episoade ale biografiei unui erou foarte important pentru legenda întemeierii cetății miceniene. Acesta era P e r s e u, fiul Danaei, cea fecundată de Zeus în turnul de aramă prin stratagema ploii de aur, care, după cum s-a văzut, revine ca mitologem și în povestea Eginei). Acum se înfățișa o altă încercare, dusă la bun sfîrșit în urma unor metamorfoze de basm. Urmărit de furia bunicului său, Perseu, pruncul abia născut, fusese aruncat în mare într-o „arcă“ plutitoare, împreună cu mama vinovată. Ajunsesse pe insula Serifos, unde, după un număr de ani, regele insulei, Polydectes, rivnește s-o posede pe Danae care i se împotrivesc. Pentru a-l înlătura pe tînărul Perseu, îl trimite să-i aducă un dar de nuntă, oricît de neverosimil, prefăcîndu-se că dorește să cîștige mina Hippodamei, fiica lui Pelops. Neînțelegînd sensul vorbelor aruncate de viteazul coborîtor din Zeus, regele acceptă să fie dăruit cu straniul cap al meduzei Gorgó, mască de cult magic infernal, ale cărei priviri paralizază orice vietate. Din frînturile de vers conservate, se întrevece cum a fost sprijinit Perseu cu reticență de Zeus („fiul lui Kronos“), pentru a răzbi pînă la capătul pămîntului ca să taie capul Gorgonei și în ce fel, intrînd apoi pe neașteptate la ospățul pregătit probabil de Polydectes în vederea unei nunți îi preface pe meseni în stană de piatră.

.....
 Venise ... aducîndu-i [lui Polydectes]¹ nunta chinuitoare;
 Căci regele cutezător se pregătea să-i răsădească maicii lui Perseu
 Silnicia patului de mireasă cu viclesug²...

Atunci Kronidul a dat semn de incuviințare,
mai mult de nevoie
[...] Căci lung, întortocheat este drumul nemuritorilor <...>

.....
Mîntea zeescului părinte într-una îi stătea
La Perseu și veghea căile sale cu sfaturi înalte...
Din Olymp l-a iscat pentru el pe Hermes, cel cu mlădița de aur,
Și pe fecioara ce ține cetatea, zeea cu ochi strălucitori verzui³;
Și a făcut să se urnească întimplarea⁴... Au văzut atunci mesenii
nemaivăzuta
Priveliște! Căci în adevăr o strămutare din cele mai aprige
Le-a săvirșit lor: stînci se înfățișau din făptura lor în loc
de bărbați
Cumplită răsplătire a faptelor de dragoste le împărțise acesta
Curtenilor și domnitorului ce sta în fruntea pîlcului <de curteni>⁵!
.....

30

DITHYRAMBUL IV A

(75) Pentru athenieni¹

Veniți, haide, în mijlocul acestui cor, Olympieni,
Trimiteți vestită bucurie, zei²,
Spre mult călcatul *omfalos*³, învăluit în miresme, în Athena
Cea sfîntă! Purtați-vă pașii spre *agoră*⁴, vestită în toate artele,
Primiți cununile de viole, imnele de primăvară
Proaspăt înmugurite...
De la Zeus în alai strălucit plecînd
Cu imnul, priviți-mă! În al doilea rînd merg
La zeul învăpăiat de iedera verde⁵,
Pe care noi, muritorii, îl strigăm Bromios, E r i b o a s⁶,
Cînd saltă pasul. Și în laude sărbătorim semînția celui mai înalt
Dintre părinți și a femeilor kadmeiene⁷...

El nu-mi ascunde ochilor mei de profet —
Cînd se arată limpede —
Cum s-a deschis cortul îmbrăcat în purpură
Al Orelor⁸ și o mireasmă sfîntă, de primăvară,
Ierburi în floare o revarsă precum nectarul . . .
Atunci se revarsă pe nemuritorul pămînt plăpînde
Tufe de violele și trandafirii, nuntindu-și coamele . . .
În pace profund răsună melodiile de flaute
Și coruri se-apropie de Semele⁹, încoronată cu fir de nestemate —
.....

31

DITHYRAMBUL IV B

(76) *Pentru athenieni*¹

O, alb strălucindă, încununată cu violele, de imne slăvită,
Vestit meterez al Elladei, A t h e n a,
Cetate vegheată de *daimon*² . . .

* * *

(77)

La Artemision
Unde copiii Athenei
Au pus temelia libertății³ . . .
.....

32

DITHYRAMBUL V

1

(78)

Ascultă, Al a 1 a¹, fiica Războiului,
Preludiul armelor! Pentru tine slujesc
Bărbații, spre izbăvirea cetățîilor, sfînta jertfire a morții . . .

(89 a) *Către Artemis*

Ce poate fi mai frumos la început ca și la sfârșit ¹
 Decît să fie cîntate Letò cea adînc încinsă
 Și, deopotrivă, conducătoarea cailor iubiți? ²

[O mărturie sub formă de mențiune în proză și două citate din Strabon aduc elemente pentru atestarea unui *prosodion* (sau „procesional”) pindaric în care se stăruia asupra mitului, foarte răspîdit, al uriașului *Tyfon* (sau Tifoeus), la care se mai referă și pasaje din epinicii ¹.]

- (91) Pindar în prosodii a imaginat că toți zeii, atunci cînd erau prizoniți de Tyfon, nu mai păstrau asemănarea cu oamenii ci luau chipul tuturor celorlalte animale. Dar Zeus, cînd se îndrăgostise de Pasifae², acum se preschimba în taur, acu în vultur, acu în lebedă.

(Profiriu, *Despre abstenență* 3,16),

.....

- (92) Iar pe acela³ Etna, o legătură amarnic de puternică,
 Îl cuprinde jur împrejur . . .
-

- (93) Ci unul singur dintre zei pe necuprînsul
 Tyfon cu cincizeci de capete l-a năruit
 Sub arcanul nevoinței⁴: Zeus, părintele,
 În munții Arimi⁵ . . .

I — 35 —

(94 a)

(str.) [...] ca eu să desăvirșesc aceasta, precum un văzător
 Și un preot sfânt... Cinstirile însă
 Nu se împart la fel muritorilor ²;
 De fiecare bărbat virtuos se leagă
 Invidia. Iar unuia ce nu are nimic
 Oarba tăcere îi ascunde capul...

(ant.)

Deci ca prieten mă rog fiilor
 Lui Kronos, pentru Aioladas ³
 Și pentru al său neam: să li se dăruiască înalta fericire,
 Cît se întinde calea timpului netedă; căci muritorilor
 Le sînt date zile nemuritoare, un trup însă este muritor.

(ep.)

Iar dacă nu rămîne vreunul fără de copii
 Și casa lui nu alunecă de tot, lovită
 De groaznica nevoie ⁴,
 Acela t r ă i e ș t e, scăpat de boala neființei
 Chinuitoare. Căci de privești cele care stau
 Înainte de naștere ⁵...

II — 36 —

(94 b) *Pentru thebani. Un imn al dafnesorilor în drum spre templul lui Apollon Ismenios* ¹.

(str. 1)

Vino, Musă cu veșmînt de aur,
 În această casă,
 Căci a sosit Loxias ²,
 Bunăvoie și nemuritoare bucurie
 Thebanilor aducînd.

- (*ant.* 1) Însă grabnic încingându-mi
Peplul³, în fragede miini purtînd
Ramura luminoasă de laur,
Locuința pretutindeni vestită
A lui Aioladas și a
Fiului său Pagondas⁴
- (*ep.* 1) O voi cînta; cu fruntea feciorelnic
Încununată de flori,
Vocea sirenelor cu răsunetul ei
Puternic vreau s-o imit
- (*str.* 2) În viersul nostru, cea care și suflarea
Zefyrului aprig⁵ o aduce la tăcere, după ce
Iernatecul Boreas, tremurător, în puterea
Viforelor se asmute și marea cu rezezi valuri
O tulbură sub ropotul de bice
.....
- (*str.* 3) Multe anume, din cele frumoase de odinioară,
Le-aș putea cînta în rostiri meșteșugite;
Însă ce este drept și adevărat singur Zeus știe...
Mi se cade mie⁶ a chibzui doar cele potrivite fecioriei
Și să le dau glas întocmai...
- (*ant.* 3) Nici bărbatului acesta, nici femeii lui, a căror vlăstare
Îmi stau aproape, nu trebuie să uit a le închina
Un cîntec ce li se cuvine. Martor
Credincios pentru Agasikles⁷,
Am venit în acest cor
La părinții săi aleși,
- (*ep.* 3) De dragul ospitalității lor;
Căci erau cinstiți în vechime precum și astăzi

De către vecinii din jur;
Iar biruințele cailor iuți de picior
Erau multora cunoscute.

(str. 4)

Pe umedul mal vestit de la Onhestos
În preajma templului sfânt al Itoniei⁸,
Unde părul lor lung a fost împodobit cu coroane
La fel ca în Pisa⁹...

.....

Apoi necazul dușmănos,
Din pricina chibzuitei sale osteneli
Pentru acești oameni¹⁰, a deșteptat
Urta vrajă neimpăcată. Dar el a iubit
Mereu numai drumul drept și sigur.

Tu, fiul Damainei¹¹, pășind acuma
Cu piciorul norocos,
Să ne călăuzeștii Te va urma cu bucurie
Cea dintii fiica ta, lingă mlădița de
Laur, călcînd pe sandale cuminți...

A știut s-o îndrumeze Andaisistrota¹²
Și bucurîndu-se a ferecat
Iscușința fetei, ca să înfăptuiască
Felurit numai frumoase lucrări.

Dar voi, de aveți acum
Nectarul din al meu izvor¹³,
Să nu vă duceți însetînd
La rîul celălalt, cu apele sărate...

..... —

- (95) O Pan, veghetorul Arcadiei ¹
 Și al acelor sacre locuri de neatins,
 Însoțitor al Mamei celei Mari ²,
 De sfintele Harite ocrotit
 Pentru desfătare . . .
- (96) O, fericitule, pe tine Olympienii
 Cîinele Marii Zeițe te numesc,
 Cel de pretutindeni ³ . . .
- (97) Din tine faci să mustească mierea cuvintelor tale ⁴ . . .
 Pan, pe tine te strigăm,
 Pe cel mai desăvîrșit horitor ⁵
 Dintre zei . . .

- (104 b) *Dafneforikon, către Apollon Galaxios* ¹

[Cei care locuiau în preajma templului beoțian consacrat lui Apollon Galaxios își dădeau seama de prezența zeului ² după belșugul neobișnuit de lapte.] ³

Căci la toate turmele un șipot fremăta,
 Cum se revarsă dintr-un izvor apa cea bună,
 La fel din ugere destinsă venea laptele șuvoi; alergau să umple
 Șiștarele! Nici o amforă, nici un burduf
 Nu mai aflau prin case odihna; căci se umpluse
 Cofele toate și toate butoaiele de lemn . . .

HYPORHEME ¹

[O scurtă incursiune în domeniul unei arte poetice concrete, care-și împrumută pildele din domeniul dresurii.] ¹

(107 a-b) Calul pelasgic sau cățeaua din
Amyklai, destoinică la întreceri², să le poți chiar tu
Imita mișcărilor, cu săritura piciorului urmind spiralele
De cîntec³ . . . Precum zboară și cățeaua pe cîmpia dotică⁴ . . .
Rîvnind s-aducă moartea ciutei, gingaș cornuta . . .
Cu ochii așintiți mereu la ea, care
Își lăsa capul obosit pe spate, gonind pe întreaga
Cale spre moarte . . .

40

(108) [Par să fie nobile învățăături deduse dintr-o încercare pe care a trăit-o
comunitatea, supusă spaimelor și nedumeririi la vremea unei tulburări în
macrocosmos. Unii presupun că versurile provin tot dintr-un poem despre
o eclipsă¹.]

Unui zeu ce a știut să arate începutul dăruindu-te
Prin fiecare faptă², grabnic anume
Drumul tău dobîndește virtute:
Iar sfîrșitul este și mai frumos.

Unui zeu îi stă deopotrivă în putere
Din al nopții întuneric a deștepta un soare neprihănit
Sau tot la fel în bezna cu nori întunecați
A tăinui lumina cea curată
De zi³ . . .

41

(110, 109) *Thebanilor*¹

Dulce anume pare războiul celor ce nu-l cunosc. Însă cine-l
cunoaște
De-aproape, tremură inima-n el peste măsură!
.....

Dar cine-a știut să așeze pașnice vremi în obștea concetățenilor
Să caute curata lumina *Liniștei*², care înalță bărbații,
Smulgându-le din piepturi vrajba
Ce împarte sărăcia și hrănește ura între tineri...

42

- (111) ... Heracles l-a încolțit pe Antaios¹ și multă sudoare
A dat să bea Pământului², amestecată cu sînge,
Multe răni a crestat în trupul namilei, răsucind
Măciuca noduroasă; iar în cele din urmă,
Ridicîndu-l în brațe, pe coastele-i puternice
L-a strivit și măduva tăriei — rostul vieții lui³ —
Zdrobitu-s-a între oase...

ENCOMII¹

43

*Pentru Theron din Akragas*²

- (118—119) Pe fiii Ellenilor vreau să-i cînt ...

.....
Căci s-au dus strămoșii lor³ s-așeze temelia unor colonii la Rhodos ...
Iar de acolo plecînd, ajunseră acum să locuiască în altă cetate
Și cele mai multe daruri aducînd nemuritorilor
I-a împresurat norul avuției ce se revarsă veșnic.

44

*Pentru Alexandru, fiul lui Amyntas*¹

- (120-121) Tu care porți același nume cu al Dardanizilor²
Copil viteaz al lui Amyntas
.....

...li se cuvine celor aleși podoaba: să fie preamăriți
 ...în cele mai frumoase imne.
 Căci numai acest prinos atinge slava nemuritoare,
 Iar de va fi trecută sub tăcere, m o a r e orice faptă frumoasă.

45

(122) *Pentu Xenofon din Corinth* ¹

(str. 1) Mult ospitaliere fete, voi închinat pentru a sluji
 Ademenirea Peithò ² în bogatul Corinth,
 Voi care încingeți pe altare lacrimi bălaie din lemnul de Liban
fumegînd
 Verzui ³... adeseori spre maica Iubirilor Cerească sburați
 Cu făptura gîndurilor ⁴, în spre Afrodita.

(str. 2) Pe voi zeița v-a lăsat fără de muștrare
 O, copile, în patul dorit al iubirii
 Să culegeți fructul tinerețelor molatice;
 Căci de nevoie ⁵ toate se vădesc frumoase...

.....

(str. 3) Da, mă-ntreb cu mirare ce-or spune despre mine
 Dregătorii Isthmului ⁶, dacă vor ști ce fel de început
 Am izvodit pentru acest skolion, plăcut
 Ca un prinos de miere și dar al însoțirii
 Pentru darnice femei ⁷;

(str. 4) Ci ne-am deprins cu o piatră curată să încercăm aurul ⁸...
 O stăpîna Kyprului ⁹, aici, în sacra ta incintă,
 Xenofon aduse un stol cu o sută de mădulare.
 Al fetelor păstorite de un singur jind ¹⁰... , bucurîndu-se
 Din toată inima închinătorul că rugile sale se-mpîlniră.

(123) *Pentru Theoxenos din Tenedos*¹

(strofa.) Trebuie cules, inimă, așa cum se cuvine, rodul
Iubirilor: în plină tinerețe . . .
Dar cine privește de-aproape ochii lui Theoxenos, cu văpaia lor
De soare liniștit pe o marmoră vie,
Fără să-l prindă furtuna dorințelor val după val,
E ferestruită din cearcăne de fier sau de oțel
I n i m a lui cea neagră,

(ant.) Sub o văpaie care-ngheață. Îl ține Afrodita în necinste,
(Zeița cu freamățul de pleoape mîngios):
Ori se chinuie din răspuțeri, pentru înavuțire
Ori și-a înrobit sufletul obrăzniciei femeiești,
Purtînd această povară pe calea vieții.
Cît despre mine, după vrerea ei², asemeni cu ceara mușcată de soare,

(ep.) Dintr-un fagure de-albine sfinte, mă topesc atunci cînd văd
Tinerețea trupului de flăcău fraged . . .
Iar acum, aici la Tenedos³ și-au aflat locașul
Ademenirea Peithó⁴ și Harul fermecător
În făptura fiului acesta al lui Agesias.

(124 a-b) *Pentru Thrasybulos din Akragas*¹

(str. 1) O, Thrasybulos, un car de plăcute cîntece îți trimet
Să vă fie desfătare după cină . . .² În comuniunea
Mesenilor să primiți acest dulce imbold fructelor lui Dionysos

(str. 2) Și pocalelor atheniene³. La vremea cînd se duc necazurile trudnice
Unul cite unul din pieptul oamenilor,

Izgonite de-amăgirea vinului, atunci, pe o mare cu valuri de aur,
în belșug,

(str. 3) Ne avîntăm cu toții deopotrivă, plutind spre limanul mincinos:
Atunci săracul este un om avut, iar cei bogați... dimpotrivă
.....

(str. 4) Crește inima lor, săgetată de arcu viței de vie⁴...

48

(124 d-126) *Pentru Hieron din Syracuse*¹

(124 d) Să mîngii strunele unui *barbitos*², cu minte adormită, cu glasul înecat
de vin...
..... acest *barbitos*

(125) Pe care odinioară Terpandru din Lesbos l-a inventat
Cel dintii — la ospețele unor lydieni,
Auzind ecoul fremătător care vibra-n strunele *pektidei*³
.....

(126) Nu întuneca bucuriile vieții; pentru orice bărbat
A-și face veacul bucurîndu-se rămîne lucrul cel mai bun!

49

(127) Lasă deci, să iubim! Și de iubire
Să ne bucurăm, la vremea potrivită;¹
Să nu alergi, suflete, dincolo de numărul anilor,
În faptul dorințelor² cu pasul mai îmbătrînit!

50

(128) [Să mă bucur de acest] har al iubirilor, trimise de Afrodita;
Ca să nimeresc, la beție, dimpreună cu Hemiaros,
Aruncînd vinul în cinstea lui Agathonides la jocul de *kottabos*¹.

[Dintre aceste cîntări de jale, care se amplifică în molcoma înginare de flaute și melopeica investigare a trecutului, pentru a comemora semi-zei sau eroi, dispăruți de obicei prematur, am ales cele mai reprezentative fragmente cu un context mai amplu. Primul redat aici s-a păstrat numai într-un papirus și ne permite să deslușim crîmpeiele unei meditații despre începuturile acestei specii poetice a *threnodiei*.]

51

(THRENOS-ul III)

(128 c) Sint anume cîntări pentru copiii Latonei, cea care ține furca de aur,
Paianele, intonate la vremea lor; mai sunt și alte viersuri cu glasul
dorințelor,

Pentru Dionysos, la vremea cînd prinde să-nflorească
Fruntea lui Dionysos de veselia cununilor de iederă
Și arde rîvna dithyrambului în acele cîntări! Apoi în felul acesta
Slujesc trei zeițe cerești ¹ trupurile fiilor așezați în moarte:
Una din ele cîntă imnul de-alinare despre Linos ², acel tînăr
cu limpede răsunet,
Alta pe Hymenaois — care de soața lui abia se-atinse,
Înșfăcîndu-l Moira din prima noapte ³ —
Cu cea de pe urmă cîntare îl bocește. Iar alta pe Ialemos ⁴
De asemeni: cum îl cuprinse boala
Și cum i-a luat puterea . . .
Dar fiul lui Oiagros
Pe Orfeu ⁵, cel cu sabie de aur . . .

THRENOS VII

- (129) Pentru ei luminează puterea soarelui
 Tărîmul de jos ¹; iar aici la noi este noapte ² . . .
 Acolo trandafiri singerii poartă cîmpia umedă
 În jurul cetății lor, umbrită de arborii de Liban cu
 Lemnul înmiresmat ³, plină de rod auriu . . .
 Și unii se bucură să-și alerge caii, să-și întremeze trupul în luptă,
 Alții s-arunce zarurile ⁴ . . . iar alții se bucură
 De coardele țiterii. La ei deplina fericire
 Frumos înmugurită mereu va înflori.
 Miresme îmbătătoare se împrăștie peste sat
 De sfinte mirodenii felurite, pe care le amestecă într-una în focul
 Ce se vede licărind pînă departe
 Pe altarele zeilor.

[Și unele fluvii fără clocot de ape curg lin pe-acolo, iar ei se iau cu vorba tot timpul, cu aducerile aminte, povestind și despre cele care au fost și despre cele ce sunt o veșnicie. Astfel, mergînd unii la alții cu alai, petrec mereu împreună ⁵.]

- (131 a) Și toți sunt fericiți acolo, prin soarta lor, sfințită
 De slujbele inițierii care desleagă de cazne. ⁶
- (130) [Iar al treilea drum este al celor care au trăit fără zei și în afara legilor.
 Și această cale împinge sufletele spre întunecul Eabului, în prăpastia
 fără fund.]
- (131 a) Și acolo scuiță din adînc bezna fără de margini
 Fluviile încete ale nopții cu văluri de ceață.

(131 b) (*Threnos despre suflete*)¹

Deci trupul tuturor urmează prea puternicei morți,
 Dar mai rămîne să trăiască *idolul* vieții²,
 Fiindcă numai acesta vine din partea zeilor. El doar me
 Cînd mădularele lucrează; iar celor care dorm le arată în multe vise,
 Dinainte, cum se alege prin judecată răsplata plăcerilor și a pedepselor.

54

(131 b) Iar acelora de la care a luat Persefona³ ispășirea suferinței lor
 Mai vechi⁴, spre lumina soarelui cel de sus
 Le redă iar sufletele în al nouălea an.
 Din acestea se întrupează regi străluciți și oameni ageri prin puterea
 lor
 Și de o mare înțelepciune; iar în vremurile
 Viitoare printre oameni ei se numesc eroii cei sfinți⁵.

55

(134) Norocul celor fericiți de un daimon bun nu este un fugar¹.

56

(136) Aștrii din cer și fluviile și valurile mării
 Te strigă din netimp îndărăt.

57

(137) *Pentru Hippocrates din Athena, despre misteriile Eleusine*¹

Fericit e cel care-a văzut acestea
 Mai înainte de a merge sub pămînt:
 Cunoaște anume sfîrșitul vieții,
 Cunoaște începutul lăsat de un zeu².

NEMEENE

NEMEANA I

Datarea poemului în 476 î.e.n. se face conjectural, întrucît nu dispunem de indicații certe cu privire la cronologia jocurilor nemeice și textul ne oferă numai cîteva puncte de sprijin relative. De fapt, cum ar sugera mai ales primele 12 versuri, biruința lui Ch r o m i o s, fiul lui Hagesidamos (triada II, *ant.*), capătă prestața unui rãgaz festiv, consințit de gloria insulei și de noua „începãturã” (triada I, *ant.*) în cariera acestui destinat al odei, celebru comandant de oști înrudit cu Hieron, legat cu multiple fire de familia Deinomenizilor (il slujise mai înainte pe Gelon, fratele mai mare al lui Hieron, iar acum ocupa situația unui regent al noii cetãți Etna — v. *Pyth.* I). Devine astfel unul din protectorii poetului, care-i va dedica ulterior și *Nemeana a IX-a*. Oricum, Pindar se afla în anul indicat mai sus la Syracuse și ne putem imagina prezența lui (eventual ca îndrumãtor al corului) la serbarea unde se intonau strofele acestui poem (v. în acest sens triada II-a, cu enunțuri formulate la persoana 1, expresia unui „eu” colectiv, prin care se rostește poetul și făptura multiplã a corului).

Dupã ce se rostesc laudele pentru Sicilia și ostrovul din fața Siracuzei (Ortygia, legatã printr-un pod de cetate), urmãtoarea secțiune, pînã la epoda triadei a II-a, dã în vileag îndemnuri gnomice și reflexii adresate direct lui Chromios, bãrbatul încercat, uneori aspru, poate chiar sumbru, bãnuitor sau prea econom (cînd e vorba de agonisita sa), dar în multe privințe *ospitalier* fața de grupul prietenilor devotați, care știu „s-aducã apã împotriva fumului” — cu alte cuvinte nu pregetã sã vinã în ajutorul celui încolțit de dușmani (v. strofa 4 și notele aferente). Nada care leagã *mitul* lui Heracles, aproape jubilant, de *meditațiile* anterioare se concentreazã într-o idee simplã: începutul așezat pe o temelie fastã lumineazã cele viitoare — în cazul nostru o existență în care alesul fatidic se mãsorã în luptã dreaptã cu adversitãțile. Însuși Heracles ne propune așadar viziunea finalului: marmurã vie dintr-o existență încheiatã olimpiian sau lespede votivã, de mulțumire, dupã ce luptãtorul, despãrțindu-se în cele din urmã teafãr (sau regenerat în foc . . .) de arena isprãvilor pãmîntești, se bucurã de logodna sa eternã cu Hebe, tinerețea.

- 1 Mențiunea *hippoi*, din titlul dat în manuscrise, rămâne vagă, referindu-se probabil la un atelaj cu doi sau trei cai, mai puțin impunător decât celebra *cvadrigă*. Pentru alte detalii în legătură cu învingătorul v. nota preliminară.
- 2 Așa cum arătam mai sus insula *Ortygia* era situată în fața Siracuzei (cu care este asociată în *Ol. VI*, triada V, ant.) și adăpostea primele așezări ale vestitei cetăți. Acolo, potrivit legendei, s-a oprit pentru „a-și trage sufletul” zeul fluviului Alfeios, care o urmărise pe nimfa izvorului *Arethusa*, dispărută miraculos sub pământ în ținutul prăvălatic din Peloponez, pe unde o urmărea întruchiparea divinității fluviale. Mai departe *Ortygia* primește calificativul de „soră a Delos-ului”, întrucât ambele insule o venerau în mod deosebit pe *Artemis* (menționată în centrul invocației), protectoarea nimfei *Arethusa* care apăruse în alaiul acestei zeițe. În Delos era situată de fapt nașterea *Artemidei*, fiica *Latonei* (cf. *Ol. III*, tr. II, ep.).
- 3 Când a fost răpită de *Hades*, stăpînul melegurilor subpămîntene ale morților, *Persefona* se afla pe o pajiște în Sicilia. Resemnîndu-se cu noul ei destin (de soție a lui *Hades*, menită să domnească șase luni din an sub pămînt), cea numită *Persefona* — dar și *Kore* (fiindcă era „fiica” zeiței grînelor, *Demeter*) — capătă din partea lui *Zeus* drept dar de nuntă Sicilia, un vestit grînar al antichității.
- 4 Este o expresie proverbială ce se aplică prietenilor lui *Chromios* (v.n. introductivă). Comentatorii o interpretează în mod diferit. Credem că se potrivește aici cu talentul unor amici mai vicleni decât adversarii care năpădesc asupra lui *Chromios* ca o vilvătaie nedomolită și sufocantă. Prietenii, venind cu apa, nu sting numai focul, ci se pricep totodată să înăbușe tăciunii, alungînd treptat fumul înecăcios al dușmăniei. Altă interpretare, acreditată încă din antichitate de celebrul gramatic *Aristarh*, consideră că proverbul „a căra apă împotriva fumului” se referă la o strădanie zadarnică — în cazul nostru soarta rezervată calomniatorilor, dezarmați de prietenii „aleși” (deci am avea de a face cu o variantă antitetică a proverbului nostru „a turna apa pe foc”).
- 5 În textul grecesc figurează un termen (*phye*) care se referă la natura cu care insul crește dintru început. De aceea versiunea românească recurge la formula „fir neînstrăinată”. Cu patru versuri mai jos va fi numit *Chromios*, prin antonot maza „fiu al lui *Hagesidamos*”.
- 6 În original se utilizează pluralul „speranțele oamenilor ce îndură multe sincomune”. Se parafrazează aici un celebru adagiu grecesc: „sînt comune toate cele ale prietenilor”. Altfel spus, adevărații prieteni consideră că pot împărtași tot ce le revine în această existență: avuții materiale și spirituale, bucurii și suferințe.
- 7 Potrivit unei celebre legende, *Zeus*, vrînd să se iubească în ascuns cu *Alcmena*, luase chipul lui *Amfitryon*, soțul ei plecat în luptă, și petrecuse o parte din noapte

cu cea care avea să devină maica lui Herakles. Ulterior, în aceeași noapte se întoarce din război adevăratul Amfitryon și face dragoste la rîndul său cu nevasta sa legitimă . . . De aceea, cînd vine sorocul, se nasc doi gemeni: primul, zămislit de Zeus, hărăzit nemuririi, al doilea, Ificles, Amfitryonidul, muritor. Deoarece Hera, cu omnisciența ei divină, reușise totuși să „vadă” șiretlicul, trimite cei doi șerpi gigantici, care urmau să-l ucidă în fașă pe nedoritul Herakles. În opinia noastră, Pindar inserează aici narațiunea pilduitoare pentru a ilustra ideea că începuturile dau măsura viitoarelor înfăptuiri (v., pentru altă mențiune a fiilor Alkmenei, *Pyth. IX*, tr. IV și n. 18).

- 8 S-ar părea că tinăra mamă era încă lehză, înconjurată de femeile care o privegheaseră încă din timpul durerilor facerii.
- 9 Alt nume al thebanilor, „coborîtori din Cadmos”, erou de obîrșie feniciană, întemeietorul celebrului oraș beoțian (v. și *Pyth. IX*, tr. IV, n. 17). De aceea tocmai o străveche acropolă a Thebei se numea *Cadmeia*.
- 10 Cel mai celebru prorocitor al grecilor, pedepsit de zei cu orbirea fizică, dar înzestrat de Apollon cu harul viziunii lăuntrice a celor viitoare, personaj care domină cu prevestirile sale desfășurarea evenimentelor în două celebre tragedii sofocleice, *Oedip-rege* și *Antigona*, inspirate tot din ciclul teban.
- 11 Am ales o lecțiune corectată a textului original. Varianta propusă de majoritatea manuscriselor nu diferă mult de cea preferată de noi: „spunea [Tiresias] că eroul va stîrpi existența lui dușmănoasă . . .” Adversarul nenumit aici ar fi după unii comentatori uriașul Antaios, fiul Geei (v. și *Isth. III – IV*, tr. a IV-a). Se știe că Herakles l-a ucis înăbușindu-l în brațele sale ridicîndu-l de la pămînt, deoarece cît timp atingea solul cu picioarele nu putea fi învins.
- 12 Se prevestește celebra înfruntare dintre zeii olympieni și uriașii născuți de pămîntul-mamă (Gaia sau Gea) din singele mutilării lui Uranos (Cerul, detronat de Cronos). Acești giganți se răzvrătesc împotriva lui Zeus și a celorlalte divinități din Olymp, iar lupta se dă pe cîmpia Flegrei din Tracia. Eroul Herakles a fost chemat în ajutor, deoarece pentru a răpune acești uriași (în „gigantomahie”) zeii trebuiau să fie ajutați de un luptător care avea și sînge de pămîntean supus morții. După această luptă eroul avea să-și asigure cheazăia nemuririi.
- 13 Nu reiese clar dacă „legea sfîntă” este aici „ordinea morală supremă” privegheată de Zeus peste fire (în orice caz printr-o adîncă înțelepciune care transcende înțelegerea umană) sau legea unei alternări nepătrunse a suferințelor cu liniștea sufletască de dincolo de moarte care, în mod excepțional, răsplătește un erou al dreptății cum este cel din acest epilog. După moartea sa pe rug, Heracles a fost primit în Olymp ca semi-zeu, bucurîndu-se de apoteoza pe care ne-o înfățișează acest final (v. și nota preliminară).

Una din cele mai scurte ode păstrate de la poetul theban, alcătuită din strofe scurte, negrupate în triade. Învingătorul venea din demul Acharnai, un district teritorial ce ține de Athena (situat în nordul Atticii). Cuprinde numai câteva laude și urări pentru alte biruințe. În mod ipotetic este situată cronologic în 485 î.e.n., deși ar putea fi și o compunere tardivă.

- 1 Destinatarul, considerat un ateniian (v. supra) este fiul lui Timonoos (str. 2), iar proba de *pankraton*, în care s-a distins, combina trînta (în genul așa numitelor lupte clasice „greco-romane”) și înfruntarea cu pumnii.
- 2 *Veacul* este aici o ipostază a veșniciei — mai exact a timpului ciclic, *aion*. Primește calificativul *drept însoțitor*, inspirat din terminologia unor rituri de însoțire. Dacă veacul în desfășurarea sa vremelnică (un echivalent al istoriei care aduce împliniri) va fi favorabil eroului, îl dăruiește spre a fi podoabă (*Kosmos*) orașului Athena care-l va considera printre cetățenii ei de frunte.
- 3 *Orion*, vînătorul mitologic, urmărise vreme de cinci ani *Pleiadele* (literal „porumbițele”), gingașe fete ale uriașului Atlas, întruchipat de muntele cu același nume. Tocmai de aceea sînt „cele din munte”. Personajele acestei urmăriri de basm au fost metamorfozate în constelație: de fiecare dată Pleiadele (șapte la număr) răsar pe la mijlocul lunii mai, urmate la o săptămînă interval de Orion care se arată mereu la sudul constelației lor, ca și cum le-ar goni mai departe în cer. Formularea din text juxtapune indisolubila relație dintre cele două fenomene cerești și necesitatea, pe care ar dori Pindar s-o confirme viitorul, ca după cele șapte victorii nemeene, repurtate de fiii lui Timodemos (v. str. 5) să urmeze propria lui biruință la marile jocuri pythice.
- 4 Textul în acest loc este incert. Unii editori au suspectat tocmai verbul „auzi”. Dacă urmăim însă consensul unui număr mare de manuscrise, am avea o aluzie la un pasaj celebru din *Iliada*, cîntul VII, unde Aias îi aruncă lui Hector o provocare la luptă (de aceea considerăm că fruntașul troian „aude” cuvintele adversarului ca un strigăt de vitejie, chemîndu-l în afara rîndurilor să pornească o luptă dreaptă.) Referința la *Salamina*, cu un vers mai sus, este corelată deopotrivă cu Aias, originar din această insulă și — pe cit se pare — cu trecutul familiei lui Timodemos care se stabilise pe acel tărîm cu o colonie trimisă de ateniieni.
- 5 S-au tradus astfel, etimologic, sensurile cuvîntului din text: *pan-kraton*, proba la care învinsese destinatarul odei (v. supra, nota 1).
- 6 Încă din strofa precedentă începe înșirarea victoriilor repurtate de fiii lui Timodemos (Timodemizii). Sînt menționate mai întîi cele dobîndite la jocurile pythice — deci în țînutul Delfi, străjuit de muntele Parnas. Urmează *jocurile isthmice*,

desemnate în fraza unde se vorbește de cununile primite de la „bărbații corinthieni“. Cît privește „văile“ lui *Pelops* (referință neglijată de mulți comentatori), în mod clar se descifrează aici o aluzie la străvechea încercare propusă peitorilor Hippodamiei (pentru această legendă v. *Ol. I*, tr. III — IV și notele aferente). În amintirea sosirii victorioase a celui care o cucerise pe Hippodamia, arena jocurilor isthmice, situată în prejma Corinthului, în „cutele“ unui teren brăzdat de albia unui fost torent (termenul la plural figurează în textul grec) îi sugerează poetului numele lui Pelops (care nu trebuie legat aici de Jocurile Olympice). Mai departe sînt menționate șapte premii la Jocurile Olympice și, într-o paranteză, altele „nenumărate“ la Jocuri locale din Attica.

7 Dintr-un asemenea îndemn (plecînd de la Zeus Olympianul, patronul Jocurilor Nemeice), se vede că poemul a fost trimis concetățenilor lui Timodemos, pentru a fi cîntat cu ocazia unui alai care trebuia să aclame pe biruitor la întoarcerea sa acasă, sub formă de refren intonîndu-se (probabil după coru de circumstanță compus de poet) acea „cîntare“ la care se face aluzie în acest final: *tenella Kallinike*, „slavă celui frumos împodobit cu biruință“ — o aclamație născocită de Arhi-lochos (v. *Ol. I*, str. 1).

NEMEANA A III-a

Datat ipotetic prin 475 î.e.n., acest *epinikion* de tip tradițional deschide șirul odelor nemeene, închinatelor unor aristocrați din *Egina*, insulă cu o prosperă civilizație doriană, care va fi subjugață de atenieni pe la jumătatea secolului V î.e.n. Deocamdată ne aflăm încă în perioada senină și elegant strălucitoare a existenței dorienilor insulari, mai dăruți acum decît cei din Laconia. Stirpea eroică venerată de locuitorii Eginiei se trage din Eacizi prin Peleu și Telamon, fiii lui Aiakos (v. *Pyth. III*, tr. IV — V, cu notele aferente și *Pyth. VIII*). Vigoarea celui mai celebru descendent al lor retrăiește în medalionul mitic închinat copilăriei lui Ahile. Poemul i-a fost trimis destinatarului mult după victorie (str. 12), această întîrziere fiind scuzată printr-o splendidă configurare a versului și prin metafora cutezanței vulturești. Judecînd după triada a IV-a (str. 10), s-ar părea că locul în care urma să cînte corul ar fi fost un *thcarion* din *Egina* (sanctuar al *theorilor*, însărcinați cu cercetarea oracolelor lui Apollon, zeul ce tutela un asemenea locaș).

1 *Aristokleides* (sau Aristoclide) este fiul lui Aristofanes (str. 3), un nobil care nu trebuie confundat cu autorul de comedii omonim — pentru alte detalii v. nota preliminară. Întregul cînt este pus sub oblăduirea muzei ce inspiră pe acezii renumel: eroic și apoi chiar pe istorici: *Kleiō* (v. și ultima epodă), nume derivat de la *kleos*. „glorie“,

„vestire a faptei glorioase”, aici asociată pe baza temei identice cu numele *Aristokleides*, „bărbatul vrednic de a fi slăvit”.

- 2 În original singularul: *apa Asofiană*. Dar nu se știe dacă cele două cuvinte se referă la un fluviu cunoscut din Beoția sau, mai degrabă (așa cum inclinăm noi înșine să credem și cum am sugerat în traducere), la undele mării ce scaldă insula Egina, a cărei personificare figurează — ca nimfă acvatică — printre fiicele lui *Asofos*.
- 3 Aceeași metaforă — într-o variantă ce se raportează la personalitatea poetului „însetat de cîntări” — o regăsim în *Pyth. IX* la începutul triadei V. Aici se reliefează legătura dintre isprăvile atleților și lauda care li se cuvine.
- 4 Muza trebuie să ajute la intonarea imnului, ducînd ecoul acestui *p r e l u d i u* pînă-n slava cerului unde domnește Zeus, cel care adună și împrăștie norii. Potrivit genealogiei tradiționale, muzele sînt fiice ale suveranului olympic și ale Memoriei (*Mnemosyne*). Mai departe subiectul propoziției va fi „eul colectiv” al corului.
- 5 *Incinta sfaturilor* este însăși piața circulară din centrul cetății (*agora*), unde se adunau urmașii Myrmidonilor — o populație mitică din Thessalia: supușii regelui Peleu care a colonizat Egina.
- 6 Din nou se face aluzie la proba în care a biruit Aristokleides (v. și *Nem. II*, nn. 1 și 5).
- 7 Destinatarul odei, desemnat prin antonomază (v. n. 1).
- 8 Coloanele lui Herakles simbolizează extremul Occident și corespund strîmtorii dominate de o parte de stîncă Gibraltarului și de cealaltă de malul abrupt al Africii de Nord (în dreptul Atlas-ului). După alte legende ele se aflau în dreptul localității de coastă Gades din Peninsula iberică.
- 9 Mai înainte de a se opri în teritoriile din vestul continentului african (v. supra), Heracle trecuse prin regiunea mlăștinoasă a golfurilor din Libya numite Syrte. Ceva mai departe, biruit de obstacole, după înfruntarea lui Atlas, eroul hotărâște să apuce calea întoarcerii (înspre Peloponez).
- 10 Despre acest rege fabulos (intemeietor al Egeinei), care devenise unul din cei trei judecători incoruptibili din Hades, v. *Ol. II*, n. 10 și *Ol. VIII*, tr. a II-a, n. 4. Din el se trag Eacizii: Peleu, Telamon și, respectiv, Ahile Peleianul; iar ca Telamonieni: Aias (cel mare) și Teukros (v. arborele genealogic la *Nem. IV*, n. 7).
- 11 În această strofă se menționează două episoade din legenda lui Peleu: expediția de pedepsire a Iolcosului și lupta de basm pentru a veni de hac lui Thetis, viitoarea sa soție. Verbele care desemnează aceste două evenimente sînt alese înadins, pentru a sugera o gradație semantică. *Iolcos*-ul era cetatea legendară din Thessalia de unde aveau să plece Argonauții (v. *Pyth. IV*, tr. IV, n. 28). Peleu o va cuceri pentru a pedepsi pe suveranii ei, care încercaseră să-l piardă (v. mai departe *Nem. IV*, str. 7). Cit privește pe Thetis, aici se face aluzie la metamorfozele de intimidare,

- prin care această nereidă (v. *Pyth. III*, tr. IV, n. 25) a încercat să-l respingă pe viitorul ei mire. Rind pe rind se prefăcea în nedomolită stihie (foc, vint, apă), apoi lua diferite chipuri de sălbăticiuni (tigrul, leu, șarpe, sepie). De fiecare dată Peleu o înfrunta cu sabia, pînă ce a izbutit s-o „cuprindă“.
- 12 Laomedon, fiul lui Ilos, rege al dinastiei Dardanilor (una din denumirile populațiilor troiene), hotărâște să se înalțe zidurile viitoarei cetăți Ilion (sau Troia). Soarta îi trimite două divinități, Poseidon și Apollon, pedeapsite de Zeus să lucreze cu simbrie (în urma unei răzvrătiri eșuate). Deși îndeplineseră slujba lor, Laomedon nu-i plătește iar cei doi olimpieni îi năruie zidurile. Intervine totuși Heracle, care izbăvește zidurile de un monstru marin iscat de Poseidon. Dar Laomedon continuă să-și calce făgăduințele și după reconstrucția zidurilor — nu-i acordă nici eroului teban răsplata cuvenită. Heracle organizează atunci o expediție de pedeapsă și pustiește cetatea, împreună cu tânărul *Iolaos*, însoțitor al său de predilecție, și sprijinit de Eacizi (Aiakos cu fiii săi: Telamon și Peleu).
- 13 Tot însoțind oștirea lui Heracle și a lui Iolaos — potrivit acestei variante mai ample a legendei —, Peleu ia parte la expediția împotriva reginei Amazoanelor, Hippolyta, care deținea o cingătoare fermecată, simbol viu al tăriei războinice. Nici chiar panica supranaturală iscată de Amazoane printre bărbați n-a izbutit „să curme ascuțișul“ hotărîrii sale (o virilitate cvintesențiată, de natura energiei intelectuale innăscute).
- 14 *Filyra* este mama lui Chiron (v. prima parte din *Pyth. III*, și mai ales tr. I, n. 1), centaurul înțelept, cel care l-a crescut pe Ahile, abandonat de Thetis (după ce zeița încercase zadarnic să-l facă nemuritor întărindu-l în foc). În antistrofă, peștera Filyrei de pe muntele Pelion din Thessalia va fi numită „casa de piatră“.
- 15 Chiron era fiul lui Kronos, divinitatea primordială. Pindar utilizează mai departe verbul „a hrăni“ în sensul figurat, adeseori întilnit în grecește: „a crește, a educa“. Potrivit opticii sale, calitățile doriene bărbătești se desfac în făptura eroului maturizat din trunchiul unor daruri innăscute, pe care un educator cu o vocație aproape divină — Chiron — știe să le răsădească, transformându-le în virtuți (cunoașterea frumosului, sensul „îndreptării“, dîrzenia morală, setea de glorie). Cît privește arma de căpetenie a lui Peleu, moștenită de Ahile, tot ca un dar al lui Chiron, ea este l a n c e a sau s u l i ț a fermecată, care ucide sau vindecă rănila pe care le pricinuieste.
- 16 Versul acesta îi menționează pe ceilalți doi eroi celebri, care treceau drept discipolii centaurului: *Iason*, căpetenia incercaților argonauți (v. legenda cu planuri multiple în evocarea sărbătorească din *Pyth. IV*) și semi-zeul *Asklepios*, fiu al lui Apollon și patron al medicinei (episodul adoptării sale de către Chiron este povestit în *Pyth. III*).

- 17 Nereida Thetis. Ilustrind o tendință specifică narațiunii arhaice de factură imnologică, poetul revine aici asupra unui moment al desfășurării legendei evocat mai înainte: însoțirea lui Thetis cu Peleu (tr. II, ant.). Prilejul mitic devenise un *locus communis* al poeziei descriptive clasice, așa cum se poate vedea din *epyllion*-ul consacrat în exclusivitate de Catul dezvoltării festiv-manieriste a temei respective.
- 18 O imagine generică sugerează ultima bătălie din războiul Troiei, unde aheii înfruntă pe dardani (troienii din tot ținutul) și pe aliații lor: frigieni (înrușiți cu tracii) și neamuri lyciene. Cu această strofă finală se încheie și secțiunea mitică a odei, reliefindu-se un episod al ciclului troian, repovestit în *Aithiopida*, desprins probabil dintr-o foarte veche *Memnonidă*. Este vorba de înfruntarea dintre Ahile și Memnon, fiul Aurorei (Eós), regele etiopienilor din mitologie (*aithi-opes*, „fețele arse“). Ahile a izbutit să-l doboare pe Memnon, răpindu-i „întoarcerea în patrie“, suprimându-l numai fizicește, întrucât Aurora obținuse de la Zeus nemurirea pentru fiul ei.
- 19 Pentru *Thearion*, sanctuar al *theorilor* v. nota preliminară.
- 20 Cu alte cuvinte, potrivit normelor prescrise de idealul împlinirii omului (*telos*), există un parcurs „kairoic“ (o cale a împrejurărilor potrivite), în ascensiune, care duce la realizarea deplină pentru fiecare vîrstă specifică: copilăria, prima vîrstă virilă și apoi maturitatea mai avansată (conștiința celor vîrstnici). În fiecare din aceste perioade omul trebuie să-și dea măsura supus încercărilor — aici jocurile panhelenice („întreceri sacre“).
- 21 Și dintr-un celebru fragment al lui Simonide din Ceos (fr. 4D) reiese că se lăuda perfecțiunea celor *patru virtuți*: răsfringere a credinței pitagoreice în armonia *tetradeci* (numărul patru). Care ar fi virtuțile specifice avute în vedere aici de poetul nostru (și raportate cu precizie la persoana destinatarului: „... nu ești lipsit de nici una din ele“)? În triada I se preamărea *frumusețea* (gr. idealul *kalogathiei*). În a II-a referința la „cei aleși“, care merită lauda își găsește o ilustrare morală în pilda lui Peleu, unde *tăria morală* și *curajul* (gr. *alke*) au știut să țină piept celor mai nefirești încercări. Urmează pildele precocității lui Ahile care scot în evidență *forța și agerimea trupului*, ca însușiri innăscute, ulterior „hrănite“ de celelalte virtuți. În sfîrșit există o virtute pe care o învață însăși „viețuirea în veac“ (*aion*-ul), înțelegerea „celor din fața noastră“, sau înțelepciunea existențială: strategia unei *cumințenii adînci* (gr. *phronein*).
- 22 Poemul a fost trimes cu o mare întîrziere. Dar acum, în loc să se scuze, poetul introduce metafora vulturului, care prin agerimea sa de răpitor întrece toate celelalte paseri. Aici metafora va întoarce totodată flacăra ei împotriva rivalilor lipsiți de har ai poetului care se ostenesc zadarnic să termine la timp odele comandate. . . . Întregul epilog al acestui poem pindaric a fost dealtfel gândit ca să impună acceptarea unui prinos tardiv. Ultima strofă, la fel ca prima, se află sub oblăduirea

muzelor și prinosul devine o jertfă candidă, lipsită de sînge și carne, așa cum prescria ritualul muzelor: miere și spumă de lapte. Substanța prinosului acestuia, numit *nephalia*, sugerează terminologic un fel de post ritual.

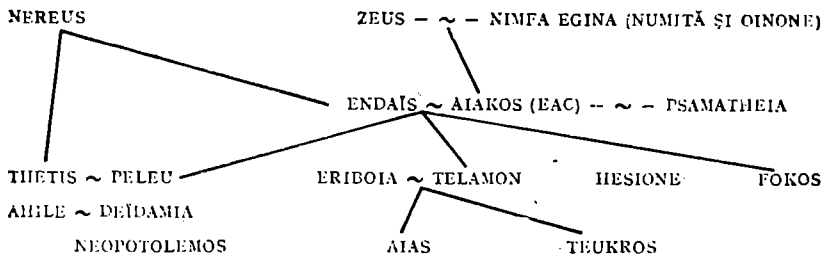
23 Clio, (în textul nostru Kleio): muza narațiunii legendar-istorice (pentru tilcul selecției numelui în acest context v. supra, nota 1). Cît privește localitățile enumerate în penultimul vers al epodei (*Nemeea*, *Epidaur* și *Megara*), ele recapitulează difterele jocuri la care destinatarul ieșise învingător.

NEMEANA A IV-a

Mișcarea strofelor în succesiune rectilinie, care nu recurge la tiparele obișnuite de tipul triadei, ne permite să verificăm aici sensul unor cuvinte referitoare la zidurile cetății, care se cuvine să primească alaiul învingătorului celebrat de acest cîntec. Poetul se adresează orașului, iar apoi strămoșilor din familia preamărită, ca și cum ar însoți procesiunea pe mai multe itinerarii: unul de legendă în perspectiva trecutului, altul întruchipat de festivitățile ce se desfășoară pe măsură ce înaintează cortegiul sărbătorind pe tinărul *Timasarhos*, din familia Theandrizilor. Evocarea lirică se oprește brusc în ultimele versuri, ca și cum ar fi ajuns cortegiul însuși la destinație, urmînd o ultimă consacrare a cununei sărbătoritului pe altarul făgăduințelor împlinite. Fiind vorba de seria *Nemeenelor* închinatelor unor egineți, din nou vom regăsi momente din legenda Eacizilor — respectiv mitul lui Peleu și împrejurările căsătoriei sale cu Thetis. Am putea spune că travaliul mitopoetic sculptează cu rivnă alte amănunte din același episod. Un specialist a încercat să stabilească precis data compunerii odei: în 473, doi ani după *Nemeana* precedentă. Dar poetul a mărturisit el însuși că trimisese acel poem cu întîrziere și, judecînd după tratarea mai stingace — indiferent de ordinea din volum — ar fi mai verosimil să considerăm că ne aflăm în fața unui text de tinerețe, pe cîtă vreme cel anterior poate da mărturie pentru autentică maturitate. Oricum, ne aflăm înainte de 470, intrucit după această limită cronologică începe decadența Eginiei, subminată de atenieni. Așadar, din multe puncte de vedere, aceste două poeme întrețin raporturi de solidaritate, iar sub aspect „mythopoeitic“ întregesc o temă cu variațiuni.

1 Proba era una din cele mai populare pentru călirea flăcăilor. De la numele ei (*palaiste*) s-a format și termenul de *palestrică*. Unele reguli stabilite pentru acest sport au fost preluate de luptele greco-romane. Referitor la familia tinărului nostru, v. *supra*.

- 2 Ca în strofa terminală, metaforismul *artei palestrice* interțerează descrierea lucrării mai abstracte a poeziei. În acest preludiu imaginea ne înfățișează practica unor aspersiuni cu apă caldă și a masajului pentru a potoli febra musculară, după efortul athletic. Dar mulțumirea sufletească și evlavia gloriei pe care le stârnește imnul — efectele psihologice ale muzicii (melos și cuvânt) — aduc o alinare și mai deplină.
- 3 Cetatea cu zid (sau „turn“ de apărare) puternic, reședința Eacizilor, este însăși Egina (v. poemul precedent).
- 4 T i m o k r i t o s, părintele, destinatarul, se ilustrase ca poet, autor de *epinicii*. Mai departe (str. 10—11) va fi menționată vocația pentru muzică a întregii familii a *Theandrizilor*. Își transmiteau, probabil, ca în ambianța unor bresle sau confrerii, meșteșugul poeziei aliat, cu destoinicia sportivă (în această gintă două *arte complementare*).
- 5 Enumerarea localităților unde a învins Timasarhos la jocuri a început cu toponimul *Kleonai*, așezare din preajma cîmpiei *Nemea* (unde nu se înfiripaseră elementele unei structuri urbane). În aceeași strofă se mai învrednicesc de o mențiune cu epitete ornante jocurile de la Atena și cele din Theba. Acolo se venerau mormîntul și casa (eventual „locașul“) lui Amfitryon (pentru întregul context al cultului teban legat de acest erou v. *Nem. I*, tri. III — IV și notele aferente, iar pentru legenda mormîntului său *Pyth. IX*, tr. IV).
- 6 Expresia desemnează probabil o sală de cult în zona sacră din Theba, numită *Herakleion* (v. și Pausanias IX, 11, 16). În zilele noastre, cercetări arheologice au permis o identificare a conturelor acestui perimetru.
- 7 Pentru a situa mai ușor numele unor personaje din *legenda Egeei* (și a Eacizilor) care apar în textul odelor pindarice, înfățișăm următorul arbore genealogic. Referitor la Telamon și prima expediție împotriva Troiei, condusă de Heracle (v. *Nem. III*, tr. II, ant. și n. 12). Am redat prin ~ însoțirile din care provin urmași:

- 8 Așa cum înclină să creadă unii comentatori (urmați de Fr. Dornseiff), aici se leagă bătălia împotriva unuia dintre giganți *Alkyoneus* de întoarcerea lui Heracle și a lui Telamon de la Troia. Pare să fie și o conotație aluzivă pentru a ilustra lupta dintre destinatarul odei și un adversar care s-a lăsat în greu învins (v. nota precedentă). Bineînțeles, scena bătăliei poate fi localizată în geografia legendei eroilor. Undeva în peninsula tracă Palene, uriașul le aține calea pentru a le fura prada. Ca într-o bătălie de basm, el strivește 12 care cu luptători sub o stincă și nu ar fi fost chip să fie învins dacă nu-l adormea însăși Atena.
- 9 Temă de meditație celebră pentru înțelepciunea elenă, atribuită în *Etica* lui Aristotel (V, 5, 3) judecătorului Rhadamanthys din infern. Apare și la Eschil ca un cuvânt (*mythos*) cu tîlc, venerabil (*Choeph.*, v. 34, cf. și *Agam.* vv. 176—181).
- 10 Constatările aluzive înveșmîntate metaforic nu sînt ancorate în planul unei durate obiective, impuse artistului stipendiat. Poetul stăruie asupra legendei lui Heracle și a Eacizilor, intercalînd apoi paralela care asociază simbolic „truda” eroică, înfruntarea de tipul gigantomanhiei, cu strădania biruitorului preamărit. Acum are impresia că a zăbovit prea mult asupra mitului. „Inventă” deci sorocul de lună plină sau apropierea unui moment ritual, în timpul serbării, cînd trebuie cîntat poemul. Reiese că Pindar nu participă direct la interpretarea coreuților, dar trebuie să desăvîrșească poemul pentru a nu se lăsa așteptat. Ținta devenirii sau a gestației se află-ntr-un cerc fascinator, cum era obiectul folosit în magie pentru conjurarea ființei iubite: roata pe care se învîrtea pasărea *iunx* („capîntorsura”), menționată și în *Pyth.* IV, tr. X, n. 61 (acolo pe o treaptă mai accesibilă a metaforismului). Obstacolul mării „care-l ține de mijloc” sugerează Egina insulară, unde trebuie să răzbească poemul și totodată (în continuare...) împrejurări specifice, cum ar fi ostilitatea unor rivali pe care-i „va călca”, întrucît știe să iasă la lumină, în vreme ce invidioșii se pierd în „uneltiri” și se „rostogolesc” în tenebrele răutății.
- 11 Armonia modului Iyidian și combinarea lui cu ritmica metrelor eoliene dă o mișcare alertă, cu tonalități ce se potrivesc unui flăcău tînăr (cum era și destinatarul *Olympianicei XV*).
- 12 Alt nume al Eginiei — v. și n. 7 (cu tabloul genealogic).
- 13 *Teucru* sau *Teukros*, născut din același tată ca și Aias (cf. n. 7). I s-a refuzat dominația deoarece nu-și răzbunase fratele vitreg și s-a stabilit în Cipru (*Kypros*).
- 14 Celebra Insulă albă sau Leuce (azi Insula șerpilor), situată în dreptul meleagurilor noastre, la gurile Dunării, în Pontul Euxin (*marea cea ospitalieră* — adică Marea Neagră). Devenise insula lui *Ahile*, întrucît l-ar fi dus acolo *Thetis* după moarte, pentru a se bucura de viața veșnică a eroilor semi-zei. Chiar expresia din text sugerează existența unui cult al eroului în ostrov.

- 15 Regiune străveche din Thessalia unde-și avea cetatea de scaun Peleu, soțul Nereidei.
- 16 *Neoptolemos*, fiul lui Ahile Peleianul, domnea în *Epir*, regiune din nordul Peloponezului, a cărei delimitare se face prin referințe de geografie poetică în aceste trei versuri.
- 17 Localitate din Epir, unde se afla un oracol al lui Zeus — probabil cel mai vechi, conform legendelor. Prevestirile se tilcuiau după foșnetul frunzelor. *Marea Ioniand* mărginește latura vestică a Epirului.
- 18 *Pelion*-ul străjuiește, ca munte la fel de maiestuos cum e Olympul, întreg ținutul Thessaliei. În virtutea procedurii *hysteron proton* (sau, după Dornseiff, varianta unei „priamel“), pomenirea vitejilor din neamul Eacizilor se oprișe asupra lui Ahile și Neoptolem, iar acum se întoarce la întâmplări dinaintea căsătoriei lui Peleu cu Thetis.
- 19 *Iolcos* era cea mai veche cetate din legenda ciclului Argonauților (v. *Pyth.* a IV-a, tr. IV, str. și nota 28). Denumirea de *hemoni* se aplică thessalienilor.
- 20 Începe narațiunea evenimentelor din tinerețea lui Peleu care motivaseră cucerirea Iolcos-ului (pentru ordinea narativă v. n. 18). După ce omorise din greșală pe fostul său socru, Eacidul se retrăsese la curtea lui *Akastos*, rege în Iolcos, și obținuse purificarea de crimă, legându-se de cel care-i acordase ospitalitatea. Soția lui *Akastos*, *Hippolyta*, se străduiește în van să-l atragă în mrejele unei iubiri neîmpărtășite.
- 21 Referire prin antonomază la *Akastos*. După ce fusese refuzată de Peleu, regina născocște o tentativă de viol și îi cere soțului ei, care nu-și putea călca legământul de ospetie (v. supra), să-l ducă la pierzanie pe tânărul Eacid. După o vinătoare de mistreți, în vremea popasului de noapte, regele ascunde pumnalul de apărare al lui Peleu și îl pîndește din desiluș unei ascunzătorii, înarmat el însuși cu o armă fabuloasă — un paloș făurit de cel mai dibaci arhitect și faur al vârstei eroice, *Dedal* din Creta. În mijlocul nopții, Peleu se trezește înconjurat de centauri dușmănoși, dar este salvat de cel mai înțelept dintre ei, *Chiron*. Aflînd apoi de unelțirile *Hippolytei*, se răzbnună și sfîșie trupul vinovatei, ucigînd totodată pe soțul ei după ce îi devastează cetatea de scaun (așa cum s-a arătat în strofa precedentă).
- 22 Relatarea înfruntării lui Thetis, metamorfozată în stihie și în sălbăticiuni — v. *Nem. III*, tr. II, ant. și n. 11. „Instantanee“ din povestea lui Peleu vor fi reluate și în oda următoare.
- 23 Epitav compus aplicat Nereidelor — respectiv lui Thetis pe care strofa o numește aici printr-o perifrază antonomastică. Pentru nunta lui Peleu, v. și *Nem. III*, nota 17.
- 24 *Gadeira* sau Gades în preajma strîmtorii Gibraltar, corespunde Cadix-ului de astăzi (din Peninsula iberică). Pentru semnificația simbolică a localității — respectiv

- a coloanelor lui Hercule — dincolo de care nu se poate trece — v. și *Nem. III*, tr. I — II.
- 25 Familia destinatarului cuprindea mai mulți poeți specializați în ode triumfale sau *epinikia*, și ei conduceau chiar, așa cum reiese din această aluzie, corul care interpreta propriile lor poeme pentru atleții sărbătorii în Egina.
- 26 *Callicles*, unchiul destinatarului, este menționat aici, în secțiunea comemorativă a odei, după ce strofa a 2-a omagiase memoria unui alt poet, tatăl lui Timasarh, aed, cântăreț hieratic la *kitharis*, numit Timocritos (v. prezentarea familiei în n. *prelim.*).
- 27 Perifrază poetică pentru cel dispărut (*Acheron*-ul fiind apa morților, în lumea subpământeană).
- 28 Altfel spus: *Callicles* — cel decedat — ieșise învingător la *Jocurile isthmice* puse sub oblăduirea lui Poseidon, „stăpînul tridentului“, divinitate marină și totodată htoniană, căreia i se atribuiau cutremurele („tunete“ din adîncul pămîntului sau al mării).
- 29 La *Jocurile isthmice* din preajma Corinthului, biruitorii erau încununăți cu o coroană de țelină.
- 30 Se ajunge acum la al treilea reprezentant al familiei, pomenit în seria poezilor: bunicul *Eufanes*, care pe vremuri celebrase victoria fiului său *Callicles*.
- 31 *Melesias* fusese antrenorul învingătorului nostru. De fel din Athena, se bucura de o faimă deosebită, fiind celebrat de Pindar în repetate rînduri (v. de ex. *Ol. VIII*, tr. III, ant.).
- 32 Dificultatea de a-l preamări pe *Melesias* este comparată cu figurile unei lupte. Totuși el rămîne nebiruit în cuvînt, fiindcă descrierea nu va reda întocmai toate aspectele iscusinței sale atletice.

NEMEANA A V-a

Este închinată tot unui eginet, dintr-o gîntă aristocratică ilustă: P s a l y h i z i i. Descendența lăudată de strofele care urmează se făcuse cunoscută prin cununile dobîndite la mai multe jocuri atletice (deși la data cînd a fost compus acest *epinikion* le mai lipseau Psalyhizilor premii la Olympia și la *întrecerile pythice*). *Pythéas*, destinatarul odei, este fiul lui Cleonicos, iar acesta, la rîndul său, descinde din Lampon. Primul și ultimul nume din această serie mai revin într-o mărturie herodoteică semnificativă, referitoare la această familie „de frunte“ din Egina (cf. *Istorie* IX, cap. 78). Cel preamărit acum fusese călit de un celebru antrenor (*aliptes*): M e n a n d r o s, de fel

din Atena (cum era și omologul său menționat în poemul anterior). Bizuindu-se pe destoinicia căpătată, Pytheas se va îngriji singur de fratele său mezin, în așa fel încît acesta va repurta victorii noi, cu prilejul unor întreceri cîntate ulterior, în *Isthmicele* V și VI. Se vede așadar încă o dată cum se leagă un crimpei din activitatea muzical-poetică a lui Pindar de soarta unei familii (folosind pretextul manifestării ei pe tărîm agonistic). Dar și conținutul poematic se va integra într-un ansamblu de ode care ajung să capete un „aer de familie“, de astă dată în planul referințelor mitice: *Nemeenele* III, IV și V fac să graviteze o serie de tablouri mitice în jurul unor momente hotărîtoare din legenda Eacizilor. Deși se reiau unele motive, acum se insistă asupra vinovăției reginei trădătoare Hyppolyte, pentru ca enunțarea să reliefeze neînvinsa castitate a lui Peleu, răsplătit de Zeus (cu ajutorul lui Poseidon), prin sortirea Thetidei, ca mireasă din lumea zeităților mediatoare. Răsare astfel o nouă semnificație a încumetărilor specifice viteazului nostru: fiindcă s-a dovedit mai tare în lupta cu ispitele adulterului, va ști să înfrunte și metamorfozele înfricoșătoare ale făpturii cu puteri ascunse (jumătate femeie, jumătate stihie marină). Sub raportul genezei unor configurații ale simbolizării, trebuie să ajungem la o singură încheiere. Din capul locului s-a fixat o anumită relație în tiparul evenimentelor mitice desprinse din legenda Eacizilor. Ei sînt cei sortiți să fugă de omor și de ispitire, mai înainte să le vină un soroc de luptă dreaptă cu ipostaze personificate din lumea stihurilor: uriașul Alcyoneus, Thetis, Memnon.

- 1 Pentru detalii despre învingător, v. *supra*. Referitor la *pankration* — probă de luptă cf. *Nem. II*. Erau două categorii de probe rezervate tinerilor, în funcție de vîrstă. Aici avem de a face cu clasa intermediară a „nebărboșilor“ (cealaltă fiind a băieților: „copii“ sau „prunci“ — în accepțiune arhaic-regională).
- 2 S-a redat etimologic: *pan-kration* „(încercarea) tuturor puterilor“, cf. *Nem. II*, tr. I. În această strofă domină antiteza între liniștea solemnă a statuilor (opere care făcuseră faima sculptorilor egeței) și mesajul odei, ce se avîntă ca o navă.
- 3 Tradiționala referință la stirpea eroilor tutelari ai insulei: Eacizi sau *Aiakizi*, coborîtori din Eac sau *Aiakos* (cf. *Nem. III*, nota 10). Așa cum reiese din arborele genealogic inserat în n. 7 la *Nem. IV*, sînt urmașii nimfei Egina și ai lui Zeus fiul lui Kronos. Prin ascendență dublă din aceeași treaptă, toți membrii familiei sînt așadar *Kronizi* (cf. *Nem. IV*, n. 7), iar Fokos și Ahile prin ascendență maternă se trag fiecare dintr-o *Nereidă* (primul din Psamatheia — v. mai departe —, celălalt din Thetis). Atributul de *lăncieri* face parte din repertoriul tradițional de epitete ornante, amintind totodată de lancea fermecată a lui Peleu.

- 4 Poetul ne înfățișează hieratic, fără detalii, cu o reticență religioasă, o scenă destul de stranie: pare să fie un legământ solemn între cei trei frați. Ca niște oficianți, ei ridică mâinile cu palmele întinse la cer și se roagă, pentru viitorul prosper al insulei, lui *Zeus Hellanios*, părintele stirpei lor, al neamului helen în general. Vatra de cult este aici un străvechi altar durat în mod simbolic de cei mai vechi locuitori ai ostrovului: Myrmidonii, oamenii-„furnici“, născuți din pământul Thessaliei, de unde „roiseră“ pină-n acest tărîm, întruchipînd astfel populația de substrat *eoliană*.
- 5 Ca într-o pictură cu aplicații largi de culoare ce dezvăluie, fiecare, un detaliu cu relevanță dramatică, acest vers îi grupează deoparte pe cei doi frați născuți din Endais, fiica centaurului Chiron, Kronidul. Ei completează împotriva fratelui vitreg (v. mai de parte).
- 6 În altă latură din același tablou lumina cade pe *Fokos*, feciorul odrăslit din Eac și *Psamatheia*, nereida al cărei nume sugerează tocmai împrejurările acestei nașteri: „cea <ocrotită de> țărîmul nisipos“ aduce pe lume acolo, printre stîncile de care se sparg talazurile, un prim născut al domnitorului eginet. Enunțul în forma lui desfășurată ne-ar lăsa să înțelegem că perechea fraților buni recunoaște dreptul „primogenituri“. Oricum, în ordinea frazei ponderea o deține „vinjosenia lui Fokos, craiul născut din zeiță“, iar ceilalți doi capătă epitetul de „slăviți“, cu o conotație particulară limbii grecești, „cei care bine se deosebesc“. Chiar și aceste sugestii eliptice sînt suficiente pentru a marca ruptura, indicată în versurile următoare prin ocolișuri (procedeul *circumlocuțiunii*).
- 7 Astfel apare motivul *delictului* de care se făcuseră vinovați Peleu și Telamon: uciderea fratelui vitreg, Fokos. Totuși, se sugerează, pare-se, o crimă rituală, prin care suprimau dreptul „primogenituri“ de care se bucura cel răpus. Oricum, în urma faptei lor, cei doi sînt pedepsiți de Eac el însuși cu exilul. Nu vor domni la Egina, dar prin alesătură fatidică vor întemeia fiecare în altă regiune o *dinastie*: Peleu în Ftia din Thessalia, unde va emigra cu myrmidonii, iar Telamon în Salamina. Iată de ce în text soarta lor este personificată metonimic prin cuvîntul *daimon*: o nenorocire cu tilc... Eventual, aceste răsfrîngeri motivează tăcerea, elogiată gnomic la sfîrșitul epodei.
- 8 Alt nume al Eginiei, legat de un etymon al vinului (gr. *oinos*).
- 9 În arena întrecerilor era săpat un perimetru special destinat săriturilor — o adîncitură cu nisip afinat, unde probabil se reliefaו lesne urmele săriturilor. Aici metafora echivalează cu un elan încrezător al inspirației, pe care liricul nostru îl anunță cu o încredințare detașare, identificîndu-se pentru cîteva momente cu atleții.
- 10 Scena „eulo ei“ s-a schimbat. Corul este acum, sub alt cer, al miturilor *thessaliene* (regiune unde se află și muntele *Pelion* — cf. *Pyth. III*, tr. I, n. 2). Acolo îi place lui Apollon, umblînd de pe o culme pe alta, să hălăduiască printre muze. Va

intona de astă dată un cuntec inspirat de același episod al tinerețelor lui Peleu, povestit pe un ton mai războinic în oda precedentă (înfruntarea reginei adultere — v. *Nem. IV*, str. 8).

- 11 Cele *șapte glasuri* ale lirei corespund tonurilor acestui instrument *heptacord* (cu șapte strune). Anticii loveau coardele cu un fel de baghetă, numită *plektron*.
- 12 Din nou peripețiile încercării de adulter menționată în poemul anterior (cf. supra, *Nem. IV*, str. 8). Aici regina *Hippolyte* trece drept fiica lui Kretheus, un rege din legenda foarte veche thessaliană — ciclul Argonauților (cf. *Pyth. IV*, tr. VII, n. 43).
- 13 Denumire generică (gr. *magnetai*), aplicată inițial unei peninsule din Thessalia (regiunea și cetatea numită Magnesia), apoi majorității locuitorilor din regiunea thessaliană muntoasă și de coastă (v. și *Pyth. III*, tr. XI, n. 30).
- 14 Cum se întâmplă adeseori în sintaxa odelor — mai ales acolo unde referințele narative trebuie să desprindă o implicație deosebită (în cazul nostru complicitatea aproape nedorită) — specificarea numelui este aminată pînă la sfîrșitul unui stih sau la începutul unei alte secvențe.
- 15 Epitet compus al lui Zeus (Iupiter), menționat cu o conotație morală, întrucît suveranul creșc adună și spulberă norii pentru a da la iveală seninul. Și într-un celebru fragment solonian (fr. 1 D) aceste primeniri atmosferice simbolizează epifaniile unei conștiințe supreme. Acum kronidul Zeus a încuviințat prin semne cerești purtarea lui Peleu, mlădița stirpei sale, și ca răsplată pentru neprihănirea sa îi alege o soție dintre nemuritoare.
- 16 „Arătarea“ sau „epifania“ lui Poseidon (textul spune „vine“ sau „se întoarce“, subînțelegîndu-se vizitarea unor meleaguri de predilecție) sugerează în această frază prezența zeului la Jocurile isthmice, în dreptul Isthmului de Corint. Poetul invocă înrudirea lui Peleu cu Poseidon, întrucît amîndoi țineau în căsătorie o Nereidă (primul pe Thetis, celălalt pe Amfitrite). Această măgulitoare alianță a fost inserată pentru a se aduce iar vorba despre jocuri atletice. Pe cit se pare, însuși destinatarul își propunea să participe curînd la cele isthmice. În vecinătatea localității Aigai, pe coasta de nord a Peloponezului, se înălța și un mare sanctuar al lui Poseidon. De aceea, prezența lui pe alte meleaguri este imaginată ca o călătorie pe carul marin, tras de tritoni, pînă-n dreptul isthmului, pentru a fi de față la celebrările solemne legate de Jocuri. Aici, „oștirile evlavioase“ reprezintă „corurile rituale“ ce însoțeau ceremonialul întrecerilor atletice.
- 17 *Euthymenes* este unchiul dinspre mamă al învingătorului, așa cum reiese din primele versuri ale antistrofei ce urmează.
- 18 Imnele cu tonalități variate inspiră această comparație cu florile multicolore. Cit privește expresia „a cădea în brațele *Nikei* (= ale Victoriei)“, ea se găsește întocmai în text și nu comportă nuanța de facilitate pe care o sugerează unui cititor

modern, imaginea fiind asociată mai degrabă cu o solemnă îmbrățișare (abstractă . . .) pe care a favorizat-o Norocul.

- 19 Unchiul desemnat aici merita probabil acest omagiu, întrucît ieșise de asemenea biruitor de curînd la jocuri și „comanda” unei ode implică adeseori și asocierea unor alte rude, pentru glorificarea stirpei („aceeași vlagă”). Dacă mențiunea tatălui și a străbunilor figura de obicei în prima parte a poemului, ultimele strofe erau rezervate ascendenței materne, fraților și — eventual — unui elogiu al antrenorului. Aluzia „la soarta înăscută” accentuează ideea talentului nativ.
- 20 În calendarul elenic pe care-l are în vedere aici poetul figura o lună *Delfinios*, aflată sub patronajul lui Apollon din Delfi. În acest interval ieșise învingător tînărul atlet.
- 21 Ultimele referiri la victorii în Jocuri locale: în insula *Egina* („acasă”) și la *Megara*, localitate unde arena era dominată de o colină închinată memoriei unui erou din legendele Atticii care ar fi domnit cel dintîi pe meleagurile megariene.
- 22 Omagiu adus antrenorului („*aliptes*”-ul) *Menandros* — un ateniian, ca în oda precedentă.
- 23 Astfel îi vine rîndul și unui bunic dinspre mamă al sărbătoritului nostru (cf. și n. 19). Formularea nu e lipsită de ironie — ca și cum glasurile corului ar fi ezitat să laude cu același elan pe acest bătrîn predecesor.
- 24 Cu alte cuvinte: încearcă să imprimi cîntării un ultim elan, cum fac navigatorii care desfac pînă și ultima pînză din partea de sus a catargului pentru a prinde o adiere favorabilă.
- 25 Alte jocuri ce se țineau în localitatea cu același nume din Argolida.
- 26 Porticul eroului fondator al Eginiei — un sanctuar spre care se îndreaptă probabil corul pentru a depune coroana învingătorului (cf. și Pausanias, II, cap. 29).
- 27 *Haritele* corespund Grațiilor (în echivalare latină), dar pentru sensibilitatea noastră se cuvine amintit că tema cuvîntului înseamnă *har* (o inefabilă îmbinare de grație sensibilă și dăruire cerească, spirituală, — cf. și *Ol. II*, n. 7).

NEMEANA A VI-a

Este celebrat tot un tînăr, dintr-o familie de vază din Egina: *Bassizii* (gr. *Bassidai*), descendenții unui pugilist celebru, *Praxidamas* (lăudat și el aici), despre care ne spune și Pausanias că se învrednicise, primul dintre participanții eginieși, să poarte cununa la Jocurile Olympice ca biruitor, răsplătit și de compatrioții săi cu o statuie venerabilă: „Primii atleți cărora li s-au ridicat statui la Olympia sînt *Praxidamas din Egina* și *Rhexibios din Opus*, învingător la pugilat în timpul Olympiadei a

LXV-a, care a obținut premiul la pancration în timpul olimpiadei a LXI-a. Statuile lor sînt la o mică distanță de coloana lui Oinomaos și ele sînt făcute din lemn [. . .] statuia lui Praxidamas din lemn de chiparos [. . .] prezintă deteriorări mai puțin grave.” (*Călătorie în Grecia*, VI, cap. 18, 7 — trad. M. Marinescu-Himu). Există deci puncte de sprijin reale pentru evocările unui trecut al performanțelor, urmărite de-a lungul generațiilor (dincolo chiar de a patra treaptă . . .) în familia destinatarului. Dar tema centrală de meditație, care dă un sens oedei întregi, profilindu-se de la primele versuri, ne amintește de un principiu al eredității transmise alternativ: darurile se moștensesc adeseori la un interval de o generație sau două. Astfel, tocmai printr-o natură *aparent* aleatorie, pulsează undele harului. Iar un om din coloana generațiilor nu este sigur niciodată dacă va fi el însuși alesul; cu atît mai mult trebuie să vegheze pregătit. Prima triadă urmărește de fapt să-l însuflețească pe acest luptător alegoric („ascet” în sensul primordial-concret, „insul care se întremează”), amintind premisele înrudirii oamenilor cu zeii. S-ar zice că uităm de această „obirșie comună” dacă ne gîndim la neantul din noi, pentru a-l compara cu atotputernicia nemuritorilor, dar ne aducem aminte de ea dacă devenim conștienți de înălțimea spiritului omenesc sau chiar „de tot ceea ce stă în puterea unor atleți, dacă știi s-o dezvolte” (Puech). Alternarea generațiilor de indivizi talentați cu altele mai puțin înzestrate va fi sugerată și printr-o metaforă nimerită, inspirată de priceperea țaranului: la fel sînt lăsate și ogoarele să se odihnească — pîrloage nedestețenite — între anii de recoltă mănoasă. Mitul reprezintă un simplu „instantaneu” (am putea spune chiar „un clișeu” . . . deoarece se reia o temă din legenda lui Ahile, tratată în altă parte mai pe larg). În ciuda multiplelor trăsături juvenile (datorate probabil unui demers intenționat, bine cîntărit), avem de-a face cu o compoziție de prin anul 465 — datare aproximativă —, în orice caz din perioada unei maturități certe.

1 După cum ne informează un scoliast, *Alkimidas* era fiul lui *Theron*, Bassidul, numit însă în textul oedei, fiindcă nu se ilustrase la jocuri. Fiul său biruise la *palaieste*.

2 Bineînțeles, „neamul” muritorilor.

3 Este alegorizat astfel principiul alternării talentelor innăscute, de-a lungul seriei generațiilor (cf. supra, *nota preliminară*). Aceeași idee revine în *Nem. XI*.

4 Acest străbunic, *Praxidamas*, ieșise biruitor la jocuri atletice pentru prima oară, în analele familiei și ale insulei. De aceea ni se spune că „aduse cel dintîi” ramurile

- cununii de măslini a premiatiului eroilor Eacizi, patronii Egeinei. Efectiv, o asemenea cunună era consacrată în sanctuarul lui Eac (sau *Aiakos* — cf. sfârșitul odei precedente).
- 5 Perifraza desemnează arena Jocurilor Olympice, situată în vecinătatea fluviului din Elida (v. *Ol. I*, tr. IV).
- 6 După reconstituirea cea mai verosimilă a genealogiei din care se desprind aceste nume, *Hagesimachos* ar fi unul din cei mai îndepărtați străbuni, care în afară de *Socleidas*, nefavorizat de soartă în privința jocurilor (deci neînvestit . . .), a mai avut alți trei copii, toți norocoși, premiați pentru agerimea lor, începând cu celebrul Praxidamas.
- 7 Textul are „străfundul“ sau „cel mai lăuntric ungher“ — o expresie homerică. Altfel spus: oricât ai căuta, chiar în centrul sau în regiunile mai îndepărtate din Grecia continentală, nu vei găsi altă familie („casă nobiliară“) care să fi „recoltat“ mai multe premii la Jocurile atletice (în adevăr, așa cum reiese din *tr. III*, ant. se puteau mândri cu 25 de coroane).
- 8 Adică pentru *casa* — respectiv familia destinatarului.
- 9 *Bassidenii* sau *Bassizii*, numele familiei (cf. n. preliminar).
- 10 În aceeași frază au fost imbinat două metafore: una inspirată din ambianța marinărească a egeinților — mari comercianți și navigatori —; cealaltă, devenită un *locus communis* la Pindar, se referă la domeniul poeziei, comparat cu ogorul Pieridelor (= al muzelor — cf. *Nem. X* și începutul *Pyth. VI*). Acum expresiile scot în evidență „belșugul“ meritelor autentice, atât de numeroase, încât elogiul va rămâne intrucivta în urma realităților.
- 11 În locul mânușilor, pugiliștii din antichitate foloseau pentru protejarea mîinilor o împletitură de curele numită *kestos*. Concursul avusese loc la Delfi (numit mai des, în poezie și chiar în limba literară *Pytho* — de unde și derivatele *pythic* sau *pythian* și *Pythia*).
- 12 Se continuă menționarea unor membri ai familiei care s-au distins la jocuri. De acum înainte nu se mai dau precizări cu privire la gradul de rudenie (cunoscut probabil de auditori).
- 13 „Vlăstarele *Latonei*“ (în greacă *Letó*) sînt Apollon și Artemis, divinități venerate de doriene (v. și *Ol. III*, tr. II, ep., n. 6, *Pyth. III*, n. 10).
- 14 Metaforismul gloriei utilizează verbul „a (se) înflăcăra“, cu alte conotații decît cele familiare unui cititor modern. „Larma Haritelor“ întruchipează un cîntec al corului și această gloriificare pune în jurul făpturii un adevărat nimb de văpaie, motivînd ocurența verbului (a se înflăcăra), al cărui subiect este însuși Callias.
- 15 Se amintesc aici jertfele rituale săvîrșite cu prilejul Jocurilor Isthmice. Nestrăpuns încă de o cale navigabilă (actualmente un canal), vechiul istm își merita determi-

nativul din această frază, „pod al mării” (despărțind Golful de Corint de cel Saronic).

- 16 Altă rudă a destinatarului (eventual din descendența unui bunic numit Creon).
- 17 Frunza de țelină din care se împleteau coroanele biruitorilor de la Nemea era consacrată *leului*, animal învins în acea vale nemeană de vestitul Heracle. Adeseori biruințele Jocurilor Nemeene erau sărbătorite în localitatea vecină *Flius* (sau *Phlius*), așa cum reiese din versul următor.
- 18 Eacizii le-au demonstrat („arătat”) poezilor — complementul indirect la care se referă verbul — înaltele virtuți ale gintei lor legendare din care „descind”, în sensul larg al cuvântului, toți vitejii Eginei.
- 19 Din nou un „instantaneu” din legenda lui Memnon, regele Ethiopienilor (cf. *Nem. III*, în special n. 18). Faima tristei isprăvi a lui Ahile ajunge astfel pînă la margi-nile pămîntului — în regiunile situate dincolo de răsărit, de unde venise prin-ci-pele întunecat.
- 20 Tot Memnon, fiul *Aurorei* și al bătrînelui nemuritor Tithonos (transformat, după tradiția mitică, în greiere sau lăcustă, făptura descărnată căreia divinitatea i-a dat nemurirea . . . fără tinerețe).
- 21 Aluzie la „drumul” unor povestiri mitice — un filon deschis încă din vremuri imemorabile, în anonimat și bătut de șiruri succesive de poeți. Textul spune că poetul vine la rîndul său „cu purtarea sa de grijă” sau propria sa inventivitate pentru a desprinde din cununa miturilor o nouă nestemată.
- 22 Valul care se formează „la piciorul” navei este probabil o undă care însoțește fie carena, fie cîrma unei ambarcațiuni. De bună seamă este un talaz periculos care ar putea să răstoarne vasul, de aceea „lovește inima” navigatorului (ii dă emoții . . .). Aici însă, metafora pune pe același plan cu aceste frămîntări ale navi-gației gîndul pentru Alkimidas, destinatarul: datoria de a-l preamări neliniș-tește (tot așa cum grija pentru valul ce însoțește carena nu-i dă pace navi-gatorului).
- 23 Datoria *dublă*: de a-l preamări pe Alkimidas și pe antrenorul său.
- 24 Adică arena Jocurilor Olympice.
- 25 Soarta sau — mai degrabă tragerea la sorți a concurenților (*sortirea*) — nu le-a permis încă lui Alkimidas și, probabil, fratelui său Polytimidas să iasă învingători la întrecerile sacre de la Olympia.
- 26 Celebrul antrenor sau aliptes atenian *Melestas* (v. și *Ol. IV*, tr. III, *Nem. IV*, str. 12) ai cărui elevi vor repurta mai bine de 30 de victorii. Ultima imagine îl califică printr-o metaforă îngemănată drept „vizitiu al brațelor mai rapid decît delfinul” (peștele miraculos și ager care figura în efigia mai multor cetăți grecești).

Înainte de a deveni o stratagemă — sau chiar o „figură impusă” — în elocință, în practica poeziei lirice apăruse așa-numita *palinodie*: „cîntul de retractare”. Un asemenea mod al discursivității, cu tonalitate vie, personală, se asociază laudelor pentru eginetul *Sogenes*, fiul lui Thearion — o tînără mlădiță în care, pe bună dreptate pare-se, tatăl și-a pus nădejdea pentru *salvarea neamului* (căci asta înseamnă tocmai numele, format din radicalul *so-*, „a salva” și „*genes*”, neam, gîntă, familie). De fapt, chiar din a doua triadă, literatul, înflăcărat de un zel polemic, simte nevoia să revină asupra propriilor sale cuvinte și să trateze o legendă *in alt fel*. Cu alt prilej, el închinase un *pean* (al VI-lea, vezi mai departe, pp. 95—99) riturilor delfiene de sărbătorire a *theoxenilor*, o celebrare a comuniunii de obște cu mării zei tutelari. Atunci zăbovise asupra înțelepciunii drepte a lui Apollon, manifestată sub forma unei pedepse tardive, care lovește în cele din urmă pe vinovat oricît de tîrziu, oricît de îndepărtat: temă de meditații profunde pentru antici. Eroul propus ca pildă în *pean* se face cunoscut printre ultimii din familia Eacizilor, fiind adus la Troia *in extremis*, din ostrovul Scyros, unde se știa că supraviețuiește destinului tragic al familiei. Acest Neoptolem, singurul fiu al lui Ahile și cel menit să reînnoiască războiul (tocmai ce spune chiar numele său), hotărăște deznodămîntul asediului ce avea să nimicească definitiv Troia. Întruchipare a stihiei, a destinului distructiv, el va fi efectiv în fruntea prădătorilor care incendiază orașul, răstoarnă altarele și răpun fără milă victime de toate vîrstele. Un episod celebru, zugrăvit de un poem din *Ciclul troian*, înfățișa momentul de apogeu al nelegiuirilor lui Neoptolemos (care se lăsase orbit de misiunea sa inițială: răzbunarea tatălui). În bezna sfîșiată de vîlvătaia incendiului, el ajunge în dreptul unui altar, unde se refugiase Priam, cu micuțul Astyanax (singurul vlăstar al lui Hector, ultimă, fragilă, speranță de continuare a stirpei). Fără milă, Neoptolemos a înșfăcat pruncul din brațele bătrîne care-l apărau tremurînde și l-a răpus. Dar protectorul neamului troian, Apollon, se indignează împotriva făptașului. Urmînd tradiția epico-legendară predominantă, *Peanul VI* (anterior *Nemeenei* noastre), ne spune că zeul a jurat să nu ierte un astfel de sacrilegiu, nelăsîndu-l pe vinovat s-atingă nepedepsit o vîrstă înaintată. Îl va ucide așadar peste cîtăva vreme pe Neoptolem, la Delfi (Pythó), unde eroul venise pentru a închina o parte din prada cea mai aleasă, luată de la Troia. Pe cîtă vreme *Peanul VI*, anterior, ne spune că *zeul* intervine însuși

pentru a ucide — aducînd la îndeplinire amenințarea sa mai veche —, versiunea pe care o citim în strofele ce urmează dă o semnificație diferită tragicei căderi. Acum, Eacidul își află sfîrșitul în umbra crîngului sacru, pentru a-și „împlini ursita“ de spirit tutelar al jertfelor aduse la Delfi în memoria eroilor: devine, cu alte cuvinte, un fel de *genius loci*, asociat eventual unui altar (sau chiar unui tezaur) — ctitorie solemnă durată de reprezentanții Eginei. Poetul nu a făcut din acest zbuțum al retractării o simplă dispută retorică. Dimpotrivă, în loc de o servilă (sau corectă . . .) palinodie, vom urmări meandrele unui proces de conștiință, textul oferindu-ne una din cele mai interesante mărturii ale vocației lirice, de tipul confesiunii publice și al poeziei personale; ambele modalități găsindu-și expresia în alternanța de solilocvii și de apostrofare. Apar o serie de reflexii cu intonație măgulitoare despre tainica oscilație a sortirii: norocul, forța și prosperitatea unei victorii alternează cu înfrîngerea, cu bătrînețea și muncile ingrate. De aceea *So-genes*, „izbăvitorul familiei“, este felicitat, fiindcă a știut să-și doboare din cîteva mișcări adversarul, degajîndu-și repede ceafa din strînsarea ingrată și evitînd arșița penibilă care face să asude corpurile. Pe alt plan, cu aceeași superioară dezinvoltură, tatăl său va ști să rămînă cu mintea senină în toate vicisitudinile, iar Pindar el însuși proclamă dezvinovățirea sa de orice implicație în divulgarea calomniei ce ar primejdi respectul pentru eroii *arhegefi*. În ultimă instanță, această înfruntare cu diferite opinii ale contemporanilor, una din cele mai dificile ode pindarice, nu e lipsită de răsunetului unui măreț dialog de purificare: gilceava sufletului cu glasuri din lumea sa și din cea de dincolo (care, așa cum arată Puech, îl „obsedează“ cu „fantoma“ eroului de legendă).

- 1 Despre numele, interpretat cu tîlc al învingătorului — vezi *supra*. Victoria nu poate fi datată decît prin aproximare, *înainte de* 480 (poate în 485). Concurează la una din categoriile rezervate adolescenților. *Pent-athlon*-ul consta din cinci probe: săritură, alergare, disc, sulică și luptă.
- 2 *Eileithya* invocată aici ca protectoare a viitorului, prefigurată de acest debut în lumina gloriei tinărului nostru era de fapt zeița *nașterilor* (v. și *Ol. VI*, tr. II, ep., nota 8).
- 3 *Hebe* figurează aici ca intruchipare a tinereții. Trebuie înțeleasă mai puțin ca personificare a zeiței (v. și *Nem. I*, n. prelim. și logodna ei cu Heracles în final), cît mai ales ca împlinire a făgăduințelor vestite de sora ei zîină — *Eileithya* (sau „zămislirea“) — și ca un fel de atenuare a umbrelor severe aruncate de *Moirale*-Ursitoare în primul vers.

- 4 Textul spune „cel încercat dimpreună”, adică „dovedit în luptă” deopotrivă cu Eacizii, modele nepieritoare, propuse oricărui eginet care se afla implicit sub oblăduirea lor.
- 5 *Mnemosyne* = Memoria personificată, zeiță din care s-au născut muzele. De harul ei depinde însăși păstrarea tuturor faptelor și a cunoștințelor în amintirea posterității.
- 6 Deci *faima* statornicită prin *logos* (= „cuvîntul narației”) se dovedește a fi, în cazul lui Oduseu, mai mare, *disproporționată* în raport cu ce a îndurat efectiv acest personaj, opus în acest context lui Aias, adevărat erou tragic al pătimirilor. Asupra morții lui Aias zăbovește *Nem. VIII*, tr. II ant.
- 7 Textul grecesc are aici *phren*, „diafragma”, un sediu al sensibilității morale, diferit localizată în concepția tradițional folclorică românească — unde-i corespund tocmai „rărunchii”. Nedreptățit de ahei, „gloata cu minte oarbă” care-i adjudecase lui Oduseu armele Peleianului Ahile, viteazul nostru își pierde mințile, răzbunîndu-se asupra unei turme de oi. Cînd își revine, copleșit de rușine și deznădejde, se sinucide, așa cum se arată aici, — aruncîndu-se în propriul său paloș (a se vedea și tragedia omonimă a lui Sofocle).
- 8 *Ilos* trecea drept întemeietorul Troiei. Întregul enunț are în vedere solidaritatea eroilor ahei, care se legaseră să lupte la Troia, pentru a-l răzbuna pe Menelau și a obține restituirea Elenei, soția lui legitimă.
- 9 Se opune uitarea provocată de moarte (puterea lui Hades, care se abate ca „valul” nimicniciei asupra indivizilor), *menirii cuvîntului*, chemat să mențină vie amintirea (și chiar „pomenirea”) eroilor. Această favoare („cinstire”) depinde de un zeu, care, după voia lui, face să crească (textual „sporește”) *faima* „gingaș-înfloritoare a celor morți”.
- 10 Acest *omfalos* al gliei (termenul grec pentru „ombilic” sau „buricul Gaiei” — al pămîntului) este străvechea piatră-fetiș venerată ca centru al lumii la Delfi (pentru interpretare v. și *Pyth. IV*, tr. *IV*, nota 27). Acum poetul întărește ideea că vine cu retractarea sa „într-ajutor” memoriei lui Neoptolem venerat la Delfi. Cu această frază începe așadar strădania de reabilitare despre care vorbim în nota preliminară.
- 11 Insula *Skyros* era ținutul unde se născuse Neoptolem (v. prezentarea odei). La întoarcerea de la Troia (*nostos*), urmărit de adversități, nu se mai poate stabili în patria sa, ocolește întregul Peloponez și ajunge tocmai în Epir, unde-i fusese hărăzit să întemeieze noul său regat.
- 12 Venerabil oraș din Epir, considerat în acest vers cetate de scaun. Astăzi Krannon.
- 13 Regiunea epirotă unde a domnit scurtă vreme Neoptolem se mai numea țara molosilor (veche populație legendară) sau *Molossia*.

- 14 Cu alte cuvinte: domnia lui Neoptolem pe meleaguri epirote a fost de scurtă durată, dar, întrucît eroul omorît la Delfi avea să devină un fel de semi-zeu — în orice caz posesorul unui mormînt sacru — obiectul unei venerații speciale în cadrul solemnităților delfice, „neamul” său (adică gînta Eacizilor) prezida și el unele serbări în memoria eroilor cum erau *theoxeniile* (v. nota preliminară). În contextul nostru se relevă că în primul rînd „molossii” din Epir, care se considerau descendenții aheilor, „au păstrat în veci această cinstită”. Din asemenea pasaje cum sînt cele din poemul nostru apare limpede cît era de important un asemenea mormînt sau altar comemorativ al lui Neoptolem.
- 15 „La zeu” înseamnă aici *la oracolul lui Apollon*. Pentru detalii în legătură cu această călătorie a lui Neoptolem la Delfi, v. nota introductivă.
- 16 După unele variante ale tradiției legendare, acest bărbat, un preot-sacrificator care apăra privilegiul castei, obișnuia să-și rezerve „fruntea” ofrandelor și a jertfelor aduse la sanctuar, se numea *Machaireus*, apelativ amintind de *machaira*, sabia sau cuțitul special, deosebind practicile rituale de alt omor sau de tăierea nereligioasă a cărnurilor.
- 17 Textul se referă la *crîngul sacru — incintă* (uneori termenul *alsos* desemna pur și simplu spațiul consacrat al sanctuarului).
- 18 S-a redat exact litera textului — unde a doua oară apare termenul „a locui”, luat într-un sens ritual, pentru a desemna prezența divină cu prilejul marilor jertfe oficiate la Delfi.
- 19 Se discută mult asupra delimitării și înțelesului celor trei cuvinte anunțate solemn de poet. După unii, s-ar scoate în evidență „născuții din tine nimfa Egina și din Zeus”. Alt l spus, egițeii, urmașii Eacizilor coborîtori din Zeus, își arată vrednicia prin parti iparea de frunte la jocuri și solemnități pythice (la Delfi). Noi considerăm însă că sînt cele trei cuvinte de la început, singurele capabile să „facă” dreptate renumelui uneori pingărit al eroului. Deci vom avea enunțul: *Nu minte martorul faptelor*. P n moartea sa tragică, Neoptolem și-a împlinit destinul de martor mereu prezent ori de cîte ori participă la rituri vredniciei săi „urmași”.
- 20 Pentru genealogia Eacizilor, cf. *Nem. IV*, n. 7.
- 21 Propozițiile din aceste două strofe sînt eliptice, aluzive, cu o punctuație stabilită în edițiile alexandrine în mod problematic și apoi corectată diferit de filologii moderni, oferind o segmentare a înțelesului care se deosebește radical, de la un editor la altul. Avem în fața noastră cel mai greu text pindaric, expresia unei strădănii de a regăsi un tîlc ascuns al legendei lui Neoptolem. Pindar a redefinit menirea tutelară în cele trei cuvinte (*autentic* = ne-mincinos, *martor* pentru *fapte*), legînd această însușire definitorie de nobila descendență a lui Neoptolem *din Egina și Zeus*. Următorul enunț este dat ca *îndrăzneț* („mă-ncumet să rostesc”), fiindcă se va stăruî din nou asupra ideii: lauda virtuților strălucite ale neamului Eacid por-

nește „d e - a c a s ă” (traducătorul adaugă „de la tine”), ne impune să raportăm filiația spirituală a virtuților la obârșia divină a coboritorilor din străvechea Egină. Dar tocmai fiindcă poetul își dă seama că riscă să exagereze, dacă mai reliefează cu aceleași accente izbăvirea lui Neoptolem, în propozițiile următoare el ne previne — cu o exclamație temperamentală și un aforism suculent — că știe să se oprească singur . . .

- 22 Tatăl biruitorului Sogenes. Enigmaticele considerații care urmează nu sînt lipsite pare-se de o incidență particulară, inteligibilă numai destinatarului. Ar fi plauzibil să deducem că trecuse prin felurite încercări pînă la ceasul de liniștire, de vremelnică prosperitate în care se află atunci cînd fiul său l-a răsplătit cu victoria la Jocurile Nemeene.
- 23 Din nou o aluzie la împrejurări din biografia destinatarilor, necunoscute nouă. S-ar părea că Thearion a știut să îndrăznească (sau să riște?) pentru o cauză nobilă.
- 24 Cu această propoziție se reia desfășurarea „simili-palinodiei” (aparenta retractare — v. nota preliminară). Poetul se prezintă înadins ca un *oaspete*, fiindcă va întemeia pe buna credință a oricărui oaspe (morală *proxeniei* — v. str. 10) invocarea gazdelor, pentru a fi martore venerației pe care i-o inspiră efectiv Neoptolem și Egina.
- 25 „Aheii așezați *dincolo de Marea Ioniană*” sînt tocmai epiroții din Efyra (cf. nota 12 — un timp cetatea se va numi Cichyrus), capitala Thesprotiei (sau vechea Molossie — cf. n. 13). Propriu-zis, este vorba de situația cetății pe o ripă înaltă, *deasupra* litoralului abrupt. Locuitorii se mai considerau probabil, totodată, înrudiți cu *aherii*, care mai dăinuiau în ținutul nordic din Peloponezul vecin.
- 26 S-ar părea că Pindar fusese investit cîndva cu privilegiul de *proxenos* al epiroților la Theba. Îi reprezenta deci ca un fel de „consul” (Sandys). Termenul *proxenia* (= „ospeteție”) din text ar fi de înțeles așadar cu o dublă referire: una la „legile ospetiei”, universal omenești; cealaltă la îndatorirea sa de *proxenos* (v. și nota 24). Oricum, invocă atestarea unei prietenii rituale pentru a se dovedi puritatea intențiilor sale.
- 27 Din nou aserțiune cu dublu sens (complementar). Poetul își proclamă sinceritatea, profunda venerație pentru adevăr: la fel de neabătută la el în patrie, cînd privește în ochii concetățenilor săi tebani, pe cît este de autentică față de străinii la care a venit oaspe (tebanii și egiptenii — cf. *supra*). Un plan referențial concret al expresiilor din text configurează o comportare din domeniul sportiv, al atletismului și al palestricii: *să-ți privești drept în ochi a d v e r s a r u l*, să-ți ferești piciorul de orice *depășire*, să nu recurgi la *violență*, ci numai la încercarea loială a puterilor. Aceste figuri se continuă apoi cu metafora sulitei și a trupului care asudă în lupte. Alt plan de referințe ne orientează în domeniul unei libere spiritualități, pornind de la sensul propriu: a se uita limpede (cu o „claritate strălucitoare”) în ochii concetățenilor. Apoi, în aceeași direcție, exprimarea tinde spre universalul-absolut. Pentru

„depășire“ textul are *hyperbaló*, înrudit cu *hyperbolá*, „exagerare“, aici în sensul tare: „nu încălcării adevărului“. La fel *silnicia* desemnează în mod egal atât refuzul oricărei tendințe de a favoriza *violența*, chiar și episoade fictive cu peripecii singeroase, cu omoruri gratuite (ca în legenda lui Neoptolem) favorizând cultul forței brute (gr. *bia*), cât și o „siluire“ a celor adevărate. Într-un comentariu original, I. Alexandru subliniază împrejurarea că adevărat este asertat prin formulări negative, de tip „apofatic“.

- 28 Familia destinatarului, al cărui nume, inserat cu tilc, vorbește de la sine: *Euxenidai* — de la *euxenos*, „proteguitor al oaspeților“.
- 29 Se continuă metaforismul athletic (cf. *supra* n. 27). La proba respectivă există un prag pe care nu trebuie să-l depășească un concurent, pentru a nu fi descalificat în momentul în care a slobozit din mină suliuța, la capătul elanului. Zvicnirea suliuței (ultimul timp al aruncării) este comparată cu tresărirea limbii glăsuitorului. Altfel spus: Pindar n-a exagerat nici cu detractarea, nici în sensul laudelor (sau al pali nodiei . . .).
- 30 Ultima imagine din seria metaforelor atletice. Acum, limbajul figurat revine la persoana tînărului victorios pe care-l celebrează oda. Conform interpretării celei mai plauzibile, Sogenes și-a răsturnat foarte repede adversarul din proba de luptă, astfel încît nici n-a oferit o priză mai serioasă, „lăsîndu-și gîtul slobod“. Pe de altă parte, a isprăvit cu toate probele mai înainte ca soarele amiezii să scalde în sudoare trupurile concurenților.
- 31 Chiar dacă din dorința de a cinsti un eginet, poetul a zăbovit prea mult asupra mitului și a enunțurilor vehemente, acum se arată dispus — cu toată umilitatea — să mai plătească un fel de amendă: *mea culpa* (la care nu va consimți . . . efectiv).
- 32 Atacînd „un alt preludiv“, pentru a schimba într-un fel orientarea discursului liric, poetul nu face decît să învie printr-o metaforă colorată inedit alegoria unui cîntec rar ca o piesă miraculoasă de orfeverrie. Metafora unei vegetații de basm („florile roșii . . . rupte din roua mării“) denumește în realitate coralul.
- 33 Momentul de legendă sacră (*hieros logos*), cînd Zeus l-a zămislit cu Egina (răpită de la părinți) pe „arhegetul“ *Aiakos* (*Eac*) revine în evocări diverse — cf. *Isthm. VIII* și sfîrșitul *Peanului VI*. De acolo transpare un simbolism al fecundării sacre — sub nor de aur roșietic ce acoperă pămîntul —, sugerat și de conotațiile frazelor din această epodă. Ca în alte poeme din același ciclu, „fericirile“ aduse de Zeus sînt preamărite fiindcă sub auspiciile sale se țin și serbările nemeene.
- 34 *Eac* (v. genealogia *Nem. IV*, n. 7) se „înfrățește“ cu *Heracles* mai mult alegoric, avînd numai ascendență *paternă* comună (Zeus), dar mame cu totul diferite. În schimb, legături trainice uneau cele două cetăți: Egina, tutelată de neamul lui Eac și Teba, care se mîndrea cu *Heracles*.

- 35 Aceste *gnome*, în care se repetă cuvinte cheie cu sufixe cazuale diferite (*diphton*) ne demonstrează în mod simplu și eficace modalitățile specific pindarice de a învălui cu aura unei omenii alese concepte impuse de simpla conviețuire socială: într-ajutorarea vecinilor spiritualizată poate să însemne vecinătatea iubirii. De fapt, în context, s-a strecurat și o motivație măgulitoare: vecinul de astă dată este însuși Heracles — un semi-zeu.
- 36 Aluzie la Gigantomahia în care a învins Heracles, — cf. *Nem. I*.
- 37 Ultima triadă unește în același elogiu perechi de semizei tutelari, divinități și — la fel — tatăl (Thearion) cu fiul (Sogenes) în enunțuri ce formulează de fapt urări și dorințe (lat. *vota*) pentru fericirea și prosperitatea viitoare.
- 38 Este „jugul” unui atelaj de cai la nobila cvadrigă, unde se înhămau câte o pereche de cai de fiecare parte a oiștei.
- 39 Se lămurește astfel comparația: locuința lui Thearion (și Sogenes) este încadrată în cele două laturi de câte un sanctuar închinat lui Heracles (așa cum oiștea carului e încadrată de cai).
- 40 Așadar, pentru a statornici belșugul și fericirea viitoare a casei lui Thearion, se cade să intervină (să „intercedeze”) însuși Heracles pe lângă Zeus („soțul Herei”) și pe lângă Atena (fecioara cu ochi strălucitori gri-verzui). Asemenea invocări, pentru „intercesiune” se regăsesc și în canonul rugăciunilor creștine.
- 41 Termenul tradițional denumește un concept străvechi: *demnitatea* unui personaj, evaluată în societatea ginților comunitare (perioada „homerică”) în termenii unei distribuii a privilegiilor, a părților de pradă, a diferitelor funcții generate de o diviziune a muncii care începe să prindă contur în cadrul obștei războinicilor (așa-numita „democrație militară”).
- 42 Această întorsătură proverbială pune capăt, pe un ton de nerăbdare (aproape furios . . .) multiplelor eforturi verbale prin care Pindar s-a dezvinovățit de orice intenție necurată cu privire la Neoptolem. Dictonul „Corinthos al lui Zeus” echi-valează cu un ison repetat cu o încăpăținare absurdă. S-au transmis explicații diferite pentru originea formulei grecești. Pe cât se pare, numai corintienii ar fi susținut cu orgoliu că eroul eponim al cetății lor, Corynthos, era un fiu al lui Zeus. Ceilalți greci nu recunoșteau această filiație și rîdeau de vanitatea localnicilor care nu încetau să repete formula ce atesta obîrșia lor nobilă.

NEMEANA A VIII-a

Acest imn cu o desfășurare limpede a fost așezat cu tîlc de filologii alexandrini alături de poemul precedent, fiind o replică de proporții mai reduse (cu o fizionomie liniștită) a elogiumului adus mai înainte tot unui tînăr eginet și tot în umbra unor medi-

tații despre lupta dintre minciună și adevăr — blasfemia și ponegrirea fiind opuse unei etici a vitejiei, a stăruințelor în contemplarea și practica dreptății (sau chiar *asceza* binelui, în sens etimologic). Din nou *eroul* propus meditației este Aias — în contrast cu Odiseu. În rest însă, discursul liric se dezvoltă mult mai pașnic: elanul imnificat crește lin, pe nesimțite, ca un arbore al împlinirilor. Se caută echilibrul *kairoic*; o lentă intuire a prilejurilor favorabile, necesare pentru a înfrunta ceasurile de restriște, iar în ultima etapă limita morții. Nu regăsim grandioasa mișcare de flux și reflux din alte poeme, dar în ansamblu, tocmai această creștere pe nesimțite, această perfectă împlinire după o procesiune scurtă pînă la sanctuarul închinat lui Aiakos consună liniștit cu frageda tinerețe rîvnită, pe care o mîngîie glasul invocării încă din primele versuri. Învingătorul nostru, *Deinis* (după unii scoliaști *Deintas*), fiul lui Megas, se trăgea din neamul *Chariazilor*. Așa cum am văzut, numele gentilice sînt adeseori reinvestite de Pindar cu strălucirea lor de apelative. Aici etimonul vorbește despre *har*. Deși omagiul este impunător prin unele accente mitice, predomină, cum arătam de la început, grația liniștită, o agilitate a suflului sugerată prin comparația cu alergătorul, o delicatețe senină, pe care o decantează metafora stelei, a lepedei în picioare, simbolizînd tot ce se mai poate grava cu gîndul la încheierea ultimei triade. Or, acest omagiu se potrivește cu împrejurarea că tatăl băiatului, un fost învingător în proba de alergare pe același stadion, se petrecuse din această lume. I se cuvenea un tribut de recunoștință mai puțin efemer decît răsunetul cîntării. Fiindcă nu există indicații precise pentru datare, unii cercetători au propus o dată foarte timpurie — prin 490. Mai verosimilă ar fi o situație a compoziției prin 459, în epoca ultimilor ani din creația lui Eschil (trecerea spre amiaza veacului).

- 1 Este performanța al cărei laureat se numește *diaulodromos*, fiindcă biruia pe două lungimi ale stadiului (în formă de potcoavă). Pentru alte detalii, v.n. preliminară și cele care se pot deduce din ultima parte a strofei 3 (epodă).
- 2 Propriu-zis e invocată *Hōra*, personificare a vîrstei propice, a darurilor anotimpului, a grației pe care o pîrguiește timpul (cf. supra). În franceză, vechiul sens concret al lui *bon-heur*.
- 3 Textul are termenul *ananke*, nevoința sau „necesitatea fatidică”, înțeleasă aici ca o ipostază supremă, cosmică, a Ursitei.
- 4 Celebrul *kairos*, prilejul sau „momentul favorabil” prin care se mijlocește *hōra*. În continuare este vorba de *iubirile mai nobile*, spiritualizate de o predilecție (uneori

- discriminativ aristocratică) pentru frumusețea deplină. Se conturează distincția platoniciană dintre Afrodita uranică și cea demotică, pămînteană.
- 5 Sint personificări: Eroses, un fel de Cupidoni, lipsiți de manierismul întruchipărilor antropomorfe din epoca alexandrină. Despre momentul hieratic al iubirilor dintre Zeus și Egina, v. *Nem. III* și *V*.
 - 6 *Kypria* este Afrodita, care avea sanctuare vestite în Cipru (Kypros).
 - 7 Alt nume al insulei *Egina*. „Împăratul“ ei este însuși *Aiakos* (Eac), arhegetul gîntei Eacizilor.
 - 8 Aluzie la un episod al biografiei legendare a lui *Aiakos*, redat cu totul fragmentar de sursele noastre. La vremea unei secete cumplite trimise de Zeus (după unii mitografi din cauza unui omor săvîrșit de Pelops), locuitorii insulelor din preajmă vin la stăpînitorul Eginiei pentru a-i cere să intervină pe lângă tatăl său Zeus, stăpînul ceresc. Dintre monarhii locali peloponezieni, Pindar menționează pe cei mai reprezentativi: ai Spartei (nenumiți) și ai Argos-ului (Pelopizii). La solicitarea lor, *Aiakos* (Eac) îndreaptă o rugă către tatăl ceresc, iar acesta se lasă înduplecat, slobozînd ploaia. Prin astfel de minuni, coroborate de inflexibila sa judecată (de exemplu în pricina omorîrii lui Fokos, v. *Nem. V*, tr. I, se stabilește reputația de autoritate infailibilă, a suveranului eginet care va deveni, alături de Minos și Rhadamantys, unul din cei trei judecători ai infernului.
 - 9 Cuprinderea genunchilor face parte din gesturile tipice ale ritualului de suplicație (atît a unui zeu, cît și a semi-zeilor sau a eroilor). Sanctuarul sau incinta lui *Aiakos* avea probabil și o statuie — în orice caz un altar — străjuind domeniul sacru (gr. *temenos*).
 - 10 *Mitra lydiană* era o podoabă a capului care comporta uneori și un fel de diademă înfășurată într-o eșarfă lungă vîrstată, cu diferite culori (lat. *mitra versicolor*). Simbolizează aici o melodie suplă, agrementată probabil cu inflexiuni ale modului lydian, potrivit cîntecului adresat în cea mai mare parte unui adolescent.
 - 11 De aici se vede că atît destinatarul, *Deinis*, cît și tatăl său, *Deinias*, au fost învingători la proba numită *diaulos* (v. și n. 1). Unii comentatori consideră că expresia indică două victorii diferite pentru fiecare.
 - 12 Un rege-poet legendar al Ciprului, sacerdot al Afroditei. Totodată devenise unul din protejații de predilecție ai lui Apollon. Una din aceste divinități îl copleșise cu bogății (v. și *Pyth. II*, tr. I, n. 4).
 - 13 Imaginea îl asimilează pe coreut (metonimic întregul cor), prin gura căruia vorbește poetul, cu un alergător care trage aer cu o răsuflare mai puternică: dă capul pe spate și astfel, totodată, face un pas mai înalt sau chiar o adevărată săritură, în efortul său de a se angaja în partea finală a cursei („sprint“-ul modern).

- 14 Artistul pune la încercare inovația sa, așa cum se încerca un metal sau un material de orfevrie pe o piatră de încercare pentru a-i verifica rezistența. Cum se vede și din poezia psaltică, „dovedirea” sau cercetarea calității unor spuse, ba chiar a conștiinței, (examenul de „autentificare”) se pretează unor comparații cu „încercarea” metalelor („lămurirea” unui minereu de aur).
- 15 Din nou, ca în oda precedentă (cf. *Nem. VII*, n. 6), referire la *Aias*, fiul lui *Telamon*.
- 16 Propriu-zis: când s-a supus unui vot secret (cu pietrele numite *ψῆφοι*) atribuirea armelor rămase de la Ahile, grecii („danaii”) l-au favorizat pe *Aias* (v. și trimiterea supra).
- 17 Evocarea luptei crîncene în jurul cadavrului glorios al lui Ahile pe care *Aias* l-a apărât printre ultimii de năvala unor agresori troieni care ar fi vrut să-l spolieze (episod povestit, pe semne, de un poet ciclic).
- 18 Textul are aici un termen cu o conotație abstractă, semnificînd „falsa reprezentare”, produsă de măgulirea sau linguseala josnică (pentru care a fost luat drept etalon *Odysseu*, personaj disprețuit de *Pindar* prin contrapunere cu eroismul simplu, absolut, inapt pentru aseasonarea retorică).
- 19 Adică pămîntul, considerat o avuție în această viață efemeră. Un asemenea context (la fel ca și altul, mai grăitor, din *Ol. II* tr. IV) pare să subînțeleagă acceptarea unei doctrine esoterice sau — în orice caz — o morală generoasă, care, fără să disprețuiască bunurile pămîntești, condamnă pasiunea lacomă pentru avuții asociate cu puterea sau un fel de idolatrie a belșugului, lăsînd să se întrevadă speranța într-un destin privilegiat al „fericiților” (sufletele celor aleși) după moarte.
- 20 *Etherul* grecesc (în transliterare *aither*) în sens strict era zona cea mai pură, „subțiată”, a văzduhului care hrănește focul etern al stelelor. Creșterea unui pom binecuvîntat este comparată în mod asemănător cu propășirea dreptului în psalmii din *Biblie*.
- 21 Adresare directă făpturii de umbră a tatălui virtuos al lui *Deinis* — cf. n. 19 —, un fel de „evocare”, în sens etimologic.
- 22 *Piatra Muselor*: de fapt o stea de tipul celor funerare sau votive (lespede — îndeobște de marmură), așezată în picioare, împodobită cu basorelief și o inscripție.
- 23 O ultimă referire la cele două victorii în proba de alergare în stadiu (pe semne, cursa de *diaulodrom* — cf. n. 1).
- 24 Atletul, prin efectele terapeutice muzicale și verbale se calmează și își bucură sufletul după efort — acțiunea psihologică a odei fiind comparată aici cu descîntecele care acompaniau îngrijirea unei răni sau a diferitelor beteșuguri.

- 25 *Imnul de biruință* ce dăinuie din vremuri îndepărtate, imemorale, apare aici sub denumirea *epikomios hymnos* — lit. „imnul însoțit de alai“.
- 26 Aluzie la războiul pe care l-au purtat „cei șapte“ fruntași conduși de regele *Adrastos* împotriva tebanilor (v. și *Nem. urm.*)

NEMEANA A IX-a

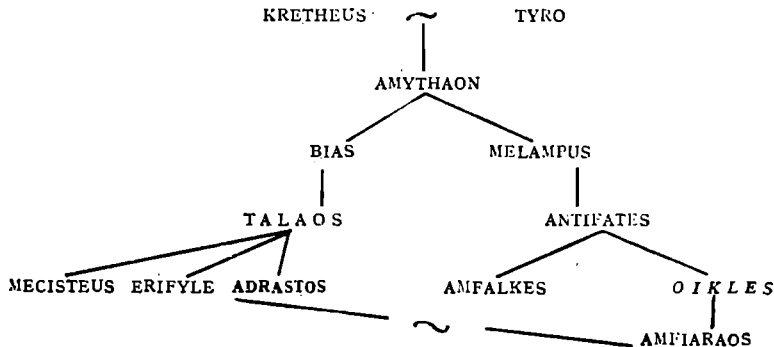
Ultimele poeme din ediția manuscrisă bizantină care ne-a transmis cele patru cărți de *epinikia* nu făceau parte din seria *Nemeenelor*. Așadar, începând cu această odă, pînă la cea din urmă (*Nem. XI*), s-au strecurat printre *Nemeene* compuneri destinate altor prilejuri. Așa-zisa „Nemeenă“ de care ne ocupăm se leagă în două privințe de restul ciclului. Destinatarul este tot *Chromios*, locțiitor (și general încercat) al lui Hieron), personaj celebrat și de prima *Nemeenă*. În al doilea rînd, evocarea mitică centrală (strofele 2—6) ne aduce aminte de gloria sumbră a lui *Adrastos*, conducător al expediției *Celor șapte împotriva Tebei* și de *Amfiaraos*, prezicătorul antrenat fără voia lui în această campanie. Or, un episod al expediției respective devenise momentul etiologic al instituirii Jocurilor Nemeene. În drum spre Teba, viitorii asediatori pricinuiseră fără să-și dea seama pieirea unui copil de neam regesc (*Ofeltes*), așezat pe pămînt de îngrijitoarea sa, *Hypsipyle*, deși un oracol cerea să nu atingă țărîna mai înainte de-a putea umbla. Îndată, un șarpe veninos, strecurîndu-se prin ierburi, ucise copilul. Eroii se înfricoșară de această nenorocire, și pentru a se purifica de vinovăția lor fatidică, celebrară pentru prima dată serbări funebre (cum sînt și cele descrise în cîntul XXIII al *Iliadei*). De aici obîrșia Jocurilor Nemeene (pentru asemenea funcții arhaice ale serbărilor cu întreceri, v. și observațiile noastre în studiul introductiv la *Olympianice*). Întrucît *Adrastos* fusese asociat cu instituirea „Nemeenelor“, ulterior i se atribuie și întemeierea unor jocuri similare la *Sicyon*, solemnități la care tocmai fusese încoronat *Chromios*. Iată de ce, fără să mai facă nici o aluzie la Nemeea, poemul nostru menționează de-a dreptul prima celebrare a Jocurilor Sicyoniene sub oblăduirea lui *Adrastos*, care o vreme domnise în această cetate a Peloponezului. Restul momentelor mitice gravitează tot în jurul legendei *Celor Șapte*. În ultima parte, lauda pămînteanului alege o singură virtute specifică moralei arhaice, însușire deosebit de umană și tot mai rară în vremurile ce vor urma. Această forță morală interiorizată se numește *aidos*: „sfială“ conștientă, bună cuviință, „milă și teamă“, stare de har, (un termen

polivalent, greu de tradus). Comentind enunțarea poetică din textul pindaric, I, Alexandru observă: „Puternicul este *cel ce rămîne*. Și aici rămîne prin această convertire [harul echilibrului lăuntric — n.n.] deasupra morții“. Astfel „va sta în puțința lui s-alunge norul de moarte“, iar prin *aidos* adeverește biruința luminii asupra neadevărului și a neantului.

Oda era destinată probabil unui procesional care se desfășura în fața casei lui Chromios, în noul oraș Etna. De aceea, poetul revine la o structură lineară și compune o succesiune de strofe identice (negrupate în triade). Din unele aluzii înțelegem că nobilul Chromios fusese înscăunat oficial drept cîrmuitor vremelnic al cetății, după trecerea unui interval de ani de cînd biruise la celelalte jocuri (*Nemeana* I, cf. pp. 17 și 126). Se propune așadar o dată cuprinsă între 475—471 (un editor recent ne dă anul 474, urmat de semnul întrebării...).

- 1 Pentru persoana învingătorului, v. *Nem. I*, nota preliminară. Prima triadă din acea odă poetiza un tablou al Ortygiei, insulă unită cu Syracuse unde locuise Chromios. Acum subtitlurile acestei false *Nemeene* (v. s u p r a) îl califică drept *etnean*, fiindcă își stabilise definitiv reședința în noua ctitorie a lui Hieron (v. și *Pyth. I*, n. 1). La proba respectivă concursare numai atelajul lui Chromios, înhămat la o cvadrigă.
- 2 *Sikyon* sau Sicyona: străveche cetate așezată pe litoralul golfului de Corint, în Nordul Peloponezului. Acolo se celebraseră jocurile, preamărite acum, la care biruise destinatarul odei (cf. s u p r a). De fapt fuseseră instituite de tiranul luminat Clisthenes, în secolul VI (cf. de asemenea *Nem. X*, *Isthm. IV* și Herodot, *Istoriei*, V, cap. 67). Comportau următoarele concursuri: muzicale, gymnice și ecvestre.
- 3 Textul spune „*Etna* nou [recent] ctitorită“. Zidurile se înălțau pe teritoriul Cataniei de azi (v. și referințele indicate s u p r a n. 1). Un elogiu asemănător al ospitalității lui Chromios deschide *Nemeana* I. Sub raportul enunțării, în această triadă vorbește corul, îndreptîndu-se în procesiune — concret și alegoric totodată — „de la Apollon“ pînă la casa lui Chromios. Prima expresie poate avea un sens figurat, dar nu ar fi greșit totuși să înțelegem concret referirea la Apollon, ca și cum, potrivit unui ritual, corul pleca din templul acestei divinități pentru a duce ofranda cîntării sfințite unui muritor, în aula căruia va intona ultima parte a elogiului său.
- 4 *Letó* (la romani *Latona*), mama zeităților gemene Apollon și Artemis (Diana), invocate aici ca genii tutelare ale țării sfinte Pythó sau Delfi, cel mai important centru al vieții religioase — mai ales pentru dorienii.
- 5 Pentru întemeierea Jocurilor sikyoniene, v. n. prelim. și n. 2, supra.

- 6 Riul *Asopos*, menționat printr-o formulare generică în *Nem. III*, triada I, figurează aici ca un reper efectiv. Curge în nordul Peloponezului, trecînd pe lângă Sikyon și localitatea la fel de vestită Flius.
- 7 Este vorba de Adrastos, numit mai înainte.
- 8 Așa cum se va spune mai departe, în textul strofelor următoare, Adrastos n-a domnit de la început la Sikyon. El ajunsese acolo fugind (exilîndu-se voluntar) din Argos, unde izbucnise o rivalitate singeroasă între două ramuri ale familiei regale (v. infra).
- 9 *Desbinarea* evocată de strofa pindarică opune două ramuri ale ginții lui Kretheus, de obîrșie thessaliană (v. *Pyth. IV*, n. 43). „Copiii lui Talaos” erau frații Mecisteus, Adrastos, Parthenopaios, Aristomah și Pronax. Nu reiese clar cum și-au împărțit ei regalitatea în Argos, dar știm că exista o descendență rivală: Amfiaraos, coborîtor din Oikles, vărul Talaizilor. Pentru a înlesni orientarea cititorului, dăm un arbore genealogic simplificat:

Rivalitatea dintre cele două spițe începuse cu trei generații mai înainte, de cînd un rege damnat al Argolidei, Proitos, împărțise domnia cu Bias și Melampus. Apoi se va isca dușmănia între urmașii celor doi: respectiv, nepoții lui Bias (fiul lui Talaos) pe de o parte, strănepotul lui Melampus (Amfiaraos, fiul lui Oikles) pe de altă parte. Amfiaraos este ca și străbunul său (Melampus = „Picior-negru”) un prezicător investit cu puteri supranaturale.

- 10 Această splendidă gnomă poate fi înțeleasă în două feluri: 1) cel care învinge pune capăt — implicit — oricărui litigiu al predecesorilor săi; 2) unul mai puternic

abolește de fapt și codificările (sau „îndreptățirea“) înaintașilor săi. Această ultimă semnificație ni se pare cea mai potrivită, implicând-o (la rîndul ei) pe cea dinainte.

- 11 După cum se vede și din cele înfățișate mai sus (nota 9), *Erifyle* — mlădița „vrajbei răsădite în neam“ — era sora lui *Adrastos* (deci și ea descendentă lui *Talaos*). A fost dată de soție nepotului dușman, *Amfiaraos*. Este numită aici învingătoarea care „îngenunchează bărbatul“, fiindcă avea să-și trimeată la moarte soțul.
- 12 Cel născut din *Oikles* — adică *Amfiaraos*.
- 13 Altfel spus: expediția nu a plecat sub auspicii favorabile. Denumirea latină de *auspicium* redă exact ideea pe care poetul o formulează mai concret-figurativ: potrivit drumului prevestitor al unor *păsări fatidice*. De fapt, *Amfiaraos* el însuși prevăzuse că expediția va fi înfrîntă, dar nu avea cum să se retragă din cauza „legămîntului“ pomenit la începutul strofei. Cînd i-a hărăzit-o de soție pe sora lui *Erifyle*, pentru a sancționa o împăcaciune veșnică și redistribuirea domniei, *Adrastos* l-a pus să jure că se vor supune amîndoi, în orice litigiu, arbitrajului acestei femei. Or, în preajma organizării expediției, principalul instigator, *Polynice*, a corupt-o pe molateca *Erifyle*, oferindu-i o brățară scumpă dacă-și convinge soțul să participe cu orice risc la teribilul asediu al *Thebei*.
- 14 *Kronion* este un patronimic: „fiul lui *Kronos*“ = *Zeus*.
- 15 La fel cum auspiciile indicate prin cercetarea unui zbor de paseri au fost neprielnice, un fulger, care scăpărase probabil în condiții nefaste, semnifică vrerea lui *Zeus* el însuși de a pedepsi cu moartea și înfrîngerea oștirii cetezanța celor șapte.
- 16 *Ismenos*, fluviu sfînt din *Beoția*. Uda meleagurile *thebane*. Pe cît se pare, poezii își inaugurau tabăra celor Șapte, instalată pe malurile sale în fața zidurilor cu șapte porți ale *Thebei*.
- 17 În această splendidă imagine-simbol a pierzaniei, rugurile se însuflețesc și se ospătează prin făptura lor de foc din jertfele grase ale celor șapte trupuri de tineri. Atragem atenția asupra funcției simbolice a rugurilor, personificînd mai ales cele șapte oștiri aliate care au fost înfrînte în fața *Thebei*. *Stricto sensu* numai pe cinci din aceste ruguri erau trupurile unora din cei șapte (*Capaneus*, *Hippomedon*, *Parthenopaios*, *Tydeus* și *Polynice*). Poetul nostru se inspiră dintr-o epopee pierdută, *Thebaida* ciclului arhaic, diferită de variantele adăugate ulterior și folosite uneori de tragici. Potrivit sursei lui *Pindar*, șeful suprem, *Adrastes* contemplă cu remușcări atît miracolul dispariției lui *Amfiaraos*, cît și arderea pe rug a celorlalți însoțitori (v. în special *Ol. VI*, tr. I, str.-ant.).
- 18 *Periklymen* (gr. *Periklymenos*), unul din cei mai vajnici apărători ai *Thebei*. Se trăgea din *Poseidon* și nimfa *Chloris*. Urmărindu-l pe *Amfiaraos*, care gonia împreună cu ceilalți asediatori, rănise tocmai cu lancea spinarea fugarului, cînd

Zeus l-a cruțat pe „văzătorul“ argiv de această rușine, făcându-l să dispară cu întregul său car (*dimpreună cu sirepii*) în văgăuna deschisă miraculos, așa cum arată și textul. Comentariul adăugat de Pindar în fraza următoare ne sugerează că prorocitorul — la fel cu celelalte căpetenii — se lăsase cuprins de o panică trimisă de „daimoni“. Se pot subînțelege *erinyile* (Furiile răzbunării) implicate în zavistia din neamul Labdacizilor (cf. tragedia lui Eschil, *Cei șapte împotriva Tebei*).

- 19 După anul 474, când avusese loc și marea bătălie cu etruscii la care se vor referi strofele următoare, sicilienii se mai temeau probabil de pericolul cartaginez, desemnat aici prin expresia împodobită „încercarea foarte bărbătească pregătită de lănciile oștirilor feniciene“. Termenul grec *phoinikes* mai înseamnă și „purpuriu“. Unii înțeleg aici cuvântul ca un epitet raportat la primejdia „lănciilor scaldate în sînge“.
- 20 Sînt locuitorii orașului E t n a (v. supra, n. 3), care fusese colonizat cu noi veniți și mercenari aduși de Hieron. Echilibrul social-demografic se dovedea precar, urmînd să se deterioreze și mai mult sub Deinomenes, fiul lui Hieron, — un urmaș epigonic. Efemera citorie avea de fapt nevoie de urările poetului!
- 21 În text, cuvîntul *aidos*, tradus uneori în acest context cu termenul „onoare“, alte ori cu „cînstă“. De fapt înseamnă „sfială“, „rușine“... anticipată moralmente (v. n. prelim). Dezvoltarea ideilor din strofele pindarice adaugă conotația de „onoare-n luptă“ (cf. span. *honra*) — așadar *sfiala cînstei*, noțiune recurentă în poezia liricului nostru.
- 22 „Zeița“ este de bună seamă tot Aidos, „Cînstea“ personificată. Războiul la care ne trimite acest elogiu este cel purtat împotriva etruscilor. Cu acest prilej, în lupta de la Cumae, în 474 î.e.n., s-a distins Chromios (v. și supra n. 19 înc.).
- 23 *Enyalios* — numele unei divinități secundare a războiului, treptat asimilată cu Ares, lipsită pare-se de un chip omenesc.
- 24 *Sfiala* sau rușinea de a-și vedea cînstea (onoarea) întinată sfidează primejdia morții care se întinde „la picioare“, sugerînd suferința unei cumplite paralizii existențiale. Indignindu-se de această întunecare, un viteaz cum e Chromios știe să transforme apotropaic teama de moarte și găsește în ea curajul de a nimici rîndurile dușmane (în felul acesta „o întoarce asupra lor“).
- 25 Celebru fluviu din Troia, martorul unor tragice bătălii și jertfiri de luptători.
- 26 Numele acesta nu mai corespunde unei realități geografice identificabile. În orice caz, textul are în vedere bătălia de pe malul fluviului Heloros, din 492 î.e.n., cînd s-a ilustrat în mod deosebit Chromios, ca general în slujba lui Gelon, tatăl lui Hieron (v. n. prelim.). Lupta se dădea cu vechii stăpînitori ai Siracuzei, pentru a se obține supremația definitivă asupra centrului care domina sudul insulei.
- 27 Tot C h r o m i o s, desemnat prin antonomază.

- 28 Și la sfârșitul *Nemeenei* a III-a, l u m i n a victoriei, ipostaziată printr-o întruchipare de tipul *metalepsei* îl „privește” pe om.
- 29 Din nou referire la bătălia desfășurată în bună parte în apele Mării Tyrheniene, la Cumae (cf. supra, n. 26). Evenimentul ocupă un loc de frunte în alcătuirea poemului. Bineînțeles, ne scapă detaliile paralelismelor pe care le puteau stabili ascultătorii avizați ai odei între victoria Nemeană și cea de pe cîmpul de bătaie.
- 30 Și aici *aionul* semnifică o „viețuire în veac”.
- 31 Este vorba de strălucirea gloriei.
- 32 Starea de liniște sufletească — suprema seninătate pe care elenii o numesc *hesychia* (i s i h i a . . .).
- 33 Este „rodul viței” sau al lui Dionysos —, licoarea lui Bakhos: *vinul*.
- 34 La Jocurile Pythiene de la Sikyon se dădeau drept răsplată învingătorului un fel de cupe, numite *phialai*.
- 35 Încheind, poetul recurge din nou la o reprezentare imagistică din lumea întrecerilor. Dacă elogiul său va fi la înălțimea victoriilor reputate de Chromios, cîntecul și-a îndeplinit menirea hotărîtă de muze, la fel cum o sulită care nimerește ținta semnifică desăvîrșirea încercărilor la care a fost supus un participant la jocuri.

NEMEANĂ A X-a

La fel ca și oda precedentă, compoziția se dovedește a fi eterogenă, inclusă ulterior în acest ciclu. Celebrează o biruință repurtată de un cetățean din Argos la jocurile ce se țineau acolo în cinstea reginei zeilor — așa numitele Heraia. Sub raportul implicațiilor de natură solemn-religioasă, în prima parte înșirarea divinităților și a eroilor legați de trecutul argiv scot în evidență câteva entități care mai revin în ciclul nemean: Amfiaraos, familia lui Heracles, Adrastos. Și tematic prima parte se aseamănă cu alte enumerări, aproape fastidioase, de victorii la jocuri de importanță minoră, așa cum le mai întilnim în poemele învecinate. S-ar putea spune că ordinea compozițională este aproape inversată: după lauda cetății se trece direct la persoana destinatarului și a victoriilor sale (triada a III-a). De abia la urmă vine mitul, fără o legătură organică evidentă cu tot ce a fost înainte și încheindu-se printr-un epilog scurt dar nobil, pe potriva dezlegării de moarte adusă de finalul acestei povestiri: o iluminare a omeniei dincolo de prestigiul rece al nemuririi. Așadar, ultimele două strofe neașteptate rămîn printre cele mai frumoase și stranii ale poeziei pindarice: din două laturi ale frontonului, frații gemeni ai legendei, „băieții lui Zeus” (căci asta înseamnă *Dios-*

kourci) retrăiesc în lucrarea de marmură iluminată de o nemurire alternată. După unele cercetări mai vechi, abundența de nume și aluzii ornat-mitologice s-ar potrivi cu stilul de tinerețe din preajma lui 490 î.e.n. (cînd poeta Corinna îi reproșea liricului începător că seamănă miturile cu sacul – v. *Ode*, vol. I, studiul *Pindar și constelația liricii*, n. 1). Totuși, pe baza unui alt studiu de autoritate, o ediție recentă propune drept an ipotetic o dată tardivă: 494 î.e.n. (v. de ex. Maehler-Snell). Nu este dealtfel prea importantă raportarea la intenții ocazionale precise. Unele pasaje ne arată că poetul arhaizează în mod original, zăbovind asupra unei laborioase introduceri, mai înainte de a împleti laudele lui Theaios, feciorul unui oarecare Ulias, altminteri de viță nobilă. Și aici, ca în alte poeme din aceeași carte (v. de ex. *Nem. VI*), nu se insistă deloc asupra tatălui. În spiritul celor mai vechi tradiții despre ginți eroice și semizei se laudă o *ascendență maternă* și prestigiul Herei, divinitate myceniană. Dar cum se întîmplă destul de frecvent în versurile acestui poet atât de mare, un loc sublim îl ocupă iluminarea întîmplărilor tragic-providențiale și trecerea de la moarte într-un tărîm al veșniciei (plămădită din epifania unor motivări mitice). Proba la care a biruit încercatul atlet este, la fel ca în *Nem. VI*, o trîntă clasică, prototipul palestricii.

- 1 Strămoș eponim al neamului danailor (una din denumirile generice ale triburilor elenice în epopee). Se refugiase din Egipt în Argos (numită aici „cetatea lui D.”), unde a pus temelul familiei dinastice de acolo prin unica dintre fiicele sale care nu a vrut să-și ucidă mirele (vezi tragedia lui Eschil *Hiketidele* – „R u g ă t o a r e l e” – și referința la *Hypermestra*, *infra*).
- 2 Sînt tocmai Danaidele, fiicele lui Danaos. Despre legenda lor, v. și *Pythica IX*, tr. V ant., cu deslușirile date acolo în nota 24.
- 3 Aluzie la celebrul templu argiv al zeiței, numit *H e r a i o n*.
- 4 *Perseu* descinde prin mama sa, Danae (fecundată de Zeus, prefăcut în ploaie de aur), din Acrisios, un alt monarh celebru al Argos-ului. Va domni el însuși, la capătul uneia din cele mai aventuroase vieți de viteaz de basm, asupra marilor cetăți myceniene Argos și Tirynt. A ucis *Medusa*, una din cele trei *Gorgone* (femei monstruoase cu șerpi încolăciți în păr și priviri ucigătoare). Momente din acest episod fantastic au mai fost descrise în *Pyth. X*, tr. II, și mai ales în *Pyth. XII*, strofele 1–3 (v. și notele de acolo).
- 5 *Epafos*, cel născut din Zeus și zbciumata Ió, fiica lui Inachos, primul rege mitic al Argos-ului. Transformată de gelozia Herei într-o juncă, Ió fugise în Egipt. Acolo, în ziua cînd este cuprinsă de durerile facerii, Zeus o atinge miraculos cu mîna, redîndu-i chipul omenesc odată cu fericita zămislire a lui Epafos, născutul „din

atingere". Din Epafos, prin fiica sa Libye, descind Aigyptos și Danaos (cel menționat mai înainte).

- 6 Dintre cele cincizeci de fiice ale lui Danaos (v. supra, nota 1) este cea care și-a cruțat soțul Lynkeus (v. mai departe).
- 7 Zeița „bălaie blondă cu ochi de lumină”; ultimul epitet *glaukōpis* (propriu-zis o transparență verde-albăstrie a privirii) o desemnează pe Atena, protectoare a întregului ținut Argos și a lui Diomede, fiul lui Tideus, care, potrivit tradiției homerice, domnește asupra venerabilei cetăți.
- 8 După cum s-a văzut și din *Nem. IX* (cf. și genealogia, n. 9) antonomaza *fiul lui Oikles* se referă la Amfiarau. Prin epitetul *nor de luptă* se conotează în primul rând rapiditatea unui războinic vijelios în lupta de care.
- 9 Despre *Alcmena*, mama lui Heracles, a mai fost vorba în *Nem. I*, tr. III. La *Danae* (cf. supra, nota 4), Zeus a venit sub formă de ploaie de aur, biruind astfel închisoarea de bronz în care o închisese Acrisios.
- 10 *Adrastos* a fost evocat pe larg în oda precedentă. Tatăl său este Talaos, rege în Argos și Leuke. *Lynkeus* (cf. supra, n. 6) a răsadit împreună cu Hypermestra neamul danailor pe pământ argiv, fiind strămoșul familiei domnitoare din care descind Abas, Acrisios și Perseizii.
- 11 *Amfiryon* (cf. *Nem. I*, ultima parte) era de fapt din Tirynt, în Argolida. Plecase în expediția împotriva *teleboenilor*, populație din Acarnania (la nord de Peloponez), în răstimpul în care Zeus venise în patul Alcmenei, pentru a-l zămisli pe Heracles (așa cum se spune în fraza următoare).
- 12 Din nou tabloul veșnicei fericiți a lui Heracles, nuntit cu *Hebe* în Olimp (pentru semnificație cf. adnotările *Nem. I*), după ce a fost iertat de Hera, fosta sa prigonitoare.
- 13 Textul: *partea de glorie hărăzită de Moira* incintei sacre a cetății Argos.
- 14 Propriu-zis, trufia celor sături sau prea mult răsfățați de glorie și belșug. Revine un concept specific moralei grecești arhaice: *koros*, „sașietatea”.
- 15 Jertfa de o sută de boi (*hecatombă*) care însoțea serbările din Argos celebrate în cinstea *Herei* (numită *Heraia*, dar și Hekatombaia). Jocurile organizate cu acel prilej (la care s-a distins și destinatarul imnului nostru) ofereau ca răsplată învingătorului un scut de aramă. De acolo desemnarea prin perifraza de tip *hypallage*: „înfruntare de aramă”.
- 16 *Ulias*: tatăl eroului preamărit, Theaios. Mai departe, concluzia strofei califică sentimentul euforic, de satisfacție și alinare după biruință, drept o „uitare a muncilor” — a strădaniei atletice.
- 17 Expresiile din această frază califică în stil ornat cele două serbări cu jocuri menționate mai înainte prin toponime: *Istmul* de Corint, „poartă a mării”, întrucât era o

limbă de pământ care delimitează ca o poartă accesul la două mări; apoi *Nemeea*, cu „pământurile ei sfinte” — cîmpia unde se țineau întrecerile.

- 18 Jocurile Nemeene, așa cum s-a văzut (cf. *Nemeana* a IX-a și nota preliminară de la p. 156) erau puse sub oblăduirea lui Adrastos care le-ar fi instituit.
- 19 Cu alte cuvinte: inima lui Theaios îndrăznește să spere că va reperța cîndva și la Jocurile Olympice o victorie pentru care trudește de pe acum.
- 20 *Pisa* din Elida este o cetate vecină cu Olympia, al cărei nume este împrumutat uneori pentru a desemna Jocurile Olympice, deoarece localitatea Olympia nu se bucura de renumele unei „cetăți de scaun” a vreunui erou legendar.
- 21 Sînt premiile date concurenților norocoși la Panatheene, serbările specifice Atenei, unde biruise de două ori Theaios, primind acele amfore, decorate cu figuri a căror culoare se detașa pe fondul întunecat al lutului smălțuit („pămîntul ars în foc”). Vasele se ofereau învingătorilor pline de ulei, denumit aci metonimic *fructul măslinului*.
- 22 Fiii lui *T y n d a r*: dioscureii (cf. *Nemeana* precedentă).
- 23 Așa cum se poate deduce din formularea de la începutul frazei, *Thrasysklos* și *Antias* sînt rude din ascendența mamei destinatarului, care s-au distins în mod deosebit prin biruințele reputate la Jocuri.
- 24 Regele zbuciumat *Proitos* coboară în spița a doua din Lynkeus și, potrivit variantei legendelor argive urmată de Pindar, domnise atît la Tyrinth cît și în Argos. Certurile pentru succesiune dominate de personalitatea sa hotărîseră într-un fel soarta întregii Argolide (cf. și *Nem. IX*, n. 9). Referirea din acest vers capătă așadar o tonalitate fatidică.
- 25 Așa cum se deduce și din alte contexte, localitatea *Kleonai* deținea privilegiul organizării Jocurilor Nemeene (inclusiv judecarea premiilor).
- 26 La concursul de la Sikyon (v. începutul odei precedente), dădeau drept premii cupe de argint (de tipul *phialē*). În exprimarea greacă se trece însușirea obiectului asupra destinatarilor: „au plecat îmbrăcați în argint cu vasele de vin” — (o *hendyadă* modelată gramatical prin configurația numită *hypallage*).
- 27 La *Pellana* (sau Pellene), situată în Nordul Arcadii se ofereau învingătorilor la concursuri mantii de lînă, lăudate și în *Ol. IX*, tr. IV (cf. n. 17 de acolo), ca niște daruri „izbăvitoare de vînturi înghețate”. Se mai păstrau probabil vestigiile unor simbolice investiții pastorale, întrecerea fiind pusă sub auspiciile lui Hermes, inițial o divinitate a turmelor.
- 28 *Kleitōr* și *Tegeea* erau de asemenea cetăți arcadiene. Serbările organizate în primul oraș comemorau amintirea inițiativă a „Fecioarei” (*Kore*) Persefona. Jocurile tegeene se îmbinau cu ritualuri vechi în onoarea zeiței Atena, *p r o t e c t o a r e a* cetățivilor („Aléa”).

- 29 Nu se știe cu precizie despre care cetăți ale aheilor poate fi vorba în aceste versuri. În Peloponez, *Achaia* era ținutul care ocupa tot Nordul Peninsulei, cu cele mai multe localități așezate „pe înălțimi“. Dintre acești munți este menționat doar *Lykaion*-ul care se înălța mai la Sud, în Triphyllia.
- 30 *Cîmpul de alergare* : o arenă cu hipodrom. Serbările acestea organizate în cinstea lui Zeus Lykaios erau celebre în Peloponez (sint amintite și în *Ol. IX*, tr. IV, ant.).
- 31 *Pamfaes*, un strămoș îndepărtat al birutorului celebrat de acest poem, pare să fie o figură de legendă ce s-a năzărit odată cu înfrățirea unui apolog al înfrățirii luminoase dintre doi semizei (frații-gemeni, dioscureii) și acel stăpînitor pămîntean care a știut să-i recunoască, nezăbovind să-i omenească între zidurile sale ospitaliere. Se știe că dioscureii s-au arătat mereu foarte sensibili în vizitele făcute muritorilor, pentru a le pune la încercare ospitalitatea. Și Herodot (cartea a VI-a, cap. 127) narează un episod care ne ajută să deducem în ce consta prestigiul ospitalității lui Pamfaes. Din această strofă începe desfășurarea mitului Dioscurilor (v. și n. preliminar.). *Polydeukes* reprezintă forma greacă, primordială, a cărei variantă latină, *Pollux*, s-a răspîndit ulterior în tradiția livresc-mitologică europeană (împreună cu numele transliterat fidel: *Castor*). Încă de la începutul acestei triade (cf. n. 22) s-a spus că gloria „agonistică“ le-a venit strămoșilor materni ai destinatarilor prin dioscurei, feciorii lui Tyndar, „ajutați de Charite“ — adică tocmai zețele ce împart și „personalizează“ harurile.
- 32 Acum revine interpretarea pe care Pindar înțelege s-o dea mitului dioscureilor, așa cum a enunțat-o și la sfîrșitul *Pythianicei* a XI-a (tr. IV, cf. *ibidem*, nota 18): „... voi fii ai zeilor care una din zile adăstați la *Therapne*, altă zi locuind în lăuntrul Olympului“. În localitatea Therapnai, situată la cîțiva kilometri distanță de Sparta, grecii venerau un mormînt simbolic al Dioscurilor. Acolo, potrivit credinței, frații se întorceau pentru a-și petrece acea zi din cele două hărăzită ursitei lor de pămînteni (deci morții sau, în orice caz ființării ca simulacru).
- 33 Făptura dublă, diferită dar tinzînd spre o cît mai perfectă simbioză fraternă (așa cum o manifestă și *constelația gemenilor*, numită după ei) se manifestă încă din legenda începuturilor. Leda, soția regelui Lacedemonei, a fost pe rînd posedată de Zeus, și de soțul ei Tindar. Din dubla împreunare va fi zămislită perechea de ouă fabuloase. Din cel dintîi, zecsc („jupiterian“) vor ieși *Polydeukes* și Helena, nemuritori *ab ovo*, ca și tatăl lor, din al doilea Castor și Clitemnestra. În virtutea predestinării acesteia numai primul cuplu de gemeni era de drept nemuritor. Totuși, după cum va lămuri poetul, fratele născut din Zeus, are latitudinea să aleagă. I se va îngădui să-și dăruiască o parte din nemurire („rămînerea în cer“) lui Castor, urmînd să cunoască și el o legiuită alternare astrală între ziua întunecată a morții pămîntene (*mormîntul*) și o zi de stranie migrare în eternitate (pe cerul străveziu nocturn).

- 34 În acord cu procedeul narativ al anticipației (*hysteron prōton*), ni se dă dintr-o dată un enunț al deznodământului care a dus la nemurirea cu zile alternate a celor doi gemeni. Totul a pornit de la moartea violentă a lui Castor, surprins în timpul unei ambuscade. Ca potrivnici ai dioscurilor intră în luptă altă pereche de frați: *Idas* și *Lynceus*, de fapt verii celor dintii. Încăierarea se iscăse cu prilejul unei expediții de prădare a unor turme pe care dioscureii încercaseră să pună mina, conducându-le probabil mai repede decât complicitii lor.
- 35 Pentru a-și da seama pe ce cale o apucau dioscureii, unul din cei doi dușmani se urcase pe o culme a *Taygetului*, muntele cu creste înzăpezite care domina cîmpia Spartei.
- 36 În text apare un epitet rar: „cel care urmărește cu lumina privirii“. Așa cum explicitează ulterior însuși poetul, acest *Lynkeus* avea ochi de o agerime suprafirească (potrivit numelui „privire de lynx“). Îl zărise astfel pe Castor, ascuns departe de tot, într-o scorbură de copac. Nu trebuie confundat cu eroul argiv omonim, evocat în prima triadă.
- 37 Ambii frați erau *Afaretizi*, născuți din *Afareus*, un frate al lui *Tindar*. I-a pedepsit Zeus el însuși, părinte al dioscurilor, inspirîndu-l pe fiul său de sînge *Polydeukes*. Acesta-l va ucide pe *Lynkeus*, cel cu privire supranaturală, iar tatăl divin îl va fulgera pe *Idas*, care-l rănise mortal pe *Castor*.
- 38 Adică *Polydeukes*.
- 39 Scena rămîne stranie, ca întreaga legendă. Voinicii se conturează cu puteri supranaturale (în această calitate participaseră dealtfel cu toții la expediția *Argonauților*). Se adaugă și conotații daimonice. În goana lor, *Afaretizi* au ajuns pînă la mormîntul sacru al tatălui, sperînd, pare-se, că vor beneficia de o protecție din lumea umbrelor. Nemaștîind însă cum să reziste în fața lui *Polydeukes*, se opintesc împreună și smulg stela de marmoră de pe mormîntul părintesc — însemn funerar desemnat aici prin antonomaza perifrastică „podoaba lui *Hades*“.
- 40 *Zadarnic* au încercat *Afaretizi* să-l doboare pe *Dioscur*, aruncînd asupra lui piatra de mormînt: acesta este un ales al lui *Zeus*, care-și reveală forța divină — superioritatea de nemuritor.
- 41 Textul folosește o perifrază epică: „forța vitejească a fratelui“.
- 42 Adică *Tyndareus*, regele Spartei, soțul legitim al *Ledei* (cf. supra, nota 33). La fel este prezentat și statutul celorlalți „gemeni“, născuți din *Alcmena* (cf. *Nem. I*).
- 43 Cele două „jumătăți de an“ rezultă fie din însumarea zilelor alternate, fie dintr-o alternare a ciclului firesc noapte-zi (în care durata diurnă întruchipează viața în *Olimp*, iar cea nocturnă moartea temporară, „sub pămînt“).

44 *Mitra* denumește aici un coif de preț (pe cât se pare de origine orientală). Convenția lexicală moștenită din vremea epopeilor homerice se străduiește să mențină ca metal predominant din care sînt făurite armele numai arama (mențiunea fierului fiind rezervată uzului metaforic). *Dezlegarca de moarte* înseamnă în acest context un moment ritual, ieșit din comun: o minune care inversează *desprinderea de viață*.

NEMEANA A XI-a

Și acest ultim element din seria unor poezii puse sub semnul *Nemeii* nu are nimic de-a face cu jocurile și a fost inclus aici întrucît întregul ciclu era inițial ultimul dintr-un volum alcătuit de alexandrinii. Se celebrează în versuri momentul instalării lui *Aristagoras*, fiul lui Arkesilas, în funcția de pritan (*prytaneus*), magistrat de frunte în consiliul (*prytaneion*) din mica insulă cu populație eoliană Tenedos (un tărîm străvechi de cultură, celebru încă din vremea legendelor epice, fiind așezat chiar în dreptul Asiei Mici, la extremitatea nordică a litoralului, în fața Troiei). Cum și beoțienii erau de viță eoliană, Pindar laudă dintr-un impuls spontan faima strămoșilor personajului care-i comandase acest cor. Specificul ceremoniei nu cerea pe semne includerea unor întrucipări ale mitului (crîmpeie de acțiune din epica biografie a eroilor semi-zei). În schimb, se menționează cu oarecare insistență victoriile agonistice ale destinatarului (un pretext suplimentar oferit primilor „editori” de a include piesa printre imnurile *epinicii*). Or, această evocare a temei *agon*-urilor („întreceri”) se transformă în meditație profund melancolică, virilă, în spiritul unei morale arhaice, dominată de cele două idealuri întrucitva opuse: de o parte, *năzuința gloriei* inerentă oricăror înfăptuiri ale aristocrației; de cealaltă, lucida *evaluare a măsurii*, conștiința efemerului, strădania de a nu permite „*hybris*-ul”, orice denaturare alienantă a demnității umane, ivită pe fâgașul pasiunilor (mai ales din pricina goanei după ciștiguri).

Datorită orientării gnomice, bine cuprinsă și asimilată pe nesimțite, strofele așezate aici, la încheierea ciclului, sînt la fel de mature, pline de un înțeles grav, mîndre sau aride. Deși comentatorii moderni n-au găsit o indicație sigură pentru datare, par verosimile deducțiunile care înclină pentru anul 446 (un reper aproximativ), tonul versurilor potrivitându-se cu mărturisirile de bătrînețe.

1 Așa cum arătam înainte, funcția de *prian* corespunde unei magistraturi superioare, cu prerogative rituale și de protocol (primirea diferitelor ambasade, reglementarea serbărilor, convocarea poporului în adunări ș.a.m.d.). În insula *Tenedos*, statul

pritanilor (adunați într-un *prytaneion* sau pritanion) era pe cât se pare un organism suprem de conducere.

- 2 *Hestia* (în echivalență latină *Vesta*), veche divinitate indo-europeană care personifică vatra unde arde focul sacru, de nestins al oricărei așezări. Invocată aici fiindcă priveghează însuși edificiul *prytaneului* („locașul” ei). Născută din *Kronos* și *Rhea*, putea fi numită sora lui *Zeus* și a *Herei*, divinități supreme ale panteonului grecesc.
- 3 *Tenedos* — v. mai sus nota preliminară. În epopeile ciclului troian era insula îndărătul căreia se ascunsese flota danailor înainte de cucerirea Troiei.
- 4 Textul are aici o construcție ambiguă: „la ei” și „prin ei” răsună cu vibrație tunătoare lira și cîntul.
- 5 Întregul tablou (preludiul imnic), pus acum sub protecția lui *Zeus Xenios* („ospitalierul”), evocă una din menirile supreme ale prytaneului: să primească oaspeții cetății, adăpostindu-i onorific (străduindu-se, cum s-ar spune la noi, să-i „omenească”).
- 6 Prin seria de predicate, care începe cu această propoziție — un avînt al „orației” — se urează celui investit s-ajungă cu bine, glorios, la capătul magistraturii sale de un an („slujba celor douăsprezece luni”).
- 7 Cum se obișnuiește și în multe *imnuri-epinicii*, elogiul destinatarului este asociat cu preamărirea tatălui, verigă de legătură cu strămoșii și deschidere luminoasă înspre lumina zorilor eroice: tărîmul de legendă al patriei gentilice. După unele manuscrise, tatăl pritanului s-ar fi numit *Agesilas* și atunci *Aristagoras* ar putea fi fratele mai mare al lui *Theoxenos* (menționat ca fiu al aceluiași *Agesilas*), un tînăr fermecător îndrăgit de poet (v. *tradiția biografică*, pag. 15).
- 8 În grecește, cuvîntul *teleutá* implică, la fel ca românescul *sfîrșit* (variantea lui *săvîrșit*) și conotația *împlinirii*, a cuprinderii unor limite. Acest avertisment începe în mod paradoxal un elgiu al forței atletice și al vitejiei moștenite în veac. Un comentator vede aici o temperare a laudelor inițiale. De fapt, numai așa capătă măreție și se incrustează în mod original îndemnul particular, specific, formulat în frazele următoare.
- 9 *Palé* sau proba specifică și *palestrelor* (într-un fel un echivalent al luptelor libere).
- 10 Destinatarul care a dobîndit șaisprezece premii la diferite probe nu a concurat totuși la Jocurile Olympice și la cele Pythice. Această timiditate este atribuită părinților, care nu l-au încurajat destul să participe și la cele două concursuri

supreme. În text apare chiar pluralul „nădejdi”, expresia unei denotări complexe. O asemenea cîntărire a celor ce se cer înfăptuite se transpune de fapt în *sperante* iar acestea la rîndul lor trebuie să-și afirme latura pozitivă, încumetarea virilă, fără să degeneze în „pasiuni nebunești” (a se vedea versul de încheiere).

- 11 Opinia care-și va găsi acum formularea este întărită prin cheazășia divinității personificate a Jurămîntului (în grecește *horokos* — cf. Hesiod, *Munci și zile* v. 2 19 *Teogonia*, v. 331).
- 12 Colina lui *Kronos* domina stadiul — sau „arena” — Jocurilor Olympice, v. și *Ol. VI*, tr. IV, n. 13.
- 13 Propriu-zis, ramura înnobilită de măslin care încununa pe *olympionic* (biruitorul la olimpiadă). Epitetul are o valoare tipic ornamentală, dar sugerează cu multă proprietate culoarea verde purpurie a frunzelor glorificate de porfira ideală a biruințelor. Această solemnitate se celebra într-un cortegiu („alai sfînt” sau *komos*). Expresia *la cinci ani o dată* (în text, *pentaeteris*) include intervalul de patru ani numit de greci „olimpiadă” și anul celebrării efective a jocurilor. Pentru Herakles, întemeietor al acestora, vezi *Ol. II și III*.
- 14 Altfel spus: cel nedrept cu propria lui înzestrare fizică, cu propriile sale forțe.
- 15 Este menționat aici un erou obscur din legendele străvechi eoliene. Numele *Peisandros* apare într-un context eolian printre myrmidonii din Thessalia (cf. *Iliada* XVI). În strofa noastră se amintește de un episod lăaturalnic al legendei lui Orestes. Acesta din urmă ar fi primit poruncă la sfîrșitul vieții lui să colonizeze insula Tenedos, drept ispășire pentru fapta sa paricidă. Astfel conduce în insulă un pîlc de ahei (cunoscuți și de legendele argive) împreună cu eolienii.
- 16 *Amyklai*: localitate din Laconia, vecină cu Sparta.
- 17 După cum se poate deduce din această formulare, poetul combină o genealogie de circumstanță. Încă din vremuri eroice, spița eoliană a strămoșilor lui Aristagoras *pe linie paternă* (coborîtori din Peisandros) se unise cu o spiță tebană, ascendenții *pe linie maternă* — coborîtori din *Melanippos*. Acesta era un erou din legenda celor Șapte, unul din apărătorii Tebei care-l înfruntase pe Amfiaraos. *Ismenosul* se bucură aici de o mențiune metonimică, fiind un fluviu care curgea în preajma vestitei cetăți.
- 18 În textul grecesc, *tekmor*, „indiciul sensibil, concret”. Ulterior, în procedura judiciară, termenul va desemna orice probă materială.
- 19 *Prevederea* — în grecește *promatheia*, „cunoașterea prin evaluare prealabilă” sau *prognoza* (în sens etimologic!), însușirea dominantă care a dat numele său lui *Prometeu*.

Jocurile celebrate în preajma istmului au oferit numai câteva ocazii, rare, de înălțare a gândului și a fanteziei poetice pe tărîmul unor „legende ale locului”. Mai stărui-toare în schimb se arată grija poetului de a lega faima destinatarilor de „norocul” dăruit de o divinitate sau de puterile suprafirești asociate unor eroi tutelari. Aici tinărul învingător, Herodotos, (simplu omonim al istoricului), este un compatriot, iar desti-nul familiei sale a trecut prin felurite vicisitudini, pe care farmecul insinuant al corului trebuie să le conjure (într-un fel necazul din trecut trebuie descîntat). Așa cum ne informează istoricul Herodot, (cartea a IX-a, 69), tebanul Asopodoros luase comanda unui pîlc de călărime care lupta la Plateea (479 î.e.n.) în rîndurile oștirii persane, împotriva fraților de același sînge. Antrenați de o conducere aristocratică particularistă, cetățenii Thebei au considerat că restul grecilor nu aveau prea mari șanse de izbîndă în confruntarea cu „barbarii” medopersani. Așa se face că se aflau în tabăra invadatorilor, deși prin sentimentele celor vrednici n-au realizat un front unanim — după cum o mărturisesc elanurile aceluiași Pindar în *Isthmianica* a VIII-a (v. mai departe pag. 189) —. Deocamdată însă privirile unui *daimon* veghează destinul unei singure familii: „norocul” vremelnic amenințat al stirpei lui Asopodoros. Acesta își condusese călăreții în atac și omorîse mulți greci, mai înainte de a se decide soarta bătăliei în defavoarea invadatorilor. După înfrîngere, prevalîndu-se de solidaritatea regională, crîncenul Asopodor izbutește să se adăpostească în străvechiul oraș Orho-menos din Beoția, calificat de Pindar drept „țarină strămoșească”, fiindcă adăpostise ca un „ogor părintesc” (adică o patrie „adoptivă”) neamul refugiaților compromiși. Progresiunea ideilor prezintă lucrurile în așa fel încît vechea trădare devine un compromis dureros: marea cu talazuri înghețate a nenorocului. Nici nu se putea o metaforă mai iscusită pentru a mîntui dincolo de bine și de rău memoria lui Asopodoros! Restul cade în sarcina fiului Herodot, care a știut să iasă învingător prin strășnicia iscusin-țelor ecvestre ale familiei, în jocurile sacre, unde mai trăiește pilda lui Iolaos. Prelu-diul odei caută să-i împace pe locuitorii din Cos, fiindcă, deocamdată, le acordase prioritatea unor tebani. Curînd avea să-i mulțumească și pe insulari, într-un pean

cu rezonanțe tragic strălucitoare (v. fr. 16 — *Peanul VI*). Poate și această scuză inaugurală nu este decît o simbolizare, folosind aceeași cheie: după amăgiri ale norocului, pe neașteptate, o victorie gratuită — cum este cea de la jocurile panhellenice — implinește dorinți sau așteptări mai vechi.

- 1 *Theba*, în virtutea personificării, e invocată aici ca cetate „maternă” a lui Pindar. *Fapta cuvenită* semnifică împlinirea datoriei față de Herodotos, care îi ceruse imnul — pe cît se pare — după ce poetul primise o „comandă similară” de la cetățenii din Keos (v. supra). Nu se poate desluși clar în ce măsură expresia care urmează — *cu scut de aur* — depășește aria denotativă a epitetului ornant, dar o referire la tutela fermecată a cetății natale pare foarte probabilă.
- 2 Insula Delos — „ivită” miraculos privirilor — celebrează pînă departe gloria lui Apollon, adăpostind unul din primele sanctuare ale zeului. Cum s-a mai făcut și în *Olympianice*, determinarea *colină osoasă* încearcă să redea conotațiile grecescului *kranad*, „tare ca stîncă osul” (metaforismul *craniului*) în pre-textul său etimologic nu este străin de asemenea conotații.
- 3 De fapt același ostrov Delos, desemnat în textul grecesc prin apelativul *Απολλωνιάς*.
- 4 Formularea din original utilizează verbul *zeugnumi*, „a înjuga” — în primul rînd cu sensul „a uni”, dar nu lipsește înțelesul concret, primordial, redat în traducere.
- 5 Keos era una din cele mai respectate insule, din arhipelagul Cycladelor, care-l venera pe Apollon, *cel cu părul lung* (în text „cu pletele netăiate”, fiindcă unduiau ca o flacără). Pentru acest concept al dublelor „haruri” (datoria isthmiană către Herodot și „comanda” insularilor) v. nota preliminară și nr. 1.
- 6 Istmul de Corint apare aici ca o *spinare* (se continuă imagismul antropomorfic, aplicat în filigran Delos-ului) și ca un meterez în calea valurilor.
- 7 Perifraza *oastea lui Cadmos*, luată în sens generic („un pîlc de oameni”) desemnează pe compatrioții lui Herodotos, cetățenii Tebei, întemeiată de Cadmos.
- 8 Alkmena, după cum s-a văzut, (cf. *Nem. I*, tr. III și nr. 8), este mama lui Heracles, glorie tebană. Cutezanța herculeană apare ipostaziată în efigie prin reflexele uneia din aventurile sale fantastice în Occidentul îndepărtat, dincolo de Oceanul legendar. De acolo trebuia s-aducă pentru Euristeu (în cadrul celor douăsprezece munci) turma fabuloasă de boi a uriașului Geryon, păzită de *ciinii* monștruoși evocați aici, care, pentru prima dată, s-au înfricoșat la vederea lui Heracles, cel neînduplecat.
- 9 La fel ca și semi-zeul *Kastor*, (dioscurul izbăvit de la moarte — cf. *Nem.*, a X-a). *Iolaos*, nepot al lui Heracles și vizitiu al său, este preamărit aici ca întemeietor al unor întreceri de care. Există un imn tradițional dedicat lui Castor și pe semne că devoțiunii particulare pomeneau pe Iolaos. Am redat *expresia* „imnul castorean” și „viersul imnic al lui Iolaos” prin asocierea *ființei* lor cu *lamura* cîntului.

- 10 *Agon-ul* este întrecerea sau „lupta sportivă” din cadrul Jocurilor atletice. În acest context sînt amintite serbări de legendă la care ar fi participat eroii menționați înainte: *Kastor*, lacedemonianul (ca fiu al regelui Spartei, *Tyndaros*) și credinciosul *Iolaos*, răzbunător al unchiului său.
- 11 Aceste două versuri propun pilda celor mai vechi probe de alergare în care se întrecuau semizeii lăudați: o cursă de atleți goi și alta de alergători îmbrăcați cu tot echipamentul unui „pedestraș în arme” (în terminologia greacă *hoplites*).
- 12 Cele mai vechi discuri nu erau decât splendide bucăți de piatră circulară, șlefuite cu măiestrie. Ulterior se confecționau din metal.
- 13 Proba *pentathlonului*, moștenită (ca structură) de atletismul modern, comporta în antichitate: (1) săritura, (2) alergarea, (3) discul, (4) sulița, (5) lupta liberă. Legenda — sau chiar unele realități din vechime — nu cunoșteau de la început această multiplă întrecere dotată cu un singur premiu, ci, așa cum se arată în antistrofa noastră, numai cîteva din aceste probe, dotate cu premii separate. Pentru organizarea din vremurile istorice v. n. prelim. la *Olympianice*, pag. 9 și *Ol. XIII*.
- 14 Celebru izvor (cu fîntînă) care întruchipează aici prezența lui *Iolaos* la Teba (cf. și *Ol. X*, tr. V, unde apele sacre participă la zămislirea innului).
- 15 Simetric, după evocarea izvorului theban, vine la rînd *Eurotas-ul*, rîu vestit care trecea pe meleagurile Spartei, patria lui *Kastor*.
- 16 De abia în aceste versuri prin perifraze (*antonomasie*) sau patronimic sînt numiți cei doi viteji de legendă. Mai întii este calificat *Iolaos*, *fiul lui Ifikles* (care la rîndul său era fratele vitreg al lui *Heracles*). Descindea *ca theban* din neamul primilor războinici, rășăriți din brazele aceluia pămînt în care *Cadmos* aruncase dinții dragonului răpus (v. și *Pyth. IX*, tr. IV, nota 17). De aceea în grecește li se spunea *spartoi* (cuvîntul din text, redat de noi etimologic: „cei semănați”).
- 17 *Tyndaridul* = *Kastor*, fiul lui *Tyndar*. Potrivit opticii arhaizante se închipuie o veche cetate de scaun a semi-zeului în *Therapne*, situată ca un cuib de vultur pe un platou muntos deasupra Spartei.
- 18 *Onhestos*: alt nume de cetate arhaică din Beoția, scăldată de apele marelui lac bogat în pește, *Kopais*.
- 19 Aluzie la împrejurările din trecut, cînd tatăl lui *Herodotos* a fost adăpostit la *Orhomenos* (v. nota preliminară). Cetatea fiind foarte veche, iar tebanii avînd oricum o ascendență beoțiană, i se cuvine calificativul de „țarină strămoșească”.
- 20 Întreg imagismul este alegoric (cf. nota preliminară). *Risipirea năvilor* — naufragiul — înseamnă retragerea din luptă după bătălia de la Plateea, urmată de prigoana care amenința să prindă „corabia” familiei în sloiurile unei mări înghețate a nenorocului.

- 21 S-a încercat în traducere un balans autentic între „nenoroc” și soarta „zilelor frumoase”, reversul metaforei marine, începută în propoziția precedentă.
- 22 Altfel spus: cei care prin „rîvnă și cheltuială” (implicit „dăruire de sine”) au reușit să dobîndească „virtutea” — în sens absolut.
- 23 Dacă Pindar se angajează cu îndrăzneală în reabilitarea lui Asopodoros, prin aceste laude va participa cu *vorba sa bună* la o restaurare a „frumosului” în conștiința obștei.
- 24 Sînt enumerate în limbajul simplității neafectate cîteva ocupații dintotdeauna, juxtapuse contrastiv, aproape ironic, vocației atletului, care nu este obligat să-și agonisească subzistența. Expresia *cel hrănit de mare* se referă la condiția pescarului.
- 25 Față de celelalte ocupații, în bună măsură prozaice, vocația celor care se întrec la jocuri (atletii) sau în *lupte* (ostașii, războinicii aleși), este răsplătită cu elogiile unei glorii înalte, mai aproape de bucuriile gratuite.
- 26 *Poseidon, fiu al lui Kronos*, desemnat aici prin cea mai frecventă antonomază: „cutremurătorul pămîntului”. Pentru locuitorii teritoriului frămîntat al Elladei — mai ales al arhipelagului — zeul mării avea în puterea lui seismele și acele puncte de trecere între două goluri care sînt promontoriile sau istmurile. În această calitate patrona Jocurile Isthmice, întemeiate de el și cursele de care.
- 27 Invocarea lui *Amfitryon* și a descendenței sale vine la rînd după omagiul cuvenit divinității. Eroul se bucura de un cult la Theba, *mai ales ca tată* al celor doi frați din aceeași mamă: Heracles și Iicles (v. și *Nem. I*). Dar aici expresia „copiii tăi” se referă la Heracles și nepotul său Iolaos (cf. 3 — ep.), invocați în calitate de patroni ai serbărilor celebrate de thebani în cinstea lor — respectiv „Heracleia” și „Iolaia”.
- 28 *Rîpa lui Minyas* — propriu-zis o vale adîncă, unde se afla Orhomenos-ul (cf. n. 19), întemeiat de Minyas, un rege fabulos, coborîtor din Poseidon. Ca într-o litanie, în str. 10 regăsim zeul tutelar, regii fondatori de dinastie și cetățile lor (Theba și Orhomenos) inconjurate de prestigiul sanctuarelor și al serbărilor.
- 29 Asocierea locurilor sacre din ultimele trei versuri este destul de stranie. După Orhomenos vine cîmpia din Eleusis, cu „incinta” ei sacră, unde se celebrau misterele *Demetrei*, zeița grînelor (v. și *Ol. a VI-a*, 14 — ant.), asociată uneori lui Poseidon. Probabil că Herodotos fusese inițiat în misteriile de la Eleusis, (localitatea din Attica, vecină cu Beoția). De insula *Eubeea*, locuită în vechime tot de triburi eoliene (cum erau și cele beoțiene) situată de-a lungul Beoției și Atticii, trebuie legată în orice caz mențiunea „încovoietelor drumuri”, adică hipodroamele „în mijlocul” cărora Herodotos își dobîndise faima.
- 30 Eroul *Protosilaos* descindea și el din Minyas (cf. n. 28). Cu invocarea sa, ca patron al sanctuarului din *Fylake*, vatra unor începuturi tesaliene (retrasă

în fundul golfului Pagasaic, la fel ca venerabilul Iolkos), se încheie litania de nume tutelare, chemate să participe la gloria prezentă, răsfîrîntă și asupra „ctitorilor de neam“.

- 31 Tonul s-a schimbat. Proporțiile pe care trebuie să le păstreze un poem coral („deci măsura hotărîită imnelor“) nu-i permit lui Pindar să treacă la o enumerare mai pedestră a tipurilor de victorii cîștigate de Herodotos. De aceea el atribuie această favoare lui Hermes *agonios*, zeul întrecerilor agonale, venerat cu deosebire printre ahei ca întruchipare a serbărilor ludice și a norocului juvenil.
- 32 În ultima epodă i se urează destinatarului să mai repurteze victorii la cele mai mari festivaluri atletice: Jocurile Pythice și Olimpiadele — de unde învingătorul vine cu brațele pline de cununi din „mlădițele“ rituale: cu frunze de laur (*pythian*) sau de măslin, crescut în preajma fluviului *Alfeu*, care trecea lângă Olympia.

STHMIANICA A II-a

Acest scurt poem se prezintă ca un fel de epistolă de închinare cu accente mîngîietoare (asemănîndu-se întrucîtva cu *Pythianica a III-a*). Comemorează de fapt o victorie isthmică mai veche a lui Xenokrates, bun prieten al lui Pindar, așa cum reiese din *Ol. a II-a* și *Pyth. a VI-a* (imn închinat aceluiași). După 472 muriseră atât Xenokrates, cît și Theron, fratele său, tiranul Agrigentului (Akragas). Deși se restabilise în cetate un regim democratic, dominat de negustori bogați și proprietari de nave, Thrasybulos, fiul prietenului defunct a reușit să mai rămînă un timp între zidurile palatului părintesc. Acum, prin 470, poetul îi amintește cu multă noblețe de victoriile mai vechi repurtate de tatăl dispărut și laudă legendara ospitalitate a casei, o adevărată pildă de pioșenie, de respect pentru cei străini. De aceea imnul se deschide cu o meditație care aduce aminte de prestigiul aezilor din vechime, călăuziți de muze în carul inspirației divine, cum erau principii legendari, conduși de vizitii la fel de nobili în epopee. Thrasybulos este invitat în final să cultive amintirea gloriei părintești, așa cum face imnul acesta memorial.

- 1 *Thrasybulos*, fiul lui Xenokrates, el însuși prieten mai tînăr, de predilecție, al poetului este adevăratul destinatar al odei (cf. nota preliminară). S-a făcut cunoscut ca nepot al vestitului tiran Theron, care domnise mai înainte în Akragas (azi A g r i g e n t o), cetate siciliană la fel de strălucită ca Siracuza, dar sfîșiată de contradicții și mai acute, care duseseră la restabilirea democrației, după 472.
- 2 Întreaga frază evocă elanul sincer liric al versurilor gratuite „săgetate“ de poeți în direcția unui efeb frumos, care întruchipa „rodnicia zilelor de toamnă“, expresia

cvintesențiată a „puterii Afroditei“ (deci o îmbiere la dragoste irezistibilă, năzuind spre împlinire).

- 3 Un cetățean din Argos, numit Aristodem, venind la Sparta, după ce scăpătase, a constatat că nu se mai poate bizui pe foștii săi prieteni care i-au întors spatele. Atunci ar fi rostit reflexia citată în epodă, echivalentul proverbului românesc „haina face pe om“.
- 4 Din formularea de ansamblu se vede limpede că este vorba de o victorie mai veche la cursa de care (dinainte de 472), dăruită de *Poseidon* nobilului părinte al destinatarului, defunctului *Xenokrates*.
- 5 *Krisa* — localitate menționată și în alte contexte pentru a desemna Jocurile Pythice. Se afla pe o colină în preajma platoului unde se celebrau întrecerile. Expresia „l-a văzut Apollon“ echivalează (ca în românește) cu împlinirea norocoasă. *Xenokrates* repurtase la întrecerile de acolo biruința celebrată de Pindar în *Pyth. VI*.
- 6 Aluzie la Jocurile panhellenice care se țineau la Atena, puse alegoric sub oblăduirea descendenților celui mai vechi rege mitic al Atenei, asociat cu rituri ltoniene și agrare, semi-zeul *Erehteus*.
- 7 *Nikomahos* fusese vizitiul care mînase atelajul la victorie, pricepindu-se în final să lase hamurile mai relaxate, ca telegarii să galopeze nestînjeniți spre țintă.
- 8 „Purtătorii jertfelor de pace“ — în gr. *spondoforoi* — erau *crainicii* rituali din Eleea (în doriană Aleior), localitate a Elidei străvechi (la Nord de Olympia), cei care, potrivit tradiției, cutreierau periodic cetățile grecești pentru a vesti în public proxima celebrare a unei Olympiade la fiecare patru ani. *Xenokrates* îi primise adeseori pe acești solemnii vestitori, adăpostindu-i în palatul său.
- 9 „Nike cea de aur“ este personificarea *victoriei*.
- 10 „Cîmpia sfîntă . . .“ De fapt „încinta sacră“ din Olympia a celebrului templu închinat tocmai lui Zeus Olympianul, unde va trona la sfîrșitul veacului al V-lea cea mai frumoasă statuie a divinității supreme, dăltuită de Fidias.
- 11 *Ainesidemos*, din celebra familie de tirani agrigentini a Emmenizilor, era tatăl lui Theron și al lui *Xenokrates* (v. și *Pyth. VI*).
- 12 Altfel spus: nu există în natură nici un obstacol capabil să stea în calea versurilor de laudă prin care aezii aduc faima în casele oamenilor vestiți, ca niște daruri ale *muzelor* („fecioarele Heliconiene“, numite astfel după muntele Helicon din Beoția — cf. Hesiod, proemiul *Theogoniei*).
- 13 Propriu-zis: el se ocupa de creșterea cailor, respectînd normele prescrise de „rînduiala panhellenică“ (valabilă la toți grecii) a Jocurilor sacre atletice (v. și studiul nostru introductiv la vol. I: „Pindar și constelația liricii“, pp. 7–10).

- 14 Metaforă geografică, utilizată și de alți poeți, pentru a exprima ideea cuprinderii maxime sau a limitelor extreme pe care le pot atinge fie calitățile cuiva, fie înfăptuirile sale. Erau de fapt două „puncte-terminus” ale navigațiilor din Mediterana Orientală: Delta Nilului în sud, iar în răsărit cea a fluviului Fasis din Colhida (Crimeea de azi), unde răzbișeră Argonauții (cf. *Pyth. IV* tr. X și urm.).
- 15 *Nikasippos*, personaj necunoscut din alte surse, mesager însărcinat să-i ducă lui Thrasylbulos, la Akragas, acest poem închinat memoriei tatălui său. Prin acest ultim îndemn poetul precizează statutul odei, care a fost trimisă de la Theba în Sicilia, pentru a fi interpretată pe cât se pare, în absența sa.

ISTHMIANICELE III — IV

În opinia majorității comentatorilor aceste două poeme au fost reunite la un moment de autorul lor într-o singură odă care utilizează același tipar metric. Au de altfel același destinatar, un compatriot: tânărul Melissos din vestita familie tebană a Cleonymizilor. S-ar părea că prima compunere, alcătuită de fapt dintr-o singură triadă, celebra o victorie nemeană, la cursa de care. Fiind un imn prea scurt, n-a fost executat în acel an, și, profitând de altă biruință reputată de același personaj la o „Isthmiadă”, poetul contopește cele două texte într-un singur poem, destinat unui alai efectiv. În primul poem — de fapt un preludiv — se schițează elogiul unei familii străvechi, urmașa lui Cleonymos, înrudită cu neamul Labdacizilor (din care se născuse și legendarul Oedip). Din nou se aprofundează tema semnificației fatidice a nenorocirilor din trecutul „istoric” al familiei, compensate de norocul biruințelor la Jocurile festive care însemnează prezentul și aduc răsplata valorii statornic dovedite a neamului din care se trage destinatarul. Eroul epic „suferitor”, ales pentru împodobirea mitică și proiectarea tîlcului pe văzduhul static al legendei, este Aias, ca în *Nem. VII*. Numai cu aproximare se propune data compoziției: 474/473 sau chiar ceva mai devreme (în perioada reconstruirii sanctualelor tebane, distruse la începutul deceniului, cu prilejul unei expediții de represalii, condusă de regele spartan Pausanias).

ISTHMIANICA A III-a

- 1 După cum se deslușește abia în antistrofă, *Melissos*, thebanul, este proslăvit mai întâi pentru o victorie isthmică și una nemeană la cursa de care.
- 2 *Scirba* sau „sațietatea” (gr. *Koros*), concept specific al moralei tradiționale a grecilor. Echivalează cu trufia, orgoliul nemăsurat.

- 3 Desemnare împodobită a dumbrăvii sacre de la Nemeea, care adăpostise odinioară leul răpus de Heracles. Aici poetul amintește de o victorie a destinatarului la Jocurile Nemeene.
- 4 S-a redat etimologic termenul grec *hippodromos*. Poetul face aluzie la momentul solemn, când un crainic al Jocurilor proclamase victoria lui Melissos și numele cetății sale, învrednicită cu această „strigare“.
- 5 Strămoșul familiei thebane din care se trage destinatarul odei.
- 6 Celebra gintă a lui Labdacos, părintele regelui teban Laios, stirpea lui Oedip, cea cu tragic renume.
- 7 Altfel spus: bogata casă a Cleonymizilor a cheltuit o avere pentru a crește cai de rasă în vederea curselor de *cuadrige* (atelaje cu patru telegari).

ISTHMIANICA A IV-a

- 1 De data aceasta se adaugă la victoriile amintite în oda precedentă una mai recentă la „pankration“ (un fel de trîntă — cf. *Nem. II* n. 3).
- 2 Aluzie la faptul că victoriile repetate îi oferă lui Pindar numeroase posibilități de a potrivii cuvinte de laudă pentru cel care-i comandase oda.
- 3 Altfel spus: drumul fatidic al membrilor familiei, din trecutul vast, explorabil pînă spre ultimul prag al împlinirilor, oprite de moarte („termenul“ hotărît de fire).
- 4 Așa cum se precizează și în „oda introductivă“ (*Isthmianica* precedentă), Cleonymizii au fost generoși cu oaspeții, fără să-i pîndească vanitatea.
- 5 Cu alte cuvinte: au primit tot felul de laude și mărturii elogioase, bucurîndu-se de toată *plenitudinea* gloriei.
- 6 Din nou simbolul coloanelor lui Heracles (cf. *Nem. III*, n. 8), pentru a semnifica distanțele foarte mari, pînă la care a răzbit faima eroilor.
- 7 În acest alegorism își găsește o expresie cosmică rememorarea pierderilor cumplite suferite de familia Cleonymizilor în lupta de la Plateea (v. supra, nota preliminară).
- 8 Poseidon, cel cu sanctuarul din *Onhestos* (cf. *Isth. I*, nota 18).
- 9 Adică Istmul de Corint, care desparte Marea Mirtoică de cea Ioniană (respectiv Golful Saronic și cel de Corint).
- 10 Începe acum o personificare a Faimei, mai ales în ipostaza unei conștiințe a numelui unei familii. Această zeiță vestise gloria familiei mai întii cu prilejul unor jocuri locale, mai puțin strălucitoare cum erau cele de la Athena.
- 11 Jocurile din cetatea peloponeziană *Sikyon* fuseseră întemeiate potrivit tradiției de tragicul erou argiv Adrastos.

- 12 În perioada istorică Jocurile atletice aveau statutul unor serbări *panhellenice*, în care toate cetățile concureau înfrățite.
- 13 Dacă nu obțin victoria concurenții rămân obscure și nu mai sînt scoși la lumină prin lucrarea faimei.
- 14 Așa cum se arată și în *Nem. VII*, toți „elenii” (propriu-zis aheii sau danaii din epopee) sînt vinovați că i-au dat cîștig de cauză lui Odiseu (Ulysse).
- 15 Aluzie la *rhabdós*, bagheta sau toiagul venerat de „oamenii din vechime”, ca un sceptor al vorbitorilor: judecători, basilei, rapsozi (cf. Homer, *Iliada*, c. I, v. 234). Amintirea lui Aias, trecut în versurile rapsozilor (aici un poet al ciclului epic, de tradiție homerică), îl izbăvește pentru oameni, deoarece povestea isprăvilor sale — chiar și epilogul lor — se transformă în prilej de delectare („bucurie” pentru posteritate.) În *Nem. VII* poetul nostru se arată mai sever cu Homer, fiindcă acesta îl preamărise pe Odiseu în detrimentul învinsului Aias.
- 16 Tatăl destinatarului. Poartă un nume cu filc, sugerînd ideea împlinirii sau a sorocului prefigurat de creșterea „mlădiței”.
- 17 Imaginea descrie cu pregnanță unei fabule naturiste o anumită figură permisă numai în lupta de *pankration*: atletul doborît la pămînt se rostogolea sub pieptul adversarului, reușind să-l răstoarne mai înainte de a fi apucat de brațele acestuia.
- 18 Melissos era mic de stat, deși foarte vînjos. Din cauza staturii sale nu se compara cu giganticul *Orion*, vînătorul de basm (cf. *Nem. II*, str. 3).
- 19 *Antaios* (sau Anteu): alt uriaș de legendă (gigant). L-a pedepsit Heracles, evocat de acest context. După ce i se infiripă conturul în epodă, bărbatul theban va fi numit de abia în strofa 10, la începutul triadei următoare.
- 20 Potrivit tradiției mitice, Antaios trăia în *Libya* (nume dat de greci întregului continent african). Acolo pîndea călătorii la răsucire, omorîndu-i fără milă, pentru a înălța un monument al fărădelegilor sale: templul gigantic, de spaimă, cu acoperișul durat din craniile victimelor unei religii de antropofagi. Pe Antaios l-a ucis Heracles, înăbușîndu-l în strînsoarea brațelor, după ce-l ridicase deasupra pămîntului care-i dădea gigantului putere.
- 21 Adică *Heracles*. Juxtapusă în dreptul denumirii prin antonomază, vine la rînd specificarea condiției sale de pămîntean apoteozat, trecut la nemurire, „pășînd pragul Olympului”, după cele douăsprezece munci.
- 22 Definiția menirii lui Heracles de erou civilizator.
- 23 Zeus primește aici calificativul de *stăpîn* al *egidei*. Era un scut magic, alcătuit din piei suprapuse cu care se avînta în luptă și Athena, simbolizînd vijelia intervenției divine în război sau ocrotirea miraculoasă.
- 24 Suprema recompensă la capătul apoteozei: căsătoria cu *Hebe* („Tinerețea” veșnică), fiica Herei (cf. *Nem. I*, tr. IV — final).

- 25 Epitetul acestor celebre porți ale incintei sacre de la Theba derivă de la numele unei făpturi tutelare din legenda cetății: *E l e c t r a*, fiica lui Atlas, (una dintre Pleiade), care, unindu-se cu Zeus, a dat naștere Harmoniei, soția lui Kadmos. Nu trebuie confundată cu fiica Clitemnestrei. Antistrofa ne înfățișează corul (cu care se identifică acum însuși Pindar) în vreme ce îndeplinește jertfe rituale, în interiorul incintei care adăpostea la Theba „casa” lui Amfitryon, templul lui Heracles și mormintele-cenotafuri păstrând relicve simbolice (ale sale și ale fiilor menționați mai departe). Pe altare situate în dreptul „mormintelor”, coreuții depun prinosul în memoria lui Heracles, atribuindu-și epitetul de „concentățeni” ai eroului exemplar.
- 26 Cuprins de nebunie, Heracles și-a ucis o parte din fiii pe care îi avusese cu Megara. Splendida evocare a prinosului nocturn — în ultimele versuri ale antistrofei — sugerează funcția acestor rituri de înduplecare a sufletelor: veghea făcliilor pentru copiii răpuși de tatăl lor în ceasul „orbirii” sale vreminlice.
- 27 De aici reiese rînduiala serbărilor thebane descrise în stilul fragmentar liric, propriu mai ales chorodiei pindarice. În cazul de față este vorba probabil de festivitățile numite *Iolaia*, unde biruise Melissos (la fel ca la Isthmiade și Nemeene). Prima zi era închinată jertfelor solemne în memoria „ctitorilor”. În epodă, vine rîndul *Jocurilor atletice* din a doua zi și se iluminează cu acest prilej chipul tînarului elogiât: *un cap încununat cu alba strălucire . . .* La concursul acesta coroana era împletită din frunze de *mirt*.
- 28 *Melissos* mai raportase o victorie la Jocurile dintr-un an precedent, în lupta de trîntă rezervată „copiilor”. Determinarea „de trei ori” poate fi complexivă: două victorii la diferite probe în același concurs, la care se adaugă cea dinainte (pe semne o primă încununare, din anii adolescenței).
- 29 Din nou, ca în alte ode, ultimele versuri nu omit elogiul antrenorului (*alyptes*). Aici „adîncă știință” se referă cu deosebire la „multiplele sfaturi” cu care acest maestru de palestrică — numit Orseas — s-a priceput să regleze mișcărilor învățatcelului, ca un cîrmaci, stăpîn pe tresăririle năvii conduse de el.

ISTHMIANICELE A V-a ȘI A VI-a

Aceste două poeme au același destinatar, *Fylakidas* din Egina, fiul lui Lampon, vrednic atlet, inițiat în meșteșugul palestreii de fratele său, Pytheas, căruia poetul îi mai dedicase și *Nemeana* a V-a. În realitate ordinea celor două texte din manuscrisele ediției bizantine nu este cea cronologică. Mai întîi Fylakidas raportase victoria celebrată de *Isth. VI*, prin 484 sau 480, la care se adaugă ulterior cea din

septembrie 480, după bătălia de la Salamina. Compoziția *Isth. V* nu coincide cu acest an de răscruce, fiind rodul unei decantări aproape firești, necesară pentru o dreaptă cumpănire a celor două evenimente. Unii o datează prin 478, alții în 476, înainte de plecarea lui Pindar în Sicilia. Deși cronologic este posterioară odei care se numește „a VI-a“, ne vom ocupa întâi de acest scurt poem (*Isth. V*). Esențialul despre familia Psalyhizilor a fost spus de noi în comentariile care însoțesc *Nem. V*. (v. în special nota preliminară de acolo). N-ar fi deplasat să presupunem că Lampon murise înainte de septembrie 480. Poate agonisita familiei se irosise între timp. Iar gloria Egeinei, plătită scump de jertfele mateloților ei, care luptaseră vitejește la Salamina (v. triada a III-a), acum începe să fie tot mai mult amenințată de ambițiile Atenei rivale. Numai în invocația din strofa I este numită *T h e i a* — propriu-zis „divină“, dar probabil și „luminoasă“, eventual (prin etimologie poetică) „privirea“ primordială. Prin puterea (sau „voia“) ei se adeverește acea valoare intrinsecă, conferită uneori de Pindar aurului (așa cum se vede și din preludiul *Olympianicci I-a*), deasupra contingențelor degradante, în ipostaza purității strălucitoare a metalului de neprihănit. Înainte de apariția olympienilor, când se aflau pe lume numai personificările stihilor (cerurile întrezărite peste veacuri în cosmogonia eminesciană), *T h e i a*, unindu-se cu Hyperion (un titan care nu trebuie confundat cu Luceafărul lui Eminescu) zămislește Soarele (Helios), Aurora (Eos) și Luna (Selene).

În poemul nostru „privirea“ divină ce ține făptura lumii — și soarele — face ca marile evenimente să se întimple în *această* iradiere fanică. Deci toate se întâmplă *în și prin* această luminare. De aceea îndemnurile din prima triadă, adresate personal învingătorului, ca să pășească cu grijă prin viață, odată cu Moira care i-a rezervat dimpreună cu belșugul („deplinătatea vieții“), „fericirea și bunul renume“. Originalitatea odei rezidă în această forță de articulare a gândurilor pentru viitor: dorințele poetului de a menține pentru tinărul destinat ar unele bunuri ale fericirii prezente. Nu se dezvoltă în celelalte strofe o narațiune mitică, iar poemul în forma sa prescurtată se termină tot cu o strofă votivă: închinare pentru fratele mai mare, cel ce a răspuns de pregătirea învingătorului.

Isthmianica a VI-a datează, după cum s-a văzut, dintr-o perioadă mai timpurie (de prin 484). Aici se respectă un plan compozițional mai apropiat de o distribuție canonică a ideilor. Se reia metafora dedicației, privită ca închinare a unei cupe (un

fel de toast!). Pentru mai multă consecvență ea va fi reluată și în secțiunea rezervată mitului: Heracles închină pentru a se adevăra urarea făcută lui Telamon (să i se nască un copil ca un vultur). Lauda eroilor Eacizi, patronii Egeinei, se asociază deci cu elogiul lui Heracles, oaspete la Telamon și ulterior îndrumător de tinerețe al lui Aias. Poate fi aici proiectarea în planul alegoriei mitice a relației dintre junele Fylakides și fratele său — așa cum o stabilește sfârșitul odei a V-a.

ISTHMIANICA A V-a

- 1 Pentru semnificația numelui acestei zeițe v. mai înainte. Era considerată o Titanidă fiica lui Uranos („Cerul”) și a Gaiei („Pământul”) — cf. Hesiod, *Teogonia* vv. 137, 371 și urm.
- 2 Potrivit sensurilor specifice verbului grec utilizat în această propoziție — *nomizo* — se poate înțelege: „oamenii prețuiesc (= recunosc) aurul în cel mai înalt grad, ca o valoare” . . . Sau chiar oamenii „b a t m o n e d ă cu aurul . . .”, întrucît Thea este principiul luminos care conferă strălucire — deci valoare — metalului nobil.
- 3 Aici termenul *daimones*, cu înțeles generic (= zeitățile). Acestea judecă în ultimă instanță (și totodată hotărăsc) adevărata valoare a oamenilor.
- 4 Cele două haruri sînt așadar: *fericirea* trăită efectiv (a fi „bine tratat de oameni”) și *bunul renume* („a fi lăudat cu vorbe alese”). Mai departe nu trebuie să rîvnescă pămînteanul. Ar însemna să creadă că se poate face „asemenea lui Zeus”, atrăgîndu-și astfel invidia divinităților.
- 5 *Moiră*, ca și în alte contexte similare, este destinul ca predestinare supremă (deasupra lui Zeus) și, totodată — mai ales aici — soarta personală.
- 6 *Pytheas*: fratele destinatarului, care biruise la Nemeene (cf. nota preliminară de mai sus și cea de la *Nem. V*). Din formularea întregii fraze reiese clar că la data cînd poetul compune această odă Fylakidas cîștigase *două* victorii isthmice, în timp ce imnul următor nu cunoaște decît o singură biruință.
- 7 Propriu-zis textul ne spune că poetul nu află nici o Savoare în preamărirea unor egeineți, dacă nu sînt asociați elogiului și Eacizii (v. în această privință și *Nemenele* IV, V, VI).
- 8 Se citează în aceste versuri nume celebre de eroi din regiuni care deveniseră focarele unor motive epico-legendare. Asemenea eroi „venerați” le-au „dat de lucru unor *iscusiți*” (poetilor și țesătorilor de mituri).
- 9 *Fiii lui Oineus*, rege din Etolia (importantă regiune în Nordul Peloponezului) sînt Meleagru și Tideu. Mai ales primul dintre aceștia ocupă un loc de frunte în vechea epopee despre mistrețul calidonian.
- 10 Cu alte cuvinte: la fel ca fiii lui Oineus printre locuitorii Etoliei, la thebani este venerat *Iolaos* (v. și *Isth. I*, nota 9), iar în Argos, *primește darul* acestui omagiu

- colectiv *Perseu*, erau eponim și arheget (strămoș gentilic) al dinastiei Perseizilor legată și de Heraclizi (vezi *Pyth. X*, tr. II — și *XII*, str. 1—3, cu notele de acolo).
- 11 *Lancea lui Kastor și Polydeukes* simbolizează puterea lor (cf. *Nem. V*, nota 4 — în legătură cu epitetul „lăncier”). Pentru importanța dioscurilor v. pp. 11—12, 161 și urm.
- 12 Adică la Sparta — cf. *Isthm. I*, nota 15.
- 13 Alt nume al Eginei (care i se dă încă din *Nem. IV*, str. 6).
- 14 Se face aluzie la expediția întreprinsă de *Heraclides* împotriva Troiei pentru pedepsirea lui Laomedon (v. *Nem. II*, n. 12). Atunci fusese însoțit de Telamon, fiul lui Aiakos.
- 15 Expresia „fiii lui Aiakos” (inceputul epodei) se raportează la cele două generații de descendenți ai săi. Telamon face parte din cea dintâi care a participat la „primul război” împotriva Troiei lui Laomedon (v. supra). Celălalt este cunoscut din *Iliada*: expediția danaailor conduși de *Atrizi* (Agamemnon și Menelau), pentru a relua pe Elena și a-i pedepsi pe troieni. De astă dată din spița Eacizilor vor lupta în rândurile „grecilor” fiii lui Telamon: Aias și fratele său Teukros (a doua generație).
- 16 La mijlocul epodei cel care strunește imnele îndeamnă din nou carul inspirației, pentru a se avînta cu un suflu nou, să cînte mai departe gloria celui mai celebru Eacid. Așa trebuie să înțelegem cuvintele „ridică-te de pe acest pămînt” (lit. „mină carul, desprinde-l de pe sol . . .”). Eroul acum este Ahile iar prima victimă din enumerarea stîrnită de metafora imnică este *Kyknos* (gr. „Lebădă”), un fiu al lui Poseidon, născut din barbara Calyce. Deși trupul său zeesc nu putea fi vătămat de nici o armă, pieri sufocat sub apăsarea Peleianului. Prin harul părintelui său divin a fost metamorfozat în lebădă (nu trebuie confundat cu omonimul său care apare în *Ol. X*, tr. I).
- 17 Pentru *Memnon*, fiul Aurorei (gr. Eos), căpetenia Etiopienilor v. *Nem. III*, nota 18 și *Nem. VI*, tr. III (cu notele de acolo).
- 18 *Kaikos*, era un fluviu din Mysia, regiune microasiatică din Sudul Toadei, unde aheii acostaseră din greșeală, crezînd că se află în dreptul cetății Troia. Se ciocniră astfel de regele ținutului, *Telefos*, pe care Ahile în avîntul său nedomolit îl răni cu o lovitură de lance (v. și *Ol. IX*, tr. III). După trecerea timpului, însuși Telefos, vine în Argos pentru a-l implora pe Ahile să-l vindece, întrucît numai lancea sa fermecată avea însușirea să tămăduiască orice rană pe care o pricinuisese.
- 19 Adică: *Salamina*, cetatea unde domnise Aias, poate „să dea mărturie” despre lupta celebră desfășurată în dreptul coastelor ei cînd a fost zdrobită flota invadatorilor medopersani (480 î.e.n.). Astfel, cu prilejul unui război (iscat de „stihia lui Ares”), își arată vrednicia norodul insularilor, credincioși pînă în ultima clipă lui Aias, erou de neam eginet.

- 20 Evocarea victimelor omezești, răpuse de „grindina“ cumplită bătălii rămîne sumbră, gloria insularilor fiind aici un tribut singeros, plătit de un neam al vitejilor. S-a putut constata și din alte pasaje că Pindar păstrează unele amintiri neplăcute despre cumplitle războaie medice, în care Theba luptase de partea invadatorilor. În cele din urmă elogiul trebuie „stropit“ cu apa unei „tăceri“ meditative, întrucît nu se știe cită vreme va îngădui Zeus insularilor să se bucure de această „îndreptare“ glorioasă.
- 21 *Asemenea cinstire*: nevinovatele satisfacții ale întrecerilor atletice se îmbină și cu acordurile melopoetice (de muzică și poezii) prin care se sărbătorește frumos o victorie.
- 22 Altfel spus: atleții să urmeze pilda familiei destinatarului — descendenții unui strămoș venerabil, *Kleonikos*.
- 23 „Orbirea“ înseamnă aici cufundarea în bezna unui anonim al lipsei de renume, dureroasă pentru *genos* (pentru orice om cu veleități de cetățean ales), ca o infirmitate.
- 24 Fratele mai mare (v. n. preliminar). Lăudat în ultimele versuri ale odei fiindcă se ocupase de antrenarea mezinului, conducîndu-l pînă la măiestria în arta palestricii (comparată aici cu „arena“ loviturilor măiestre).
- 25 Ca în alte contexte, (v. de ex. *Ol. III, 9* — ep), *mitra* este aici o simplă bandă — împletită de astă dată din lina rituală, alb strălucitoare.

ISTHMIANICA A VI-a

- 1 După cum arătăm în nota preliminară, victoria lui Fylakidas celebrată de această odă este anterioară concursului la care se referă *Isth. V*. Deci prin 484 destinatarul era un „efeb“, participînd la concursul de lupte libere rezervat băieților.
- 2 Amestecarea sau pregătirea vinului cu apă implică totodată distribuirea unor cupe din mină în mină, pentru a se închina în cinstea divinităților și în memoria strămoșilor. Prima închinare este aici sugerată prin mențiunea victoriei nemeene a lui *Pytheas*, pusă sub semnul lui Zeus. A doua cupă se închină pentru Lampon, tatăl destinatarului și descendenții săi, cu prilejul victoriei isthmice acordată de Poseidon. Cu a treia cupă se urează celor prezenți o biruință viitoare la Jocurile Olimpice.
- 3 *Cele cincizeci de Nereide* simbolizează aici tutela divinităților marine, întrucît sînt fiicele lui Nereus, „bătrînul mării“, un fel de întruchipare a vieții milenare cufundată sub noianul de ape.
- 4 Epitet de cult al lui Zeus: *soter*, adică „salvatorul“, venerat cu precădere în sanctuarul său din Olympia în vecinătatea celebrului stadion al Jocurilor panhellenice.

- 5 L a m p o n, tatăl atleților învingători. Mai înainte de a fi covârșit de ani („bătrânețele cărunte“) și de a trece pragul vieții în lumea subpămînteană (Hades-ul), acest vrednic părinte vrea să vadă „răsădită“ gloria familiei, împlinindu-se și ultimele sale dorințe (deci tot „gîndul său“), dacă fiii în care și-a pus nădejdea vor fi cîștigat victorii la cel puțin patru mari întreceri sacre.
- 6 *Klothó*: una dintre cele trei *Moiré* — aici Ursitoarele (la romani Parcele). Toarce firul vieții, pregătind toate cele viitoare dintre care a doua moiră, Lachesis, alege (ca prin tragere la sorți) anumite împliniri, pe cîtă vreme ultima dintre surori, Atropos, pune capăt zilelor, la „întorsura“ morții.
- 7 Din nou sînt acum invocați *Eacizii*, urmașii lui Aiakos, patronii Egeinei, care vor sta în centrul medalionului mitic (aici ca în multe alte imnuri din ultimele două cicluri ale seriei de *epinicii*).
- 8 Drumurile de lespezi ale laudelor ce se cuvîin „faptelor frumoase“ duc de la o margine a lumii la cealaltă. Aici aceste regiuni sînt pe de o parte Delta *Nilului* în sud, pe de altă parte țînutul *Hyperboreenilor* care locuiesc dincolo de „capătul“ pămîntului într-un țînut de basm al veșniciei unde, aurora biruise întunericul (vezi și *Pyth. X*, tr. II 5—6, notele 6—8).
- 10 Din nou Aias și tatăl său Telamon vor fi aduși în cercul de lumină al „îmnificării“.
- 11 Ca în oda precedentă vine iar vorba despre cel dintîi război al Troiei, unde Telamon a fost condus de Heracles („fiul Alkmenci“), căruia i se atribuie aici o armată de aliați din celebrul *Tirynt*, cetate miceniană vestită.
- 12 Potrivit unei variante a legendelor despre soarta Troiei, (v. și *Nem. III*, nr. 13) *Laomedon*, tatăl lui Priam, făgăduise o răsplată lui Heracles fiindcă-i salvase fiica, pe Hesione, ce urma să fie jertfită unui monstru marin. Totuși, recurgînd probabil la diferite pretexte (*amăgirile* menționate fără alte precizări în text) regele troian a făcut uitată datoria sa de recunoștință. Atunci Heracles, după ce a mers în Salamina să-l ia pe Telamon (v. antistrofa), la capătul unui război nimicitor a năruit vechile ziduri troiene. Hesione a fost luată în căsătorie de Telamon.
- 13 *Pergamon*: cetățuia Troiei (a Ilionului).
- 14 Popor fabulos al vechilor insulari din Cos (în dreptul Asiei Mici). *Meropii* au fost decimați de cei doi eroi, după expediția troiană — v. și *Nem. IV*, str. 4.
- 15 Pedepsirea uriașului *Aleyoncu*, care ar fi jurat boii lui Helios (Soarele), se leagă și ea de trecerea semizeului theban prin regiunile situate la Nord de Asia Mică, unde localizau o bălăile hotărîtoare cu giganții — în cîmpia *Flegrai* (v. *Nem. I*, tr. 4 și *Nem. IV*, n. 8).
- 16 Relatarea întîmplărilor din legenda lui Telamon se întoarce la un moment hotărîtor *dinaintea* expediției povestite în strofă: cînd *Heracles* a venit la Salamina să-l ia la război. S-a folosit deci în structura narativă procedeu anticipației (*hysteron.*)

- 17 Epitet al lui Heracles, înfățișat aici ca războinic.
- 18 Determinarea califică incrustațiile de orfevererie ale cupei de aur. La fel va însuflăi Mallarmé un astfel de „odor” al libației „J'offre ma coupe . . . où souffre un monstre d'or” — (*Toast funèbre*). Aurul „înăsprit” prin cizelare scintilează la fel pe luciul platoșei — cf. Virgiliu, *Eneida XII*, 87—88: „auro squalem . . . lorica”.
- 19 Soția lui Telamon. Abia după cucerirea Troiei lui Laomedon varianta legendei menționate în nota 12 vorbește și de cealaltă soție, Hesione, din care s-ar fi născut Teukros (cf. *Nem. IV*, str. 6).
- 20 Este blana leului din Nemeea, care devine o mantie simbolică, investitura vitejiei lui Heracles, învăluindu-l pînă la creștet (cu un fel de coif din capul leonin, preluat ca însemn glorios, heracleic, de Alexandru cel Mare).
- 21 Prin etimologie poetică (*paronomază*) Pindar asociază aici numele de *Ai-as* cu denumirea grecească a păsării regești: *aietos*, „vulturul”.
- 22 Alt nume al lui Ares (cf. *Nem. IX*, n. 23).
- 23 *Euthymenes*: unchiul fraților Fylakidas și Pytheas, cel desemnat în antistrofă prin formularea exactă a înrudirii — „fratele maicii lor” —.
- 24 Cetățenii din Argos erau renumiți pentru „laconismul” lor (exprimarea concisă, în puține cuvinte).
- 25 *Themistios*, bunicul destinatarului odei. Elogiul învăluie în acest final personalitatea diferiților ascendenți ai lui Fylakides (trunchiul și ramificațiile stirpei, Psalyhizilor . . .).
- 26 Aluzie la o celebră reflexie gnostică din adevărata carte de învățătură a Elladei, poemul hesiodic *Munci și zile*, versul 412 din originalul grecesc (în traducere: „grija și osirdia sporesc orice lucrare”).
- 27 „Piatra” dură din insula Naxos, folosită ca un abraziv pentru tocile. era corindonul (un fel de șmirghel). Alegorismul se referă aici la rezistența și agerimea mult încercatului atlet care a fost Lampon, capabil totodată să formeze și să ascută iscusința fiilor săi.
- 28 Izvorul sacru *Dirce* străjuia — așa cum se arată în ultimul vers — una din porțile Thebei (v. și *Isthm. I*, n. 14). Simbolizează totodată pentru thebanul Pindar puritatea versurilor pe care i le inspiră melegurile patriei sale (cf. și *Pyth. IX*, tr. IV ant. 11).
- 29 Fiicele *Mnemosynei* (Aducere aminte) sînt muzele.

Indicațiile pentru datarea poemului sînt de natură autobiografică și ne permit să înțelegem cît de sinceră este în anumite împrejurări participarea lui Pindar la durerile și nădejtile patriei sale. Acest răsunset grav îl trezesc aici gîndurile închinat biruito-rului, destinatarul odei: tînărul compatriot Strepsiadēs din Theba, nepotul unui viteaz omonim, care murise în lupta de la Oinofyta, din 456 î.e.n. Cam în aceeași perioadă (sau cel mult cu un an, doi mai tîrziu) și-ar fi compus liricul nostru isthmiatica — una din ultimele ode, adumbrată de presimțirea morții. Pentru decenii locuitorii Beoției rămîn marcați de numeroasele pierderi suferite, de treptata sărăcire a cetății lor și a meșteșugurilor strîmto-rate. Iată de ce omagiul adus eroului căzut și speranțele vremel-nic înviorate de biruința nepotului (într-o luptă festivă de *pankration*) se armonizează cu sensuri patetice — cu efortul de a regăsi un temei al încrederii, o compensație, în articularea multiplelor întrebări imnice care, din puternica pulsație a cuvintelor, vor reface constelația chipurilor mitologice, de glorie, din legenda zeilor veghetori, aduși din nou deasupra Thebei. Astfel strofa primei triade invocă un timp al lui Dionysos și al Demetrei: zodia divinităților. Antistrofa îi răspunde cu timpul semizeilor, iar epoda va descinde printre vitejii legendelor istorice, dintr-o vreme în care stirpea Egeizilor venise în ajutorul dorienilor. „Pe bună dreptate”, remarcă Ion Alexandru, în acest ceas greu Pindar el însuși iese pe uliți încoronat (vezi antistrofa triadei a III-a), așa cum n-o face în nici un alt imn și găsește cuvinte de îndemn, ca haosul și deznă-dejdea să nu cuprindă cetatea“. Fără să ne lăsăm în nici-un fel amăgiți de ispita unei reconstituiri a intențiilor poetice, credem că se poate întrezări în acest poem specta-colul unei ultime investituri a slujitorului muzelor: pe cît de ager și de cutezător, pe atît de cast și de recules.

- 1 Subiectul acestei întrebări emfatică — de un lirism elevat-retoric — este însăși T h e b a, personificarea unei patrii care este cetatea „poetului“ și a destinatarului odei. Întrebarea lirică sondează trecutul: momentele de glorie care „bucură inima“ colectivității thebane, personificată de zidurile cetății.
- 2 A l c m e n a, mama lui Heracles, la care vine Zeus, înfățișat aici ca în legenda frumoasei Danae: învăluind femeia iubită sub forma unei ploii de aur. Pentru deta-liile acestei aventuri divine cf. *Nem. I*, n. 7—8.
- 3 Din nou, ca în *Nem. I*, tr. IV (v. și nota 10 de acolo), după figurile din sfera miturilor lui Heracles, un loc privilegiat îl ocupă statura enigmaticului prezicător

Tiresias, care a știut să ferească Theba de distrugere totală. Cele cinci enunțuri grupate în propoziții disjunctive („s a u . . . s a u”) înșiră prilejuri de glorie care au bucurat inima Thebei.

- 4 Ca în oda precedentă (tr. II, ant.), nepotul lui Heracles se învrednicește de o mențiune onorifică, întrucît priveghea întreceri și serbări de cult care-i purtau numele.
- 5 Propriu-zis, neamul de războinici thebani care se trag din Sparta, „cei semănați” — pentru acest episod al legendei lui Cadmos, cf. *Pyth. IX*, tr. IV, str. și *Isthm. I*, n. 16.
- 6 Revine evocarea tragicei înfringeri a lui *Adrastos*, în războiul celor „Șapte căpetenii” împotriva Thebei (cf. *Nem. IX*, str. 2—6).
- 7 Subiectul frazei rămîne tot cel din prima strofă: Theba, cetatea care ar fi contribuit în mod hotărîtor la stabilirea dorienilor în Peloponez. Această „migrație” (mai exact succesiune de năvăliri și de campanii expansioniste) ar fi pornit dintr-o mică enclavă situată în sudul Thessaliei și de aceea poetul o consideră aici „pribegia dorienilor” — mai exact o „colonie” a lor.
- 8 *Amyklai*, veche cetățuie la sud de Sparta, trebuia cucerită pentru asigurarea dominației doriene în orașul vecin, care devine „capitala” ținutului Laconiei. Potrivit unei istorisiri cronicărești, fratria thebană a *Egeizilor* s-a dus la Sparta să ajute la instaurarea disciplinei militare, pentru asigurarea succesului în războiul cu Amyklai. După unii scoliști ai textului pindaric, întreaga frază din această epodă se referă la așa zisa „întoarcere” a Heraclizilor (adică invazia doriană în Peloponez — v. n. precedentă). Atunci s-ar fi adevărat un oracol dat mai de mult și reinnoit de-a lungul anilor la Delfi (Pythó), cum că urmașii lui Heracles vor cuceri Peloponezul odată cu „a treia recoltă” (cea de a treia generație). Egeizii ar fi intervenit cu acel prilej, întărind oastea strănepoților lui Heracles.
- 9 Traducerea păstrează termenul grecesc *sophia*, raportat aici la floarea (sau „lamura”) ăscușinței poetice.
- 10 Rîul cu străvezimi de gînd neîntinat al cuvintelor ce „vestesc” poartă răsunsetul gloriei, al faptelor glorioase prin versurile și făpturile de grai ale aezilor, răsunînd cu glasuri de cîntec și de liră.
- 11 De fapt victoria în *pankration* (luptă liberă și pugilat).
- 12 Cu alte cuvinte: vitejia nu desminte însușirile trupului său („statura” sa falnică).
- 13 Unchiul omonim (celălalt *Strepsiades* — v. nota preliminară).
- 14 O floare din cununa de învingător a nepotului, biruitor la Jocurile Isthmice, i se cuvine acum și unchiului său, bărbatului căruia zeul războiului, *Ares*, îi pregătise moartea într-o bătălie tragică,

- 15 În textul grecesc imbinarea formelor verbale reliefează ideea supraviețuirii lui Strepsiades (înaintașul omonim al destinatarului odei) în conștiința semenilor săi și a patriei — unde rămîne vie „chiar după moarte“ prezența („ființa“) eroului exemplar. Prin metaforismul *grîndinei de sînge*, Pindar tilcuiește pilda căderii lui Strepsiades într-o bătălie „pierdută de thebani“. Acesta este paradoxul unui eroism cu adevărat sublim: atunci cînd ultima jertfă dislocă victoria dușmanilor, semănînd pieirea în rîndurile lor, mai înainte de a-i lăsa să treacă.
- 16 Antonomază desemnînd pe același Strepsiades.
- 17 Viteazul, răpus în luptă, este comparat acum cu alți eroi celebri din epopee, care s-au jertfit pentru cetatea lor. *Meleagru* este personajul central din epopeea Calydonului. Certîndu-se cu rudele sale, multă vreme a refuzat să mai participe la războiul împotriva cureșilor. Se lasă totuși înduplecat de soția sa, în ultimul moment, cînd zidurile cetății asediate fuseseră cuprinse de flăcări. Atunci se avîntă și spulberă dușmanii, dar își pierde viața în această luptă supremă.
- 18 Sînt asociați, în continuarea unei paralele pilduitoare, doi viteji din epopee care, întocmai ca Strepsiades, și-au aflat pieirea după ce au amînat un timp înfrîngerea oștirii lor: pe de o parte *Hector*, cea mai înaltă figură din rîndurile troienilor, a cărui moarte și agonie — în lupta cu Ahile — fusese povestită de cîntul XXII al *Iliadei*, de altă parte *Amfiaraos*, întruchipare tragică de prezicător — v. *Nem. IX*, str. 5–6.
- 19 Se revine, în concluzia paralelismului, asupra suferințelor îndurate de thebani în bătălia de la Oinofyta (v. nota preliminară), unde Strepsiades, înaintașul, pierise „în primăvara juniei“, cam la aceeași vîrstă care-i aduce nepotului său omonim o victorie luminoasă (și gratuită . . .) la întrecerile atletice.
- 20 *P o s e i d o n*, divinitate hitoniană și marină în același timp.
- 21 Am redat prin două cuvinte lapidara specificare *daimon*, din textul grec — semnificînd aici, prin conotare sinecdotică, elementul aproape divin care hotărăște soarta personală.
- 22 Calul de basm, încălecat de *Bellerofon* (v. și *Ol. XIII*).
- 23 După numeroase isprăvi supranaturale Bellerofon a rîvnit să zboare cu armăsarul său înaripat, *Pegasul*, pînă în Olymp, unde se aflau „casele cerești“. Atunci Zeus l-a prăvălit din văzduhul înalt cu fulgerele sale. Pilda ilustrează îndemnul gnostic la măsură, formulat în centrul antistrofiei, ca o antiteză la imaginea drumului pașnic pămîntean spre bătrîneța senină.
- 24 Epitetul cultic al lui *A p o l l o n*, zeul invocat în final pentru ca Strepsiades să obțină fîgăduința unei victorii ulterioare la Jocurile Pythice.

Întrucît ideile formulate în prima triadă conțin adesea importante indicații pentru datare, din aluzia strofelor inițiale la „necazul“ teribil care-afirnase, ca piatra lui Tantal, asupra frunților întregului norod, se vede clar că poemul acesta a fost compus îndată după eliberarea Greciei de primejdia medo-persană, probabil în 478 (după ce se dăduse bătălia de la Plateea, decisivă pentru soarta continentului). Evocarea cumplitelor încercări prin care trecuse poporul elenic a luat și în *Isth. V* unele accente ale stilului hieratic, prefigurînd limbajul apocalipselor, amintind metafore similare, utilizate de tragici în descrierea ciumei sau stigmatizarea stihiei războinice. La începutul odei poetul consideră că vremea tînguirilor a trecut și că se poate intona un imn triumfal, onorînd victoria tînărului elogiât și cîntînd pentru obște, deoarece a trecut primejdia cea mare și sufletul se poate bucura de sentimentul profund al eliberării. Și aici, ca în alte poeme (v. *Isth. I* și *V*), suferințele, spaima și îngrijorările care au bîntuit conștiința poetului și a semenilor săi (în primul rînd concetățeni thebani) amintesc umbrele tragice pe care le-a întins năvălirea barbarilor asupra Elladei. Dincolo de comuna împărtășire dintr-un sentiment purificator (ca o *katharsis*), al eliberării de cel mai sumbru necaz, de pericolul difuz, colectiv, domnește mai departe incertitudinea viitorului, „apăsarea timpului viclean“ care oricum ne „răsucește calea vieții“. De aceea singura forță capabilă de a ne salva și de a întrema bucuria vieții este speranța cea bună“, grefată pe o sănătoasă evaluare a prezentului. Insertul mitic în această odă se relaționează dublu. În primul rînd revine un elogiu al insulei dragi, *E g i n a*, patria biruitorului. În al doilea rînd, prin reluarea unor momente din legenda Eacidului Peleu și a fiului său Ahile, capătă dimensiunea unui mit pilduitor una din personificările timpurilor primordiale: *T h e m i s*, „cumințenia pămîntului“ exorcizează spaimile viitoare, pentru a menține un echilibru al puterii lui Zeus în ordinea unei veșnice întoarceri — instaurarea unui *eon* proporționat — cu prețul jertfei lui Ahile. În efiegie lauda tînărului pămîntean, biruitorul nostru, încheie perfect seria cugetărilor despre soartă în sensul opțiunii eroice. Tînărul nostru a făcut alegerea bună, chiar dacă pe undeva l-ar pîndi soarta lui Ahile: moartea în floarea vîrstei, departe de vatra părintească, fiindcă preferase gloria veșnică, isprăvile decisive (v. strofele 5—6) unei triste și rușinoase cufundări în amurgul bătrîneții.

- 1 În text se reliefează calitatea predominantă a destinatarului, alăturându-se numele său propriu și substantivul abstract: „lui Kleandros și tineretei sale...”
- 2 De fapt este vorba chiar de porticul strălucitor, încadrat de coloane (gr. *prothyron*) al unei case bogate – un mic palat.
- 3 Pierderile suferite în războaiele medice și celelalte necazuri ale beoțienilor – v. supra nota preliminară.
- 4 Potrivit acelei alcătuirii a mitului pe care o dezvăluie *Ol. I*, (tr. II – III) regele *Tantalos* din Asia Mică împărtășise cu tovarășii săi muritori ambrozia și nectarul nemuririi din care zeii l-au împărtășit numai pe el, interzicându-i să dea cuiva mai departe din această hrană sfântă. Ca pedeapsă pentru acest sacrilegiu al divulgării, Tantal este condamnat în Hades (Infernul grecilor) la patru chinuri veșnice (v. *Ol. I*, nn. 4–7), dintre care cel mai cumplit este întruchipat de stinca desprinsă care-i atirină din slăvi deasupra capului.
- 5 Eliberarea de opresiune în lumea exterioară (universul cetății, al politicii, margini ale macro-cosmosului) și sentimentul unei libertăți interioare, a cugetului – toate dominate de conștiința deformărilor pe care le aduce veacul-eon (v. și n. prelim.).
- 6 Theba, calificată solemn, este aici determinarea în spațiu și timp a omului paradigmatic: un concetățean al poetului care trebuie să învețe mereu a spera și să participe la bucuria cîntului acesta, adus în ofrandă de cor, cu Egina, cetatea soră.
- 7 Propriu-zis, în text: „să ofere prinos lamura harului (personificat de *Harite*) mai înainte de toate patriei lui Kleandros, Egina.
- 8 Se face aluzie aici la o legendă care legitimează etiologic înfrățirea Thebei cu Egina. Ar fi fost amîndouă la început două nimfe, născute dintr-un zeu-fluviu beoțian, *Asopos* (cf. *Nem. III*, str. 1, n. 2). Acesta din urmă, o personificare naturistă fabuloasă nu trebuie confundat cu alt fluviu omonim din Peloponez, menționat în *Nem. IX*, str. 2 (cf. n. 6 de acolo).
- 9 Tot pentru a înnobila legendara obîrșie a personificării de cetății, cele două nimfe *Egina* și *Theba* devin două iubite alese de Zeus care le-a statornicit pe locurile viitoarelor așezări, unde se iubise cu ele. Ca în alte contexte (cf. *Ol. X*, 85 și *Isth. I*, n. 14) izvorul *Dirke*, însemnează melegurile unde se înalță zidurile Thebei.
- 10 *Oinopia*, insula de culoare închis roșietică (arătînd ca „fața vinului”) este alt nume al Eginiei – ca și *Oinone*, (cf. *Nem. IV*, str. 6 și *Isthm. V*, tr. II, 6. ep. n. 13).
- 11 Fiul Eginiei și al lui Zeus, preamărit în numeroase poeme, ca rege incoruptibil din care se trag Eacizii. Potrivit legendelor de largă circulație, devenise după moarte unul din cei trei judecători din Hades, alături de Minos și Radamanthys (cf. *Ol. II*, n. și *Nem. III*, n. 10). Numai în acest context aflăm că uneori îl consultau și zeii pentru a obține sentințe drepte.
- 12 Aici „zeitățile”, în sens larg (v. supr.).

- 13 O înțelepciune adeseori paradoxală, innăscută în sufletul Eacizilor.
- 14 Frumusețea Tethidei, născută din tainicul stăpîn al adincimilor marine și nimfa Doris, exercită o fascinație irezistibilă asupra celor doi Olympieni.
- 15 Textual: *Eros* (dragostea) pusese stăpînire pe întreaga lor făptură.
- 16 *Themis*, veche divinitate primordială, fiica Gaiei (Pămîntul) și a lui Uranos (Cerul), identificată și ea uneori cu pămîntul, deținuse primele altare în vechea religie htoniană a Elladei. Ca zeiță mantică îi avertizează pe cei doi Olympieni că acela care se va însoți cu Thetis va da naștere unui fiu mai puternic, capabil să-l înlătore din domnia pe care o exercită asupra lumii (așa cum s-a întîmplat cu Uranos detronat de Kronos.)
- 17 Cu alte cuvinte un fiu menit să domnească (pentru acest motiv al profeției care urma să-l ferească pe Zeus de o primejdie succesorală v. și *Prometeu înlănțuit* de Eschil).
- 18 Dacă dădea lupta decisivă la Troia cu Hector viteazul Ahile era hărăzit să moară în floarea vîrstei — v. și ultima parte a cîntului I din *Iliada*.
- 19 Cimpia thessaliană, dominată de celebra cetate *Iolkós*, de unde au pornit și Argonauții vestita lor expediție (cf. *Pyth. IV*, tr. IV, n. 28, și *Nem. III*, n. 11). Cetatea de scaun a lui *Peleu* era însă Ftia (cf. *Nem. IV*, str. 7).
- 20 În unele cetăți străvechi ale grecilor pentru luarea hotărîrilor se vota cu frunze tari de arbori. Pe acestea se marcau prin semne diferite păreri (inclusiv propunerile de exilare), adesea net antagonice. Iată de ce Themis compară învrăjbirea dintre Poseidon și Zeus, rivali pentru mîna lui Thetis, drept o sursă de discordie cum era și votul cu frunze.
- 21 Noaptea cu lună plină era considerată un soroc de bun augur pentru celebrarea slujbei nupțiale.
- 22 Cu acest epitet sint desemnați aici mai ales cei doi rivali, Zeus și Poseidon, fiii lui Kronos. Pînă aici poemul citează ca un element de vorbire directă profeția lui Themis, făcută în Olymp, într-o adunare a zeilor, surprinsă ca o viziune ce se actualizează treptat de-a lungul strofei a 4-a.
- 23 Din nou revin numele unor victime celebre ucise de Ahile în Troada. Mai întii este menționat *Telefos*, regele mysienilor — cf. și *Isthm. V*, n. 18. *Cîmpia viilor* nu este pomenită întîmplător: încercînd să fugă de adversarul său, Telefos a fost reținut de lăstarii unui butuc de viță care i-ar fi prins piciorul.
- 24 Cu alte cuvinte: întrucît l-a ucis pe Hector și apoi pe Memnon, nebiruitul Ahile a asigurat drumul întoarcerii acasă pentru cei doi frați *Atrizi* — Menelau și Agamemnon (care au izbutit astfel să pornească înapoi spre patrie după cucerirea Troiei).

- 25 Căpetenia „fețelor întunecate“ (*cthiopienii* din legendă), evocat într-o enumerare similară și în *Isthm. V* tr. II, ep. 6, la fel ca în *Nem. III* (cf. n. 18 de acolo și *Nem. VI*, tr. III).
26. Adică *Hades-ul* (infernul religiei păgâne a grecilor).
- 27 *Fecioarele Helikoniene* sint muzele care ar fi luat parte, așa cum se arată aici, la bocirea lui Ahile, alături de Thetis și Nereide (vezi prima parte a cîntului XXIV din *Odiseea*).
- 28 Un văr al lui Kleandros, destinatarul odei.
- 29 Adică tocmai Kleandros.
- 30 Propriu-zis în „*p a n k r a t i o n*“.
- 31 Tinerii concurenți și prieteni l-au primit, recunoscîndu-l ca învingător, prin aclamații la jocuri locale, mai puțin cunoscute cum sint cele de la *Epidaur* (în Peloponez), și cele închinete memoriei eroului *Alkathoos*, probabil la Onhestos (în Beoția), unde ar fi domnit acest fiu al lui Pelops.

FRAGMENTE

ISTHMIANICĂ A IX-a

(Fragm. 1)

- 1 Numai într-un singur manuscris al celor patru cărți de ode s-a păstrat începutul acestui poem, considerat, din cauza întreruperii textului, primul din seria fragmentelor pindarice, deși mulți editori îl inserează, așa cum este normal, în cuprinsul *Isthmianicelor*, la fel cum a procedat pare-se și copistul bizantin. Manuscrisul fiind mutilat nu s-a păstrat nici enunțarea întregă a numelui destinatarului. Știm că este un om cu vază din Egina, întrucît și proemiul care urmează preamărește faima insulei.
- 2 Din nou, așa cum se vede și din *Nem. III* (cf. tr. II și urm.), miticul *Aiakos* (Eac) se bucură de cea mai mare cinstire ca semi-zeu și întemeietor al primei dinastii (*arheget*) care ar fi domnit în Egina.
- 3 *Aigimios* : cel mai vechi rege al dorienilor, care l-ar fi adoptat drept fiu cu drepturi egale pe Hyllos, fiul lui Heracles. Cu privire la prestigiul vechilor rînduieii doriene atribuite fiilor lui Aigimios v. și *Pyth. I*, tr. II — III.

Așa cum arătam și în studiul introductiv (*Chorodia și graiul din adâncuri*), fragmentele prindarice provin fie din surse indirecte (citatele din alți autori), fie din manuscrise papiriologice — „Cărțile“ de poeme conservate integral (v. studiul, pag. 6) ne arată că cea mai reprezentativă specie de *chorodie* s-a dovedit a fi cîntecul de laudă (sau „imnul“) preamărind victoria unui erou la întrecerile sacre atletice. Această specie de poezie corală preamărea orice victorie la unul din marile festivaluri panhelenice unde aveau loc întreceri sportive (respectiv atletice) și uneori muzical-poetice. De acolo numele de *epi-nikion*, imn coral intonat „după victorie“. Denumirea se traduce uneori prin formula „odă triumfală“.

Fragmentul 2

provine, așa cum ne indică un scoliast, dintr-un *epinicion* închinat unui cetățean din insula Rhodos, învingător la proba de pugilat („boxul“ anticilor) la un concurs mai puțin cunoscut. De aceea poemul nu făcea parte din seria celor patru cărți de ode, păstrate aproape integral.

1 Am inversat ordinea tradițională a fragmentelor, pentru a permite cititorului să înțeleagă tilcul povestirii din care se dă un citat în ultima parte a fragmentului 2. Avem de a face cu o moralitate specifică filozofiei pesimiste (și totuși senine), propovăduită de preoții cultului apollinic: Zeul a răsplătit cu moartea vremelnică în somn pe muritorii care i-au zidit templul. O pildă similară este povestită de Herodot (*Istoria I*, cap. 31). Despre înălțarea templului menționat în fragmentul nostru va fi vorba și în *Peanul VIII* (v. mai departe pp. 100—102).

2 Sfatul pe care Apollon l-a dat celor doi arhitecți ai templului său își găsește enunțarea în prima parte a fragmentului (v. supra). Dar citatul nostru insistă și asupra unui alt aspect al îndemnului apollinic, întrerupt din păcate la mijlocul frazei. Deducem totuși din cuvintele păstrate că zeul recomanda muritorilor să se bucure cit mai repede (fără să-și facă nici un fel de calcule), de o fericire fragilă, care-și poate concentra esența într-un răstimp de câteva zile.

Fragmentul 3

provine dintr-un gramatic tardiv, Apollonius Dyscolus (*Synt*, 2, 112, p. 213, 14 Uhl. și *De pron.* p. 48, 20 Schn.), coroborat de un scoliast al *Isthmianicelor*, care ne spune că versurile aparțineau acestui ciclu de ode. Din aceleași surse aflăm că subiectul

frazei, subînțeles, trebuie raportat la corul Nereidelor care apăruse în forma unei viziuni scâldate de irizări marine, pentru a rosti porunca fatidică.

- 1 *Aiolos*, nepotul zeului Poseidon este un strămoș eponim al eoliilor (gr. *Aioloi*). Din el se trage și eroul damnat *Sisif*, unchiul tânărului mort prematur la care se referă porunca Nereidelor.
- 2 *Melikertes*, de fapt fiul lui Athamas, adoptat probabil de Sisif, fratele părintelui său, după ce acesta îl prigonise deoarece mama sa Inó încercase să ucidă pe Athamantizii din prima căsătorie. Eroina urmărită se salvase sărind în talazurile mării, ocrotită de Nereide. După această peripeție, divinitățile marine îi cer lui Sisif, rege în Corinth, să instituie serbările strălucite menționate în fragmentul nostru. Acest moment mitologic trecea drept una din cele mai vechi legende cu privire la originea Jocurilor isthmianice, din preajma Corinthului, prezentate și ele ca un fel de celebrări în memoria unei victime nevinovate din tre.utul eroic — așadar un succedaneu al riturilor funerare. Pentru Inó, v. de asemenea *Ol. II*, tr. II.

Fragmentul 4

este citat de Eustathius, comentator bizantin din secolul XII (*Prooemium in Pindarum*, c. 21, 3, 294, 19 pr.).

IMNE

- 1 Termenul grecesc *hymnos*, întrebuințat ulterior ca nume generic al unor laude ce tind spre o exaltare a ideilor nobile, desemna la început o compoziție corală, intonată uneori fără acompaniament, în stilul celor mai vechi rituri de preamărire sau invocare a unei divinități de către o comunitate. În sensul acesta, mai restrins, de cîntare închinată unei divinități anume, la o serbare de obște, se aplică și unei specii stilizate de poezie corală. După lista din biografia ambroziană cartea de *Imne* pindarice venea în fruntea grupului de cârți ce alcătuiau probabil „ediția” preluată de bizantini de la predecesorii lor din Alexandria.

Fragmentul 5

Versurile acestea, grupate pe baza reunirii unor citate din autori diferiți, alcătuiau prima parte a poemului: o invocare de tip emfatic (reprezentativă pentru stilul imnologiei cultivate de-a lungul secolelor, pînă la contopirea diferitelor filoane grecești în poezia liturgică). Această predilecție pentru enumerări de personaje mitice ne arată că imnul, apreciat de antici data din tinerețea poetului (ilustrează factura pindarică mai

încărcată, supusă de poeta Corina unor critici ironice). Fusese compus pentru o serbare de la Theba, în cinstea lui Zeus, preamărit ca începător de gintă, părinte al mai multor semi-zei locali.

- 3 *Ismenos*, fiu al nimfei *Melia*, cea zămislită „din frasin“ și al lui Apollon, era venerat împreună cu tatăl său într-un sanctuar din vechea Thebă, numit tocmai *I s m e n i o n*.
- 4 Neamul de războinici, răsărit din brazdele în care Cadmos, întemeietorul Thebei, sădise dinții dragonului ucis de el — cf. *Isth. I* n. 16.
- 5 Această diademă, ca un fel de panglică de metal, era smălțuită cu *cyan* — un fel de glazură albastră-închis cu reflexe roșii.
- 6 *Harmonia*, soția lui Cadmos — v. și *Pyth. II* tr. IV.
- 7 Vers citat de Aristides Quintilianus, 2, 383 Dind. și Plitarh (*Pyth.* orac. 6, p. 397A), ilustrând probabil inițierea thebanilor în practica muzicii de factură apollinică — vocația ilustrată atît de numele „Armoniei“ (gr. *Harmonia*), cît și de legenda lui Amfion, care orînduiește pietrele pentru zidirea cetății în acorduri de liră.
- 8 Zeiță primordială, întruchipînd legile nescrise (dreptatea împărțită după obiceiul pămîntului). Versurile care urmează, din același imn (cf. supra n. 2) evocau o primă căsătorie a lui Zeus cu această divinitate, de care se leagă începutul orînduirii cosmice naturiste, dinaintea instaurării ierarhiei olympiene complexe care va reflecta pronunțata diviziune ierarhică a societăților umane cu ginți suprapuse, prevalîndu-se de un drept divin.
- 9 În text Zeus *sothér*, „salvatorul“ — epitet cultic.
- 10 Din căsătoria Themidei cu stăpînul ceresc se nasc zeițe ale anotimpurilor și ale înfățișărilor timpului: *O r e l e*, gr. *Horai*, întruchipări de tip fenomenal-ontologic, menite să consacre trecerea de Uchronie sau atemporal mitic la dominarea timpului — eon de către oameni și zei.

Fragmentul 6

grupează la noi două citate diferite, care ne dau meditații despre timp, organic rapo-
tabile la aceeași filozofie, caracterizată în nota precedentă.

- 1 Plutarh, *Quaest. Plat.* 8, 4, 3p. 107 B. Pentru Snell face parte din același imn ca și fr. 5. În textul grecesc „fericiții“ sînt zeitățile de tot felul și eroii dăruiți cu nemurirea. Timpul îi „depășește“ pe toate planurile, mai ales intrucît reprezintă o entitate care transcende celelalte dimensiuni ale ființei.
- 2 Citat de Dionis din Halicarnas, *De orat.* ant. 2 (1, 4, 20 U-R). Se referă la însușirea timpului memorat al Istoriei, care în cele din urmă reabilitează pe toți oamenii dreți.

reconstituie citeva crîmpeie dintr-un alt imn apollinic, despre care nu avem nici un fel de informații suplimentare pentru a preciza destinația poemului. După cum se înțelege din perioada mai lungă (33 c), un loc important îl ocupa în dezvoltarea mitologică legenda referitoare la statornicirea insulei Delos în centrul arhipelagului Cicladelor, pentru a deveni patria lui Apollon.

- 1 Nu știm cum ar putea fi completat acest enunț, dar el se leagă de un filon al înțelepciunii *hairoice* (inspirată de respectarea momentului oportun — gr. *hairos*) care se înrudește cu filozofia rezumată de fragmentul precedent.
- 2 Varianta latină, adoptată de noi, a numelui zeiței *Letó*, mama copiilor gemeni Apollon și Artemis (cf. *Nem. VI*, tr. II ep., n. 13). Întreaga frază conține o salutație adresată insulei „clădită de zei”, întrucît au transformat-o din stîncă, în ostrov, cu „rădăcini” (așa cum se arată în ultimul grup de versuri).
- 3 Enunțul reliefează sensul etimologiei poetice al numelui *Delos* „cea care se arată” — apelativ aplicat insulei care devine un focar al strălucirii valurilor din Mediterana răsăriteană — „astrul” din versul următor. Totodată insula situată în centrul Cicladelor își are legenda de stîncă rătăcitoare care s-a oprit la capătul unui soroc al nașterii Zeului luminii, întrucît, deși este cea mai mică și săracă dintre Ciclade, devenise cel mai important sanctuar apollinic, înaintea stabilirii zeului la Delfi.
- 4 Insula pe care legenda o prezintă ca un tărîm de stînci rătăcitoare plutea între cele patru *zări*, considerate de antici hotarele nemărginirii relative a pămîntului situate undeva în oceanul primordial din jurul uscatului, în dreptul celor patru puncte cardinale.
- 5 *Coeios* (sau *Coeus*), un titan din epoca uraniană, este părintele Latonei. Aici se arată în ce fel sorocul nașterii zeilor gemeni aduce în planul providenței fixarea insulei Delos în locul unde se află și astăzi pentru a deveni leagănul celor doi prunci născuți de o zeiță pe care o prigonea Hera, fiindcă îndrăznise să accepte iubirea lui Zeus.
- 6 Miracolul statornicirii ostrovului Delos este descris în termenii unei petrificări arhitectonice săvîrșite în mare, ca un proces organic de creștere din rădăcinile care, potrivit concepției mito-poetice, leagă tărîmul locuit de pămînteni de adîncuri necercetate și compacte, dincolo chiar de fundul mării, deasupra Tartarului. Din acest imaginar temeii al pămînturilor se desprind miraculos tulpinile, devenind coloane, pentru a susține platforma insulei, imaginată ca un capitel. La rîndul lor plăcile de la baza coloanei sînt prezentate ca un artefact: sandala de oțel.
- 7 Privirea dinții a zeiței eliberată de chinurile facerii surprinde frumusețea suprafirească a pruncilor, însușirea pe care textul grec o califică folosind un termen specific: *eu-daimonie*.

Fragmentul 8

Citatul, dintr-un metrician antic, întrerupt de câteva comentarii (intercalate între pericopele 34 și 35) pare să provină tot dintr-un imn către Zeus ca și versurile din fragmentul 5.

- 1 Athena ieșise din capul lui Zeus „izbit“ de securea mînuită de Hefaistos, zeu demiurgic. Zeus o naște pe Athena, fecioara eternă, printr-un fel de partenogeneză, întrucît o înghițișe pe Metis, „gîndirea imanentă“, pentru a nu fi obligat să se împreuneze în mod normal cu această zeiță care ar fi dat naștere unui fiu mai puternic decît tatăl său.
- 2 După victoria lui Zeus în celebra Titanomahie și înfringerea ultimelor divinități gigantice sau primordiale, odată cu înscăunarea monarhiei asupra celor doisprezece zei olympieni, stăpînul suprem dezleagă „cu mîna sa“ pe titanii înlănțuiți în Tartar.
- 3 După cum se vede, acest citat redă conținutul unui imn pindaric despre nunta lui Zeus, care poate fi tot cel reproduș în fragmentul 5. Aici sursa noastră indirectă — Aristides Quintilianus, 2, 142 Dind. — ne arată în ce fel poemul pindaric definea funcțiile unora dintre divinitățile olympice predestinate de Zeus pentru a veghea diferite meșteșuguri ale muzicii și poeziei. Astfel Hermes și Apollon își împart atributele unor divinități „muzicale“ (în sens etimologic), în timp ce Athena devine o zeiță tutelară pentru îndeletniciri abstracte (științele și filozofia).
- 4 S-ar părea că enunțul face aluzie la vechea împărțire a lumii între cele trei divinități supreme: Hades primește lumea subpămînteană a morților, Poseidon, marea și adîncurile pămîntului, iar fratele lor Zeus întinderea cea mai vastă — pămînturile locuite și cerul deasupra lor. Așa dar, această divinitate este capabilă să se cuprindă și să se definească ea singură.
- 5 În poemul cu digresiuni moral filozofice figurau pare-se comentarii la celebra deviză de pe templul lui Apollon: *meden agan*, „nimic prea mult“. Versul pindaric este redat de Plutarh (Consol. *Apoll.* 28 p. 116 d).

Fragmentul 9

Începutul unui imn închina tzeiței tărîmurilor subpămîntene: Persefona soția lui Hades.

- 1 Epitet de cult aplicat zeiței ca protectoare a recoltelor și a lumii subpămîntene, asociată riturilor agrare cu prilejul serbării Thesmoforiilor.
- 2 Zeul Hades o răpește pe soția sa într-un car fantastic de tipul odoarelor din riturile funerare, dăltuite în aur.

- 3 Am redat prin formula *Norocul întimplărilor* termenul grecesc mai abstract de : *Tyche* – propriu-zis un „hazard” providențial care poate veni în ajutorul înfăptuirilor umane, opus domniei tiranice a „puterii” brutale.
- 4 Altă definiție a „Norocului” = *Tyche*, definit printr-un cuvânt compus care amintește de celebre epitețe ornante din repertoriul formulelor epice.
- 5 Se definește altă fațetă a norocului (în latinește *fors*), element aleatoriu care nu ascultă de nici o lege deterministă. De aceea se spune mai departe că întoarce nava în diferite direcții, ca și cum ar fi călăuzită de două cirme îndreptate în direcții contrare.

Fragmentul 10

Regrupăm în cadrul acestor pericope mai multe fragmente dintr-un imn compus probabil tot pentru thebani, întru lauda lui Amfiarau (v. *Nem. IX* tr. I).

- 1 S-ar părea că profetul, care cunoaște înfringerea eroilor din expediția Celor Șapte, își pregătește fiul pentru a înfrunta vremuri mai vitrege.
- 2 *Polipul*, ca viețuitoare marină ce se adaptează la mediu, devine un *tertium comparationis* pentru a mijloci auditorilor metafora neconcordanței dintre comportarea omului și diferitele împrejurări vitrege la care trebuie să-și adapteze felul de a fi.
- 3 În ciuda faptului că omul polimorf la care se referă aceste sfaturi își adaptează felul de a vorbi după necesitățile prezentului, măgulind pe conducătorii din diferite orașe (*poleis*), el trebuie să-și păstreze gândirea independentă și „alteritatea” în forul său interior. Citatul provine din Stobeu, *Flor.* 4, 45.
- 4 Textul are „*moira* celor desfătătoare”. Primul cuvânt trebuie înțeles etimologic: „partea de bucurii . . .” ce ne revine prin hotărârea destinului, fără să căutăm alte derivate.
- 5 Durerile și suferințele reprezintă pentru Pindar și poeții tragici partea cea mai intimă a experienței personale. Manifestarea lor prin extraversiune trădează uneori slăbiciunea. Un sens adinc al trăirii rămâne mereu intraductibil. Pericopă citată de Stobeu (*Florilegiu* 4, 45, 1).
- 6 Preceptul rămâne în ton cu sobrietatea doriană (laconismul . . .). Acum se recomandă tăcerea, pentru a nu da în vileag toate gândurile. Citat de Clement din Alexandria (*Strom.* 1, 10, 49, 1).

Fragmentul 11

Dintr-un imn pentru serbarea lui Apollon, venerat în sanctuarul beoțian de pe muntele Ptoon, unde se afla un oracol apollinic.

- 1 Referire la sinonimia din vorbirea poetică, înaltă.

- 2 În grecește cuvântul *alsos* s-a specializat încă din perioada arhaică, denumind anume un crîng sau o dumbravă, plantată uneori de mina omului pentru a cinsti un mormînt sau o divinitate. Ulterior și templele care aveau aceeași funcție se numesc la fel.
- 3 Am reprodus, așa cum fac mulți editori moderni, contextul citatului din Strabo, *Geografia* IX 9, 2, 33p 412. Se relatau împrejurări legate de întemeierea sanctuarului. Apollon se avîntă de undeva din Olymp, ispitit de înfățișarea poetică a locului.
- 4 În peștera de la poalele muntelui Ptoon se ascunsese probabil în vremuri străvechi Zeuxippe, fiica regelui Athamas (care domnise și la Orhomenos în Beoția), mama străvechului vizionar eponim Ptoos.
- 5 Erou menționat în același context de Strabon, care citise probabil povestea pindarică, despre idila dintre Apollon și nimfa de la poalele muntelui Ptoon, *Meli*a, (cf. fragm. 5, n. 3), maica lui Ismenos și a lui Teneros, profetul sanctuarului oracular preamărit de acest imn. „Pămîntul” menționat este probabil o cimpie a lui Teneros ce cobora spre lacul beoțian Kopais.

P A I A N E

Din perioada „prelitară” datează această specie de cîntări cu funcție magică, pentru invocarea lui Apollon în ipostază de „vindecător” sau — dimpotrivă — zeu al distrugerii oricăror vietăți (cf. riturile de înduplecare pentru înlăturarea molimei care bîntuie în *Iliada* I). *Paian* este și numele acestei întruchipări a zeului; uneori stihia războiului. Ca refren tradițional se mai păstrează și în poemele pindarice strigătura *ie, iete paian*, în grecește scandată după formula care a dat numele său ritmului *peon*. S-a păstrat de asemenea, în rostirea curentă, numele cîntării cu prestigiu învăluit: *peanul*. Cartea paianelor lui Pindar cuprindea poeme de o lungime considerabilă, așa cum se vede și din fragmentele descifrate într-un papyrus important (*Oxyrynchus pap.* nr. 841).

Fragmentul 12

provine din primul paian al „cărții” susmenționate. Acompaniamentul era de fiecare dată încredințat unor instrumentiști care îmbinau flautele cu lira.

- 1 Compus pentru serbările de început de an, în cinstea lui Apollon venerat în templul de la Theba unde slujise *Ismenos*, fiul său, cf. fragm. 5, nota 3.

- 2 Zeițele anotimpurilor și ale „Orelor“ în sens larg — cf. fragm. 5. n. 10.
- 3 Este vorba de celebra *eu-nomie*, „buna legiuire“ doriană, un fel de concordie între clasele sociale dominate de o aristocrație investită cu haruri apolinice. Replica ei democratică la Athena va fi moderna *iso-nomie*, „egalitatea în fața legii“.

ragmentul 13

provine dintr-un poem compus după înfrângerea perșilor în 480 î.e.n., într-o perioadă când pericolul dominației barbare mai era încă viu pentru conștiința grecilor.

- 1 A b d e r a, pe litoralul thracic, fusese colonizată de greci în două rinduri. Perșii ocupaseră la un moment dat cetatea, în semn de represalii pentru ajutorul pe care-l dăduse Athenei.
- 2 Este invocat Abderos, erou eponim al cetății, însoțitor al lui Heracles în Asia mică și fiul unei naiade — zeițete marină obscură — și al lui *Poseidon*, zeul mării și patronul cailor. Abderitenii erau celebri pentru cavaleria lor.
- 3 Probabil un sanctuar unde colonii îl venerau pe *Apollon Derenos* (purtînd așadar epitetul unui cult local) și pe *Afrodita* zeița dragostei, deosebit de populară printre grecii de neam ionian cum erau și abderitenii).
- 4 Altfel zis: T i m p u l în scurgerea sa infinită să rămînă constant — un element favorabil dezvoltării cetății, fără soluții de continuitate.
- 5 Abdera vorbește în aceste fraze ca personificare — procedeul *prosopopeii*. Participă la durerea unei alte cetăți (considerată aici un fel de bunică!). *Athens* primește această determinare fiind metropola cetății ioniene Teos, care, la rîndul ei, colonizase la un moment dat Abdera. Nenorocirea evocată este cucerirea Atenei de către armata perșilor lui Xerxes (în 480) și teribila incendiere a cetății cu venerabila ei acropolă. În ultimele versuri ale pericopei „truda“ care aduce „liniștea“ semnifică redresarea cetăților, după ce alungaseră pe invadatorii barbari.
- 6 La sfîrșit de strofă refrenul invocă ipostaza salvatoare a zeului și acțiunea sa magică de *Paian*. Predicatul frazei grecești implică în primul rînd această rugă: „de nu ne-ar părăsi“ . . .
- 7 După toate aparențele, în strofa mutilată se aminteau greutățile din trecut ale Abderei, impresurată de populații tracice ostile. Urma un elogiu al vitejiei colonilor, al disciplinei care mai era necesară pentru a face față diferitelor amenințări dinafara și dinăuntru cetății.
- 8 Din cauza lacunelor textului ideea nu este foarte clară. Se conturează un reflex al evlaviei pentru cei dispăruți, mărturie ridicată la înălțimea unei împăcări postume. Întrucît cetatea fusese întemeiată prima dată de Clazomenai, iar apoi de alți emigranți din Teos, dăinuiseră probabil de-a lungul deceniilor anumite neîn-

- țelegeri lăuntrice, paralel cu resentimentul împotriva unor vecini. Acuma poetul recomandă să fie uitate. Cetățenii responsabili să cugete mai bine să aducă un omagiu sincer „părinților” dispăruți (strămoșilor, desemnați printr-un termen generic).
- 9 Aluzie la campaniile războinice purtate de coloni împotriva populației trace din Peonia învecinată (care de fapt stăpînise la origine acele pămînturi).
- 10 Zeii ajutînd la redresarea cetății au „împlinit” destinul ei, aducînd o răsplată pentru vitregiile îndurate mai înainte.
- 11 Numele unui munte cu „frunza neagră” (cu păduri dese), la poalele căruia se dăduse o bătălie crîncenă cu peonienii.
- 12 Această frază se rotește ca un oracol, atribuit Hekatei — așa cum reiese din versurile următoare. Nu este limpede care ar fi subiectul — poate un conducător de oști. În orice caz se presupune că lupta a început cu o rezistență anevoioasă la poalele muntelui; pentru a se încheia cu victoria grecilor, mai puțini la număr, într-o urmărire care i-a dus pînă la malul unui fluviu.
- 13 *Hecate* venerată de grecii din Tracia, ca o divinitate a sincretismului dintre forțele infernale, „demonismul” rodirii și Bendis: un fel de Artemis (Diana) tracă, (atestată și pe meleagurile noastre) zeița lunii, stăpînă pe natura vietăților sălbatice.
- 14 Oracolul, aproape animizat, grăbește spre împlinire.
- 15 Epitet al lui Apollon, arcașul suprem.
- 16 Se cere probabil sprijinul divinității pentru un război final cu perșii, care trebuia alungați și din Nordul Greciei (respectiv din regiunea litoralului tragic).

Fragmentul 14

dintr-un paian la care face aluzie prima strofă a *Isthmianicei I*, fiindcă fusese „comandat” înainte de acel poem, compus în 458 î.e.n. Poetul fusese constrîns de împrejurări să amîne totuși lucrarea peanului, destinat unei comunități dintr-o insulă mărunță. Se laudă tocmai fidelitatea nobilă față de o patrie săracă.

- 1 Locuitorii insulei Keos (v. și *Isthm. I*, primele note) trimiteau o delegație la serbările apolinieni de la marea sanctuar din ostrovul Delos, unde urma să se intoneze acest pean.
- 2 Triada venerată la Delos: Leto și copiii ei (v. și fragm. 7).
- 3 Versurile mutilate sugerează comparația momentului de închinare a poemului cu solemna înmînare a unui dar de zestre.
- 4 *Carthaiia*, patria bărbaților care intonează imnul este una din cele patru cetăți care dominau insula Keos. Începe acum elogiul cu nuanțe paradoxale, menit să definească personalitatea corului prin auto-caracterizare. Sărăcia patriei sale con-

trastează cu talentele acestor insulari, mândri și talentați, din rîndurile cărora se născuseră doi mari poeți corali, Bachylides și Simonide. În al doilea rînd se menționează victoriile repurtate de keieni la Jocurile atletice parthelenice.

- 5 Vinul, *rod* al zeului *Dionysos*, simbolizează singele vieții și, totodată, în religia dionisiacă, aduce binefacerile definite în versul următor: eliberează de griji și de sentimentul limitelor pe care „necesitatea” (*ananke*), oarbă și nemiloasă, le impune individului. Vița de vie din Keos, cultivată pe un teren stîncos dar însorit, devine probabil celebră pentru vinul tare pe care-l exportau insularii.
- 6 Prezicător vestit din legenda thessaliană — v. *Nem. IX*, n. 9. Patria sa devenise la un moment dat Pylos-ul din Peloponez. Nu a vrut să primească a treia parte a regatului Argolidei, mai înainte ca monarhul Proitos să dea o parte și fratelui său.
- 7 *Euxanthios* văzuse lumina zilei în insula Keos, ca rod al unor iubiri tainice dintre mama sa și regele Minos al Cretei. Cînd era copil auzise de moartea prin fulgerare a Telchinilor, semînție de magicieni-fauri, dușmănoasă agriculturii, pornită să distrugă recoltele din insulă. Zeus îi pedepsește cu decimarea dar cruță numai odraslele regelui Damon, între care se afla și Macedo, mama eroului nostru.
- 8 Încă din epopee Creta este cunoscută ca insulă a celor o sută de cetăți. După moartea legendarului Minos, soțul Pasifaei, domnia urma să se împartă celor șase fii și bastardului providențial Euxanthios, care a preferat să domnească mai departe în Keos pentru a nu minia pe Zeus prin dorința sa de putere.
- 9 Fulgerele care-i decimasera pe Telchini (v. supra, n.7).
- 10 Poseidon, aliat cu Zeus în acest cataclism fantastic, cînd pămîntul se deschide cuprins de seisme, ca să înghită pe cei trăzniți de minia cerească.
- 11 Abisul la infinit, din cele mai îndepărtate adîncuri ale pămîntului. Rezervat în credințele orifice făpturilor vinovate, care se răzvrătesc împotriva lui Zeus și a Binelui, necunoscînd măsura cea dreaptă (stăpînirea de sine, apreciată și în acest fragment ca virtute de precădere a lui Euxanhios).
- 12 Cu ocazia cataclismului care devastase întreaga insulă, fusese cruțată numai casa regelui Damon (v. n. 7), calificată aici cu tîlc de un epitet care implică și conotațiile unei protecții supranaturale: „buna împrejmuire”.
- 13 Muntele sacru din Creta.
- 14 Referire la pîlcurile de stejari din Keos. Copacul simbolizează și statornicia senină — în contrast cu neliniștea sugerată de propoziția următoare: răscolirea dorințelor de putere care l-ar fi pîndit pe tînărul înțelept dacă accepta să împartă domnia cu ceilalți fii ai lui Minos.

Fragmentul 15

ne dă începutul unui *paian*, compus pentru o delegație rituală de atenieni care participa la serbările periodice de la Delos.

- 1 Propriu-zis un imn consacrat (ca și fragm. 7) începuturilor sfinte ale insulei, contemplată de astă dată într-o perspectivă antropomorfică. Fusese o soră a Latonei, pe nume Asteria, care, fugind de îmbrățișările lui Zeus a fost transformată în potirnice. Apoi se aruncă în mare și se preface în piatră, Ortygia, nucleul în jurul căruia se „fixează” viitoarea insulă Delos. Avem în aceste mituri atestarea unor faze mai vechi a cultelor theriomorfe, cu zeități adorate și sub forma întrupărilor animale.
- 2 Atenienii ca locuitori ai Atticii se considerau cea mai veche populație autohtonă din sudul Greciei. Ar fi trimis primele colonii ioniene în Eubeeea învecinată și celelalte insule din Egeea (Sporade și Ciclade).
- 3 Apelativul imagistic al insulelor „dispersate” în apropierea litoralului (*Sporade*, de la *speiro* „a împrăștiia semințe”).
- 4 Metamorfoza la care ne referim în nota 1.
- 5 Adică Artemis și Apollon.
- 6 Tonalitățile paianului se împrășteie în văzduh ca un fel de vibrație magică de tipul sunetelor prevestitoare (în grecește *omfe*, un fel de *aură* sonoră).

Fragmentul 16

păstrează o bună parte dintr-un paian celebru, compus cu prilejul serbării theoxeniilor de la Delfi (Pythó). Acum se lauda intervenția lui Apollon ca divinitate ce pedepsește lipsa de omenie a lui Neoptolem. Am văzut că egeții nu priviseră cu ochi buni această stigmatizare a zbciumatului Neoptolem, obligându-l pe poet să-și precizeze atitudinea în *Nemeana* a VII-a din anul 461 î.e.n. (cf. pp. 146–152). Poemul acesta începe cu o invocare solemnă, făcută în numele corului și a poetului care îl conduce.

- 1 Poemul este închinat serbării templului oracular apollinic și comunității sacre.
- 2 Epitetele se aplică oracolului delfic, invocat aici ca o personificare feminină (potrivit genului gramatical în grecește *Pythó* e un nume de abstracțiune, cu rezonanțe nobile, care putea fi pus în legătură și cu verbul *punthanomai*, „a afla”).
- 3 Fintina Kastaliei fusese amenajată la Delfi ca un monument, împodobit cu două guri de bronz, prin care curgea șipotul de izvor. Ele figurau capete de lei, dar aici sînt calificate drept „poartă de aramă”, întrucît simbolizează o prezență în toiul serbărilor — ca un fel de sorginte a ceremonialului.

- 4 Delfienii în anul intonării acestui pean duceau lipsă de interpreți. Pentru a le veni în ajutor „apărându-și cinstea” poetul venise cu un cor al său, alcătuit din tineri egeiți.
- 5 „Dumbrava” însuflețită de veselia și coroanele serbării desemnează și aici sanctuarul apollinic în totalitatea sa (v. fragm. 11).
- 6 Centrul întregii văi delfice: piatra sacră în formă de ombilic — cf. *Nem. VI* (tr. 2 ant.) n. 10.
- 7 *Mnemosyne*: amintirea, mama muzelor, așa cum Zeus este tatăl lor.
- 8 Formularea definește însăși serbarea *theo-xenia*, „găzduirea divinităților” la un ospăț sacru.
- 9 Cu alte cuvinte: riturile theoxeniilor comemorează prilejul etiologic al înființării acestei sărbători: sfârșitul unei perioade îndelungate de secetă și molimi care, potrivit credințelor, puteau fi provocate și curmate de același Apollon Paian.
- 10 Versurile acestea se referă la episodul uciderii lui Ahile de către Apollon, care nu iertase fărădelegile săvârșite de Peleian în urma măcelăririi troienilor și a batjocoririi trupului neînsuflețit al lui Hector (cf. *Iliada* c. XXIV). Întrucât l-a doborât pe Ahile, zeul a mai „amînat” căderea Troiei (*Ilionul*).
- 11 *Athena*, ca protectoare a cetății-*polis*, capătă epitetul ritual de *Poliada*. Împotriva celor două zeițe, care însuflețeau pe ahei (Hera și Athena), generosul Apollon ține partea troienilor, ca o pavază ce se „opintește” (metafora textului) împotriva unor vânturi contrare.
- 12 Din nou evocarea funeraliilor lui Ahile, ca în *Isthm. VIII*, str. 6.
- 13 *Skyros* — insulă mică la răsăritul Eubeii, unde Ahile îl lăsase pe copilul Neoptolem ca să fie crescut la curtea mamei sale.
- 14 La întoarcerea la Troia „suflarea unor vânturi” potrivnice a deviat corabia lui Neoptolemos de la drumul ei normal. Nu s-a putut îndrepta spre Thessalia strămoșească, ci, ocolind tot Peloponezul, acostează în dreptul promontoriului Tomaros din Epir, în țara *Molossilor*. Cu privire la uciderea lui Priam v. și *Nem. VII*.
- 15 Și de astă dată punctul de convergență spațial (v. nota 6) și fatidic al meleagurilor delfice, considerat de altfel a fi o piatră ce marchează centrul întinderii plane a pământurilor.
- 16 Altă variantă de refren paianic.
- 17 Ipostază a lui Zeus, venerată pe o înălțime în insula Egina, lăudată în aceste versuri. Acolo se afla un templu care amintea de adunarea tuturor ellenilor veniți în

insulă la vreme de foamete pentru a-i cere lui Aiakos să intervină pe lângă Zeus, în calitate de fiu al său privilegiat.

- 18 Metaforă cu atît mai oportună cu cît se considera că zeii erau prezenți în mod suprafiresc la ospățul ritual de theoxenieni.
- 19 În grecește *olbos*, fericirea însoțită de o prosperitate materială.

Fragmentul 17

reia teme din alte poeme apollinice. În versurile păstrate se înfățișează din nou momente din povestea nașterii lui Apollon.

- 1 Destinat serbărilor din celebra insulă, paianul fusese „comandat” de locuitorii cetății Pallene, situată în peninsula thracă Chalcidica.
- 2 Frintură dintr-un îndemn adresat corului.
- 3 Veșmintul amplu în care se drapau femeile ellene.
- 4 Muzele, numite astfel după celebrul munte beoțian unde-și aveau reședința.
- 5 Vers trunchiat de la sfîrșitul unui dialog între Asteria, sora Latoniei, și un alt personaj. Pentru a înțelege acest episod cf. *fragm. 15* (povestea metamorfozelor acestei fecioare).
- 6 Vechiul apelativ al Delos-ului: „ostrovul prepeliței” (de la gr. *ortyx*).
- 7 Latona, sora mai ușor de sedus a fecioarei Asteria, nu va fi desemnată explicit în text, tocmai pentru a se accentua contrastul straniu și potrivirea unor evenimente miraculoase. Asteria, care a fugit de Zeus, aruncîndu-se în mare, a fost condamnată să rătăcească în continuare, chiar și după metamorfoza ei în tărîm stîncos. Abia în momentul în care Latona, dăruită cu rodul iubirii lui Zeus, caută un adăpost, insula „purtată de valuri multă vreme” (de fapt simulacrul Asteriei) prinde rădăcină, tocmai pentru a sluji drept receptacol divin al nașterii.

Fragmentul 18

Nu se mai poate desluși pentru ce comunitate de închinători a fost compus acest poem. Reiese numai că era destinat serbărilor de cult de la Delfi.

- 1 Ca în multe alte locuri, manuscrisul papiriologic este mutilat în dreptul coloanei de versuri de la început, unde se da indicația destinației.
- 2 Nu se știe ce personaj vorbește în acest dialog de la începutul poemului. Prin formula „văzători vestiți” se face aluzie la slujitorii diferitelor culte oraculare care s-au succedat la Delfi.

- 3 Populația mitică, situată undeva în Nordul îndepărtat, dincolo de apa Oceanului primordial (*Okeanos*). Acolo își petrecea timpul Apollon, în răstimpul celor șase luni (de toamnă și iarnă), cit lipsea de pe meleagurile delfice.
- 4 Cuvîntul *rythmos* din textul grec trebuie interpretat aici în sens complexiv. Desemnează o structură armonică a liniilor arhitectonice și rostul acesteia.
- 5 Textul grecesc are numai cuvîntul „v u l t u r” utilizat aici în accepțiunea sa din arhitectură, ca denumire tehnică a *frontonului*, întrucît acest element, din structura unui acoperiș de templu sugera, prin forma sa triunghiulară imaginea unui vultur cu aripile desfăcute.
- 6 În original se folosește un derivat de la verbul *keleo*, „a fermeca”, „a delecta cu vrăji” (v. și rezumatul strofelor pierdute pp. 100 – 101). Cum se vede din celelalte versuri ale fragmentului, aceste statui animate prevesteau viitorul, cîntînd profeții malefice cu viers de vrajă, pentru a-i face pe auditori să-și piardă mințile, întocmai ca victimele sirenelor din *Odiseea* lui Homer.
- 7 Antonomaza „copiii lui Kronos” se referă probabil aici la Zeus, Hera și Poseidon, care se hotărîsc să distrugă templul, deoarece întruchipa forța unor meșteri-magicieni, făpturi demonice ale miturilor inspirate de metalurgia bronzului (vezi studiul nostru *Demiurgos, techne și geneza științelor în Elada*, în „Transilvania” nr. 3 din 1976; pp. 18–23).
- 8 În text *mnemosyne*, „memoria” – ca virtute și teme al cugetării.

Fragmentul 19

Desprins, ca și alte poeme din aceeași serie, dintr-un pean închinat probabil delfienilor.

- 1 Cel care se „grăbise” în ascuns, răpind-o pe femeia iubită, este aici Paris. În urma isprăvii sale – răpirea Elenei –, profetica lui soră, Cassandra, începe să rostească, pe un ton amenințător, prevestirile despre cumplitul război, pricinuit de această încălcare.
- 2 *Daimon*-ul înseamnă de cele mai multe ori în textele poeziei arhaice o înzestrare psihică intimă, un *alter ego* din făptura omului, manifestîndu-se numai la vremea unor experiențe răscolitoare, cum este aici declanșarea spasmelor profetice din cugetul Kassandrei.
- 3 Patronimic al lui Zeus, fiul lui Kronos. Prin „vrerea lui” războiul Troiei urma s-ajungă la un deznodămînt atît de tragic (v. invocația *Iliadei*).
- 4 În textul grecesc „duhul răzbunării” este tocmai *erinyes* (*Erinia* sau *Furia* personificată), stihia prigoanei dezlănțuită de fapta lui Paris (designat prin metonimie în această formulare culminantă din cumplita profeție). Aceluiași personaj

i se aplică epitetul „cu o sută de brațe”, apelativ al monștrilor gigantici — *hecatonhirii* — urmăriți de minia lui Zeus.

- 5 Originalul folosește substantivul *promatheia*, exprimând harul previziunii înțelepte (care a fost sădită și în făptura lui Prometeu).

Fragmentul 20

păstrează mărturia unor meditații înfiorate, potrivite cu prilejul de cult: celebrarea unui rit solar în templul lui Apollon Ismenios de la Theba. Titlul cu precizarea destinației a fost restabilit conjectural de filologi.

- 1 Se invocă o personificare a Soarelui, de tipul sinecdocei: raza purtătoare de lumină. Această invocație metonimică revine într-un cor celebru din *Antigona* lui Sofocle. Asociațiile din restul frazei sînt determinate de atributul predominant: „mult văzătoare”. Pentru antici însuși *văzul* era o funcție declanșată de capacitatea ochiului omenesc de a „produce” raze luminoase. În mod firesc așadar poetul transformă un efect în determinare cauzală.
- 2 Eclipsa era considerată de antici o „defecțiune” a Soarelui: un răstimp al dezertării sau al lipsei de pe drumul său obișnuit. În textul grec verbul *klepto*, „a răpi”, „a fura” este utilizat întransitiv, tocmai cu acest sens: „a se deroba” (în plină zi).
- 3 Textul restabilit aici conjectural de Schroeder.
- 4 Seceta era considerată un fel de moli mă cerească.
- 5 Aversele violente, distrugătoare provocate în timpul verii mediteraniene de un vînt umed care bate dinspre Sud.
- 6 Propriu-zis un *cataclism* al revărsării apelor (în accepțiunea etimologică din grecește).
- 7 Fraza rămîne trunchiată, dar aceste propoziții, reconstituite conjectural, ne permit să deslușim expresia unei solidarizări nobile cu întreaga comunitate umană, expusă cataclismelor naturale.
- 8 Textul se referă aici la elanul inspirației călăuzită de un *daimonion*, termen folosit și de Socrate pentru a desemna un glas lăuntric al conștiinței.
- 9 Oceanida *Melia*, unindu-se cu Apollon, a dat naștere celor doi întemeietori ai sanctuarului preamărit de acest pean: Ismenos și Teneros (v. fragm. 5).
- 10 Propriu-zis: un elogiu exprimînd gratitudinea (*harul* recunoștinței devenind un ecou al binefacerilor, un răspuns pentru d a r u l profeției).

- 11 Din nou Tenaros, primul preot-prevestitor al sanctuarului, înzestrat cu știința interpretării sentințelor trimise de tatăl său (Apollon) considerate a fi la fel de autentice ca prevederile unor legiuri sacre.
- 12 *Zethos*, fiul lui Zeus, a construit împreună cu fratele său Amfion zidurile Thebei, numită aici „cetatea lui“.
- 13 Subiectul frazei este Poseidon (zeul mării) care se îndreaptă spre strimtoarea *Euripos*, pentru a merge pe tărîmul învecinat al Beoției, unde îl chemase probabil Tenaros. Fragmentul se întrerupe înainte de concluzia acestei fraze.

Fragmentul 21

desprins dintr-un paian care „actualizează“ prin evocare lirică momentul nașterii lui Apollon.

- 1 Grupul închinătorilor provenea din bogata insulă Naxos, cea mai mare dintre Ciclade.
- 2 Munte vestit din ostrovul Delos la poalele căruia Latona îi naște pe gemenii zeești (Apollon și Artemis).
- 3 Antonomază pentru *Latona* (Letó).
- 4 Zeița nașterilor Eileithya și moira (ursitoarea) Lahesis, care alege firul viitorului destin al pruncilor, au vegheat peripețiile facerii și ele anunță primele această veste care va bucura neamul pămîntenilor.

Fragmentul 23

Acest imn se intitulează numai din punct de vedere formal un *paian*. Se cîntă cu prilejul unei sărbători locale din Argos (vestita cetate peloponeziacă).

- 1 *Elektryon* este tatăl Alkmenei, bunicul lui Heracles. În poemul nostru se povestește un episod al războiului pe care-l purtase cu teleboenii, o seminție de neam leleg, aliată cu troienii.
- 2 Aici s-ar părea că avem de a face cu un crîng plantat în jurul unui sanctuar, alcătuit din sacra incintă consacrată *Tyndarizilor*: Kastor și Polydeukes (cf. *Nem.*, X).
- 3 Aceștia sînt probabil teleboenii — v. supra. n. 1. Episodul schițat amintește în mod simptomatic de primele „balade eroice“, anterioare marilor epopei, narînd adeseori fapte de arme inspirate de numeroasele incursiuni de jaf (în cazul nostru o răpire de turme) din ultima perioadă a barbariei.

Nu cunoaștem destinația acestui pean, dar era consacrat probabil tot unei sărbători thebane.

- 1 Am completat *speciminis gratia* una din lacunele textului grecesc.
- 2 „Marea *văpaie a ochilor*” semnifică aici vivacitatea și energia suprafirească, trezite de acest incident în făptura pruncului de neam divin.

D I T H Y R A M B I

Această „carte” de poeme ocupa al doilea loc, după cartea paianelor, în renumita „ediție” întocmită de alexandrii.

- 1 Ca specie poetică dithyrambul era un imn de invocare a lui Dionysos, păstrând elementele ritualului exaltat, cu alternări de suferință și jubilarie. A existat cândva și o divinitate htoniană care corespunde ipostazei lui Dionysos-Dithyrambos. Dintre toate speciile corale dithyrambul a cunoscut evoluția cea mai complexă, întrucât, chiar în perioada care a precedat nașterea poetului nostru o variantă ritual-folclorică a sa contribuise în mod hotărâtor la geneza tragediei clasice. Dithyrambul festiv se cânta în ritmul unui dans animat, cu acompaniament de flaute.

Fragmentul 28

poartă un titlu întregit de editorul modern, potrivit pare-se cu narațiunea mitică din partea centrală.

- 2 Poem programatic, executat cu prilejul unor sărbători de cult la Theba. Cuprinde critici la adresa manierismului unor autori de dithyrambi „literari” și o descriere a exaltării autentice, inspirată de un delir cosmic în cer și pe pământ, unde marile divinități, favorabile Thebei, oferă pilda unei treziri nocturne a ditirambului paradigmatic, înfățișat ca o stare a naturii.
- 3 *San* era numele semitic al literei σ (numită și sigma). Excesul de sibilante producea un efect acustic supărător în versurile primilor poeți ditirambici, ridiculizate prin metafora funiei din prima frază.
- 4 *Crotalii* erau un fel de castaniete, împrumutate de greci din tezaurul de instrumente și de deprinderi cultice orientale.
- 5 *M e n a d a* (în grecește *mainas*) este o închinătoare a cultului dionisiac (la fel ca *bachanta*), cuprinsă de un delir sacru orgiastic (numele ei fiind un derivat al verbului *mainomai* = „sînt cuprins de nebunie”, „mă zbuțumă o patimă fără nume”).

- 6 *Pallas Athena*, scuturind scutul ei magic, *egida*.
- 7 *Artemis* (la romani *Diana*) este insingurată fiindcă domnește în sălbăticie asupra jivinelor și a crîngurilor vegheate de lună.
- 8 *Bromios* : ipostază htoniană a lui *Dionysios*, zeul unor tunete din adîncurile pămîntului.
- 9 Despre *Cadmos* și *Harmonia*, prima pereche de monarhi thebani, v. *fragm. 5*.

Fragmentul 29

Deși este foarte mutilat, acest fragment pare unul din cele mai reprezentative pentru așa numita specializare a dithyrambilor ca poeme ce reprezentau isprăvile și pasiunea unui erou. I se atribuiau chiar poetului *Arion* asemenea ditirambi eroici.

- 1 *Polydektes* — regele insulei unde se refugiase *Danae* cu *Perseu*. Trădind legile ospitalității rivnea să și-o facă soție pe *Danae*, înlăturîndu-l pe tînărul ei fiu (vezi la început rezumatul strofelor pierdute — pag. 110).
- 2 Regele abuziv născocise „vicleșugul” înlăturării lui *Perseu* din insulă, pentru a sili pe *Danae* să intre în patul de mireasă. Poetul prelungește acest metaforism, imaginînd episodul central din acest dithyramb ca un ospăț ce simulează riturile nupțiale, pentru care *Perseu* aduce drept dar capul *Meduzei*, transformînd ceremonialul rivnit de *Polydektes* într-o „nuntă chinuitoare”.
- 3 *Athena* „*glaukópis*”.
- 4 Cu alte cuvinte: *Zeus* a trimis-o pe *Athena* să-l învețe pe viteazul *Perseu* cum să taie capul *Meduzei* și să-l folosească apoi în așa fel, încît privirile care împietreau să-i aducă răzbunarea.
- 5 *Polydektes* și curtenii săi sînt prezentați ca un pîlc de nuntași virtuali, care așteaptă să-și satisfacă poftetele.

Fragmentul 30

reprezintă un amplu proemiu al unui dithyramb ales de retorul-estetician *Dionis* din *Helicarnas*, pentru a ilustra specificul armoniei poetice aspru-austere, cu tonalități elevate (v. analiza propusă de criticul grec în capitolul XXII din tratatul său *Despre potrivirea cuvintelor*, tradus în culegerea *Arte poetice — Antichitatea*, Editura Univers, București 1970, pp. 254—258). Avem de-a face, așadar, cu versuri păstrate de o mărturie indirectă, remarcabilă însă pentru precizia cu care ne transmite întocmai un text autentic, supus unei minuțioase investigații stilistice.

- 1 Compoziția era destinată probabil executării festive, tradiționale, cu prilejul serbării însuflețite a *Marilor Dionisii* de primăvară.

- 2 Cei doisprezece zei olympieni.
- 3 Termenul *omfalos* desemnează aici altarul celor doisprezece zei, aflați în centrul orașului (zona ombilicală!).
- 4 Această *agoră* din Athena, loc de adunare și piață publică, adăpostind altarul susmenționat și monumente artistice vestite, a fost în parte scoasă la iveală de săpături arheologice din secolul nostru.
- 5 Atribut al zeului Dionysos, simbolizând perenitatea vegetației și stăruitorul drum al spiralelor vieții.
- 6 Alt epitet de cult al lui Dionysos-Bromios, *Eri-boas*, adică „cel care face să răsunе larma puternică”.
- 7 Prin Zeus, „înlăcăratul” Dionysos este „odrasla celui mai înalt dintre părinți”, prin Semele, fiica lui Kadmos, se înrudește cu femeile din acest neam.
- 8 *Orele* și „cortul lor” (propriu zis un fel de cameră nupțială) simbolizează aici belșugul anotimpurilor, al cărui misterios receptacol „se deschide” la vremea splendorilor efluvii de primăvară evocate în aceste versuri.
- 9 *Semele*, maica lui Dionysos, devine centrul gravității solemne a chipurilor primăverii.

Fragmentul 31

citată de diferiți scoliști și, sub forma unei podoabe a stilului solemn, inserată parodistic între versurile unui cor de Aristofan (*Cavalerii* 1329).

- 1 Întrucât lăuda supremația vestitei cetăți, o asemenea introducere, intonată de un cor al atenienilor, îi atrăsese poetului resentimentele concetățenilor săi — cf. biografia lui Thomas Magister, pag. 15.
- 2 Aici forța divină — daimonion — care tutelează destinul norocos al cetății, „geniul” ei.
- 3 Evocarea victoriei flotelor grecești în timpul războaielor medice (bătălia de la Artemision, din 469).

Fragmentul 32

pare să provină tot dintr-un dithyramb cu tonalități patriotice (citată de Plutarh, *Despre gloria atenienilor* 7 p. 350 A și de diferiți scoliști).

- 1 *Alala* este o personificare a strigătului războinic cel mai răspândit în comunitățile grecilor din Vest.

PROSODII

Era o specie de poeme corale dintre cele mai arhaice, propriu zis „cântări procesionale“, intonate în vreme ce șirul de oficianți și închinători ai unui cult înaintau spre altar sau spre acel sanctuar din cuprinsul unei cetăți care devenea ținta cortegiilor (de tipul Panatheneelor). În principiu această lentă înaintare a suplicanților — în formă de monom sau de șiruri paralele, deosebite de corurile circulare — avea menirea să prezinte unei divinități rugă de suplicare sau odoare tradiționale. Asemenea mișcări lent sincronizate își aveau și ritmul lor — *prosodiacul* —, dominat de simetrica tresărare a dactilului, potrivit pentru scandarea pașilor solemnii. Ulterior atât Pindar cât și Bachylides au introdus variații mai suple în această ritmică, împletind-o cu metre eoliene.

Fragmentul 33

citată de un scoliast al lui Aristofan (*Cavalerii* v. 1264), ca un început tipic de *prosodion*.

- 1 Formulă care mai apare și în alte imne cu destinație rituală comunitară, exprimând închiderea circulară a semnificației, pentru a cuprinde magic persoana divinității care trebuie invocată.
- 2 Alături de Λετώ (Latona) este prinsă în cercul suplicației fiica ei Ἀρτεμις; aici conducătoarea unui car ritual.

Fragmentul 34

grupează mărturii diferite. O indicație generică despre mai multe *prosodii* cu aceeași temă: pericopa 91 (din Porfiriu, *De abstinentia* 3, 15) și două citate din scoliști, care se regăsesc la Strabo (*Geografia* 13, 4, 6 p. 627).

- 1 Vezi, de exemplu, descrierea supliciului evocat mai departe — trupul lui Tyfon strivit de povara Etnei — în *Pyth. I*, tr. I și II.
- 2 Asemenea metamorfoze ale zeilor prigoniiți, care se „refugiază“ în trupul unor animale se mai întâlnesc și în luptele fantastice din mitologiile orientale, în deosebi la egipteni și fenicieni. De fapt întregul mit al luptei zeilor cu gigantul vijelios Tyfon, cel cu cincizeci de capete, este împrumutat din sfera cosmogoniilor asiatice.
- 3 Adică trupul lui Tyfon.

4 *Arcanul nevoinței* este aici *ananke*, „necesitatea” oarbă (sau *ananghea*) înfățișată concret, ca povara unei înlănțuiri fabuloase.

5 Munții Arimi se aflau în Cilicia — patria monstrului (în Asia Mică).

P A R T H E N I I

1 Această modalitate a liricii corale rămâne legată de tradiții patriarhale, specifice în general comunităților doriene unde se celebrau rituri diverse încredințate numai fecioarelor (gr. *parthenoi*, de unde numele cîntării *parthenion*). Un poem cu elemente de responsiune dialogată, descoperit într-un papir bine păstrat, revela filologilor una din cele mai lungi serii de strofe din poezia arhaică: vestitul *parthenion* al lui Alcman (sec. VII), intonat de un cor al fecioarelor spartane, cu prilejul unui ritual agrar. Față de armoniile abrupte sau amplu modelate, pe diferite registre (inocente schimbărilor de semnificație) parcursul discriptiv care se lasă pe alocuri reconstituit ne sugerează în *parthenii* o nevinovăție senină, un sentiment al bucuriilor împăspătate, dincolo de succesiunea chipurilor mitologice grandioase, mereu prezente în celelalte imnuri. Corul pare preocupat să-și urmărească propriile mișcări, pentru a fixa în dans acțiunea rituală.

Fragmentul 35

(I-ul *Parthenion*) Corul executa celebrarea unei sărbători în cinstea unei familii. Gîndurile poetului, raportate în mod excepțional la propria sa persoană (textul grec folosind undeva masculinul pentru a determina subiectul), urmăresc destinul familial, rugîndu-se pentru a-i ocroti calea viitoare.

2 Nu toți oamenii se aleg cu aceleași privilegii — semn de cinstire pe plan moral, dar și apanaje materiale, (în funcție de rangul ocupat în ierarhia socială). Propoziția care urmează precizează însă nuanța unor privilegii acordate de soartă — ca un imponderabil — unor indivizi anume. Aceștia riscă de pe urma invidiei concetățenilor, dar în perspectiva timpului scapă de neantul uitării.

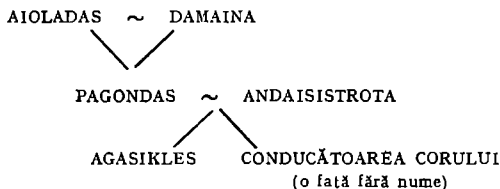
3 Familie din aristocrație, cu nume specific dorian, „destinatara” poemului.

4 Din nou *ananke*, soarta vitregă. Aici banalitatea existenței fără copii, într-o casă în care indivizii n-au avut vreme să se distingă în mod deosebit și vor aluneca repede în anonimatul uitării, așa cum se risipesc zidurile în paragină.

5 Fraza nu poate fi încheiată, din cauza lacunelor de manuscris. După unii comentatori se lasă deoparte speranțele în nemurire, atît de avîntate în alte poeme (v. de exemplu *Ol. II* sau fragmentele de *threnoii*).

(al II-lea *parthenion*) destinat unei serbări celebrate la Theba, de aceeași gintă de Aiolazi, menționată mai înainte. În urma faptului că aveau destinatari vestiți printre concetățenii poetului, cele două piese au fost orînduite una după alta, la începutul acestei „cărți”.

- 1 Cîntecul se intona de un cortegiu al fetelor, condus de doi bărbați din familie, cu ocazia sărbătorii Dafneforiilor (de acolo după numele acestor „purători de laur”, apelativul poemului: *dafne-forikon*). În fruntea întregului alai care se îndrepta spre templul theban al lui Apollon Ismenios se află băiatul Agasikles, urmat de tatăl său Pagondas, purtînd ramura de laur sfînt (care se numea *kopó*) împodobită cu ghirlande de flori, prinse cu panglici galbene și roșii de care atîrnă sfere de aramă.
- 2 A venit deci, în ordinea zilelor, sărbătoarea lui Apollon *Loxias*. Cortegiul pornea de la casa lui Aioladas, de unde lua cununa și purtătorul mlădiței rituale.
- 3 Vorbește corul, folosind un singular colectiv. Ne descrie pregătirile cu minuțiozitate realistă: prinderea unei cingători pentru a strînge faldurile veșmîntului-plepum, înlesnind astfel mișcările ritmice ale acestui dans procesional.
- 4 Începe enumerarea membrilor familiei care îndeplinește rolul de frunte al ceremoniei (și „comandase” poetului versurile măgulitoare). Întrucît mai departe vor fi menționați pe rînd înfățișăm aici un arbore genealogic cu toate persoanele la care se referă versurile păstrate:

După cum reiese din formulările acestei strofe, actualul stăpîn al casei este Pagondas.

- 5 Pentru grecii din Mediterana orientală Zefyrul care sufla din direcția Vest, Nord-Vest, era un vînt puternic, aducînd alternativ ploile sau vremea bună, în timp ce *Boreas*, menționat în versul următor, aducea dinspre Nord frigul de iarnă.

- 6 Din nou vorbește corul încercînd să-și pună în valoare cu grație prestigiul feciorelnic.
- 7 Vezi nota 1 și tabloul genealogic de mai sus.
- 8 Templul Athenei Itonia se afla în localitatea Coroneea din Beoția.
- 9 Mică localitate din vecinătatea Olympiei.
- 10 După o lacună de cîteva versuri, în această strofă se face o aluzie la o rivalitate dintre colectivitatea familiei Aloazilor și altă cetate sau altă gîntă. Unii comentatori se gîndesc la atenieni. Un theban, pe nume Pagondas, trece drept învingător al atenienilor în bătălia de la Delion, din 424. Ulterior, familia sa a putut repurta victorii asupra unor concurenți atenieni și la întrecerile atletice.
- 11 *Fiul Damainei* : tot Pagondas.
- 12 Mama fetei care conduce corul (v. tabloul din nota 4).
- 13 Din aceste versuri înțelegem că Pindar dorește să păstreze favorurile puternicei familii thebane care putea fi tentată să comande imnuri corale și altor poeți. Întreruperea textului nu ne lasă din păcate să deducem în ce împrejurări se declanșase această rivalitate între diferitele „izvoare” de cîntec.

Fragmentul 37

extrase dintr-un *parthenion* cu o destinație de necunoscută. Sînt poeme ocazionale desemnate de alexandrini cu o formulă vagă, „cele separate”. Nu se lăsau probabil orînduite alături de celelalte cu aceeași tematică. Avem totuși două citate din scoliaști (95 și 96 Snell-Maehler) care se referă la zeul Pan, întruchipare a naturii.

- 1 Pan era principala divinitate pastorală din Arcadia legendară, cel care inventase naiul (*syrinx*). Se înfățișa ca o făptură pe jumătate theriomorfă, cu picioare de țap și cornițe — unul din prototipurile satirilor.
- 2 Zeul apare în compania divinității străvechi htoniene Rhea-Cibele, așa cum se asocia pentru închinătorii din sanctuarul înălțat de Pindar chiar în incinta casei sale.
- 3 Omniprezența zeului naturii este dedusă și din aprofundarea etimologiei poetice a numelui *pan*, care înseamnă în grecește „totul”. Ulterior filozofia și credințele populare din perioada elenistică vor face din această forță divină (*numen*) o întruchipare a panteismului.
- 4 Fiind o abstractizare a puterilor *daimonice*, acest mare inspirator face să „mus-tească” seva cuvintelor ca o generare spontană de graiuri ale naturii (prefigurează imaginea demiurgului Pan, cel orb, în poezia lui Blaga).
- 5 Inspirator și conducător al horelor pastorale.

a fost inserat de unii editori recentți printre cînturile „parthenii”. Descrie o scenă curioasă, în stilul miracolelor povestite cu multă candoare de martorii populari ai „epifaniei” unui zeu. Mărturia se găsește la Plutarh în *Moralii* (*Pyth.* or. 29 p. 408 A) și la Fotios (*Biblioteca*, 321 b, 29). Pentru o serie de filologi paternitatea lui Pindar e discutabilă.

- 1 Apollon este în această ipostază o divinitate a turmelor, așa cum socoteau vechile așezări pastorale din Arcadia și uneori chiar închinătorii săi din Asia Mică (hitiții), mai înainte de a fi investit cu funcții oraculare.
- 2 Am redat astfel termenul de *epifanie*. *Prezența zeului* nu este directă ci se face simțită prin semnele belșugului suprafiresc de lapte. De unde și epitetul său cultic (*Galaxios*, de la *gala*, în grecește „lapte”).

H Y P O R H E M E

- 1 O specie lirică grefată pe străvechea deprindere „laică” de a însoți unele dansuri vesele (*orheisthai* = a dansa cu figuri mimetice) cu cîntece perfect sincronizate, așa cum se recomandă chiar în primul fragment ales de noi pentru ilustrarea filonului acesta de poezie, ruptă dintr-o ambianță iremediabil pierdută (deoarece nu mai putem reconstitui desenul mișcărilor dansate).

Fragmentul 39

sugerează iconic (așa cum specificam în succinta caracterizare din fruntea versurilor) asemănarea dintre abila succesiune de gesturi și de pași și fuga neîncetată care se termină prin contopirea cîinelui de vînătoare cu victima sa încolțită. Citat reproduș de Plutarh în *Moralii* (*Quaest. symp.* 9, 15, p. 748 B).

- 1 Calul *pelasgic*, pare să fie dintr-o rasă cunoscută de mult, întrucît pelasgii erau locuitorii Eladei anteriori grecilor.
- 2 *Amyklai*: localitate din Peloponez, unde meșteșugul vînătorii și dresura de cîini erau foarte apreciate.
- 3 În text: „răsucindu-te cu piciorul imită inflexiunile cîntului”. Propriu-zis: încearcă să redai modulațiile melice prin echivalențe ale gesturilor unduitoare, cu pasul perfect ritmat de fiecare impuls sonor.
- 4 *Cîmpia dotică* se afla undeva în Thessalia, tot într-o regiune renumită pentru deprinderile vînătorești.

Fragmentul 40

prin unele tonalități grave se aseamănă cu *Paianul IX* (fragm. 20), deoarece versurile din a doua secțiune se referă probabil la fenomenul unei eclipse. Se îmbină două citate: primul din așa numita *Epistulă socratică* 1, 7 (p. 610 H), iar celălalt din Clement Alexandrinul (*Strom.* 5, 14, 101).

- 1 Prima parte a fragmentului poate fi considerată un element al unei comparații care începe cu enunțul abstract din domeniul comportării umane. A doua parte generalizează raționamentul, printr-o deschidere spre macrocosmos.
- 2 Construcția din text nu este lipsită de ambiguitate. Poate avea un sens final.
- 3 Eclipsa este definită cu anumite conotații din vocabularul religios. Răsăritul soarelui echivalează de obicei cu deșteptarea unui soare „neprihănit”. Dar în eventualitatea eclipsării o divinitate ostilă încearcă să oculteze această „lumină curată” (de o puritate sacră). În *Paianul IX* dispariția luminii echivalează cu o „răpire” (cf. fragm. 20, notele 2–3).

Fragmentul 41

alături două citate din Stobeu (*Florilegiu* 4, 9, 3 și 4, 16, 6). Se poate presupune că jubilația și accentele încrezătoare alternau în hiporheme cu solemnitatea meditativă.

- 1 Al doilea citat este însoțit de o precizare în context: Pindar se adresează thebanilor în vremea războaielor medice. Justifică într-un fel ezitarea compatrioților săi care, după cum se știe, n-au vrut să ia parte la luptă de la început alături de ceilalți greci.
- 2 Avem de a face, pare-se, cu o personificare: *Liniștea* echivalează cu buna înțelegere și Concordia, în contrast cu „vrajba” din versul următor.

Fragmentul 42

ne înfățișează un epilog al isprăvilor lui Heracles. Versurile au fost citate de un glossator (Erotian, *Gloss. Hippocr.* s.v. *aion* p. 20, 20 Nachm.).

- 1 Pentru lupta lui Heracles cu *Antaios* (v. și *Isthm. IV*, tr. 3 n. 2).
- 2 După cum se știe, câtă vreme uriașul Antaios (Anteu) rămânea în contact cu pământul (Geea) din care se născuse nu putea fi ucis. Imaginea din text scoate în evidență istovirea treptată a trupului gigantic, rănit de Heracles, astfel încât adapă în mod ironic pământul matern.

- 3 În momentul culminant al luptei cumplita strînsoare a lui Heracles face să plesnească încheieturile uriașului. Aici „rostul vieții” redă termenul grecesc *aion* — la rîndul său o conotație pentru „veșnicia” închisă în măduva oaselor (receptacolul forței, implicit al nemuririi uriașului).

ENCOMII

Această denumire poate fi considerată un termen generic pentru a desemna laudele de orice fel. Spre deosebire de *epi-nikion*, care preamărea o victorie agonistică (la Jocuri atletice), un *enkomion* devenise sinonim cu elogiul ocazional, mai familiar. Putea fi compus pentru orice prilej; solemnitate a cetății sau ospăț al prietenilor. Atunci cînd este vorba de un poem pe care îl intonează mesenii, specia se confundă cu așa-numitul *skolion*, cîntec de ospăț adeseori improvizat (poate chiar pe o temă dată). Aceste indicații se potrivesc în bună măsură cu tonalitatea fragmentelor pindarice.

Fragmentul 43

citat de un scoliast care comenta un *epinikion* cu același destinatar (*Ol. II*).

- 2 Laudă neamul celebrului tiran din Akragas (*Agrigentum*) căruia i se mai dedică *Olympianicele II și III*.
- 3 Familia domnitoare din care se trăgea Theron (*Emmenizii*) încerca să-și găsească strămoși la Theba, în neamul lui Cadmos. Mai departe versurile fragmentului menționează colina înaltă pe care se clădiseră principalele cartiere ale cetății Akragas. În sfîrșit „darurile aduse nemuritorilor” semnifică somptuoasele temple și altare care împodobeau renumita ctitorie siciliană.

Fragmentul 44

citat dintr-un scoliast pindaric reluat de Dion din Prusa (Chrysostomul) 2, 23.

- 1 Versuri închinat regelui Alexandru al Macedoniei, omonim cu Alexandros (Paris) fiul lui Priam. Se spune că datorită omagiului adus în acest poem unui strămoș din aceeași dinastie Alexandru cel Mare a cruțat casa și descendenții poetului de la Theba (v. mărturia pag. 15).
- 2 Neamul lui Dardanos, fiul lui Zeus, din care coborau troienii — implicit Priam și fiul său Alexandru-Paris, omonim cu destinatarul poemului.

comentat de un filozof peripatetic, Chamaileon, pe care-l citează Athenaios (13, 32 p, 573 F). Prin conținutul său se potrivește cu atmosfera de banchet. De aceea poetul îi prezintă el însuși drept un *skolion* (v. supra.)

- 1 Om bogat din Corint, Xenofon (destinatarul), repurtase două victorii olimpice, preamărite în *Ol. XIII*. Totodată, înainte de întreceri se legase printr-o făgăduință care ni se pare astăzi stranie (aproape umoristică . . .) să închine cincizeci de *hetaire* (curtezan) marelui templu al Afroditei din Corint, unde se mai cultiva *hierodulia* („prostituție sacră”). Pindar compune un cântec ritual care urma să fie intonat cu prilejul arderii de mirodenii pentru consacrarea fetelor în templu.
- 2 *Peithó*, zeița Convingerii ademenitoare, cu care, în situația de față, va seduce bărbații.
- 3 Ardere de mirodenii cu așa numitul *libanoton*.
- 4 Expresia din text grec („rodul gândirii”) circumstanțiază mentalitatea fetelor: încearcă să le atribuie o vocație sacramentală a iubirii.
- 5 *Ananke*, o necesitate a naturii, poate să confere frumusețe chiar și acestei forme a eros-ului.
- 6 *Dregătorii Isthmului* sînt aici magistrații care conduc treburile cetății și în general „oamenii respectabili”, care ar putea să se formalizeze, disprețuindu-l pe autorul de imne, fiindcă nu s-a dat înapoi de la măgulirea unor hierodule.
- 7 Am redat prin „darul însoțirii pentru darnice femei” o expresie hazlie din text, care conține un joc de cuvinte aproape intraductibil, în legătură cu menirea „obștească” a tinerelor închinat Afroditei.
- 8 Fraza este incompletă, din cauza lacunei de manuscris, dar bănuim că poetul „a învățat” să pună la încercare aurul cu o piatră curată, adică știe să trateze și acest subiect, fără să cadă în obscenitate.
- 9 *Stăpîna Cyprului* (Kypros) este Afrodita, care avea acolo cel mai vechi sanctuar al ei (după legendă se născuse din spuma mării în proximitatea insulei).
- 10 Fetele sînt comparate aici cu juncile dintr-o cireadă, iar termenul care desemnează aceste viețuitoare se referă întrucitva la disponibilitatea lor.

Fragmentul 46

citat de Athenaios, 13 p. 546 e.

- 1 Tînărul *Theoxenos*, originar din mica insulă *Tenedos*, situată în fața Troadei, este fiul lui Agasilas, fratele mai tînăr al lui Aristagoras, celebrat în *Nem. XI* (v. și biografia pag. 15).

- 2 Aceste cuvinte din text rezultă dintr-o emendație. Am considerat că forța care se impune ca o voință superioară este Afrodita, menționată la începutul antistrofei.
- 3 Patria tânărului îndrăgit (vezi n. 1) devine prin metonimie focarul acestei atracții puternice, care a pus stăpânire pe sufletul poetului.
- 4 Și aici, ca la începutul fragmentului precedent, am redat prin două cuvinte numele care semnifică ademenirea erotică *Peithó* – forța care „supune” (gr. *peithesthai*) făpturile.

Fragmentul 47

provine din Athenaios (11, p. 480 c și 782 d), ca un citat specific pentru cîntecele de pahar ale atenienilor, de tipul *skolion* (v. nota preliminară la *Encomii*).

- 1 Destinatarul este un nepot al regelui Theron. Poetul se împrietenește cu el la Delfi, prin 490.
- 2 Poemul de circumstanță este oferit mesenilor, ca un fel de „desert”.
- 3 Cu alte cuvinte cîntecul acesta care laudă tocmai delectările ospățului devine un imbold pentru a-i împinge pe meseni să se bucure de vin („roadele lui Dionysos”) și să închine pocălul după obiceiul atenian al *skolion*-ului (un fel de toast).
- 4 Înflăcărați de băutura („vița de vie”) care i-a „săgetat”, toți cei cu mintea cuprinsă de beție încep să prindă curaj.

Fragmentul 48

grupează citate din autori care au scris despre muzică și armonie: Filodem (*De musica* 4, 12), Aristoxenos (apud Athenaios 14, 36, p. 635 B) și Heraclide Ponticul (ap. Ath. 12, 5, p. 635). Vezi de asemenea Plutarh, *Despre muzică* cap. XXVII în antologia *Artă poetică – antichitatea*.

- 1 Destinatarul este vestitul rege („tiran”) al Siracuzei, pentru care poetul a compus ode strălucite, cf. *Pyth. I* și *Ol. I*.
- 2 *Barbitos*: un fel de liră cu rezonanțe profunde care se armonizează aici cu dispoziția hipnotică a făpturii amorțite de băutură.
- 3 Alt instrument cu coarde, specific lydienilor, așa cum reiese din context. *Tetrapandru*, citared din secolul al VII-lea, perfecționase această liră, de format mai redus decît un *barbitos*, adăugînd o serie de coarde vechiului tetracord, pentru a promova scriitura muzicală bazată pe octavă și poliritmie. Insula Lesbos, patria vestitului citared se afla în vecinătatea Lydiei.

citat de același Athenaios (13, 76 p. 601 c) după Chamaileon. Pus la îndoială de unii editori, în ceea ce privește autenticitatea pindarică.

- 1 Celebrul *kairos*, momentul potrivit sau „prilejul” dictat de înțelepciunea vieții.
- 2 Textul: „o realizare <a insului> în acțiune, îmbătrinită” (purtînd pecetea unui decalaj al bătrîneții). Prin această luciditate aproape dureroasă, meditația pindarică se deosebește întrucîtva de horatianul „carpe diem”.

se regăsește tot la Athenaios (10, 30 p. 427 D după Teofrast).

- 1 Jocul de *kottabos* consta dintr-un exercițiu de îndeminare. Băutorii trebuiau să nimerească dintr-o singură aruncătură de vin un vas așezat pe paviment. Aici s-ar părea că un mesean euforic își dorește succes în dragoste, pentru a fi destul de voios cînd se ajunge la sfîrșitul banchetului, la proba de *kottabos*.

THRENOI

Arătăm în nota preliminară inserată în text că aceste *tinguiri* comportă o melopee insinuantă de o solemnitate grandioasă, pentru pomenirea unui mort. *Threnodia* va supraviețui tragediei, ca toate cîntările funerare grandioase. După seria *paianelor*, cartea cu *threnoi* „lamentații funebre” ocupa un loc de frunte în ediția filologilor alexandrinii. De aceea se mai poate reconstitui pentru cîteva din aceste poeme ordinea lor canonică, indicată de noi (acolo unde a fost posibil) prin cifre romane.

Fragmentul 51 (Threnos-ul III)

Se găsesc în acest poem cîteva fraze inaugurale despre începuturile threnodiei și rosturile altor cîntece rituale inspirate de poezia unor datini: *paianul* și *dilhyrambul*. Primele threnodii mai erau încă stilizările unui bocet al cărui refren era tinguirea *ai-linon*, *ai-linon* ! Ulterior se formase legenda despre moartea tinărului și explicația etiologică.

- 1 *Moirele*, întruchipări ale destinului sau — poate — chiar Muzele (așa cum se înfățișează ele și la bocirea lui Ahile, în fața rugului său funerar).

- 2 Primul dintre tinerii pentru care au fost izvodite lamentații funerare este *Linus*, fiul lui Apollon și al Muzei Calliope. Ar fi murit fiindcă îndrăznise să se măsoare cu Apollon în meșteșugul cântării (tema este realută de Rilke, *Prima elegie de la Duino*).
- 3 Al doilea tânăr, *Hymenaios* moare în noaptea nunții. Întruchipează ambivalența riturilor funerare, asociate cu cele nuptiale în religia populară străveche. *Himenul* însemna tocmai *nuntirea* (eventual ca pierdere a fecioriei), iar *hymeneul* devenise un cântec ritual de nuntă cu accente melancolice. Un *daimon* tânăr al vegetației trebuie să moară în floarea vârstei (deci „în prima noapte”), pentru a deveni chezașul renașterii viitoare a semințelor.
- 4 *Ialemos*, un frate al lui Hymenaios, personifică și el cântecul cel mai trist pentru deplângerea unui tânăr care a fost răpit înainte de vreme dintre cei vii.
- 5 *Orfeu*, fiul lui Oiagros — după unele variante și el de sorginte apollinică, își pierde soția, Eurydice, puțin după logodnă. Fraza se întreprinde înainte să aflăm în ce fel se integra legenda orfică în această salbă de evocări.

Fragmentul 52 (Threnos-ul VII)

Cuprinde o frescă de proporții ample a existenței rezervate după moarte „fericiților” (sufletelor drepte) în lumea de dincolo, proiecția diferitelor ocupații și a peisajelor cu decor simbolic fiind tot mai mult influențată de credințele orfismului, la care poetul aderă tot mai mult, în special după călătoria din Sicilia. Reconstituirea poemului din ediția Snell-Maehler îmbină citate din Plutarh (*Moralia*, p. 1130 c) cu versuri păstrate în papiri.

- 1 *Tărîmul de jos* este aici numai o parte din Hades, rezervată sufletelor drepte. Un „loc de răcoare” cu livezi și crînguri mirifice din afara unei cetăți, care pare să fie infernul caznelor. Aceeași topografie se întâlnește și la Virgiliu, *Eneida*, cântul VI.
- 2 Exprimarea din text îmbină două conotații: (1) lumina vieții de dincolo este un soare nocturn; (2) lumina inițiașilor străbate dincolo de noaptea ignoranței și a existenței neizbăvite în care se zbat muritorii de rînd mai înainte de ispășire.
- 3 După unii ar fi vorba de cedria din Liban. Dar menșionarea *libanos* în textul grec se raportează în primul rînd la esenșe înmiresmate (un arbust care produce tămîia).
- 4 Ocupașile sufletelor mîntuite nu sînt altceva decît distracșile nobile din viașă pămîntească. Printre acestea „jocul cu zaruri” este adeseori reprezentat pe amfore pictate cu măiestrie, unde ni se arată cum își petreceau timpul liber unii eroi homerici.

- 5 Sint elementele unei parafraze a textului pindaric, așa cum apare ea la Plutarh (*Mor. — Consol. ad Apoll.* 35 p, 120 c).
- 6 De aci se vede că numai cei care au trecut prin riturile de inițiere vor fi scutiți de supliciile infernului.

Fragmentele 53 și 54

Se referă tot la condiția sufletelor după moarte, deși provin din două poeme diferite. Primul este un citat din aceeași consolație, introdusă în culegerea de *Moralii* atribuită lui Plutarh (v. supra). Al doilea vine să completeze imaginea despre suflete cu enunțarea unei legi nescrise a purificării sufletului, reproducă în dialogul platonice *Menon* 14 p. 81 B (v. și Stobeu, *Florilegiu*, 4, 1, 114).

- 1 Titlul este atribuit în mod convențional pe baza formulării lui Plutarh.
- 2 Am redat exact etimologic grecescul *eidolon*; propriu zis simulacrul care păstrează înfățișarea trupului și a persoanei sale (un spectru al sufletului, asimilat în unele ipostaze din superstițiile populare cu strigoiul).
- 3 Aici zeița infernului este mai importantă decât soțul ei, Hades, întrucât reprezintă probabil Fecioara tainelor, fiica Demetrei din misteriiile orfico-eleusine.
- 4 Este vorba de „suferința” stării de vinovăție (ceea ce va deveni mai târziu „păcatul”).
- 5 În textul grec „eroii cei puri”. Concepția se înrudește cu doctrina pythagoreică despre sufletele dreptilor și ierarhiile de *daimoni*, trepte intermediare între oameni și zei.

Fragmentul 55

este un citat paremiologic din Stobeu (4, 39, 6).

- 1 Am redat potrivit etimologiei prin formula „fericiții de un daimon bun” cuvîntul compus grecesc *eu-daimones*, desemnînd tocmai fericirea dreptilor care se fac asemenea unor *daimoni*. Termenul grecesc „fugar” se poate aplica și sclavilor evadați.

Fragmentul 56

crimpei de frază de o infinită poezie, citat de Aristides Quintilianus (*or.* 11, 12). Cuvîntul „netimp” traduce în mod excepțional un termen grecesc sugerînd moartea (mereu) prematură . . .

este atribuit unui poem pindaric, pe baza mărturiei lui Clement din Alexandria (*Strom.* 3, 3, 17).

- 1 Am introdus în titlu indicația lui Clement, care pare verosimilă. „Cele văzute“ sînt revelațiile făcute inițiaților în slujba din camera subpămînteană, celebrată la Eleusis.
- 2 „Sfîrșitul vieții“ înseamnă aici revelația eshatologică și totodată „săvirșitul“: felul în care fiecare individ a știut să-și ducă la împlinire propria sa existență. *Începutul lăsat de un zeu* — este însăși predestinarea din naștere, din momentul „înrupării“ sufletului.

Pindar poetul

Cînd se începea jertfirea boilor,
La sărbătoarea care vine tot la cinci ani odată,
Cu iubire liniștitoare am fost înlășat în scutece.

(fragm. 123 Snell)

Astfel vorbește Pindar într-un fragment despre propria-i naștere care s-a întîmplat într-un ceas înalt de sărbătoare sacră a locului sfînt de la Delphi, în ceasul cel mai înalt, a nume cînd se aduceau jertfele. Părinții viețuiau în satul Kynoskefalai lângă Theba, unde a copilărit poetul pînă în anii cînd a fost trimis la învățătură. Cum ne arată documentele pe care le-am așezat aici, cele mai importante, Pindar este în tradiția lui Hesiod, compatriotul său, de care se simte organic legat, un țăran în sensul adînc și real al cuvîntului, păstrătorul tradiției și cunoscătorul duhului locului în care s-a angajat de tîndr să aducă rodnicie prin cuvînt precum truditorul în via sa.

Este o reală bucurie pentru noi ca după un efort susținut ce se întinde peste doi ani de nevoiri în graiul și sintaxa elină să putem oferi graiului românesc opera întregă cîtă ne-a rămas: Imnele și multe dintre fragmente, inclusiv cele noi, descoperite în ultima vreme, ale acestui poet arhaic, socotit în vechime, ca și mai tîrziu, drept cel mai vrednic dintre toți poeții Elladei. Acest lucru îl va dovedi textul cărui noi am încercat să-i rămînem oredincioși pînă la punct și virgulă. Rostirea pindarică se desfășoară în perioade largi, adesea pe două-trei strofe întinse; suflul imnic este amplu și greu, lumea evocată este complexă, ca și poemul triadic, oracular, liturgic-sărbătorească și gravă: este cuvîntul luat în severul său port de inițiator și cititor al unei comunități, de izbăvitor al faptei și păstrător al virtuții și evlaviei, într-un ținut ce tînjește cu ardoare după durata unei Patrii. Ce trebuia spus în amănunt s-a spus în comentariile și notele ce însoțesc fiecare imn și majoritatea fragmentelor. Fără note și comentarii intrarea în rostirea acestui poet, dacă rămînem în amănunt credincioși textului, este aproape imposibilă: textul este greu și adesea de neînțeles dar rostirea este totdeauna înaltă. De aceea socotim important

să curdădm izvorul de nămolul așezat peste el și de datoria noastră a-l lăsa singur să murmure : numai astfel, ca străin nouă, ne pare apropiat istovindu-și făclia pînă la mistuire, fără să lase cenușă. Ne-am condus în această muncă după nevoia organică ce anima mai degrabă truda unui Hölderlin, acum o sută cincizeci de ani, din bucuria descoperirii unui elan fratern de origine și destinație asemănătoare. Prin Hölderlin, trebuie să mărturisim, am luat mzi întii în ani în urmă legătura cu acest poet fărăn și profet care se întreba :

Cum voi desăvirși eu, un văzător

Și un preot sfnt, . . .

Adică : oare nu-i rostirea un cuvnt mai mult dect cele mai înalte demnități ale lumii eline : preotul și văzătorul nu secundează oare rostirea în cuvnt, într-un cuvnt ce-și are locul de foc în turnul cetății ? Pindar este cel ce acordă în vechime locul de frunte tocmai acestui rostilor care este poetul. La Pindar însă există o expresie specială pentru acest poet anume sophos: „înțeleptul vizionar”, nu poetașul de rînd, ci mai degrabă cel angajat în mod absolut întru inițierea comunității de-a viețui drept și vrednic în eulavie și mdsură, conform unui cod sever moștenit și adevărit din părinți în părinți într-o sacră tradiție. Poeții sînt ca „veghetorii cetății”, „prevenitorii muritorilor”, și „unde lovește mnia nemuritorilor” numai poeții sînt în stare a auzi de la zei căci muritorii însă sînt neajutorafși să priceapă”.

Din acest turn de veghe peste faptele cetății, viețuind înalt, conform unui cod sever, adevărit ca binefăcător de tradiție, Pindar a dat lumii Patriei sale aceste șaptesprezece cărți de poeme dintre care patru ne sînt păstrate în întregime iar din celelalte treisprezece mai avem aproape trei sute de fragmente. Moștenirea este bogată și ne putem face o imagine aproape definitivă asupra lui, căci sună la fel aceste imne pierdute ca și cele rămase și fragmentele ne adevăresc același suflu și aceleași nume de zei, eroi și oameni ca și în Epinicile rămase întregi.

În privința sensului profund al prilejurilor care i-au cerut poetului să compund epinicii, și poeme ocazionale, trebuie să ținem seama de faptul că cei vechi își alcătuiău calendarul după aceste întreceri. Că anul lor era alcătuit plecînd de la aceste sărbători sacre, că întilnirile din aceste locuri erau cele mai importante întilniri dintre oameni, că ceva mai de preț nu exista pentru ei, că aceste sărbători erau propriu-zis marea lor

sărbătoare, în care se aduceau jertfele de boi și păsări și aloe, că aceste sărbători erau întâlnire în templu, unde se afla propriu-zis Marele Templu: la Olympia a lui Zeus, cu celebra statuie a lui Fidias, la Pythó (Delfi) templul lui Apollo ș.a.m.d. Aceste texte ale lui Pindar sînt, cum arată toți cercetătorii, slujbă, (Gottesdienst), slujire; sînt pur și simplu lithourgia elină rostită de un chor comunitar în templu, în fața comunității adunate. Majoritatea riturilor solemne de acest fel comemorau fiecare sărbători ale unor eroi morți. Erau ceasul de comemorare, de pomenire, de împăcare între cei morți și cei vii: era pomenit ctitorul, eroul care a întemeiat locul în cinstea uneia dintre zeitățile principale. Astfel la Olympia era sărbătorită moartea lui Pelops și apoi ctitoria lui Herakles pentru Zeus: la Delfi era pomenită abolirea Șarpelui, Python (drakon) de către Apollo, abolirea unei zeități htonice obscure de către zeitatea luminii uranică. La Nemeea era pomenit Ofeltes, ctitor, fiul regelui nemeian Lykurgos. Iar jocurile la Isthmos se celebrău întru pomenirea lui Melikertes, un nepot de-al lui Sisyfos.

Erau celebrate așadar amintirile ctitorilor care prin jertfa lor aboliseră noaptea uitării și zeitățile obscure ce mișună încă de incesturi și grozavii în lumea lui Hesiod. Pindar corespunde unui ceas de decantare în lumea elină, de purificare și esențializare a caracteristicilor zeităților mai importante. Mythos-ul atât de greu de definit era supus unei modelări hotărîtoare. Pindar reține din el partea mai luminoasă și mai dreaptă. Răzbu-nările, luptele groaznice, incesturile, Pindar le trece cu vederea sau le supune unei discriminări severe și în asta îi citim și adîncă eulavie și angajamentul său spiritual. El nu descrie lumea, nu o tratează epic, ci o decantează prin viziunea lui de om ce năzuiește să treacă dincolo de anarhia politeistă spre un echilibru, spre armonie apollinică, aproape monotheică. Tocmai acest fapt ni-l face apropiat după două mii cinci sute de ani pe acest închinător echilibrului și luminii, angajat în păstrarea tradiției cu virtuțile ei: dreptate, ospitalitate, bucuria trudei, continua rîvnă pentru cele înalte, dragostea de Patrie și deasupra tuturor eulavia atotziditoare. Căci „în saptete sfinte biruie s o a r t a, ca tyche, nu puterea“.

Toate imnele pindarice, spre deosebire de cele atribuite lui Orfeu și lui Homer, sînt dedicate oamenilor reali, contemporani ai poetului care scrie pentru oameni vii. Aceștia împlinesc aici acum ceea ce trebuie să se împlinească pentru ca patria să poată exista: virtutea, eulavia, ospitalitatea, spiritul de jertfă, credincioșia. Acest fapt este hotărîtor în acest poet, că el vede, descoperă, are norocul să viețuiască într-un veac cînd toate vir-

tufile pe care le socotea necesare pentru a vieții plenar se înfăptuiau încă. Pindar caută acum în Patria lui pilda virtuții și adevărului, înfăptuite de persoane vii. Oamenii vii, de la care pleacă Pindar, virtutea lor deșteaptă Mythosul. Prezentul strigă trecutul, nu invers fiindcă tocmai prezentul este păstrătorul tradiției : pentru un poet asta este o mare binecuvântare. Între părinți și fii există o continuitate eroică și rodnică ; fiii își aduc aminte prin fapte de părinți ; la biruințele fiilor iau parte și părinții — unii stinși de mult, alții încă în viață. Deci vii și morți alcătuiesc împreună aceeași Comunitate vrednică și evlavioasă ; ființa acestei Patrii eline atît de durabil și limpede cititorită prin cuvînt. Alcătuirea mnemonică („aducătoarea aminte“) a Patriei acesteia nu înseamnă întoarcere spre trecut, în mod exclusiv, ci veghere în astăzi, în prezent, cu auzul fîntuit spre toate zările

Ceea ce este și cele care mai înainte

S-au întîmplat, precum și cite vor mai fi, toate

Arătîndu-se prin Aducere Aminte.

(Pai. VIII)

Prezentul este mai întîi apoi vine trecutul și apoi viitorul. Din toate trei se întregeste mnemosyne — „Aducere Aminte“. Poetul Pindar este acest om ce-și amintește cu trei urechi deodată, vede cu un ochi și un auz în plus. El știe că între Poietès și Sophos stă acest al treilea organ pe care acesta din urmă trebuie cu necesitate să-l posede, pentru a izbîdi faptele drepte și frumoase (kala erga) de la pieire. Fiindcă orice faptă neridicată în cuvînt se prăbușea în Hades. Ceea ce se întîmplă în Mythos nu-i atît de grandios ca să umbrească și strivească prezentul, precum și ceea ce se întîmplă în prezent nu umbrește și discreditează trecutul, ci reprezintă continuitate organică. Prezentul adeverește trecutul și invers. În Beoția fărănească tradițională și foarte circumspectă față de înnoiri și revoluționări, Pindar își află Patria. În acest solc mîn stil doric, uneori aspru, alteori dulce, cu vocalele multe, cu mulți a și ai. Dorienii conservatori conducîndu-se după codul de legi al eunomiei față de Athena isonomică, pe care thebanii o priveau cu neîncredere, sînt concetățenii lui Pindar. Dorienii sînt continuatorii și păstrătorii tradiției sacrale nordice : de la Dodona, unde era cel mai vechi loc de închinare lui Zeus, s-a dus trepidul la Delfi și spiritul jertfelor. În acest arhaic temeii doric (un fel

de Maramureș al Elladei) își află Pindar rădăcinile : „Melosul doric este cel mai sfînt”. La Dodona au fost vulturul și stejarul consacrate lui Zeus și de aici Pindar se socotea venind :

Mie însă puține mi-au fost date, iată: rămurosul stejar . . .
Însă jalea și răzvrătirile — n-am avut parte de ele.

(Pai. IV)

Pindar n-a fost ironic, n-a hulit, nu s-a revoltat în versurile sale, n-a cîrțit nici la adresa oamenilor, nici la cea a zeilor. Rostirea lui este pătrunsă de acea obiectivitate sacral lirică, de acel duh profetic vizionar ce-i păstrează valoarea mereu nealterată. Istoria, trecutul, sînt sfinte ca și prezentul ; sfinte apa și izvoarele, focul și dealurile, amurgurile și răsăritul, pădurile și luncile, drumurile și animalele, oamenii drepti biruitori sau doar simpli lucrători ai pămîntului ce păstrează și transmit mai departe, în urmașii lor, posibilitatea înaltei virtuți, plăcute dinaintea zeilor și oamenilor. Zeii sînt și ei ca oamenii antropomorfi, fîduriși de către oameni după înzestrarea lor naturală de a-și ridica stîlpi de delimitare, cît și pînă unde se cuvine să-și ridice pragul și fruntea. Omul pindaric își cunoaște limitele ; știe că zeu și om sînt stăpîniți deopotrivă de Moiră. Că peste toți și toate soarta atotputernică stăpînește absolută : nimeni nu-i poate pătrunde intențiile. Dar o viețuire evlavioasă poate ieși în întîmpinare vitregiei mai pregătită, mai puternică, purtînd hotărîrile Moirei mai cu ușurință. În acest sens educația joacă un rol fundamental. La un moment dat Pindar spune „omul este ceea ce îmbracă învâfînd” — adică este ceea ce devine prin educație. Deși omul moștenește virtutea, ea nu iese la lumină fără trudă și inițiere. Pedagogul în cetatea lui pindarică este poetul ; el este inițiatorul tuturor, așa cum dorea și Hölderlin să fie în Patria sa. Cuvîntul rostit al Poetului împlinește acest rost inițiativ în cetate : eroii sînt educați de mari sihaștri precum Chiron, în munți, după un cod cunoscut poetului.

Marele poet moare în vîrstă de 72 ani în 446, după o viață și trudițoare și rodnică ce l-a păstrat vestit peste veacuri. A făcut o singură călătorie mai îndelungă în Sicilia, iar tot restul vieții și l-a petrecut acasă în preajma locurilor sacre : de sărbători lua drumul de la Theba peste dealuri, trecînd pe lingă munții Parnasului pe jos spre Delfi. Acolo avea un scaun în templu, de cinste, de unde lua parte la slujbele religioase, iar după slujbă preotul îl striga la masa rituală în cinstea lui Apollo. La Theba, în curtea casei

sale, ardeau jertfelnicile pentru zeița mumă Kybelle, pentru Pan, zeul turmelor și al naturii, și pentru Demeter, zeița de la Eleusis. Acolo aveau loc slujbe religioase, cum singur spune : în amurg fecioarele satului se adunau în preajma focului sacru din ograda poetului și cântau imne liturgice compuse de Pindar sau rugii pierdute ale comunității. Așa se adunau mai ales în serile de vară cu lună plină când miresmile puternice ale câmpiei pătrundeau în cetățile patriei, vegheate de evlavie. Mirosea trandafirul purpurii închis, culoarea iubită a lui Pindar, singeriul acela întunecat și profund, culoarea dragostei și a veciei mai târziu. Noaptea se auzea izvorul cetății și-n zori pe coline Pindar vedea jertfelnicile fumegînd încă după o noapte de veghe. Curg așele mereu și vulturii se rotesc prin înaltul Aitherului ; stejarii își desfășoară coroana în amintirea unei sacralități străvechi. Apar zorii călătoriilor, când, luminoși, corăbierii pleacă pe mare în bătaia zefirului, cu un suris pe chip, la gândul întorcerii acasă în patrie : insulele sînt însorite și curate, atîrnate de soare, picurate pe mări, locuri de ctitorie și jertfire. Lumca vieșua pașnic în duhul ospitalier, iar cei buni din obște sînt animați de harul dreptății și vredniciei, cîstîndu-și zeii și strămoșii, împlinind cu evlavie veșnica aducere aminte. Este Grecia ajunsă într-un ceas de limpezime în cuvînt, nemaicunoscută : evenimentele nu sufocă ființa lirică a poetului și poetul este încă îndeajuns de profund ca să-și jertfească ființa pentru ceilalți : acea lirică rostire obiectivă a lumii zeilor și eroilor și oamenilor — un ceas înalt spre care întorcea Hölderlin capul cu nostalgie ca și Eminescu. Drumul spre Pindar trece prin evlavia elină, prin vrednica lor trudnică vieșuire într-o patrie alcătuită triadic din zeu, erou și om biruitor — om angajat în lupta pentru Adevăr adică A-letheia *, luptă împotriva uitării și a haosului, practic lupta împotriva morții, cu acele arme sdrace cu cîte era omul în stare să lupte prin puterile sale naturale.

Pindar este obrazul acestei Patrii eline, mîndru pentru faptele sale de virtute și feciorelnic roșind ori de cîte ori se rostește un cuvînt de hulă la adresa ierarhiei umane privegheată de zei, dar ctitorită prin jertfă de părinți și lăsată moștenire. Cu cei trei prunci ai săi îl vedem în zorii sărbătorii cu măgărușul încărcat cu un ied într-o desagă și-n cealaltă cu aloe galbenă și ramuri de măslin, urcînd colina din satul său pe un drum domol de pămînt, cum este cărarea ce urcă spre izvorul Kastalia, acolo unde se afla omfalos-ul pămîntului, centrul lumii de atunci, unde vulturii s-au oprit ca semn

* Potrivit etimologiei, cuvîntul putea fi analizat ca un termen compus din *a*, privativ, și *lethé*, „uitare“: deci *a-letheia*, „lipsa uitării“.

că divinul s'ălășuia în ființele muritoare ce se nevoiesc după porunca lui Apollo, înscrisă pe poarta templului : gnothi seauton, „cunoaște-te pe tine însuși”.

Fără patria sa și fără această aidos, „evlavie și feciorie” în cosmos, cele două limite între care viețuie Pindar, acest poet ar fi de neînchipuit. Patria îi cere spiritul de luptă întru virtute și trudă, iar evlavia îl deschide spre comunitate și spirit de jertfă, spre acea existență firavă și trează, precum trestia cugetătoare a lui Pascal. Patria îi cere să te aduni în tine însuși, să-ți formezi caracter și bărbăție, iar evlavia te îndeamnă să te deschizi pentru ceilalți, să fii gata de jertfă pentru altul, să poți spune în ceasul de taină ceea ce trebuie rostit la urma urmei de către fiecare : Eu sînt El.

IOAN ALEXANDRU

Cuprins

<i>Chorodia și graiul din adâncuri</i>	5
<i>Notă asupra ediției</i>	13
<i>Elemente din tradiția biografică</i>	14
Nemeene	17
Isthmianice	58
Fragmente	84
<i>Note și comentarii</i>	126
<i>Postfața traducătorului</i>	225

Lector: FLORIN CHIRIȚESCU
Tehnoredactor: NICOLAE ȘERBĂNESCU

Tiraj 4.630. Bun de tipar: 30.12.1977. Coli tipar 9,67.

Tiparul executat sub comanda
nr. 1522 la
Intreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918”
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

Iar celor de la care a luat Persefona ispășirea
suferinței lor
Mai vechi spre lumina soarelui cel de sus
Le redă iar sufletele în al nouălea an.
Din acestea se intrupează regi străluciți și oameni ageri
prin puterea lor
Și de o mare înțelepciune; iar în vremurile
Viitoare printre oameni ei se numesc eroii cei sfinți.